

ISSN 1811-900X

Biblios

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Vol. 62 (2016) Nr. 3

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 62 (2016) Nr. 3

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

prof. univ. dr. Dumitru URUSU (Odesa, Ucraina)

Secretariat:

Tatiana IOVU;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

EDITORIAL / EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ
СТАТЬЯ*Vlad POHILĂ*

- Din nou despre lecturi...
Again about the benefits of reading
Снова о пользе чтения 7

STUDII ȘI CERCETĂRI / STUDIES AND
RESEARCHES / ИССЛЕДОВАНИЯ*Nelly ȚURCAN*

- Competențe pentru viitor: reflecții pe
marginea cercetării nevoilor de formare
profesională a bibliotecarilor
Competencies for the future: reflections
on the study of the librarians' professional
development needs
Компетенции на будущее: размышления
по поводу исследования потребностей
профессионального развития
библиотекарей 11

Cristina CATEREV

- Fenomenul derivării lexico-gramaticale
în terminologia biblioteconomică
românească
Lexico-grammatical derivation in the
Romanian terminology on librarianship
Лексико-грамматическая деривация
в румынской терминологии по
библиотекономии 25

TEORIE ȘI PRACTICĂ / THEORY AND
PRACTICE / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*Mariana HARJEVSCHI*

- Despre puterea exemplului
The force of examples
Сила примера 30

Angela OLĂRESCU

- Școala de vară din Gabrovo, Bulgaria
The Summer school in Gabrovo, Bulgaria
Летняя школа в Габрово, Болгария 31

Svetlana GUMENI

- O nouă vizită, noi practici și oportunități
pentru modernizarea bibliotecilor
New visit, new experience, new
opportunities for library modernization

- Новый визит, новый опыт и возможности
для модернизации библиотек 34

Elena MORARI

- Traficul de persoane – o problemă
socială (analiza chestionarului)
Traffic in human beings – a social problem
(analysis of the questionnaire)
Трафик людьми – социальная проблема
(анализ опросника)..... 37

Elena RĂILEANU

- Veniți la bibliotecă, cutia cu
medicamente pentru sufletul nostru
Welcome to the library! The library is a
pharmacy for our soul
Посещайте библиотеки – это как
лекарство для души 45

Liliana JUC

- Povestea digitală – o metodă simplă
și un instrument de lucru eficient în
bibliotecă
Storytelling – a simple method and an
effective tool for library activity
Сторителлинг – простой метод и
эффективный инструмент в продвижении
библиотеки 49

ARHITECTURA ȘI INTERIORUL
BIBLIOTECILOR / ARCHITECTURE AND
LIBRARY DESIGN / АРХИТЕКТУРА И
ДИЗАЙН БИБЛИОТЕК*Ștefan POPA*

- Studiul formei și al spațiului în designul
interior
The study of forms and spaces in the interior
design
Изучение формы и пространства в
оформлении интерьеров 53

Ana BURACIOC

- Designul interior al Centrului Republican
pentru Copii și Tineret „Artico”
The interior design of the Republican Center
for Children and Youth „Artico”
Внутренний дизайн Республиканского
центра детей и молодежи «Артико» 78

Aleksei PUZIN, Egor BOGOMOLOV, Nastia TEREȘCENKO / Aleksei PUZIN, Egor BOGOMOLOV, Nastia TEREȘCENKO

10 principii de creație a bibliotecii
noului tip
10 principii de construcție a unei biblioteci
moderne
10 principles of creating of a new type of
library..... 89

Elena ȘPAKOVSKAIA / Elena ȘPAKOVSKAIA
Cum este organizată biblioteca
noului tip

Cum funcționează o bibliotecă de tip nou
pentru copii
How is the children's library
of a new type..... 93

**VIAȚA FILIALELOR / LIBRARY'S
BRANCHES LIFE / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ**

Angela OLĂRESCU, Ivan DUMINICA

Conferința științifică Declarația
independenței Bulgariei (1908)
The Scientific Conference Declaration of the
Independence of Bulgaria (1908)
Научная конференция Провозглашение
независимости Болгарии в 1908 г..... 103

Oxana ANDREEV

Fericirea este întotdeauna acolo unde o
găsește omul
Happiness is always where man finds it
Счастье – всегда там, где его находит
человек..... 105

Svetlana GUMENI

Și bibliotecile pot avea ambasadorii!
The libraries too can have ambassadors!
И у библиотек могут быть свои послы! 107

Liliana JUC

Biblioteca este locul unde orice vis poate
fi împlinit
The library is the place where every dream
can be fulfilled
Библиотека – это место, где мечты
сбываются..... 109

Tatiana MÎRZA

Nocturna bibliotecilor la Filiala „Onisifor
Ghibu”

Nights of libraries at the „Onisifor Ghibu”
Branch
Ночь библиотек в филиале им.
Онисифора Гибу..... 113

Svetlana JAVELEA

*Rucsacul de vacanță – oferta estivală a
BM „B.P. Hasdeu” pentru chișinăuienii
Holiday backpack – summer offer of „B.P.
Hasdeu” Municipal library for Chisinau
Летний рюкзак – услуга Муниципальной
библиотеки для кишиневцев..... 115*

**MANIFESTĂRI CULTURALE / EVENTS /
КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ**

Ludmila CAPIȚA

Biblioteca „Transilvania”, la un sfert
de secol de activitate în numele
culturalizării
The Transylvania Library - a quarter of a
century of cultural activity
Библиотека «Трансильвания» – четверть
века на службе культуры..... 119

Valeriu RAȚĂ

Poetul Ianoș Țurcanu și-a sărbătorit
aniversarea a 65-a la BM „B.P. Hasdeu”
The poet Ianoș Țurcanu celebrated his 65th
anniversary at „B.P. Hasdeu”
Municipal library
Поэт Янош Цуркану отметил свою
годовщину в МБ им. Б.П. Хашдеу..... 124

Elena RĂILEANU

ADN-ul poporului nostru
The DNA of our nation
ДНК нашего народа..... 130

Tatiana BRAICOV

Spre înălțimile literaturii: Călătorind pe
aripi de înger
To the heights of literature: a new novel of
Igor Volnitki
К высотам литературы: новый роман
Игора Волницки..... 133

Valeriu RAȚĂ

Să cunoaștem mai mult Germania și
poporul ei
Learn more about Germany and its people
Узнаем больше о Германии
и ее народе..... 135

**OMAGIERI / ANNIVERSARY /
ГОДОВЩИНЫ**

VI. PRISĂCARU

Evadări literare la răscruce de secole și milenii

The word for the anniversary of the poetess
Eugenia Bulat
Слово к юбилею поэтессы Эуджении
Булат 140

Vlad POHILĂ

Polifonia de creație a Miroslovei
Metleaeva

The Polyphony of Creation by Miroslava
Metleaeva
Творческое многоголосье Мирославы
Метляевой..... 142

Vasile ȘOIMARU, Vlad POHILĂ

Competitiv în știința economiei, temerar
în creația literară

Competitive in economics, audacious in
literary
Отличный экономист, увлеченный
литературным творчеством 145

Vlad POHILĂ

Admirabilă îngemănare a talentului
muzical cu iubirea de Neam și Țară

Admirable blending of musical talent with
the love of Nation and Country
Музыкальный талант и любовь к родине
профессора Симиона Дужи. 148

**EMINESCIANA 2016 / EMINESCIANA
2016 / ЭМИНЕСЧИАНА 2016**

Cosmin ZAMFIRACHE

Marea teorie a conspirației privind
anihilarea lui Mihai Eminescu

The great theory of the conspiracy to
annihilate Mihai Eminescu
Новые доводы касательно политического
уничтожения Михая Эминеску 152

**FILE DE ISTORIE / CHAPTERS OF
OUR HISTORY / СТРАНИЦЫ НАШЕЙ
ИСТОРИИ**

Vlad POHILĂ

Adevărul despre noi, rostit cu 22 de ani
în urmă, în fața a circa 400 de scriitori din
30 de țări

The truth about us, spoken 22 years ago,
in front of about 400 writers from over 30
countries

Правда о нас, высказанная 22 года назад,
перед 400 писателями из 30 стран. 155

Andrei BURAC

Cine suntem noi, scriitorii din Republica
Moldova?

Who are we, the writers of the Republic of
Moldova?
Кто мы, писатели
Республики Молдава? 159

Mihai TAȘCĂ

Foametea organizată din Basarabia în
anii 1946-1947

The famine organized in Bessarabia during
1946-1947
Организованный голод в Бессарабии в
1946-47 гг. 162

Andrei BURAC

Întoarcerea lui Traian

Traian's return
Возвращение Траяна 168

**BIBLIOLOGI, BIBLIOPILI ȘI
COLECȚIONARI / LIBRARIUS,
BIBLIOPHILES, COLLECTORS /
БИБЛИОЛОГИ, БИБЛИОФИЛЫ,
КОЛЛЕКЦИОНЕРЫ**

Iurie COLESNIC

O efigie ce nu poate fi uitată

An effigy that can not be forgotten
То, что не забывается 175

**PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN
/ CONTEMPORARY LITERATURE
PROCESS / СОВРЕМЕННЫЙ
ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПРОЦЕСС**

Un panoramic al aparițiilor editoriale (X)
(Vitalie RĂILEANU)

A panoramic of the new publications (X)
Панорама издательских новинок (X) .. 180

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI / REVIEWS
AND NOTES / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ**

Debut editorial tardiv, dar extrem de
semnificativ (Vlad POHILĂ)

Late, but extremely significant editorial debut

Поздний, но знаменательный литературный дебют 186

Iurie Răileanu: Etno ABC (*Iulia MĂRGĂRIT*)

Etno ABC by Iurie Răileanu
Этно-букварь автора Юрие Рэйляну .. 191

IMPRESII DE LECTURĂ / IMPRESSIONS / О ПРОЧИТАННОМ

O poezie ce se ancorează deplin în universul creștin (*Victoria ȘCOLNIC*)

A poem that is fully anchored in contemporaneity
Стихи, созвучные современным ритмам 196

IN MEMORIAM

A murit un actor nemuritor: Radu Beligan

The death of an immortal actor – Radu Beligan
Умер бессмертный актер – Раду Белиган 201

Ne-a părăsit, pentru totdeauna, acad. Petru Soltan

The academician Petru Soltan passed away
Ушел в мир иной академик Петру Солтан 203

Scriitorul Serafim Belicov a plecat în lumea celor drepți

The writer Serafim Belicov passed away
Прощание с писателем
Серафим Беликов 204

A murit, la 87 de ani, un mare scriitor din Rusia: Fazil Iskander

At the age of 87, a great writer from Russia
Fazil Iskander passed away
На 87-м году жизни умер писатель из России Фазиль Искандер 205

MISCELLANEA

Biblioteca „Hristo Botev” (*Angela OLĂRESCU*)

Dedication to the Hristo Botev Library
Посвящение Библиотеки им. Христо Ботева 207

Îndemn la lectură (*Valeriu RAȚĂ*)

Call to reading
Читайте книги 207

DIN NOU DESPRE LECTURI...

Vlad POHILĂ

Problema lecturii, mai ales cea a lecturilor pe care le fac (sau nu le fac) reprezentanții tinerei generații, doar în aparență e mai puțin importantă decât oricare altă problemă majoră de ordin social ori economic. Măcar și din motivul că problemele social-economice, de cele mai multe ori, își au originea în instruirea populației, așadar, și în felul **cum, ce, cât, în ce condiții citesc oamenii**. Și nu este întâmplător faptul că mass-media, instituțiile de învățământ, de cultură, academice, iar în unele țări – chiar și instituțiile de stat – sînt preocupate la modul cel mai serios de calitatea și de cantitatea a ceea ce citește poporul de la mic la mare. Manifestîndu-se, de obicei, după cum am mai spus, o atenție deosebită lecturilor pentru copii, adolescenți și tineri – altfel zis, pentru cei pe care se ține viitorul țării.

Și revista *BiblioPolis* a abordat în repetate rînduri acest subiect de importanță deosebită, inclusiv în editorialul din numărul trecut (a se vedea textul *Citesc, deci, exist!...*, *BiblioPolis*, nr. 2, vol. 54, 2016), unde am pus accentul pe „triada” în care se formează ori ar trebui să se formeze cel mai bine cititorul de calitate, cititorul eficient: **familia – școala – biblioteca**. La fel, am căutat să conving pe cei care preferă alte îndeletniciri lecturii că cititul este deosebit de folositor și benefic: e cea mai bună cale spre cunoaștere (iar omul cunoscător este și puternic) și e sursa cea mai sigură de emoții pozitive, de bucurii, de satisfacții sufletești. Sincer să fiu, întotdeauna am crezut că acestea ar fi rosturile de bază ale lecturii: **informare / cunoaștere și emoție / satisfacție sufletească**.

Nu mi-am făcut iluzii că aș fi descoperit America prin enunțarea acestor motivații și efecte ale lecturii – ele constituie niște deducții personale, confirmate, întărite de maxime și cugetări despre cărți, pe care adeseori le recitesc din duzina de cărți cu această tematică. Ca să vezi numai că și în acest domeniu al cugetării poți face uneori surprinzătoare descoperiri, cînd s-ar părea că „frază înaripată” este un gînd finit, desăvîrșit, care nu mai are nevoie de completări. Bunăoară, mulți cunosc și adeseori citează admirabila spusă a lui Miron Costin, din lucrarea *De Neamul Moldovenilor*, care, pe bună dreptate, ar face cap de listă în cea mai bogată colecție de maxime și cugetări despre carte și lectură: „[...] **Nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților** [...]” Dar cîți oare știi și continuarea acestui gînd strălucit, completare ce mai înainte (sub regimul comunist) nu era reprodușă din rațiuni „ateiste”, iar mai apoi lumea, frapată de înțelepciunea primei părți, „sărea” peste partea următoare: „[...] **Cu cetitul cărților cunoaștem pe Ziditorul nostru Dumnezeu, cu cetitul laudă îi facem pentru toate ale Lui cătră noi bunătați, cu cetitul pentru greșalele noastre milostiv îl aflăm** [...]”

Să revenim însă la rosturile „cetitului cărților”, la efectele lui, de vreți – la foloasele pe care le poate trage un harnic și pasionat cititor de cărți. Așa cum am mărturisit ceva mai sus, trăiam cu iluzia că efectul primordial al lecturii este cunoașterea, secundată de plăcerea estetică a familiarizării cu textul. Și mare, sinceră, năucitoare chiar mi-a fost mirarea cînd, într-o oră

de relaxare, la o lectură mai atentă a unor „documente” mai vechi sau mai noi din bogatul meu fișier *CARTE – LECTURĂ* (circa 250 de „ecrane” / file), am descoperit încă zeci de alte rosturi sau beneficii ale lecturii, unele, recunosc, cu totul nebănuite chiar și pentru un cititor cu vechime și pondere greu contestabile. Voi reda, în rezumat, unele din aceste opinii, cu certitudinea că ele vor prinde bine și altor cititori – fie ei bibliotecari, fie simpli cititori, fie oameni care încă nu s-au pătruns de fiorul lecturii „de bună voie”, adică din plăcere, nu obligatorii, conform exigențelor avansate de diferite programe de studiu sau de avansare în specialitate.

Este impresionant un așa-numit *Manifest pentru lectură – zece motive pentru care trebuie să citești tot timpul*. Dacă îmbinarea de cuvinte „să citești tot timpul” pare cuiva discutabilă, raționamentele propuse de autor (sau, mai curînd, de autori) te fac să uiți de povara obligativității care, de obicei, nu place nimănui, în nicio situație. Iată, așadar, care sînt motivele enumerate în această curioasă și... serioasă, profundă scriere, chiar dacă e înșirată pe numai două pagini standard A4:

- „1. Lectura îți dezvoltă imaginația.
2. Lectura îți dezvoltă inteligența.
3. Lectura îți dezvoltă cunoștințele.
4. Lectura te ajută să te concentrezi mai bine.
5. Lectura îți ajută să-ți dezvoltî simțul umorului.
6. Lectura te inspiră: să fii mai bun, să vrei mai multe etc.
7. Lectura va face diferența dintre tine și „scuipătorii de semințe” de la colțul străzii.
8. Lectura îți va oferi acces la mintea și felul în care au gîndit sau gîndesc unii dintre cei mai importanți oameni care au trăit vreodată.
9. Lectura te va face să călătorești, fără bani și fără a părăsi confortul patului.

10. Lectura este o adevărată plăcere. Și acesta ar trebui să fie cel mai important motiv. Niciun film și nicio ieșire în oraș cu prietenii nu se va compara cu lectura unei cărți frumoase, care te va încînta mai mult decît orice. Așadar, citește!”

Am citat integral numai punctul 10 din acest „decalog”, dar fiecare punct are comentarii judicioase, convingătoare, credibile și accesibile, la îndemîna oricui. Nu cred că *Manifestul* ar fi un fel de *Cele zece porunci* pentru cititori (eventual, pentru cititorii începători), și totuși, valoarea instructivă a acestei scrieri este incontestabilă. Ca și utilitatea ei – iarăși, atît pentru bibliotecari, cît și pentru cititorii din cele mai diverse categorii sociale, culturale, de vîrstă etc. Dacă vi s-a părut și Dvs. captivant *Manifestul* în cauză, nu vă rămîne decît să-l citați integral, accesînd: <http://buzzcamp.ro/2015/01/09/manifest-pentru-lectura-10-motive-pentru-care-trebuie-sa-citesti-tot-timpul/> Cu atît mai mult cu cît în vecinătatea acestei postări veți găsi și altele, zeci de postări similare, din care, cel puțin cîteva vă vor trezi interesul.

Pînă veți ajunge și Dvs. să le găsiți și să le citați, „pe viu”, dorim să vă mai reținem atenția cu două articole pe aceeași temă, și care merită atenția noastră; mai mult, vă asigur, veți avea satisfacția de a lua cunoștință de inteligența și curajul (acestea sînt cuvintele potrivite, aici) autorilor în ceea ce privește atașamentul lor pentru lectură și lupta lor pentru triumful cititului.

Astfel, o doamnă, pe nume Anca Călin, ne asigură că „*Lectura e un mod de viață*” (revista *Dilema veche*, nr. 552, septembrie 2014). Nici mai mult, nici mai puțin! – veți spune Dvs., ușor contrariați sau chiar stupefiați. Însă autoarea are, pentru declarația ei din titlu, destule argumente, și posedă o fermecătoare forță de convingere. Ce e curios, că Anca Călin nu ia în seamă – în tot cazul, nu se oprește – la niciunul din cele zece puncte ale *Manifestului* citat

de noi mai sus, cu convenita stimă și încântare. Altfel, cu totul altfel se desfășoară, la această doamnă, firul gândului privind roștul lecturii. Ea pornește de la convingerea că „[...] rațiunea de a fi a literaturii [este]: să fabrice un spațiu de creație *pentru cititor și prin cititor*”. Din care motiv, continuă autoarea, „nu servește la nimic citirea unei cărți dacă lipsește voința de a transforma acel text și de a se lăsa el însuși (cititorul, *n.n.*) transformat”. Așa spunea și Clémence Ramnoux (1905-1997, filozof francez, specialist în gândirea greacă preistorică, *n.n.*) când analiza filozofia lui Heraclit: „Nu este suficient că ai auzit sau ai învățat, nici că ești capabil să repeți, trebuie să *fi schimbat*. Nu este suficient să asști la ceremonie, trebuie chiar să *fi prezent*.” Altfel spus, cartea ca atare nu inițiază pe nimeni, nu învață pe nimeni, nu comunică nimic. Singurul interes este că-l ajută pe cititor să se schimbe. Dar cum se explică, pînă la urmă, această „schimbare prin lectură”?

Dacă vă interesează răspunsul la această întrebare, ca și opiniile cam radicale, revoluționare, în opinia noastră, ale dnei Anca Călin, căutați și citiți cu atenție articolul în cauză, deocamdată poate fi accesat fără probleme: <http://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/lectura-e-un-mod-de-viata>

Vă asigur că nu veți regreta să luați cunoștință de un punct de vedere mai puțin obișnuit, mai rar afișat și pus în discuție. Ceea ce nu se poate spune despre subiectul abordat, respectiv, despre unghiul de vedere adoptat în articolul *Lectura a renăscut: citește mult, dar nu multe!* (vezi: <http://www.crestinortodox.ro/editoriale/lectura-renascut-citeste-mult-nu-multe-118470.html>).

Autorul acestei scrieri publicistico-reflexive ne bucură din chiar primele cuvinte înșirate pe foaia de ziar: „*Lumea a început din nou să citească.*” Parcă e un lucru comun, o banalitate, și totuși, mulți pun la

îndoială adevărul conținut în această frază. „E mare lucru să ai o bibliotecă, dar și mai mare e să știi să te folosești de ea”, ne spune în continuare autorul ca să precizeze: „A fost o vreme cînd mai toate cărțile îi erau omului de folos, o vreme în care cărțile erau puține și nu oricine avea îndrăzneala de a scrie o carte. Astăzi însă...” Fiți de acord, nu mai e cazul să cităm sau să expunem ce se întîmplă astăzi cu scrisul, respectiv, cu cititul cărților! Mai bine vom face – deopotrivă cu autorul nostru – o trimitere la înțelepciunea părintelui Nicu Steinhardt, „unul dintre marii oameni duhovnicești și de cultură ai țării”, care afirma următoarele: „La începutul vieții e bine, gîndesc, să citim de toate, de-a valma, cu nesaț și nediscriminatoriu. Apoi *selecțiunea*, totuși, se impune. N-avem încotro: ni se impune o rigoare, o disciplină.” Și, din același text, ținem să extragem pentru plăcerea Dvs. un admirabil citat – un veritabil imn cărții și lecturii –, scris cu aproximativ șapte secole în urmă de faimosul poet și filozof italian Francesco Petrarca (1304-1374): „Ziceți că eu nu am prieteni? Am prieteni a căror societate e foarte plăcută, prieteni din toate țările și din toate timpurile. Ei totdeauna sînt împrejurul meu. Cînd îi chem, vin; cînd îi întreb, îmi răspund. Unii din ei îmi povestesc ce s-a întîmplat în timpurile trecute; alții – ce se întîmplă în timpul de față. Unii mă învață să trăiesc bine, alții – să mor bine. Alții, prin veselia lor, îmi risipesc grijile și necazurile. Unii îmi oțlesc inima în suferințe, alții mă învață să disprețuiesc dorințele inimii. Unii mă poartă de mîină pe drumul științelor, alții mă povățuiesc pe cărarea virtuților. Ca răsplată pentru atîtea binefaceri ei nu cer altceva decît o cameră modestă, unde să fie feriți de pulbere. Cînd ies pe afară, îi iau cu mine pe cărările pe unde umblu. Liniștea cîmpurilor și umbra copacilor le place mai mult decît zgomotul orașelor. Știți cine sînt acești prieteni? Sînt cărțile ce le citesc!”

În fine, o referire la un subiect depistat cu totul recent, pe la mijlocul lunii august curent. Potrivit informației din articol, lectura prelungește speranța de viață. Și mai concret: o lectură săptămînală de trei ore și jumătate prelungește speranța de viață cu peste 20% într-un interval de 12 ani. Cei tari la aritmetică să facă anumite calcule mai departe, cu mai multe ore și săptămîni, și vor obține cu certitudine un număr impresionant de ani în plus, datați cititului... Această concluzie surprinzătoare, pentru unii chiar șocantă, a tras-o un grup de cercetători de la Universitatea Yale, SUA, și socotelile lor nu lasă loc pentru nicio îndoială în privința rolului benefic ce-l poate avea lectura asupra vieții omu-

lui. E un subiect la care vom reveni – merită a fi abordat mai pe larg – iar pentru cei mai curioși (și pentru unii care pot să nu creadă în autenticitatea informației), dăm alăturat și sursa: *Ziarul de Iași*, 10 aug. 2016; versiunea electronică: <http://www.ziaruldeiasi.ro/stiri/lectura-prelungeste-speranta-de-viata--135744.html>

Cu această veste minunată, punem punct articolului nostru, nu înainte de a vă îndemna să vă amintiți cînd ați citit ultima carte frumoasă și cîte alte cărți, nu mai puțin captivante, vă mai așteaptă acasă, la școală, la bibliotecă?... Sînt prietenii care, iată, fără să fi știut cu certitudine, își prelungesc, fără probleme deosebite, speranța de viață!

COMPETENȚE PENTRU VIITOR: REFLECȚII PE MARGINEA CERCETĂRII NEVOILOR DE FORMARE PROFESIONALĂ A BIBLIOTECARILOR

*Conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN,
Universitatea de Stat din Moldova*

Abstract

We are present at the fundamental transformations of the libraries, both on a global and national level, of the Republic of Moldova. Several foresight studies, launched lately, mention cardinal changes, both at the level of skills and in the professions, for the future. Regarding the disappearance of librarian, documentary and archivist professions, the main arguments are the digitization of all libraries and archives - these infodocumentary institutions provide remote access to any information 24 hours, 7 days a week. Librarians and archivists in their current formula will disappear, but document management will be based on network solutions.

Creativity will become one of the first three skills of specialist staff. The avalanche of new products, new technologies and new ways of working demand more creativity in order to benefit from these changes. In order to understand the professional competencies required for librarians from different types of libraries, as well as to better understand the trends and needs of professional training of the infodocumentary specialists in the Republic of Moldova, the Association of Librarians of the Republic of Moldova (ABRM) realized at the end of the year 2015 the Research Studying the training needs of library specialists.

Keywords: *librarian, documentarist, archivist, foresight studies, level of competen-*

cies, technological changes, infodocumentary institutions, creativity, sociological research, survey.

Noua Agendă 2030 pentru dezvoltare durabilă, lansată în septembrie 2015 de ONU, este un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economică, socială și de mediu. Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) integrează 17 obiective, care stimulează acțiunile pe plan mondial pentru toate țările să se angajeze în mod activ în a face lumea noastră mai bună pentru oameni și pentru planetă. Bibliotecile susțin mai multe obiective ale *Agendei 2030*. Bibliotecile sunt instituții publice-cheie, care au un rol esențial în dezvoltarea societății. În acest context personalul bibliotecilor trebuie să se angajeze în realizarea acestor obiective prin prestarea unor servicii moderne. Aceasta, la rândul său, presupune dezvoltarea și actualizarea competențelor profesionale ale bibliotecarilor.

Totodată, asistăm la transformări fundamentale ale bibliotecilor atât pe plan mondial, cât și în plan național al Republicii Moldova. Accesul digital a oferit utilizatorilor posibilități mult mai eficiente de utilizare a bibliotecilor. Actualmente, în loc să meargă la bibliotecă pentru a găsi informații, a citi

cărți și reviste, utilizatorii preferă să citească și să acceseze diverse servicii ale bibliotecii de la distanță, folosind propriile dispozitive. Transformările în bibliotecă privind diversificarea serviciilor și resurselor pentru utilizatori sunt în plină desfășurare. Cu toate acestea, biblioteca mai are de făcut încă foarte multe pentru a deveni cu adevărat o bibliotecă digitală a cunoștințelor, o bibliotecă interactivă și deschisă pentru toți. Această transformare a bibliotecilor, în care cunoștințele sunt accesibile în mod tradițional, în cele în care crearea și accesul la cunoaștere sunt accesibile în rețea va afecta toate aspectele legate de funcționarea bibliotecii, dar va avansa și alte cerințe pentru specialiștii din aceste instituții.

Mai multe studii de foresight, lansate în ultimul timp, menționează schimbări cardinale atât la nivelul competențelor, cât și la nivelul profesiilor pentru viitor. Specialiștii menționează că peste o treime (35%) din competențele care sunt considerate importante pentru activitatea de astăzi se vor schimba. Până în 2020, a patra revoluție industrială va transforma modul în care trăim și modul în care lucrăm. Unele locuri de muncă vor dispărea, altele se vor dezvolta, vor fi create locuri de muncă care astăzi încă nu există. Mai multe locuri de muncă actuale vor fi înlocuite cu software automatizate. Pericolul cel mare este, în special, pentru pozițiile de nivel inferior de calificare. Multe locuri de muncă ale viitorului sunt un rezultat al „economiei de colaborare”. Este sigur faptul că forța de muncă în viitor va trebui să se alinieze la noile cerințe privind competențele profesionale.

Experții susțin că până în 2030 vor dispărea mai multe profesii intelectuale, cum ar fi:

- contabil;
- statistician;
- stenograf;
- bibliotecar;
- arhivist;

- traducător;
- consilier juridic;
- jurnalist;
- analist sportiv;
- operator al serviciilor publice etc.

În ceea ce privește dispariția profesilor de bibliotecar, documentarist și arhivist principalele argumente țin de faptul că are loc digitizarea tuturor bibliotecilor și arhivelor, aceste instituții infodocumentare oferă acces la distanță la orice informație 24 de ore, 7 zile pe săptămână. Bibliotecarii și arhiviștii în formula lor actuală vor dispărea, dar activitatea de gestionare a colecțiilor de documente se va baza pe soluții de rețea.

Totodată, oamenii de știință au identificat mai multe profesii care vor fi solicitate în viitor. În primul rând, aceste locuri de muncă sunt legate de internet și programare. Deci, nu există nicio îndoială că va exista cerere pentru specialiști în domeniul IT; vor fi solicitați web-designerii, administratorii de sistem, specialiștii în rețelele sociale, specialiștii în utilizarea informației etc.

Progresul științific și tehnologic, schimbările sociale și climatice vor transforma piața forței de muncă în următorii 20 de ani. Această concluzie este confirmată de raportul *Shape of Jobs to Come* [1], elaborat de compania de cercetare „Fast Future” pentru guvernul Marii Britanii. La elaborarea acestui document au participat futurologi și prognosticieni, care au fost rugați să evalueze ce impact vor avea știința și tehnologia pentru piața forței de muncă în perioada 2010-2030.

Conform datelor cercetării, printre specialitățile de top pentru anul 2030 se numără:

- proiectant / producător de părți ale corpului uman;
- nanomedic;
- consultant de bunăstare pentru persoane în etate;

- specialist în etica științifică;
- manager meteo și administrator de zonă climatică;
- avocat virtual;
- time broker / agent de vânzări a timpului;
- manager de brand personal etc.

În Rusia a fost elaborat **Atlasul profesiilor noi** (*Атлас новых профессий*) [2] – un miscelaneu al profesiilor pentru sectoare de perspectivă până în anul 2030. Documentul precizează că până în anul 2030 vor dispărea 57 de profesii. Printre profesiile ce vor dispărea se regăsește și cea de bibliotecar. Totodată, se menționează că vor apărea 186 de profesii noi, inclusiv: tutore personal pentru dezvoltare estetică, curator de creativitate colectivă, redactor de conținut agregat, infostilist, producător de câmp semantic etc. De exemplu, profesia de infostilist presupune alegerea informației și a stilului de prezentare a acesteia în conformitate cu nevoile unui anumit utilizator. Redactorul de conținut agregat gestionează canalele de informații și selectează conținutul în conformitate cu așteptările utilizatorului, prin ajustarea programelor, motoarelor de căutare, agregatelor și procesoarelor de informații.

Astfel, deși profesia de bibliotecar, în actuala formă, este programată dispariției, competențele și cunoștințele bibliotecarului se regăsesc în unele profesii și specialități noi.

Studiul *The Future of Work: Jobs and Skills in 2030* [3], realizat de Comisia pentru ocuparea forței de muncă din Marea Britanie (UK Commission for Employment and Skills), prezintă o evaluare prestigioasă a viitoarelor provocări și oportunități pe piața forței de muncă și a implicațiilor pentru locurile de muncă și competențele necesare până în anul 2030. Studiul se bazează pe contribuția experților din grupurile-cheie, inclusiv din mediul de afaceri,

sindicate și mediul academic. El reprezintă o analiză detaliată și pune accentul pe problemele specifice ale pieței forței de muncă.

Scopul acestui raport este de a declanșa dezbateri cu privire la investițiile în competențe și să informeze deciziile cu care se confrunta angajatorii, persoanele fizice, factorii de decizie și prestatorii de servicii educaționale. Scopul principal prevede mai degrabă influența și provocarea unei gândiri constructive, creative privind competențele de viitor. Studiul a identificat 13 cele mai influente și mai plauzibile tendințe, cu impact asupra peisajului locurilor de muncă și a competențelor în Marea Britanie până în 2030. Aceste cele mai influente tendințe prevăd, printre altele:

- schimbarea mediilor de lucru, modelate de tehnologia informației și comunicațiilor (TIC), externalizarea, internaționalizarea și necesitatea unei mai mari flexibilități;
- tehnologii convergente și abilități interdisciplinare, în special, combinația de biotehnologie, tehnologia informației și comunicațiilor, nanotehnologie și științele cognitive;
- digitizarea producției: automatizarea proceselor de producție, imprimarea 3D;
- dezvoltarea TIC și creșterea volumului de big data (date mari), rolul dispozitivelor digitale, precum și creșterea potențialului de a capta și de a folosi cantități mari de date;
- schimbarea perspectivelor economice, ca urmare a globalizării și a schimbărilor tehnologice, etc.

La Forumul Economic Mondial, care a avut loc la Davos în perioada 20-23 ianuarie 2016, cu genericul *Mastering the Fourth Industrial Revolution*, a fost discutat raportul *The Future of Jobs, looks at the employment, skills and work force strategy for the future* [4] care abordează viitorul locurilor

de muncă, strategia de ocupare a forței de muncă, precum și competențele pentru viitor. Raportul specifică schimbările actuale ce vizează ocuparea forței de muncă, competențele și recrutarea personalului.

În acest raport se menționează 10 competențe-cheie până în anul 2020, necesare pentru a prospera în a patra revoluție industrială:

- 1) rezolvarea complexă a problemelor;
- 2) gândire critică;
- 3) creativitate;
- 4) managementul resurselor umane;
- 5) coordonare;
- 6) inteligență emoțională;
- 7) luarea deciziilor;
- 8) orientarea spre servicii;
- 9) negociere;
- 10) flexibilitate cognitivă.

Creativitatea va deveni una dintre primele trei competențe de care va avea nevoie personalul de specialitate. Cu o avalanșă de noi produse, noi tehnologii și noi modalități de lucru, lucrătorii vor trebui să devină mai creativi pentru a putea beneficia de aceste schimbări.

Negocierea și flexibilitatea, care în lista de competențe pentru anul 2015 ocupă un loc de frunte, în 2020 vor începe să scadă din top 10, deoarece mașinile inteligente, care folosesc volume mare de date, încep să ia decizii pentru noi.

În mod similar, ascultarea activă, considerată o abilitate de bază astăzi, va dispărea complet din top 10 până în anul 2020, iar inteligența emoțională, care nu figurează acum în top 10, va deveni una dintre abilitățile de top necesare tuturor.

Actualmente, datorită schimbărilor tehnologice rapide, precum și competitivității locurilor de muncă este esențial să se examineze competențele pentru profesioniștii din domeniul infodocumentar. *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices* atrage atenția că eficiența și calitatea

serviciilor de bibliotecă, a serviciilor de informare depind de experiența personalului. Diversificarea constantă a nevoilor societăților, tehnologiile în schimbare, precum și creșterea cerințelor față de cunoștințele profesionale, cer ca bibliotecarii și alți profesioniști din domeniul infodocumentar să-și extindă cunoștințele lor și să-și actualizeze în mod continuu abilitățile lor profesionale [5]. Iată de ce profilul competențelor a fost utilizat în cadrul mai multor grupuri profesionale pentru a ajuta progresul profesional, precum și pentru a identifica scopurile și obiectivele formării profesionale. Astfel, în urma unei consultări ample cu angajatorii, bibliotecile, comunitățile din domeniul informării și prestatorii serviciilor educaționale, *Chartered Institute of Library and information professionals (CILIP)* a elaborat două ghiduri: *My Professional Knowledge and Skills Base. Identify gaps and maximize opportunities along your career path* [6] și *Your Professional Knowledge and Skills Base* [7], care prezintă o gamă largă de competențe, necesare profesioniștilor din sfera infodocumentară. Ambele documente prezintă un spectru larg de cunoștințe și abilități care sunt necesare pentru profesia de bibliotecar. Totodată, ele pot fi folosite ca instrumente de autoevaluare pentru dezvoltarea personală și profesională, pentru analiza competențelor, formarea personalului, a planurilor de dezvoltare pentru cursuri de formare și oportunități de dezvoltare profesională continuă.

Aceste documente stabilesc cunoștințele și competențele-cheie care fac profesia de bibliotecar unică (figura 1), printre aceste competențe se numără:

- organizarea cunoștințelor și a informațiilor;
- managementul cunoștințelor și al informațiilor;
- utilizarea și exploatarea cunoștințelor și a informațiilor;

- competențe de cercetare;
- guvernarea informației;
- managementul și arhivarea înregistrărilor;
- dezvoltarea și managementul colecțiilor;
- alfabetizarea și învățarea;
- leadership și advocacy;
- strategii, planificare și management;
- orientarea către client, proiectare de servicii și marketing;
- TIC.

Sursa: *Your Professional Knowledge and Skills Base. CILIP, 2013 [6].*

Este important să conștientizăm că profesia este foarte mult influențată din mediul extern. Expertiza profesională și competențele generice sunt, prin urmare, stabilite într-un context mai larg al bibliotecii, managementului informațiilor și al cunoștințelor, precum și într-un context organizațional și de mediu mai larg.

Odată cu creșterea exigențelor economice, sociale și educaționale, bibliotecile au cunoscut schimbări dramatice în ceea ce privește nevoile comunității, precum și

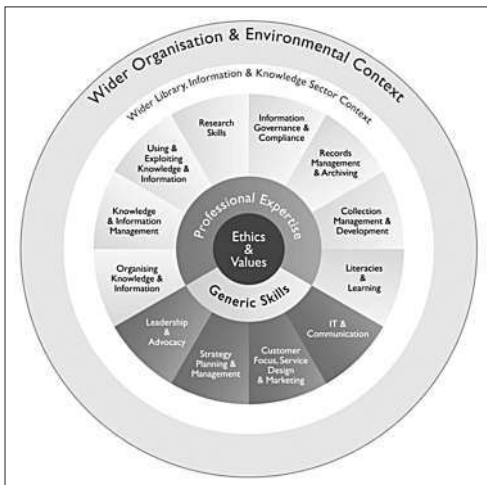

Figura 1. Cunoștințe și aptitudini profesionale de bază (CILIP)

Sursa: *Your Professional Knowledge and Skills Base. CILIP, 2013 [6].*

disponibilitatea instrumentelor pentru a satisface aceste nevoi. Membrii comunității așteaptă experiențe personalizate, ei doresc servicii și resurse accesibile și diverse pentru a fi partajate. Ei, de asemenea, așteaptă un nivel mai înalt de interactivitate și responsabilitate din partea bibliotecilor și bibliotecarilor. Pentru a face față evoluției nevoilor și așteptărilor comunității OCLC a decis actualizarea în anul 2014 a **Competency Index for the Library Field** [8]. În această lucrare sunt analizate abilitățile esențiale de folosire a tehnologiilor și abilitățile interpersonale solide care sunt fundamentale pentru fiecare persoană care activează în orice funcție într-o bibliotecă. Bibliotecarii și angajații bibliotecilor care dispun de aceste calități vor construi o bibliotecă vibrantă și relevantă. Una din direcțiile noi evidențiate în varianta actualizată a *Indicelui de competențe profesionale pentru domeniul bibliotecilor* este promovarea competențelor necesare în secolul al XXI-lea.

Revista *Library Journal*, în baza opiniilor directorilor bibliotecilor academice și publice, precum și a liderilor de nivel național, a realizat topul competențelor de care vor avea nevoie bibliotecarii în următorii 20 de ani [9]:

- 1) advocacy / politică;
- 2) colaborare;
- 3) comunicare / competențe umane;
- 4) creativitate / inovație;
- 5) gândire critică;
- 6) analiza datelor;
- 7) flexibilitate;
- 8) leadership;
- 9) marketing;
- 10) management de proiect;
- 11) expertiză tehnologică.

Deși această listă nu este una exhaustivă, totuși, ea prezintă competențele esențiale care se bazează pe anumite tendințe. În viitor, bineînțeles, rolul personalului de bibliotecă se va schimba și vor fi necesare noi

Tabelul 1. Datele statistice raportate la eșantion

Tipul de biblioteci	Total bibliotecari	%	Numărul de respondenți conform eșantionului	%
Publice	2448	56,4%	268	56,5%
Universitare	451	10,4%	80	16,8%
Învățământul general	1309	30,2%	97	20,4%
Colegii și școli profesionale	131	3,0%	19	4,0%
Specializate	nu sunt date	–	11	2,3%
Total	4339	100%	475	100%

Sursa: Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2010-2015 [10]; Raport statistic privind activitatea bibliotecilor din învățământ pentru anul 2015 [11].

competențe. Aceasta se reflectă în sarcinile, funcțiile și tipurile de personal: bibliotecar, manager de proiect, broker informațional ș.a. În consecință, dezvoltarea competențelor va constitui un element esențial în dezvoltarea bibliotecilor. Competențele actuale ale personalului, precum și cele viitoare sunt dobândite prin educație formală, nonformală și informală, prin experiență practică. Probabil, cel mai important este că bibliotecile continuă să acorde atenție sporită formării profesionale a personalului de specialitate din biblioteci.

Formarea și identitatea profesională a bibliotecarului este o problemă actuală și pentru Republica Moldova, care este determinată de schimbările din ultimii ani. Profesioniștii în domeniul infodocumentar din țara noastră se confruntă cu o provo-

care dinamică a mediului tehnologic care cere utilizarea extensivă și eficientă a tehnologiei informației și comunicațiilor în scopul supraviețuirii și pentru îndeplinirea necesităților informaționale complexe ale utilizatorilor. Totodată, provocarea schimbării vine și din partea societății, care solicită de la biblioteci servicii noi și inovative, creativitate și consiliere.

Pentru a înțelege ce competențe profesionale sunt necesare bibliotecarilor din diferite tipuri de biblioteci, precum și pentru a înțelege mai bine tendințele și nevoile de formare profesională a specialiștilor din domeniul infodocumentar din Republica Moldova, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) a realizat la sfârșitul anului 2015 cercetarea **Studierea nevoilor de formare profesio-**

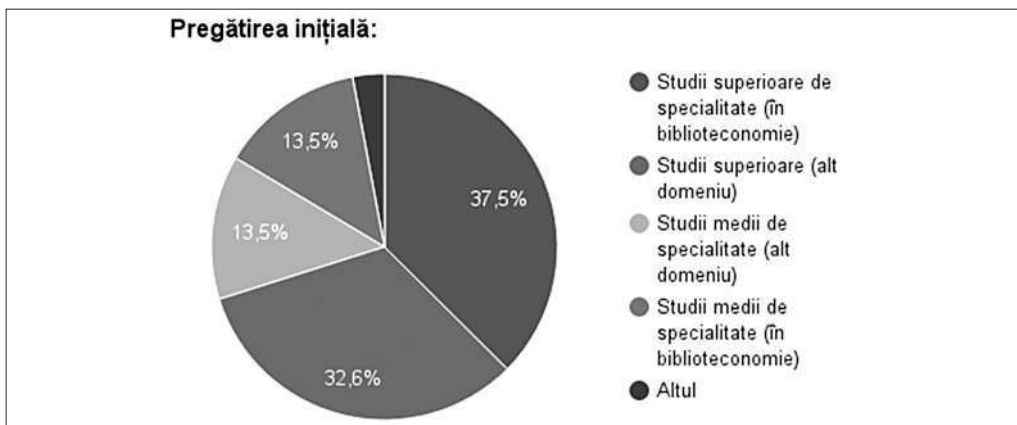

Figura 2. Caracteristica eșantionului în funcție de pregătirea profesională

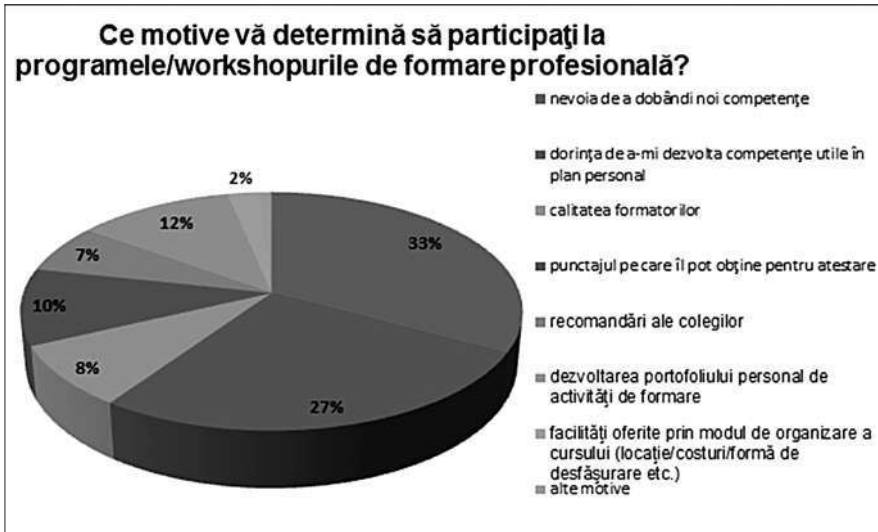

Figura 3. Opiniile privind motivația de participare la programele de formare continuă

nală a personalului de specialitate din biblioteci.

Cercetarea s-a realizat în perioada septembrie-noiembrie 2015 pe un eșantion de 475 de respondenți din toate tipurile și categoriile de biblioteci ale Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova (tabelul 1).

La cercetare au participat 333 de bibliotecari cu studii superioare, 128 de bibliotecari cu studii medii și 14 biblioteci cu alt nivel de pregătire profesională (figura 2).

În cadrul cercetării respondenților le-au fost adresate mai multe întrebări cu privire la necesitatea și motivația formării profesionale, necesitatea actualizării sau dezvoltării diverselor categorii de competențe, tematica cursurilor de formare continuă etc. (figura 3).

Răspunsurile la întrebarea ***Ce motive vă determină să participați la programele / workshopurile de formare profesională?*** demonstrează că peste 80% din cei chestionați participă la programe de formare profesională pentru a dobândi noi competențe, iar circa 65% de bibliotecari

doresc să-și dezvolte competențele utile în plan personal. Astfel, motivațiile principale pentru participarea la cursurile de formare profesională sunt legate de actualizarea și dezvoltarea competențelor profesionale.

Participanții la sondaj au fost întrebați ***Ce așteptări au de la un program de formare continuă?*** Răspunsurile au confirmat intenția bibliotecarilor de a-și diversifica și actualiza competențele profesionale prin cunoașterea unor noi modalități practice de executare a profesiei – 69,1% și schimb de experiență – 20,4% (figura 4).

Pentru marea majoritate a bibliotecarilor, care au participat la cercetare, actualizarea continuă a pregătirii profesionale este importantă într-o măsură mare (63,4%) și într-o măsură foarte mare (18,7%). Totodată, circa 17% consideră că actualizarea continuă a cunoștințelor, competențelor și abilităților profesionale este puțin importantă. Probabil, această opinie este legată de faptul că 120 (25,3%) din respondenți consideră că succesul în activitatea profesională și dezvoltarea

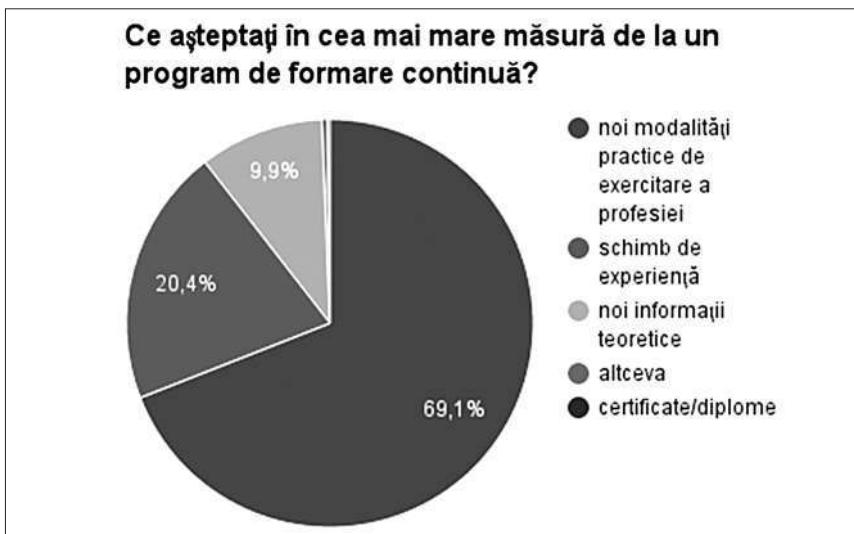

Figura 4. Opiniile privind așteptările de la programele de formare continuă

unei cariere în biblioteconomie se datorează doar într-o oarecare măsură pregătirii continue. Totuși, 271 (57,1%) bibliotecari consideră că pregătirea continuă asigură în mare măsură succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie, iar 66 (13,9%) bibliotecari susțin că prin dezvoltarea continuă a competențelor profesionale le va fi asigurată într-o măsură foarte mare cari-

era profesională și succesul în activitatea profesională.

Analizând opiniile cu privire la competențele profesionale care trebuie actualizate (figura 5), s-a constatat că bibliotecarii din toate tipurile de biblioteci optează, în primul rând, pentru perfecționarea pregătirii profesionale privind competențele tehnologice (54,1%), competențele de comunicare și relaționare (37,5%) și competențele metodologice (33,9%).

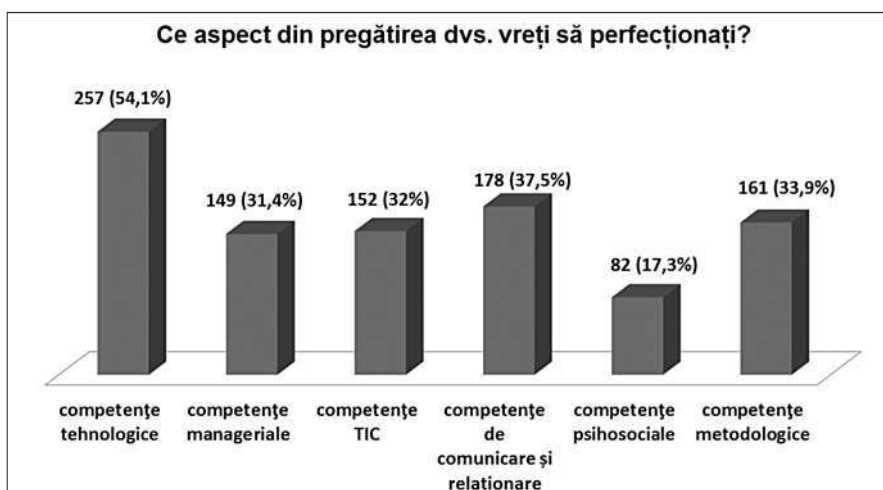

Figura 5. Preferințele de formare a competențelor profesionale

Tabelul 2. Aspectele pe care bibliotecarii le-ar îmbunătăți în competența profesională

Management, manageriale (managementul comunicării, de proiect, al informației, bibliotecii, calității, resurselor umane, timpului, instituțional, inovațional)
Competențe digitale (TIC, de utilizare a aplicațiilor mobile noi pentru diversificarea serviciilor bibliotecii, utilizarea bazelor de date, munca cu programele noi de calculator, lucrul cu calculatorul, utilizare a tehnologiilor avansate de analiză și evaluare a rezultatelor, asistate cu softuri specifice, folosirea eficientă a noilor tehnologii)
Comunicare și relaționare (cu publicul cititor, cu utilizatorii, colegii, online, retorică și argumentare, negociere, comunicare profesională)
Inovații (proiectarea și implementarea serviciilor noi, integrarea noilor tehnologii în activitatea bibliotecilor, servicii noi și creative, servicii noi în folosul comunității)
Marketing de bibliotecă (image, branding)
Calitatea și evaluarea serviciilor și activității bibliotecii
Leadership, lucrul în echipă
Advocacy și colectare de fonduri
Competențe tehnologice (CZU, elaborarea bibliografiilor, înregistrarea utilizatorilor, colecții de bibliotecă, organizarea activității bibliotecilor pentru copii, prestarea serviciilor informaționale)
Metodologice
Tehnologice

(37,5%) și competențele tehnologice (32%). Aceste răspunsuri arată că bibliotecarii consideră necesară actualizarea permanentă a competențelor legate de procesele tehnologice ale activității profesionale, cum ar fi achiziție, catalogare, organizarea colecțiilor, bibliografierea etc. În același timp, competențele care țin de comunicarea cu utilizatorii și aplicarea noilor tehnologii informaționale sunt considerate foarte importante pentru exercitarea funcțiilor profesionale ale bibliotecarilor. Din acest motiv peste o treime din respondenți consideră necesar de a dezvolta sau a actualiza aceste categorii de competențe.

Participanții la cercetare au fost rugați să identifice principalele trei aspecte ale competențelor profesionale care necesită a fi îmbunătățite. Deși majoritatea biblio-

tecarilor au menționat că este necesar să perfecționeze competențele tehnologice și cele de comunicare, în topul listei competențelor care trebuie îmbunătățite sunt competențele manageriale și cele digitale (tabelul 2).

Menționăm, însă, că prioritatea tematică a cursurilor de formare continuă nu coincide cu prioritățile în formarea competențelor profesionale (tabelul 3). În topul listei este cursul managementul proiectului. Probabil, această opinie a fost expusă ca rezultat al participării bibliotecarilor în diverse proiecte, cum ar fi programul *Novateca*, în care participă majoritatea bibliotecilor publice, sau proiecte de modernizare a învățământului superior ce au fost lansate de bibliotecile universitare. Aceste activități necesită competențe de elaborare și gestionare a proiectelor la nivelul in-

Tabelul 3. Enumerați trei subiecte la care ați dori să urmați un curs de formare profesională

Managementul proiectului
Management și marketing (managementul inovațiilor, al calității, evaluarea serviciilor, gestiunea resurselor umane)
Servicii noi, inovative
Comunicare (retorică, discurs public, gestionarea crizelor și conflictelor, loializarea utilizatorilor, scrierea articolelor)
Tehnologii informaționale (crearea poveștilor digitale, crearea blogului, crearea site-ului, Excel, noi softuri pentru bibliotecă, competențe digitale)
Advocacy, legislația de specialitate, leadership, fundraising
Tehnologice (CZU, elaborarea bibliografiilor, studierea necesităților informaționale, catalogare, utilizarea softurilor de bibliotecă, organizarea evenimentelor, metodologia cercetării sociologice, catalogarea electronică)

stituției, nivel regional, național sau chiar internațional.

Având în vedere cerințele comunității bibliotecarilor, Centrul de Formare Continuă (CFC) al USM, Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), precum și alte centre neacreditate de formare continuă în domeniul biblioteconomiei și științei informării din Republica Moldova, oferă diverse forme și metode de formare a competențelor profesionale. De asemenea, este diversă și oferta tematică a acestor instruirii. Respondenții au fost rugați să aprecieze pe o scală de la 1 (cel mai util) la 5 (deloc util) tematica cursurilor de formare continuă (figurile 6 și 7).

Astfel, în opinia bibliotecarilor cele mai utile au fost cursurile axate pe serviciile noi ale bibliotecii (327 de bibliotecari, 68,8%), tehnologia de bibliotecă (237 de bibliotecari, 58,3%), managementul comunicării (222 de bibliotecari, 47,7%), managementul asigurării calității (192 de bibliotecari, 40,5%), managementul inovațional (187 de bibliotecari, 39,4%), managementul de proiect (167 de bibliotecari, 35,2%) și marketing de bibliotecă (167 de bibliotecari, 35,2%).

În cadrul cercetării am dorit să aflăm dacă bibliotecarii pot aprecia nivelul competențelor profesionale ale colegilor săi, precum și să identifice ce competențe și abilități profesionale colegii de serviciu

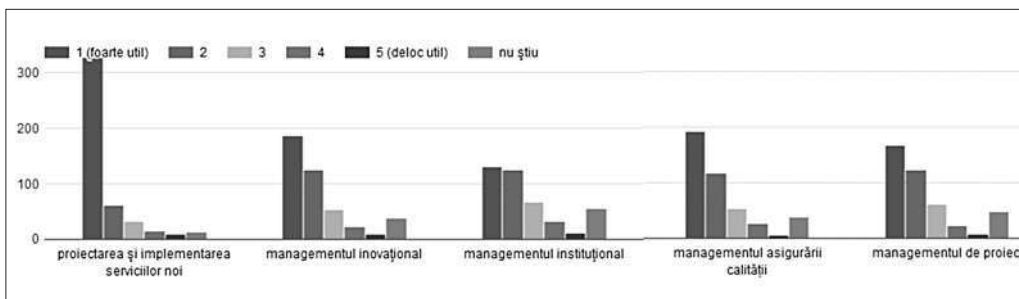

Figura 6. Aprecierea pe o scală de la 1 (cel mai util) la 5 (deloc util) a utilității tematicii cursurilor de formare continuă

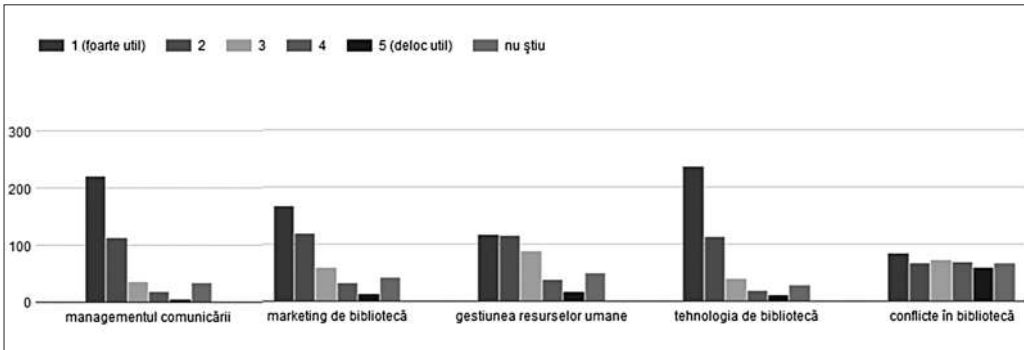

Figura 7. Aprecierea pe o scală de la 1 (cel mai util) la 5 (deloc util) utilității tematicii cursurilor de formare continuă

sau de echipă trebuie să le formeze sau să le actualizeze. Participanții la sondaj au fost rugați să aprecieze pe o scală de la 1 (cel mai important) la 6 (deloc important) competențele de care au nevoie colegii de serviciu (figurile 8 și 9). Bibliotecarii consideră că în cea mai mare măsură colegii lor de serviciu trebuie să-și actualizeze competențele de specialitate (299 de bibliotecari, 62,9%), să dezvolte competențele digitale (215 de bibliotecari, 45,3%), să ajusteze tehnicile de prestare a serviciilor infodocumentare la cerințele actuale ale utilizatorilor (183 de bibliotecari, 38,5%). În opinia noastră, aceste date se explică prin faptul că doar 28,5% din bibliotecari din toate tipurile de biblioteci au studii

superioare profesionale și 17,9% au studii medii profesionale. Peste 53% de bibliotecari nu au studii profesionale în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, deci ei au nevoie în cea mai mare măsură să acumuleze cunoștințe și să formeze competențe biblioteconomice. De asemenea, fiind identificate necesitățile de dezvoltare a competențelor digitale și de adecvare a tehnicilor de prestare a serviciilor infodocumentare la cerințele actuale ale utilizatorilor, a fost menționată nevoia de formare și actualizare a competențelor moderne de utilizare a tehnologiilor informaționale și de diversificare a serviciilor bibliotecii, racordate la cererile comunității locale sau instituționale.

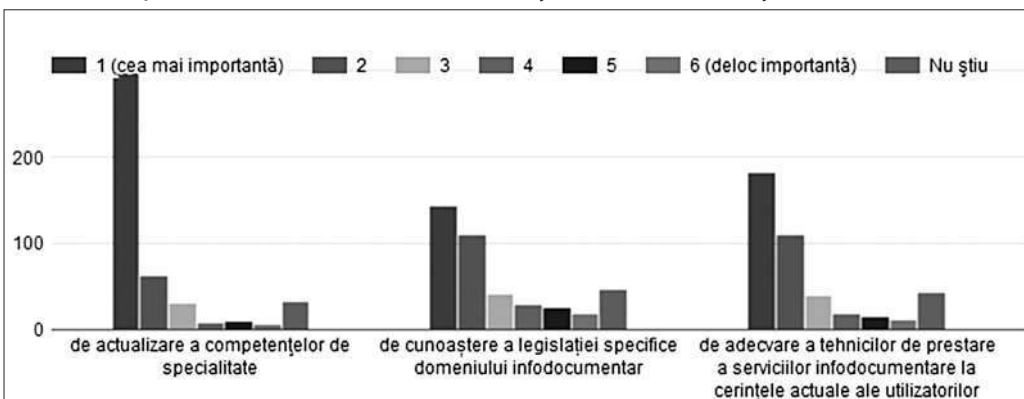

Figura 8. Aprecierea pe o scală de la 1 (cel mai important) la 6 (deloc important) a importanței competențelor de care au nevoie colegii de serviciu

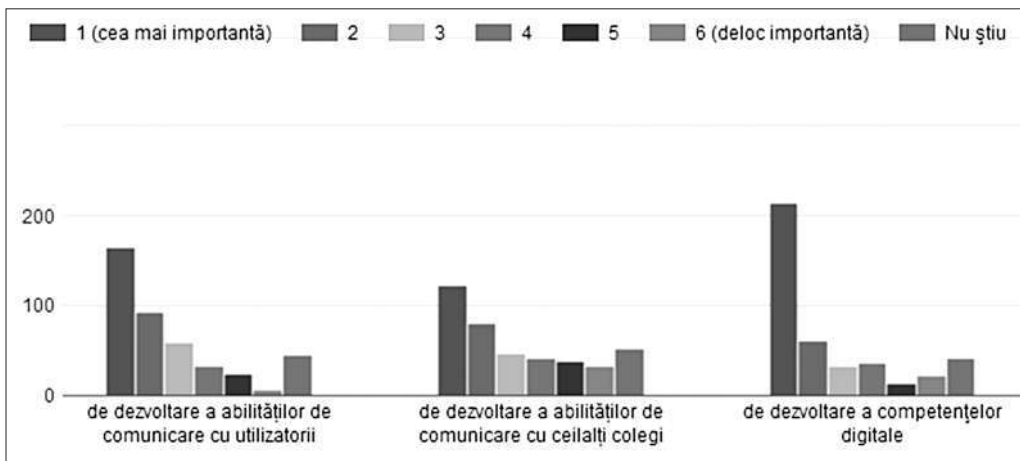

Figura 9. Aprecierea pe o scală de la 1 (cel mai important) la 6 (deloc important) a importanței competențelor de care au nevoie colegii de serviciu

În copul satisfacerii cererii de formare a competențelor profesionale diverse centre de nivel național și regional au oferit comunității bibliotecarilor posibilități pentru dezvoltarea și formarea competențelor profesionale. Participanții la cercetare au fost în totalitate de acord că tematicile pe care le propun programele de formare continuă sunt adecvate nevoilor de formare ale bibliotecarilor (42,7%).

De exemplu, Centrul de Formare Continuă (CFC) al USM, în anul 2016, a prestat servicii educaționale la patru programe de formare continuă: *Bazele biblioteconomiei și științei informării*, *Managementul inovativ al instituțiilor infodocumentare*, *Diversificarea serviciilor și resurselor informaționale ale bibliotecii ca vector de imagine în societate*, *Biblioteca școlară: modernizare și schimbare prin prisma Manifestului UNESCO*. În anul 2016 la cursurile de formare continuă oferite de CFC al USM au participat 258 de persoane.

Alt centru acreditat de Ministerul Educației pentru prestarea serviciilor educaționale în domeniul biblioteconomiei și științelor informării este Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), care funcționează în ca-

drul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, și care a oferit o diversitate de posibilități formative în scopul actualizării și dezvoltării competențelor profesionale pentru bibliotecarii din țară. Au fost organizate instruirii în cadrul programului *Novateca*, de asemenea, instruirile au fost organizate de ABRM, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, BNRM, Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, Consiliul Național al Tineretului din Moldova, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” etc. Cele mai multe instruirii nonformale și informale au fost organizate pentru colaboratorii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Prin aceste acțiuni conducerea bibliotecii a dorit să satisfacă necesitatea de formare a competențelor profesionale a colaboratorilor instituției. În anul 2016 au fost organizate instruirii pe cele mai diverse subiecte, inclusiv: *Utilizarea programului „Microsoft Publisher”*, *Scrierea proiectelor*, *Catalogul electronic – tipuri de căutare*, *Catalogul electronic – cuvinte-cheie*, *Evidența cardurilor pierdute*, *Formare de formatori*, *Biblioteca – ghișeu unic de solicitare a serviciilor*. *Bibliotecarul eAmbasador*, *Servicii noi de bibliotecă*, *Portalul Centru de Guvernană Electronică & Tânăra generație eServi-*

cii, Metodologia organizării Orei poveștilor, Harta mentală, Formare facilitatori, Dezvoltarea serviciilor noi de bibliotecă, Advocacy pentru bibliotecari, BiblioTur – descoperim Chișinăul altfel, Statistica Facebook ș.a. În cadrul instruirilor oferite de CNEPB și-au actualizat și au dezvoltat competențele profesionale circa 700 de bibliotecari din toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Menționăm că pentru anul 2017 bibliotecarii de la BM au solicitat cursuri de formare continuă la următoarele subiecte: *Biblioteci digitale, Conflicte și negociere în biblioteci, Comunicarea cu mass-media, Management instituțional, Vlogging, Fundraising, Cultura profesională* etc. De asemenea, au fost specificate o serie de competențe profesionale care necesită actualizare sau dezvoltare, cum ar fi: leadership, competențe de cercetare, creativitate, colaborare, competențe digitale ș.a.

În urma acestei analize putem trage următoarele concluzii:

- asupra peisajului locurilor de muncă și a competențelor pentru viitor influențează o serie de tendințe, cum ar fi: schimbarea mediilor de lucru, modelate de tehnologia informației și comunicațiilor, tehnologiile convergente și abilități interdisciplinare, digitalizarea producției, schimbarea perspectivelor economice ca urmare a globalizării și a schimbărilor tehnologice etc.;
- diversificarea constantă a nevoilor societăților, schimbarea tehnologiilor, creșterea cerințelor față de cunoștințele profesionale cer extinderea cunoștințelor și actualizarea în mod continuu a competențelor bibliotecarilor și a altor profesioniști din domeniul infodocumentar;
- listele competențelor profesionale pot fi folosite ca un instrument de

autoevaluare pentru dezvoltarea personală și profesională, pentru formarea personalului și a planurilor de dezvoltare, pentru cursuri de formare și oportunități de dezvoltare profesională continuă;

- Studiul necesităților de formare profesională a bibliotecarilor din Republica Moldova a constatat că dezvoltarea și actualizarea competențelor profesionale este motivată de asigurarea succesului în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (57,1% de respondenți);
- doar 42,9% din bibliotecari consideră că aptitudinile și competențele profesionale corespund cerințelor postului actual și de perspectivă, ceea ce confirmă necesitatea actualizării continue a competențelor profesionale. Actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă pentru 63,4%, iar 80,2% din bibliotecari participă la diverse programe de formare profesională continuă în scopul de a dobândi competențelor profesionale noi;
- bibliotecarii consideră că aspectele principale care necesită a fi actualizate sunt competențele tehnologice (54,1%) și competențele de comunicare și relaționare (37,5%), iar colegii bibliotecarilor participanți la chestionare, în primul rând, trebuie să actualizeze competențele de specialitate (62,9%) și competențele digitale (45,3%);
- centrele acreditate de Ministerul Educației al Republicii Moldova – CFC al USM și CNEPB din cadrul BM „B.P. Hasdeu” – oferă diverse posibilități de actualizare și dezvoltare a competențelor profesionale.

Referințe bibliografice

1. *The shape of jobs to come Possible New Careers Emerging from Advances in Science and Technology (2010 – 2030): Final Report* [online]. January 2010 [citat 30.11.2016]. Disponibil: http://fastfuture.com/wp-content/uploads/2010/01/FastFuture_Shapeofjobstocome_FullReport1.pdf
2. *Атлас новых профессий* [online]. Агентство стратегических инициатив по продвижению новых проектов. Москва, 2015 [citat 30.11.2016]. Disponibil: http://atlas100.ru/upload/pdf_files/atlas.pdf
3. *The Future of Work: Jobs and skills in 2030: UKCES Evidence Report 84* [online]. February 2014. [citat 30.11.2016]. Disponibil: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/303334/er84-the-future-of-work-evidence-report.pdf.
4. *The Future of Jobs, looks at the employment, skills and workforce strategy for the future. Global Challenge Insight Report* [online]. WEF, January 2016. [citat 30.11.2016]. Disponibil: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf.
5. Varlejs, Jana. *IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices*. Second edition [online]. May 2016, Endorsed by the IFLA Professional Committee [citat 30.11.2026]. Disponibil: <http://www.ifla.org/files/assets/cpdwl/guidelines/ifla-guidelines-for-continuing-professional-development.pdf>
6. *My Professional Knowledge and Skills Base. Identify gaps and maximize opportunities along your career path* [online]. CILIP, 2012. [citat 30.11.2016]. Disponibil: <http://www.cilip.org.uk/sites/default/files/Professional%20Knowledge%20and%20Skills%20Base.pdf>.
7. *Your Professional Knowledge and Skills Base* [online]. CILIP, 2013. [citat 30.11.2016]. Disponibil: <http://www.cilip.org.uk/sites/default/files/documents/Your%20PKSB%20WEB.pdf>.
8. *Competency Index for the Library Field / Compiled by WebJunction* [online]. OCLC, Updated February 2014. [citat 30.11.2016]. Disponibil: [https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2015-03/Competency%20Index%20for%20the%20Library%20Field%20\(2014\).pdf](https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2015-03/Competency%20Index%20for%20the%20Library%20Field%20(2014).pdf)
9. Schwartz, Meredith. *Top Skills for Tomorrow's Librarians. Careers 2016*. In: *Library Journal* [online]. 2016, March 9 [citat 30.11.2016]. Disponibil: <http://lj.libraryjournal.com/2016/03/careers/top-skills-for-tomorrows-librarians-careers-2016/>
10. *Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2010-2015* [online]. BNRM, 2016 [citat 30.11.2016]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/Data-statistice-privind-activitatea-bibliotecilor-publice-RM-2010-2015.docx>
11. *Raport statistic privind activitatea bibliotecilor din învățământ pentru anul 2015* [online]. Ministerul Educației RM, 2016 [citat 30.11.2016]. Disponibil: www.edu.gov.md/sites/default/files/centralizator_raport_statistic_2015-biblioteci_din_invatamint-17.03.16.xlsx.

FENOMENUL DERIVĂRII LEXICO-GRAMATICALE ÎN TERMINOLOGIA BIBLIOTECONOMICĂ ROMÂNEASCĂ

*Cristina CATEREV,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova,
Institutul de Filologie, AȘM*

Abstract

Researchers are constantly trying to systematize, unify and standardize the special lexemes - the terms, which designate new terminology notions in Romanian librarianship. In the last century, this area is very little explored from the point of view of linguists, many of the words used are translated from various languages: English, French, Russian etc. Therefore, the terminology of Romanian librarianship is characterized by dynamism and mobility, because the new terms appear always because of the technical-scientific progress and the daily changes that take place in the information society and the emergence of the new information technologies.

It is very necessary for the linguistic research of this field that has tangencies with notions and lexemes from the information sciences: bibliology, bibliography, editorial activity in order to highlight structural and semantic tendencies. In the Romanian biblioteconomic terminology were applied both traditional linguistic methods and borrowed methods from various related sciences: the distributive method, the derivation analysis method, the component analysis method, the graphic method, the statistical method, the synthesis method.

The aim of the research is to discover the role of the lexico-grammatical derivation phenomenon in the Romanian biblioteconomic terminology and the ways of enriching the vocabulary in the information science.

Keywords: *linguistic research, bibliology, Romanian librarianship, terminology of Romanian librarianship, phenomenon of*

lexico-grammatical derivation, information science.

Perioada de tranziție prin care trece fiecare din noi este semnificativă prin faptul că societatea informațională a fost înlocuită de cea a cunoașterii. Timpul de care dispunem nu ne permite adeseori să cuprindem acest amalgam al cunoștințelor în diverse domenii, în special, în știința informării. Nu cred că este o noutate faptul că timpul nu mai este suficient să realizăm tot ce ne propunem uneori, că trăim într-o grabă continuă și încercăm să simplificăm tot ce se poate, utilizând adeseori noțiuni și acronime internaționale în domeniul de activitate.

Progresul științific este însoțit în mod inevitabil de apariția unor cuvintelor speciale pentru a marca obiectele studiate. Dezvoltarea tehnicii, culturii, artei dă naștere cuvintelor speciale proprii domeniilor lor. Acest fenomen are loc în timp diferit, în diferite colțuri ale lumii și sub forma materială a diferitor limbi. Este, indiscutabil, un fenomen universal.

În ultimul timp, terminologia trezește un interes mare din partea lingviștilor și a specialiștilor din diferite ramuri ale științei și domenii profesionale. Cercetătorii încearcă încet încet să sistematizeze, să unifice și să standardizeze lexemele speciale – termenii ce desemnează noțiuni terminologice noi în biblioteconomia românească. În ultimul secol acest domeniu este foarte puțin cercetat din punctul de

vedere al lingviștilor, multe din cuvintele utilizate sunt traduse din diverse limbi: engleză, franceză, rusă etc. De aceea, terminologiei biblioteconomiei românești îi sunt caracteristice un dinamism și o mobilitate deosebite, fiindcă termenii noi apar mereu datorită progresului tehnico-științific și schimbărilor cotidiene ce au loc în societatea informațională și apariției noilor tehnologii informaționale.

Este foarte necesară cercetarea lingvistică a acestui domeniu care are tangențe cu noțiuni și lexeme din științele informării: bibliologia, bibliografia, activitatea editorială în vederea evidențierii unor tendințe structurale și semantice. În terminologia biblioteconomică românească au fost aplicate atât metode lingvistice tradiționale, cât și metode împrumutate din diverse științe conexe: metoda distributivă, metoda analizei derivaționale, metoda analizei componentiale, metoda grafică, metoda statistică, metoda de sinteză.

Lingvistica, în înțelesul pe care i-l dăm astăzi, datează de la începutul secolului al XIX-lea și este strâns legată de crearea metodei comparativ-istorice. Aceasta a rămas până astăzi principala metodă de cercetare lingvistică și numai grație aplicării ei lingvistica a devenit o știință. [1]

Scopul cercetării este de a descoperi rolul fenomenului derivării lexico-gramaticale în terminologia biblioteconomică românească și căile de îmbogățire a vocabularului în știința informării. În general, vocabularul specializat din domeniul dat se îmbogățește urmând tiparele general valabile la nivelul lexicului comun, derivarea în acest caz fiind destul de productivă.

Terminologia este studiul termenilor și utilizarea lor. Termenii sunt cuvinte simple și cuvinte compuse, care, în contexte specifice prezintă date, sensuri în diverse contexte, concepte întâlnite în limbajul zilnic. Terminologia este o disciplină care studiază termenii și interdependențele lor

ce aparțin unei culturi, lexic specializat sau strict specializat ce cuprinde termeni simpli și sintagme.

Termenul de *biblioteconomie* provine din limba franceză: *bibliothèconomie*, care la rândul său vine din <*bibliothèque*> → grecescul <*bibliothēke*> echivalent cu <*biblion*> = carte și <*theke*> = cufăr, du-lap. În limba engleză pentru *biblioteconomie* se spune *librarianship*, echivalent cu <*library / library science*> = știința biblioteconomiei.

Noțiunea de *biblioteconomie* este dată relativ recent de către germanul Martin Schrettinger, prima personalitate care îl utilizează în 1808 în lucrarea *Încercare de manual complet de biblioteconomie*. În 1839, termenul *biblioteconomie* se găsește și în lucrarea lui Léopold August Constantin, intitulată *Biblioteconomie sau Manual nou și complet pentru organizarea, conservarea și administrarea bibliotecii*.

Istoria biblioteconomiei consemnează bibliotecari celebri care s-au format fără nicio școală. Cel mai faimos dintre ei este, fără îndoială, Gabriel Naudé, autorul cunoscutei cărți *Advis pour dresser une bibliothèque* (1627), care timp de trei secole a fost lucrarea de căpătâi a multor generații de bibliotecari. Îi urmează Claude Clément, Louis Jacob, membrii familiei Bignon, toți în secolul al XVII-lea, apoi Charles Nodier, Saint-Beuve, Lecomte de Lisle, Pierre Gustave Brunet, bibliotecari și personalități de litere ilustre de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XIX-lea. Toți aceștia au învățat biblioteconomia singuri sau de la predecesorii lor. [2]

Cercetarea lexicului specializat în relație cu cel comun se va baza pe adoptarea unor metode comune de analiză lingvistică: analiza trăsăturilor semantic relevante în și prin contexte diagnostice, completă, acolo unde rezultatele nu sunt relevante, cu analiza textuală. Perspectiva metodologic comună este asigurată de același

obiectiv: descrierea adecvată a lexicului românesc pentru mai buna lui cunoaștere, analiza dicționarilor generale și speciale, precum și a definițiilor.

Prin metodele de analiză semică sau componențială pentru a distinge diverse concepte în domeniul biblioteconomiei împrumutate din lexicologie ce urmăresc depistarea asemănarilor și deosebirilor dintre sensurile cuvintelor. Prin metoda analizei componențiale sensul cuvântului poate fi descompus în elemente minimale, care au primit denumiri diferite, în funcție de autor și școală lingvistică: componente de sens, trăsături semantice distinctive, mărci semantice, seme etc.

S-a constatat că toate unitățile lexicale pot fi reduse la un ansamblu de trăsături pertinente din punct de vedere semantic. De exemplu, sensul cuvântului *document*, care provine din limba franceză – *document*, în latină *documentum* poate fi descompus în următoarele trăsături semantice distinctive: a) act, b) text scris sau tipărit, c) film-document, d) imagine document, e) documente istorice, f) document electronic, g) manuscris. Sensurile cuvintelor *documentare* și *arhivare* pot fi descompuse în: a) analiză a documentelor, b) analiza datelor existente, respectiv a) sortarea documentelor, b) păstrarea documentelor. În studiul lexicului, analiza semică este utilizată pentru a pune în evidență trăsăturile distinctive (semele) cu ajutorul cărora se realizează definirea cuvântului. Descrierea structurii semantice a cuvintelor din această perspectivă permite definirea mai exactă a cuvintelor în dicționare și face posibilă o înțelegere mai clară a diferențelor și a asemănarilor dintre termenii care aparțin aceleiași clase. [3]

Analizând cauzele și tipurile schimbărilor semantice, acad. Alexandru Graur a subliniat faptul că sensul unui cuvânt face parte dintre elementele cele mai mobile ale unei limbi și că modificările de ordin

semantic (în ansamblul lor) reprezintă unul dintre cele mai interesante aspecte ale dinamicii vocabularului. [4]

Termenii care apar în română, în secolul XIX, au pătruns în domeniul biblioteconomiei din Franța. Astfel, au fost puse bazele activității în această ramură ce ține de terminologia ce denumesc: *organizarea colecției, completarea fondului, relații cu publicul, informare bibliografică, liste bibliografice* etc.

Termenii care apar în secolul XX au pătruns în domeniul biblioteconomiei din Franța, Germania, Spania, SUA, odată cu apariția tehnologiilor informaționale, direcții de activitate ce țin de legătura bibliotecarului și calculatorului: *catalogul online, catalogul electronic, baze de date, carte online, scanner, printer* etc.

Termenii care apar în secolul XXI se datorează noțiunilor utilizate în limba engleză, contribuțiilor Uniunii Europene, IFLA, unor asociații internaționale, consilii de terminologie, *design, marketing, fundraising* etc.

În secolul XXI, odată cu explozia informațională sunt dezvoltate alte direcții de activitate în biblioteconomie: tehnologii informaționale, societatea informațională, societatea cunoașterii, scientometrie, cultura informației etc. Apar neologisme în domeniul care necesită o explicație asiduă actualizată pentru eficientizarea activității prin editarea dicționarilor explicative, crearea bazelor de date, dicționare online.

Dicționarul de biblioteconomie și știința informării (englez-român, autor Mircea Regneală) atestă termeni noi, englezisme, apar noi sintagme, schimbări de sensuri care acoperă aria profesională. Termenii sunt clasificați în două coloane: în limba engleză și limba română, cu italic fiind evidențiate cuvintele ce țin de știința informării pentru a putea fi găsite ușor.

Știința informației din perioada contemporană vine cu tradițiile din tot ce s-a

chemat emisie, prelucrare, fixare și recep-tare de mesaje, în special, din realitatea documentară care se întemeiază pe ne-cesitatea în creștere de a găsi noi forme pentru a exprima natura fundamentală comunicațională de care are nevoie omul.

În opinia bibliologului prof. univ. dr. Ion Stoica, fenomenul de internaționalizare terminologică impulsionat de forța, ultraproductivă în acest domeniu, a limbii engleze, continuă să-i deruteze pe com-pilatorii vocabularelor naționale, obligați să navigheze între reguli și uzanță. Mircea Regneală oferă în acest domeniu, în ulti-mul deceniu, o amplă prelucrare a lexico-logiei profesionale în domeniul bibliotecon-omic pe diverse zone ale mediului. [5]

În România, termenul *biblioteconomie* apare în 1862 într-o lucrare de-a lui Grigo-re Bengescu, care menționează, alături de *arhivistică, paleografie, diplomatică și bibli-oteconomia*. În terminologia bibliotecono-mică românească sunt înregistrați termeni simpli și compuși.

Termenii simpli ce desemnează acti-vitatea de bază a biblioteconomiei (*do-cument, utilizator, publicație, abonament, borderou, achiziție, colecție*) și sintagmele (*fișă de înregistrare, fișă de înscriere, tehnologia de bibliotecă, tehnologia bibliotecară, documente esențiale, indici statistici, indi-ce auxiliar, descriere analitică, bibliografie analitică, clasificare analitică*) își au origi-nile din limbile franceză, engleză sau rusă.

Limba română	Limba engleză	Limba franceză	Limba rusă
<i>document</i>	<i>document</i>	<i>document</i>	документ
<i>fișă de înregistrare</i>	<i>record sheet</i>	<i>feuille d'enregistrement</i>	регистрационный лист
<i>abonament la biblioteca</i>	<i>subscription to the library</i>	<i>abonnement à la biblio-thèque</i>	подписка на библиотеки
<i>fișă de contract de împrumut</i>	<i>library card</i>	<i>carte de bibliothèque</i>	библиотечный абонемент

Termenii din domeniul bibliotecono-miei, ce provin din engleză și au același sens, sunt prezentați în tabelul următor:

Termen	Definiție
Copyright	the copyright symbol, or copyright sign, © (a circled capital letter, „C”), is the symbol used in copyright notices for works other than sound recordings The use of the symbol is described in United States copyright law and, internationally, by the Universal Copyright Convention.
Copyright	este o literă pe care o observăm pe diverse fotografii, afișe, pe site-uri sau filmări, însoțită deseori de un nume personal sau al unei companii. Este logoul de copy-right (drept de autor) prin care creatorul își asigură opera. Utilizarea acestui simbol în Republica Moldova este stipulat în <i>Legea cu privire la dreptul de autor și legături conexe</i> .
Copyright	dans les pays de common law, le symbole de copyright (©) indique qu’une œu-vre est soumise à copyright. Dans les pays de droit civil (tels que la France ou la Belgique) il n’a aucune valeur légale ¹ mais est tout de même couramment employé pour indiquer qu’une œuvre est soumise au droit d’auteur.

Копирайт	знак охраны авторского права. Обязательно приводится в правом нижнем углу оборота титульного листа книги. Он состоит из символа ©, наименования объекта защиты авторского права, имени правообладателя и года первого опубликования произведения. Авторское право возникает в силу факта создания произведения, интеллектуальной собственности.

Merită a fi prezentate exemple ale termenilor formați prin derivare afixală cu derivare fixă, utilizate în terminologia biblioteconomică românească. Or, prezentarea fenomenului lingvistic greu definibil, insuficient studiat și cu unele aspecte destul de controversate – derivarea regresivă ocupă un loc cu totul special în sistemul de formare a terminologiei biblioteconomice.

Aceasta presupune și activitatea curentă a bibliotecarului contemporan care trebuie să cunoască în totalitate necesitățile informaționale la zi, fiind în pas cu noile tehnologii informaționale și de comunicare, să distribuie pe diverse căi conținuturile create și abonate ce se află în bibliotecă pe suport tradițional și electronic.

Bibliotecarii trebuie să cunoască detaliat modificările care au loc în societate, terminologia structurată a producției de documente și informare. În acest moment, pentru o prelucrare adecvată a sistemelor multimedia este necesar de a integra în cadrul activității limbajul iconic, care reprezintă concepte integrate, proprietăți, caracteristici de interactivitate, ramificații, transparență și navigare, ce sunt legate direct între utilizator și sistem.

În acest context, subliniez importanța acestei preocupări atât pentru cercetători, studenți și profesori în științele limbajului și a informării, cât și pentru cei care studiază la specialitatea biblioteconomie, activitate editorială, tehnologii informaționale și de comunicare.

Referințe bibliografice

1. Graur, Alexandru. *Metoda comparativă-istorică. Încercări de perfecționare a metodei comparative-istorice*. [Accesat: 1.05.2016.] Disponibil: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dominte/3-1.htm>
2. Regneală, Mircea. *Educația în biblioteconomie și știința informării : Învățământul biblioteconomic de ieri și de azi*. [Accesat: 1.05.2016.] Disponibil: <http://www.lisr.ro/9-10-regneala2.pdf>
3. *Analiza semică sau componentială*. [Accesat: 2.05.2016.] Disponibil: http://limba-romana.ucoz.ro/index/analiza_semica/0-760
4. Stoica, Ion. *Cuvânt de întâmpinare*. În: *Dicționar de biblioteconomie și știința informării: englez-român* / Mircea Regneală. – Constanța : Ex Ponto, 1999, p. 5-6.
5. Graur, Alexandru. *Studii de lingvistică generală*. – București, 1960, p. 212-219.

DESPRE PUTEREA EXEMPLULUI

Mariana HARJEVSCHI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”, președinte al ABRM

Abstract

The author informs about her documentary visit to the National Library of Romania and the “M. Sadoveanu” Metropolitan Library from Bucharest, support by Novateca Program. Mrs Mariana Harjevschi, as a general manager of “B.P. Hasdeu”, Municipal Library shares about library services, strategies and projects.

Keywords: *National Library of Romania, “M. Sadoveanu” Metropolitan Library from Bucharest.*

* * *

Există oameni-model, instituții-exemple, care reprezintă o șansă neprețuită de la care poți învăța, care pot să îți ofere impulsul necesar pentru reușite. Mi-a încolțit această idee, când am primit mesajul de la Programul *Novateca*, fiind selectată pentru vizita de documentare la Biblioteca Națională a României și Biblioteca Metropolitană „M. Sadoveanu” din București. Deși aveam unele informații – din presă și din mediul electronic – despre aceste biblioteci, dorința de a le vizita nu m-a părăsit niciodată.

Totul a fost extrem de interactiv și incredibil de interesant. Doar două zile, dar atât de intense și pline în evenimente. Era la început de an și îmi doream să aplic o schimbare în cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM). Începusem deja să discut cu colegii cum aș putea să propulsez mai multe inițiative pentru membrii Asociației. Ce am auzit atunci, pe parcursul vizitei, a fost exact ce căutam la acel moment. Trebuia doar să structurez, să exersiez și să urmăresc impactul local pe care îl pot implementa.

Deci, vizita mi-a demonstrat că prin intermediul dialogului poți obține performanțe. Ba mai mult, am înțeles că experiențele deja testate prin prisma unor modele, pot fi rePLICATE.

Îmi amintesc momentul cât de impresionată am fost de proiectul *Al treilea spațiu al cetățeniei active*, un proiect absolut diferit de alte proiecte pe care le-am văzut sau din care am făcut parte vreodată. Oamenii pe care i-am întâlnit, echipa Fundației „Progres”, mi-au dat o doză de inspirație pentru a gândi cum biblioteca poate fructifica și intermedia sentimentul de schimbare în comunitate prin intermediul membrilor acesteia. La unison cu ideea modernizării bibliotecilor publice desfășurate în țară, alături de dezvoltarea unui proiect ce poate facilita participarea comunitară la practicarea și formarea unor cetățeni activi, se sincroniza tocmai visul meu privind crearea spațiilor atractive ce pot să promoveze valorile democratice, iar gazdele acestei idei pot fi chiar bibliotecile publice.

Au fost mai multe provocări până am ajuns la momentul de a replica ideea. Fiecare lună, apoi săptămână se perinda cu noi eforturi, abordări. Dar îmi amintesc cu empatie de o invitație primită spontan, când trebuia să fiu prezentă la București în cadrul „Școlii române de dezvoltare”. Această sincronizare m-a mobilizat să activez în echipă cu colegii de la Fundația „Progres”, să punem pe hârtie o aplicație, să facem un brainstorming și să scriem pentru Republica Moldova un scenariu inspirat din Proiectul *Al treilea spațiu al cetățeniei active*. În același timp să lucrez după

aceiași model și să putem prezenta proiectul ca pe un tot unitar, specific deja bibliotecilor din Moldova. Cred că a fost cea mai complexă provocare și atunci mi-am dat seama cât de frumoasă este puterea exemplului, dar și activitatea în echipă.

Ideea fixă de a promova proiectul m-a ținut și pe perioada următoare, încât – chibzuind bine – am depus proiectul la Ambasada Olandei din România. Bucuria de a face parte din proiect a propulsat cele șase biblioteci raionale (din Hâncești, Leova, Ungheni, Rezina, Briceni și Chișinău), precum și echipa din cadrul ABRM, să conștientizeze că mobilizarea membrilor comunitari poate iniția grupuri de acțiune civică care, beneficiind de cursuri în domeniul cetățeniei active, pot să propună

noi modele de design pentru bibliotecile publice în vederea realizării „cuiburilor democrației”, în așa fel ca acestea din urmă să devină cu adevărat *Al treilea spațiu al comunității*.

Încrederea acordată, prin selectarea la această vizită, m-a deplasat peste cei 500 km, distanța între București și Chișinău, scoțându-mi în cale oameni valoroși și plini de inspirație. Iar reușita de a obține prin proiect 25 000 de euro a demonstrat că vizita a fost pentru mine cea mai bună investiție de dezvoltare profesională, pentru a replica o idee atât de inovatoare și în consens cu noile abordări ale ABRM, prin care bibliotecile vor deveni mai atractive și ofertante prin serviciile sale, aducând noi segmente de utilizatori.

ȘCOALA DE VARĂ DIN GABROVO, BULGARIA

Angela OLĂRESCU,
director, Filiala „Hristo Botev”

Abstract

In this article we talk about the experience of the Chief of the „Hristo Botev” Branch Angela Olărescu in Bulgaria in the project „Studying the Bulgarian language by the Bessarabian Bulgarians”. The author informs the reader about the cultural places and the cities that he was able to see during his stay in Bulgaria.

Keywords: *Bulgaria, language courses in Bulgaria, Gabrovo, Plovdiv, Hristo Botev.*

* * *

În perioada 18-31 iulie 2016 am vizitat Bulgaria. Timp în care am participat la Școala de vară din orașul Gabrovo, având șansa de a-mi aprofunda cunoștințele în studierea limbii bulgare și de a o pune în practică. Astfel, am avut posibilitatea de a comunica în diverse situații cotidiene, fiind atentă la particularitățile comunicării verbale a vorbitorilor nativi.

Vizita în Bulgaria mi-a lăsat impresii și momente de neuitat. Aceste amintiri frumoase acumulate vreau să le împărtășesc și colegilor mei.

Aș menționa că această călătorie a fost posibilă datorită proiectului *Studierea limbii bulgare de către bulgarii basarabeni*, susținut de Ministerul Educației din Republica Bulgaria. În baza acestui proiect Ministerul Educației al Bulgariei colaborează cu Ucraina, Republica Moldova și România în scopul de a promova învățămîntul, istoria, cultura, folclorul și geografia Bulgariei. Proiectul este implementat în cadrul Școlii duminicale de pe lângă Societatea Științifică a Bulgariștilor din Republica Moldova. În fiecare sîmbătă și duminică pe parcursul anului de învățămînt se țin ore de studiere a limbii și literaturii bulgare în incinta Bibliotecii „Hristo Botev”, filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Lecțiile sînt predate de

profesorii dr. Elena Rațeeva, dr. Nadejda Cara și dr. Nagejda Rațeeva.

Așadar, anul acesta un grup de 35 de studenți, elevi și profesori de la Școala duminicală au avut posibilitatea să-și aprofundeze cunoștințele în limba, istoria și cultura bulgară în cadrul specializării la Departamentul de studiere a limbii de pe lângă Universitatea Tehnică din Gabrovo. Orele de curs au fost ghidate de Mariana Avdeeva și Silvia Dragozova. La sfârșitul specializării fiecare participant a primit un *Certificat de studiu*, ce atestă orele de studiere a limbii, literaturii, folclorului, culturii și tradițiilor bulgarilor.

În afară de lecții, noi am avut posibilitatea să vizităm locuri pitorești ale Bulgariei. Mi-a lăsat multe impresii bune orașul Gabrovo. El este situat în inima țării, fiind centrul geografic al Bulgariei. Are o bogată istorie, multe monumente importante din diferite perioade ale existenței statului bulgar. Situat în zona muntoasă, pe râul lantra, și-a păstrat arhitectura veche și mai este numit capitala satirei și umorului, deoarece aici activează unicul *Muzeu al satirei și umorului* din Bulgaria. În cadrul lui sînt expuse lucrări de artă, figuri comice

din piatră și ceramică, colecția de costume a Festivalurilor de satiră (care au loc în fiecare an în luna mai), fotografiile umoristice, o galerie de pictură cu lucrări ce au luat premiul I la diferite concursuri naționale și internaționale. În oraș am vizitat primul colegiu bulgăresc, deschis de Vasil Aprilov, în anul 1835. În preajma colegiului se află Muzeul Național al Educației, înființat în 1905. Oaspeții au avut posibilitate să viziteze și Complexul etnoarhitectural în aer liber „Etăr”.

Am avut posibilitatea de a vizita Biblioteca Regională „Aprilov-Palauzov” din Gabrovo. Biblioteca este modernă, are două nivele, multe săli pentru diferite categorii de utilizatori și desfășurarea activităților culturale, cu un fond bogat de carte, îndeosebi, literatură etnografică, istorică și clasică. Colegii noștri bibliotecari ne-au oferit în semn de recunoștință literatură în limba bulgară. În felul acesta, am completat colecția filialei noastre cu încă 95 de volume: de folclor, literatură artistică, lingvistică și istorie.

În fiecare zi am avut parte de călătorii prin orașe cunoscute ale Bulgariei. În orașul Pleven am vizitat Panorama *Epopeea*

de la Plevna, 1877. Aici sînt rediate cele mai mari lupte din războiul ruso-turc din anii 1877-1878. De asemenea, în acest oraș se află Muzeul Național al soldaților români și ruși, care s-a deschis cînd s-au împlinit 100 de ani de la eliberarea Bulgariei de sub turci. M-a impresionat localitatea Loveci, în partea de sus a căreia se află cetatea Varoșa și podul de pe râul Osăm. În orașul Kalofer se află Muzeul Național și Casa natală a poetului și revoluționarului bulgar Hristo Botev. Aici se află și monumentul de dimensiune mare (înălțimea – 5 m) dedicat acestui poet și erou național. Orașelul Karlovo este cunoscut prin aceea că aici s-a născut poetul și revoluționarul Vasil Levski. Ca urmare, am avut posibilitatea să văd casa unde el și-a petrecut copilăria. A lăsat emoții pozitive orașul Sopot, baștina scriitorului Ivan Vazov. Vizitatorii au văzut casa unde a locuit Ivan Vazov și magazinul de lîngă casă, unde el a lucrat de la vîrsta de 18 ani. Tot aici se pot vedea fotografiile, statui ale locuitorilor acestui oraș, care au servit drept prototipi pentru personajele lui Ivan Vazov. Este de neuitat orașul Veliko Tîrnovo. Orașul are o istorie multiseclară, a fost prima capitală a Țaratului Bulgar. Aici

se află cetatea Țareveț care are 3 km lungime, iar înălțimea e de 300 metri deasupra nivelului mării. Am vizitat Muzeul Arheologic ce are în colecția sa diferite obiecte din perioada bizantină (sec. XII-XIV). Orașul Treavna este cunoscut prin școala de prelucrare a lemnului. Aici se află diferite ateliere. Ne-a impresionat Casa-muzeu a negustorului Daskalov, unde sînt expuse în galerie statui de lemn ce reprezintă personalități bulgare. Orașul Kazanlık mai este numit și „Orașul trandafirilor”. La Muzeul Trandafirului am putut vedea și afla cum se prelucrează trandafirul în ulei și pentru ce este folosit. Apoi ni s-a propus o mică degustație la dulceață, lichior și marmeladă. În acest oraș este păstrată pînă în zilele noastre o necropolă a regilor traci. Pasul Șipka se află la înălțimea de 990 m de la nivelul mării. Pe el se înalță un Muzeu-monument al libertății, în formă de piramidă, ce simbolizează lupta în timpul războiului cu turcii din anii 1877-1878. La intrare în el se află un leu din piatră. La etajul întii este situat un mormînt colectiv al soldaților căzuți, de diferite naționalități. O altă destinație interesantă a fost orașelul Dreonovo unde se află Mănăstirea și peștera „Bacio

Kiro". Aici sînt expuse piese (unelte de muncă) din perioada paleolitică.

Un loc aparte în cadrul vizitelor noastre au avut locașurile sfînte ale Bulgariei cum ar fi: Mănăstirile Traian și Sokolski de maici, Biserica rusă „Nașterea Domnului” ș.a.

Arcul Eliberării, situat pe vîrfurile Goral-tepe, impresionează prin frumusețea sa monumentală. El este dedicat războiului ruso-turc 1877-1878 și ostașilor bulgari care în septembrie 1944 au luptat pentru eliberarea Bulgariei de sub stăpînire străină.

Ne-am ridicat și la înălțimea de 1537 m deasupra nivelului mării, pe cel mai înalt munte, ce are denumirea Beglemeto, iar lungimea de 40 km.

Această vizită m-a îmbogățit spiritual și intelectual. Cunoștința pe care am făcut-o cu Republica Bulgaria a fost extrem de valoroasă și interesantă. M-am îndrăgostit de istoria și cultura Bulgariei cu toată inima. Sînt satisfăcută că lucrez la Biblioteca bulgară „Hristo Botev” pentru că am posibilități să comunic în fiecare zi cu etnicii bulgari.

O NOUĂ VIZITĂ, NOI PRACTICI ȘI OPORTUNITĂȚI PENTRU MODERNIZAREA BIBLIOTECILOR

Svetlana GUMENI,
șef serviciu copii, Filiala polonă „A. Mickiewicz”

Abstract

10 young librarians from the Republic of Moldova, who benefited from a travel grant from the Novateca Program, having the opportunity to visit county libraries in Romania that have exceeded their status and have a clear position in the community.

If at the beginning of the visit some of the participants were skeptical, at the end of the visit, everyone was determined to bring the changes to the library they represent, to prove the importance of their profession, libraries in the community.

Keywords: *modern library, library image in community, experience, Romanian libraries.*

* * *

Într-una din operele sale, Paulo Coelho a scris că toți oamenii în tinerețe știu care este legenda lor personală. În acest moment al vieții, totul este limpede, totul este posibil și oamenii nu se tem să viseze și să dorească ce le-ar plăcea să facă. Tineri și ele, bibliotecarele din cadrul Școlii de vară, visează că într-o bună zi biblioteca

lor se va transforma în cea de-a doua casă pentru fiecare care va intra în ea.

Biblioteci moderne, oameni competenți și profesioniști care muncesc cu dăruire pentru a schimba imaginea bibliotecii în comunitate. De aceasta, au avut parte 10 tineri bibliotecari din Republica Moldova, care au beneficiat de o bursă de călătorie din partea Programului *Novateca*, avînd posibilitatea să viziteze biblioteci județene din România care și-au depășit statutul și au o poziție clară în comunitate.

Dacă la începutul vizitei câțiva dintre participanți erau sceptici că vor prelua unele idei sau practici, la finele vizitei, fiecare era hotărât să aducă schimbarea în biblioteca pe care o reprezintă, să demonstreze că profesia lor este una nobilă, iar biblioteca – centru vital și necesar comunității.

Mica noastră aventură, în căutare de comori din biblioteci, a început la Biblioteca Județeană „V. Voiculescu” din Buzău, unde am aflat care sunt serviciile de bibli-

otecă pe placul seniorilor, cum recrutează ei voluntarii și îi motivează să rămână loiali chiar pentru mai mulți ani. Aici, Lulia Irimia, una din primele participante în Școala de vară din România, ne-a împărtășit din experiența ei în acest proiect și ne-a sugerat cum să menținem rețeaua activă, cum să o promovăm pentru a crește numărul de bibliotecari tineri, dornici de schimbare în comunitatea lor.

Călătoria noastră a continuat la Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, unde l-am cunoscut pe Vlăduț Andreescu, un bibliotecar tânăr, extraordinar de activ și implicat în schimbarea imaginii instituției lui. Vlăduț ne-a împărtășit din experiența lui în bibliotecă, despre cum motivează câteva mii de utilizatori să vină la bibliotecă și câteva sute de voluntari să-și dedice timpul prețios pentru oamenii din oraș. *Expoziții de fotografie, Cursuri de dezvoltare personală, Ajutorul telenor de acasă, Formarea micilor jurnaliști, Cinematograf în bibliotecă* – acestea sunt doar câteva din serviciile pe care le oferă Biblioteca din Dâmbovița publicului larg.

Următoarea destinație din vizita noastră de studiu a fost la Biblioteca Județea-

nă „Antim Ivireanul” din Râmnicu-Vâlcea, unde am fost întâmpinați cu multă căldură de către managerul instituției dl Remus Grigorescu, iar colegii din bibliotecă ne-au vorbit despre cele mai reușite proiecte și servicii de bibliotecă care au durabilitate și fac utilizatorii să revină la bibliotecă. Câteva din aceste servicii sunt: *Întâlnire cu avocatul poporului, Cursuri de limbă străină, Povestăria, Volunteca, EduCab, Universul văzut prin telescop* ș.a. Ne-a fost dat să întâlnim noi oameni deosebiți în această călătorie minunată – pe dnele Crina Popescu și Ioana Goran, două bibliotecare din comunele Pietrari și Păușești-Măglași, ne-au demonstrat că se poate face orice doar dacă există dorință. Biblioteci mici, dar voinice, ce au rezistat în timp datorită entuziasmului bibliotecarilor care le-au dus faima la nivel internațional, cu locuri de frunte la concursuri și proiecte realizate.

În cea de-a patra zi a călătoriei noastre, am fost la Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” Argeș. Fiind un edificiu foarte spațios și plin de lumină, am văzut mai multe elemente de design care fac biblioteca mai atractivă pentru vizitatorii săi, iar

gama de servicii de care dispun este numeroasă. Unul din serviciile pe care îl oferă utilizatorilor este *Centrul Europe Direct*, care le permite cetățenilor să fie informați cu privire la toate oportunitățile oferite de UE. Astfel de centre există și în bibliotecile județene din Râmnicu-Vâlcea și Târgoviște, toate urmărind același scop, iar cetățenii au acces liber și necondiționat la toată informația.

Ultima destinație a vizitei noastre a fost Biblioteca Județeană „D. Zamfirescu” Vrancea. Bibliotecă model prin activitățile ce le face și bibliotecarii care muncesc pentru a demonstra că astăzi biblioteca este altfel, este mai vie, mai colorată, mai atractivă prin serviciile pe care le oferă, și anume: *Biblio povestașii, Al treilea spațiu al Cetățeniei active, Crearea de povestiri digitale și alte proiecte și inițiative comunitare*. Biblioteca dispune și de un centru de formare profesională, unde dna Margareta

Tătăruș ne-a demonstrat că totul se face doar cu măiestrie, dedicație și dragoste față de ceea ce crezi. M. Tătăruș a mai menționat că „biblioteca este spațiul unde OBIȘNUITUL se întâlnește cu EXTRAORDINARUL în fiecare zi”, de aceea noi trebuie să demonstrăm că suntem extraordinari prin activitățile noastre și proiectele pe care le implementăm.

Această vizită a fost una benefică atât pentru dezvoltarea personală, cât și cea profesională a participanților, oferindu-le posibilitatea să cunoască bibliotecarii competenți, servicii inovative, necesare comunității.

Cinci județe, șapte biblioteci – modele prin activitatea lor – și, în final, 10 bibliotecari, buni profesioniști, mai fericiți, mai hotărâți să aducă schimbarea în bibliotecile lor, să demonstreze că aceasta este singura instituție din comunitate care oferă fără a primi ceva în schimb.

TRAFICUL DE PERSOANE – O PROBLEMĂ SOCIALĂ (ANALIZA CHESTIONARULUI)

*Elena MORARI,
bibliotecar principal, Filiala „Târgu-Mureș”*

Abstract

In line with the National Plan for Preventing and Combating Trafficking in Human Beings for the years 2014-2016, we intend to analyze this social issue. Thus, along with a series of activities of informing and educating the users, during the year we also conducted a sociological research on the Socio-Economic Profile of potential victims of trafficking in women. Through this, we aim to highlight the perception and attitude of the users of the library on the phenomenon of trafficking in human beings.

Keywords: *Sociological research, social problem, trafficking in human beings.*

* * *

În conformitate cu *Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2014-2016*, ne-am propus să analizăm această problemă socială. Astfel, alături de un șir de activități de informare și educare a utilizatorilor, pe parcursul anului am realizat și o cercetare sociologică pe tema *Profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei*. Prin aceasta, ne-am propus să evidențiem percepția și atitudinea utilizatorilor bibliotecii asupra fenomenului de trafic de ființe umane.

În cadrul *Planului național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2014-2016*, am efectuat o cercetare sociologică pe tema *Profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei*. Pentru o colectare mai eficientă a datelor, am utilizat metoda chestionarului, care cuprinde 14 întrebări clasificate în trei aspecte:

- aspecte generale privind traficul de femei;
- aspecte privind profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei;
- aspecte demografice privind respondentul.

Cercetarea a fost efectuată pe un eșantion de **70** de persoane (**46** de persoane au răspuns în format online, **24** de persoane – tradițional). Respondenții au fost utilizatorii bibliotecii, bibliotecarii ai BM etc.

În scopul identificării percepției oamenilor asupra fenomenului traficului, primele cinci întrebări reflectă aspectele generale cu privire la traficul de femei.

La întrebarea *După părerea Dvs., traficul de femei reprezintă o problemă actuală pentru R. Moldova – 80% au răspuns Da, deoarece pune în pericol genofondul întregii societăți, pentru că prima victimă este femeia*, 18,6% au răspuns *Nu, deoarece tinerele pleacă benevol peste hotare, cunoscând bine „meseria” pe care o vor practica* și 1,4% au considerat întrebarea grea și nu au putut oferi un răspuns concret. Conform opiniei majorității respondenților, traficul de femei este o problemă actuală în țara noastră, deși, conform instituțiilor de resort din R. Moldova și a cercetărilor ONG-urilor, se înregistrează o tendință de descreștere.

La întrebarea *Cine sau ce se face vinovat de amploarea fenomenului traficului de femei s-a obținut un rezultat de 78,6% la varianta că în primul rând, se face vinovată situația social-economică din țară*, iar 31,4% cred că *vinovate sunt doar vic-*

timele și credibilitatea lor. Din cele cinci variante de răspuns la această întrebare, intervievații au ales doar două variante de răspuns, considerând că mediatizarea redusă și comunitatea nu sunt factori care pot influența fenomenul traficului și nicio altă variantă de răspuns nu a fost specificată.

Pentru a determina dacă fenomenul migrației influențează fenomenul traficului de femei, s-a pus întrebarea: *Cum credeți, migrația internațională este un factor ce a favorizat intensificarea fenomenului traficului de femei la care respondenții au optat pentru următoarele răspunsuri:*

- 61,4% cred că **da**, migrația este un factor, deoarece majoritatea tinereilor consideră că *unica soluție de a-și asigura un mod decent de viață o constituie plecarea peste hotare;*
- 28,6% cred că migrația **nu** este un factor determinant, deoarece rudele lor tot sunt plecate peste hotare și nu li s-a întâmplat nimic rău;
- 10% dintre cei chestionați nu au avut o părere proprie și nu au indicat o variantă de răspuns din cele oferite.

Acest rezultat demonstrează că migrația este totuși, un factor care a condus la intensificarea fenomenului traficului de femei, deoarece în ultimii ani se înregistrează o creștere continuă a numărului de persoane care au plecat peste hotare, fie pe cale legală, fie ilegală.

La întrebarea *Cum credeți, de regulă, subiecții care recrutează femei pentru a le trafica sunt bărbați, femei sau familii*, respondenților li s-a propus să marcheze două variante de răspuns în ordinea priorității. Astfel, 70% sunt de părere că *în primul rând, bărbații sunt cei care recrutează și consideră că sunt rare cazurile când femeile recrutează alte femei*, pentru ca acestea din urmă să fie ulterior traficate. Totuși, 30% din cei chestionați cred că *în primul rând, femeile sunt cele care recrutează femei pentru a le trafica și doar în cazuri de excepție, bărbații sunt cei ce recrutează*. Nimeni dintre respondenți n-a indicat varianta de răspuns în care se spune că *famiiliile ar putea să fie subiecți care recrutează femei, pentru a fi traficate*.

Referitor la modalitățile prin care sunt recrutate victimele traficului de femei, s-a oferit următoarea întrebare: *În opinia Dvs.,*

care sunt modalitățile de recrutare cel mai des utilizate. Respondenților li s-a propus să marcheze câte trei variante de răspuns din cele opt propuse, iar rezultatele sunt următoarele:

- 57% sunt de părere că *cel mai des femeile sunt recrutate prin propuneri directe despre o ofertă falsă de muncă*, după care pot fi recrutate prin intermediul agențiilor fantome de angajare în câmpul muncii și doar în al treilea rând prin intermediul internetului;
- 43% cred că de cele mai multe ori *agențiile fantome* sunt cele care recrutează femei și că propunerile directe despre oferte false de muncă sunt mai puțin utilizate în procesul de recrutare.

Persoanele chestionate au indicat că doar în al treilea rând internetul poate fi utilizat ca metodă de recrutare, iar ca modalitate de recrutare prin intermediul agențiilor de turism, al celor de modă, al celor matrimoniale; cluburi de dans nu au fost indicate în răspunsurile respondenților.

Al doilea aspect de care s-a ținut cont la elaborarea chestionarului, se referă la profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei.

Conform rapoartelor, cercetărilor, studiilor instituțiilor de resort și al ONG-urilor din R. Moldova, femeile sărace din zonele rurale, fără profesie, constituie principalul grup de persoane traficate. Sărăcia, șomajul și lipsa ofertelor pe piața muncii sunt principalele motive care determină populația tânără să plece peste hotare și să accepte ofertele dubioase ale traficantilor.

Această realitate a demonstrat-o și cercetarea noastră, conform răspunsurilor obținute la întrebarea *După părerea Dvs., victime ale traficului de femei, de regulă, devin persoane cu nivel de trai scăzut, mediu sau ridicat*. Astfel, 93% au afirmat că potențialele victime au stabil un nivel scăzut

de trai, 4% – nivel mediu de trai și 3% – nivel ridicat de trai.

Pentru a stabili ordinea *factorilor majori care contribuie la dezvoltarea traficului de femei*, au fost oferite nouă variante de răspuns, fiecare variantă conținând câte un factor determinant, iar rezultatele arată că, pe primul loc, se situează *sărăcia și șomajul*, pe al doilea loc – *lipsa educației și a experienței de viață*, iar pe al treilea loc – *violența domestică și alte forme de abuz față de femeie*. În opinia celor chestionați, acești factori determină direct vulnerabilitatea femeilor față de fenomenul traficului, iar factori cum sunt migrația, accesul limitat, condiționat la învățământ, corupția, conflictele armate, politica migraționistă restricționistă, discriminarea femeii nu au fost indicați ca fiind factori care pot determina și dezvolta traficul de femei.

S-a demonstrat în multe studii și cercetări, că victimele traficului de femei se aflau în situații extreme de sărăcie, cu o situație materială grea, ajunse la limita disperării. De aceea, în cercetarea noastră am încercat să determinăm care este relația unei potențiale victime cu societatea și comunitatea din care provine. La întrebarea *Cum credeți, până la căderea în rețeaua traficantilor, ce relații au potențialele victime ale traficului de femei cu membrii familiei, rude, prieteni și vecini*, toți respondenții au indicat că relațiile ar fi fost rele sau cu siguranță foarte rele, dar niciun respondent nu a indicat că ar fi avut și relații foarte bune sau bune măcar. Aceste rezultate confirmă faptul că femeile potențiale victime ajung în această situație și din cauza stării psihoemoționale depresive, a stării de descurajare care apare din relația rea cu cei apropiați.

La întrebarea care se referă la vârsta femeilor ce pot deveni ușor victime ale traficului, 60% din respondenți sunt de părere că potențialele victime ale traficului de femei devin, în primul rând, tinere

cu vârsta cuprinsă între 14-23 de ani, iar în al doilea rând, tinerele cu vârsta cuprinsă între 24-33 de ani. Celelalte 40% dintre cei chestionați cred că, în primul rând, victime ale traficului devin tinerele cu vârsta între 24-33 ani, iar în al doilea rând, tinerele cu vârsta de 14-23 de ani. Niciun respondent nu este de părere că victime ale traficului pot deveni și femeii cu vârsta de peste 34 de ani. Acest fapt este determinat de naivitatea caracteristică fetelor de 14-23 ani, în perioada adolescenței, când pot fi cu ușurință convinse, prin propuneri avantajoase sau prin înșelăciune, constrângere fizică sau psihică de către traficanți.

Prin intermediul întrebării cu nr. 10, am încercat să aflăm din ce medii provin majoritatea femeilor care devin victime ale traficului. 59% din respondenți susțin că *mediul rural este acel mediu de unde vin, de regulă, victimele*, 27 % sunt de părere că *victimele provin și din mediul urban*, iar 14% din cei chestionați nu au o opinie bine definită și nu au oferit nicio variantă de răspuns. Femeile de la sate sunt cele, care, în ultimii ani, ajung capul familiei și își iau angajamentul de întreținere a familiei. Astfel, aleg calea plecării peste hotare în căutarea unei slujbe mai bine plătite decât acasă, în sat, unde lipsesc perspectivele unui serviciu bine plătit, care să le asigure un trai decent. Adolescențele din mediul rural devin victime, dacă provin din familii social-vulnerabile, unde predomină sărăcia și violența domestică. În aceste condiții, fetele tind să părăsească căminul familial și ajung să accepte oferte „*avantajoase*” de muncă peste hotare.

Vulnerabilitatea femeilor în fața traficului depinde și de nivelul de studii al potențialelor victime și chiar a victimelor. La acest aspect, 44% *dintre respondenți cred că victimele au studii medii incomplete*, 26% *sunt de părere că victimele au absolvit o școală generală sau profesională*, 13% *cred că victimele dețin doar studii primare*, 10%

susțin că victimele ar putea avea studii liceale / postliceale, și numai 1,3% au indicat că victimele ar putea avea un nivel al studiilor superioare incomplete, pe când doar 5,7% sunt ferm convinși că victimele nu au deloc studii.

Din aceste răspunsuri, reiese că unul dintre factorii care conduc la trafic este și lipsa studiilor, a educației, a experienței de viață, a contactului cu societatea. Educația corectă, instruirea formează deprinderi, aptitudini, cunoștințe care împiedică luarea unor decizii riscante. Dacă tinerele fete, femeii din mediile rurale, care devin de regulă victime, ar deține un nivel de educație și studii profesionale calitative, dacă ar învăța și o meserie, ar avea mai multe șanse de a se angaja în câmpul muncii acasă, la țară, chiar și cu o remunerare modestă.

După aspectul stării civile a victimelor traficului de femei, 69% au indicat că cel mai des victime ale traficului de femei devin persoane necăsătorite, iar 31% *consideră că victime, cel mai des, devin femeile divorțate*. Niciun respondent nu a indicat răspunsul care indică că *cel mai des femeile căsătorite sau cele văduve*, ar putea deveni victime ale traficului de femei.

O femeie traficată este tratată ca o marfă care poate fi cumpărată și vândută, este exploatată în diverse servicii, de obicei, în industria sexului. Drept urmare, victimele nu doar că nu reușesc să obțină un serviciu bine plătit, ci au și o viață răvășită de abuzuri și traume psihologice distrugătoare. Am încercat să obținem diverse opinii, ce țin de consecințele traficului asupra victimelor. Efectele sunt multiple, iar cele șase variante de răspuns, conform gravității lor, au fost clasate de respondenți astfel:

- 1) infectarea cu boli sexual-transmisibile (HIV/SIDA, sifilis etc.);
- 2) izolarea de mediile sociale;
- 3) trăirea sentimentului de neacceptare a altor persoane;
- 4) tulburări de somn, coșmaruri;

5) nesiguranță în situații de risc imprevizibile;

6) halucinații.

Luând în considerație răspunsurile celor chestionați, se evidențiază importanța tuturor consecințelor indicate. Toate acestea predomină în rândul victimelor, iar aceste concluzii demonstrează a câtă oară gravitatea fenomenului traficului. Din motiv că acest fenomen a luat amploare, în țară funcționează mai multe organizații internaționale și nonguvernamentale cum este *Organizația Internațională a Migrației (OIM)*, *Centrul Internațional de protecție și promovare a drepturilor femeii „La Strada”*, *Centrul de prevenire a Traficului de Femei*, care acordă mai multe tipuri de protecție și asistență victimelor traficului, cum ar fi: repatriere, asistență socială, medicală, psihologică și chiar materială.

La următoarea întrebare *Cum credeți, care sunt sentimentele și experiențele pe care le trăiește o femeie în urma traficării*, respondenții au marcat câte trei variante de răspuns din cele șase propuse, ordonându-le conform importanței pe care o acordă fiecăreia. Răspunsurile au determinat aceste rezultate:

- 1) teama și suspiciunea;
- 2) șoc, confuzie și dezorientare;
- 3) lipsa de încredere în forțele proprii;
- 4) sentimente de rușine și învinovățire;
- 5) sentimente de nesiguranță în situații de risc;
- 6) mânie, neliniște și dezamăgire.

Aceste sentimente și experiențe, pe care le trăiește o femeie în urma traficului, sunt urmări grave care rămân pe tot parcursul vieții. Chiar dacă victima este salvată și poate că frica se diminuează, femeia victimă a traficului rămâne o ființă fragilă.

Al treilea aspect al cercetării se referă la aspectul demografic al respondenților. Vârsta respondenților este cuprinsă între 14-76 ani, și anume:

- 33% au vârsta cuprinsă între 22 și 30 de ani;
- 17% au vârsta între 14 și 22 de ani;
- 15,7% au vârsta între 38 și 46 de ani;
- 14,3% au vârsta între 30 și 38 de ani;
- 11,4% au vârsta între 54 și 76 de ani;
- 8,6% au vârsta între 46 și 54 de ani.

Referitor la mediul de proveniență al respondenților, 63% dintre respondenți au indicat că provin din mediul urban, iar 37% provin din mediul rural.

Analizând răspunsurile persoanelor chestionate, s-a constatat că 82,6% dintre respondenți dețin studii superioare, 11,4% au studii liceale / postliceale, 3% dețin studii medii incomplete și tot 3% au absolvit o școală generală sau profesională.

Cu referire la starea civilă a respondenților, 57% dintre respondenți sunt căsătoriți, 33% sunt necăsătoriți, iar 10% sunt divorțați.

Traficul de ființe umane este o problemă majoră nu numai pentru Europa, dar și pentru R. Moldova. De aceea, a fost elaborat *Planul național de prevenire și combatere a traficului de ființe umane pentru anii 2014-2016*, iar cercetarea pe care am efectuat-o, ne-a demonstrat că populația este informată în legătură cu fenomenul traficului și conștientizează acest fenomen ca fiind o problemă actuală în R. Moldova și nu numai. Țările în care se dezvoltă traficul de ființe umane necesită să depună eforturi strategice de combatere a acestui fenomen.

Constatăm că o mare parte dintre cazurile de trafic, au loc din cauza ignoranței victimelor, a lipsei studiilor, a sărăciei. Statul trebuie să-și înțeleagă rolul. Trebuie să formulăm clar cerințele față de stat: să aibă acces la studii și persoanele defavorizate, prin acordarea unor facilități, burse mai multe, locuri bugetare etc., să fie create condiții de muncă acasă, în țară, care să asigure un trai decent, să fie mărită suma alocată concediilor de maternitate, ca mamele tinere să nu fie nevoite să-și lase copiii pe seama străinilor și să plece în căutarea unei slujbe mai bine plătite, pentru a le oferi micuților tot ce le este necesar. În Republica Moldova, anume sărăcia este cauza ce determină frecvent migrarea populației și, astfel, fără o informare de calitate, multe persoane ajung victime ale traficului de femei. Acest fapt este demonstrat și de rezultatele obținute în urma chestionării – 78, 6% consideră că anume

situația social-economică din țară se face vinovată de amploarea fenomenului traficului de ființe umane. 61,4% dintre chestionați sunt de părere că tinerele pleacă în căutarea unui trai decent, iar migrația este un factor decisiv, ce contribuie la sporirea fenomenului de trafic. E limpede că statul ar trebui să ia măsuri, să-și schimbe politicile economice, financiare, pentru a înceta să determine plecarea masivă a tinerilor peste hotare. Este necesar să fie întreprinse cât mai multe campanii în vederea informării persoanelor, cu privire la riscurile plecării peste hotare, înainte de a fi informați suficient cu privire la oferta de muncă ce li s-a făcut. Dacă populația din orașe este destul de informată, nu putem spune la fel și despre cei de la sate, unde astfel de campanii nu se prea fac. Este nevoie de sensibilizarea opiniei publice și conlucrarea întregii societăți. Tocmai 93 % dintre respondenți consideră că victimele au un nivel scăzut de trai, de aceea, accentuăm încă o dată, rolul ce l-ar putea juca statul, în diminuarea fenomenului, dacă s-ar lua măsurile adecvate. Să fie oprit șomajul, să fie create locuri de muncă bine plătite, să fie susținută, prin fapte concrete, natalitatea. Familiile să-și poată întreține copiii, ci nu să caute în străinătăți un ban în plus și să riște să fie supuse exploatării sexuale sau prin muncă.

Este nevoie de accesul la educație al tuturor persoanelor, este nevoie să se meargă prin școli și universități, pentru a promova informația cu privire la trafic și la felul cum poți deveni victimă, pentru a ști cum să se evite acest fapt. Trebuie stopată violența domestică, care adesea conduce persoana la limita disperării și o determină să fugă, crezând că în altă parte îi va fi mai bine, iar, în cele din urmă, ajunge să fie traficată. În sfârșit, toate politicile statului trebuie să fie bine coordonate, să fie în stare să apere demnitatea și libertatea individului. Trebuie să fie stopate corupția, mita.

Doar atunci o să avem o societate sănătoasă, puternică, capabilă să aibă grijă de oameni și să oprească actele inumane, ce pun în pericol sănătatea fizică și psihică a individului, conducând uneori și la deces.

Cercetare de marketing Chestionar

Planului național de prevenire și combateră a traficului de ființe umane pentru anii 2014-2016.

Profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei

Stimate cititor, Biblioteca „Târgu-Mureș”, filială a BM „B.P. Hasdeu”, solicită opiniile Dvs. privind profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei și al cauzelor care conduc la căderea potențialelor victime în rețeaua traficantilor.

Chestionarul se completează în felul următor: se citesc întrebările și variantele de răspuns propuse, se ia(u) în cerculeț cifra variantei(lor) de răspuns care corespunde mai mult opiniei Dvs. Dacă Dvs. aveți altă opinie decât cele indicate, înscrieți-le mai jos. Vă garantăm că informația furnizată de către Dvs. va fi confidențială și apreciem bunăvoința Dvs.

I. Aspecte generale privind traficul de femei

1. După părerea Dvs., traficul de femei reprezintă o problemă actuală pentru Republica Moldova?	
1. Da, deoarece pune în pericol genofondul întregii societăți, pentru că prima victimă este femeia.	1
2. Nu, deoarece tinerele pleacă benevol peste hotare, cunoscând bine „meseria” pe care o vor practica.	2
3. Îmi este greu să răspund.	3

(Marcați o singură variantă de răspuns.)

2. În opinia Dvs., cine sau ce se face vinovat de amploarea fenomenului traficului de femei?	În primul rând	În al doilea rând
1. Situația social-economică din țară.	1	2
2. Mediatizarea redusă.	1	2
3. Comunitatea.	1	2
4. Doar victimele (credibilitatea lor).	1	2
5. Altceva.	1	2

(Marcați două variante de răspuns în ordinea priorității pe care o atribuiți în coloanele alăturate.)

Specificați _____

3. Cum credeți migrația internațională este un factor ce a favorizat intensificarea fenomenului traficului de femei?	
1. Da, deoarece majoritatea tinerelor consideră că unica soluție de a-și asigura un mod decent de viață o constituie plecarea peste hotare.	1
2. Nu, deoarece rudele mele sunt plecate peste hotare și nu li s-a întâmplat nimic rău.	2
3. Îmi este greu să răspund.	3

(Marcați o singură variantă de răspuns.)

4. Cum credeți, de regulă, subiecții care recrutează femei pentru a le trafica sunt:	În primul rând	În al doilea rând	În al treilea rând
a) bărbați.	1	2	3
b) femei.	1	2	3
c) familii.	1	2	3

(Marcați două variante de răspuns în ordinea priorității pe care o atribuiți în coloanele alăturate.)

5. În opinia Dvs., care sunt modalitățile de recrutare cel mai des utilizate?	În primul rând	În al doilea rând	În al treilea rând
1. Propuneri directe despre o ofertă falsă de muncă.			
2. Agenții de turism.			

3. Agenții fantome de angajare în câmpul muncii.
4. Agenții de modă.
5. Agenții matrimoniale.
6. Cluburi de dans.
7. Internet.
8. Altceva.

(Marcați trei variante de răspuns în ordinea priorității pe care o atribuiți în coloanele alăturate.)

Specificați _____

II. Aspecte privind profilul socioeconomic al potențialelor victime ale traficului de femei

6. După părerea Dvs., victime ale traficului de femei, de regulă, devin persoanele cu:	
a) nivel scăzut de trai.	1
b) nivel mediu de trai.	2
c) nivel ridicat de trai.	3

(Marcați o singură variantă de răspuns.)

7. Factorii majori care contribuie la dezvoltarea traficului de femei sunt:	În primul rând	În al doilea rând	În al treilea rând
a) sărăcia și șomajul.	1	2	3
b) migrația.	1	2	3
c) lipsa educației și a experienței de viață.	1	2	3
d) accesul limitat / condiționat la învățământ.	1	2	3
e) violența domestică și alte forme de abuz față de femeie.	1	2	3
f) corupția.	1	2	3
g) conflictele armate.	1	2	3
h) politica migrațională restricționistă.	1	2	3
i) discriminarea femeii.	1	2	3

(Marcați trei variante de răspuns în ordinea priorității pe care o atribuiți în coloanele alăturate.)

8. Cum credeți, până la căderea în rețeaua traficantilor, ce relații au potențialele victime ale traficului de femei cu:	Foarte bune	Bune	Rele	Foarte rele	Îmi este greu să răspund
a) membrii familiei (părinți, copii, soți).	1	2	3	4	5
b) rudele apropiate.	1	2	3	4	5
c) prietenii.	1	2	3	4	5
d) vecinii.	1	2	3	4	5

(Marcați o singură variantă de răspuns pe linie.)

9. După părerea Dvs., potențialele victime ale traficului de femei, de regulă, devin tinere cu vârsta cuprinsă:	În primul rând	În al doilea rând
a) între 14 și 23 de ani.		
b) între 24 și 33 de ani.		
c) peste 34 de ani.		

(Marcați două variante de răspuns în ordinea priorității pe care o atribuiți în coloanele alăturate.)

10. Cum credeți, victimele traficului de femei, de cele mai deseori, provin din:	
a) mediul urban.	1
b) mediul rural.	2
c) îmi este greu să răspund.	3

(Marcați o singură variantă de răspuns.)

11. În opinia Dvs., care este nivelul de studii al victimelor traficului de femei?	
1. Studii primare.	1
2. Studii medii incomplete.	2
3. Școală generală sau profesională.	3
4. Studii liceale/postliceale.	4
5. Studii superioare, inclusiv incomplete.	5
6. Nu au studii.	6

(Marcați o singură variantă de răspuns.)

12. Cum credeți Dvs., cel mai des victime ale traficului de femei devin persoanele:	
a) căsătorite.	1
b) necăsătorite.	2
c) divorțate.	3
d) văduve.	4
<i>(Marcați o singură variantă de răspuns.)</i>	
13. După părerea Dvs., care sunt consecințele traficului asupra victimelor?	
1. Infectarea cu boli sexual transmisibile (HIV/SIDA, sifilis etc.).	1
2. Tulburări de somn, coșmaruri.	2
3. Halucinații.	3
4. Nesiguranță în situații de risc imprevizibile.	4
5. Trăirea sentimentului de neacceptare a altor persoane.	5
6. Izolare de mediile sociale.	6

(Marcați trei variante de răspuns.)

14. Cum credeți, care sunt sentimentele și experiențele pe care le trăiește o femeie în urma traficării?	
1. Teamă și suspiciune.	1
2. Șoc, confuzie și dezorientare.	2

3. Sentimente de nesiguranță în situații de risc.	3
4. Sentimente de rușine și învinovățire.	4
5. Mânie, neliniște și dezamăgire.	5
6. Lipsa de încredere în forțele proprii.	6

(Marcați trei variante de răspuns.)

III. Aspecte demografice privind respondentul

15. Vârsta Dvs. este: ____ ani

16. Sexul: M F

17. Studiile Dvs.:

1. Studii primare.	1
2. Studii medii incomplete.	2
3. Școală generală sau profesională.	3
4. Studii liceale / postliceale.	4
5 Studii superioare, inclusiv incomplete.	5

18. Mediul de proveniență:

1. Urban.	1
2. Rural.	2

19. Starea civilă:

1. Necăsătorit(ă).	1
2. Căsătorit(ă).	2
3. Divorțat(ă).	3

VENIȚI LA BIBLIOTECĂ, CUTIA CU MEDICAMENTE PENTRU SUFLETUL NOSTRU

*Elena RĂILEANU,
bibliotecar, Biblioteca Centrală, BM „B.P. Hasdeu”*

Abstract

„Holiday Backpack” is a summer program that has been implemented in branches of the B.P. Hasdeu Municipal Library. The program offered new possibilities to readers. They spent the most beautiful time, thanks to the various entertainment: reading, discussions, debates, surfing the internet, games and hand made. Throughout the program, the library has met various readers, both from different social backgrounds and from different ages. Thus,

thanks to the „Holiday Backpack” program, people were able to use the library in full, in order to spend a fun holiday at the library.

Keywords: *Central Library, program, „Holiday backpack”, summer, fun.*

În general, într-o societate biblioteca se consideră o adevărată bijuterie a culturii, indiferent de perioada de timp în care se află. Biblioteca are menirea atât de a in-

forma, cât și de a delecta. În această vară, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” ne delectăm nu numai prin lectură, adică prin odihnă pasivă, ci și prin odihnă activă, datorită programului *Rucsacul de vacanță*. Acesta a fost implementat pentru a fi pus la dispoziția întregii societăți, pe o lungă durată de vară (13 iunie – 14 august 2016). Biblioteca Centrală, fiind una din filialele rețelei Bibliotecii Municipale, și-a propus să-și distreze cititorii în cele mai diverse moduri, dar și ținând cont de programul estival.

Majoritatea utilizatorilor sunt interesați de implicarea în cadrul activităților organizate de Biblioteca Centrală, însă, cu părere de rău, ei deseori nu au oportunități de a se manifesta din plin. Acest fapt se întâmplă din diferite motive: din cauza unui decalaj de vârstă a publicului prezent și interesele ce diferă, acestea creând o dificultate în desfășurarea activității propuse. Sau din cauza incapacității utilizatorilor bibliotecii de a se exprima în cadrul unei activități, simțindu-se străini în mijlocul publicului necunoscut. Din această perspectivă *Rucsacul de vacanță* a fost organizat într-un mod liber, având capacitatea de a-i încadra în evenimente pe

toți cei care vor să participe la diferite activități, indiferent de vârstă, stare socială, studii etc. Astfel, fiecare zi de săptămână urmărea scopul de a aduna cât mai mulți utilizatori la bibliotecă și de a-i delecta. În următoarele rânduri vă vom prezenta cum au avut loc și care a fost impactul activităților propuse în perioada estivală, sub genericul *Rucsacul de vacanță*.

Luni avea menirea de a delecta utilizatorii prin lectură. Precum Biblioteca Centrală asigură cititorii în fiecare zi cu cărți, ziare, reviste etc. pentru lectura în sală, în această zi utilizatorii aveau posibilitatea să-și împărtășească ideile și cugetările ce le-au provocat o anumită carte. Aceștia își mai asumau o responsabilitate – de a motiva persoanele apropiate lor la educare și informare prin propriul exemplu.

Marti a fost denumită Ziua tehnologiilor informaționale. În această zi, toți doritorii au beneficiat de instrucțiunile tehnologice oferite de către bibliotecari. Ei au învățat cum să utilizeze catalogul electronic al Bibliotecii Municipale, cum să navigheze pe internet și multe alte opțiuni.

Biblioteca Centrală este una dintre cele mai populare filiale din capitală și din considerente tehnologice. Ea dispune de

14 calculatoare pentru utilizatorii bibliotecii, aceștia pot să utilizeze calculatoarele pentru diverse activități ce contribuie la educarea și dezvoltarea personalității. Spre exemplu, să-și facă temele pentru acasă, să afle știri sau, pur și simplu, să se delecteze cu opțiunile oferite de internet. Datorită acestei oportunități majore pentru sec. XXI concetățenii noștri țin să frecventeze Biblioteca Centrală pentru a fi informat și a corespunde culturii acestui secol.

Miercuri este Ziua creativității. Această zi se evidențiază de toate celelalte prin faptul că avea menirea de a crea ceva neobișnuit, interesant și captivant. Participanții la Ziua creativității au fost copiii și bibliotecarii. De ce așa? Acest fapt se poate explica din două considerente: 1) bibliotecarii își doreau o zi specială într-un lanț de zile de muncă standard și 2) copiii, în general, sunt interesați de hand-made, pictură, muzică, adică de ceea ce le oferea Ziua creativității din cadrul programului *Rucsacul de vacanță*.

Joi a fost Ziua provocărilor. Pe site-ul Bibliotecii Municipale erau înregistrate activitățile propuse de toate filialele pentru programul dat. Astfel, Biblioteca Centrală anunța fiecare carte ce avea să fie discutată în fiecare săptămână, atât pe site-ul BM,

cât și pe pagina de *Facebook*. În acest mod, toate persoanele interesate de această oportunitate se apropiau la o anumită oră, anunțată online, și, împreună cu bibliotecarul, discutau despre cartea propusă.

La finele acestui program, era precizată ziua pentru relaxare definitivă prin diverse jocuri de societate, numindu-se astfel: Ziua jocurilor. Această perioadă avea menirea de a stimula imaginația și gândirea logică prin jocurile propuse: *Monopoly*, *Qwirkle*, *Jocul vieții*, *Europa*, *Țările lumii* etc. La fel, ca și în orice activitate din cadrul programului *Rucsacul de vacanță*, în aceste zile se apropiau persoane de diferite vârste: copii, adolescenți și tineri pentru a petrece în mod distractiv timpul la bibliotecă.

Desigur, și Biblioteca Centrală venea în întâmpinarea utilizatorilor, prin diferite expoziții de carte, anunțuri atât în format electronic, cât și la bibliotecă, cu scopul de a trezi interesul cititorilor de a participa la acest program.

De asemenea, pe parcursul programului, Biblioteca Centrală a organizat și *Ora expertului*, ce presupunea relatări de succes ale specialiștilor din diverse profesii. Invitații au fost: Leanka Chokolade (tânără bloggeriță), Iurie Colesnic (istoric), Veaceslav Vatamaniuc (arhitect), Tudor

Țopa (publicist, scriitor), Valentina Gribincea (farmacistă), Sava Mihailenco (artist plastic), Alexandru Ganenco (publicist, scriitor), Valentin Frunză (cizmar). Interviu-urile în format video le puteți vizualiza, pe blogul bibliotecii: bibliotecahasdeu.wordpress.com.

Un alt beneficiu pe care l-a produs programul *Rucsacul de vacanță*, prin a delecta cititorii, a fost că s-a schimbat atmosfera standard în bibliotecă. Culorile vii de la expoziții, dar și zâmbetele utilizatorilor, au favorizat un aspect total diferit al percepției unei biblioteci din trecut. Prin acest program s-a reușit ca biblioteca să se modifice, câtuși de puțin, conform exigențelor secolului XXI. Cititorii au putut să capete cunoștințe noi, să-și lărgescă viziunile utilizând diferite metode, precum: pictura, comunicarea prin dezbateri, jocurile, calculatorul etc.

Din aceste considerente, trebuie să ținem cont și de oamenii care muncesc și se străduiesc să iasă din tiparele standard pentru a cuceri și a evolua societatea în care se află. Aceștia sunt bibliotecarii.

Ca și în orice instituție există în spatele acestora persoane care lucrează și depun mult efort pentru a satisface nevoile clienților, în cazul dat ale utilizatorilor. Acest spectru, în mod normal, trebuie să valorifice spre binele tuturor. Astfel, bibliotecarii de la Biblioteca Centrală, cu siguranță, au îndeplinit toate cerințele unui funcționar, de a-și atinge scopurile propuse. Adică de a stimula utilizatorii la o nouă viziune în ceea ce privește educația, inteligența și, desigur, distracția. De-a lungul timpului petrecut în cadrul programului, după cele observate, bibliotecarii îngrijorându-se pentru fiecare detaliu din orice activitate și lucrând mereu împreună, au întărit legăturile amicale. Astfel, *Rucsacul de vacanță* a avut scopuri benefice nu doar pentru utilizatori, dar și pentru bibliotecarii.

Biblioteca Centrală, cu siguranță, își va invita utilizatorii și la alte activități interesante și benefice, pe tot parcursul anului. De aceea, rugăm toți doritorii de a se informa și de a se delecta să beneficieze de oportunitățile ce li se oferă. Așadar, **veniți la bibliotecă!**

POVESTEA DIGITALĂ – O METODĂ SIMPLĂ ȘI UN INSTRUMENT DE LUCRU EFICIENT ÎN BIBLIOTECĂ

Liliana JUC,
șef oficiu copii, Filiala „Târgoviște”

Abstract

The storytelling method has become one of the preferred communication methods for the simple fact that it is effective. This method has also been applied by the author in the library. Digital story is a simple way to work and an effective tool to promote library.

Keywords: *Storytelling, digital story, communication, library promotion.*

* * *

A spune povești este una dintre cele mai firești activități ale oamenilor. Conștiinți sau nu, construim, ascultăm și narăm povești în fiecare zi. Astfel, metoda povestirii a devenit una dintre metodele preferate de comunicare, pentru simplul fapt că este eficientă. Această metodă am aplicat-o și în bibliotecă prin povești digitale.

Competențele obținute în urma decodificării poveștii digitale:

- îmbunătățirea procesului de muncă prin integrarea TIC în activitatea bibliotecii;
- promovarea imaginii bibliotecii în multimedia.

Obiective generale:

- încadrarea în programul european *Grudiving* – învățare pe tot parcursul vieții;
- însușirea tehnicii de realizare a poveștii digitale;
- conștientizarea importanței poveștii digitale.

Obiective operaționale:

- definirea poveștii digitale;
- asimilarea criteriilor de realizare a unei povești digitale;

- familiarizarea cu programul de creare și editare video – *Windows Live Movie Maker*; programul de înregistrări audio – *Audacity*;
- aplicarea tehnicilor interactive de grup.

Dacă ar fi să definim povestea digitală, am formula simplu – *o narațiune spusă cu și prin imagini, însoțită de muzică, menită să provoace interes.*

Ce este povestea digitală? Istorie / întâmplare / experiență trăită / eveniment etc.

Ce reprezintă povestea digitală? Un mod de a socializa.

Care este sfera de utilizare a poveștilor digitale? Cea mai diversă: învățământ, sănătate publică, servicii sociale, muzee, biblioteci etc. Poveștile digitale contribuie la:

- conservarea memoriei locale a comunităților;
- arhivarea istoriei orale din perspectiva publicului;
- relatarea evenimentelor istorice;
- perpetuarea amintirilor;
- mediatizarea unor experiențe de viață.

Cum am decodifica povestea digitală?

Digital storytelling este o producție media ce încorporează audio, video, fotografii, muzică. Din toate aceste elemente se creează un colaj digital de câteva

minute prin care creatorul materialului își spune istoria / povestea. La realizarea poveștii digitale sunt combinate mai multe programe speciale, precum Microsoft PhotoStory, Movie Maker, Audacity. Procesul de realizare a unei povești digitale cuprinde: identificarea ideii, explorarea temei, scrierea scenariului, crearea unui plan / storyboard, crearea sau colectarea de imagini, audio și video, îmbinarea / sudarea elementelor adunate și editarea poveștii digitale. Urmează partajarea poveștii pe rețele de socializare și primirea de feedback.

De ce am alege noi, bibliotecarii, povestea digitală ca metodă inovatoare de lucru?

- Pentru că toată lumea are multe de spus.
- Povestea îi face pe oameni mai empatici.
- Povestea e cel mai lesne mod de a comunica / de a informa.
- Povestea este o metodă simplă de lucru.
- Povestea este un instrument eficient de promovare a imaginii bibliotecii.

Dacă ar fi să generalizăm, am spune așa: *este ușor de accesat, de învățat și de folosit!*

Am mai pleda pentru povești digitale și din simplu fapt că ele ies din clișeu!

transmiterii unei informații, invitând cititorul într-o voiaj în care va afla măcar un lucru interesant, captivant, curios sau amuzant, și care, într-un fel sau altul, îl motivează. Informațiile transmise sub formă de povești împrumută din oralitatea acestora și devin, astfel, mult mai ușor de împărtășit altora, comunității.

Ce putem face prin intermediul poveștilor digitale: să relatăm un fapt, să comunicăm despre un eveniment, să descriem o personalitate, să prezentăm o carte / o operă, să oferim o sugestie / o solicitare, să ne promovăm serviciile, programele de lectură etc. Astfel, povestea digitală a devenit atât o metodă ce facilitează munca bibliotecarului și o face mai atractivă pentru publicul cititor, cât și un instrument eficient de promovare a imaginii bibliotecii în comunitate.

Poveștile digitale sunt o îndeletnicire la îndemâna tuturor. Și totuși, pentru a crea o poveste care să fie plăcută și memorabilă, e nevoie de multă muncă și talent. O idee genială exprimată într-un limbaj precar, va diminua din eficiență și calitatea poveștii. Dacă sunt bine spuse, poveștile adaugă plusvaloare, adică oferă o nouă

dimensiune emoțională comunicării, provoacă empatie, generează simpatie și ajută privitorul / ascultătorul să rețină mult mai ușor informația. Povestea digitală antrenează auditoriul la cunoaștere, reflecție, noutate și îl angajează într-o relație de durată cu biblioteca.

Care sunt ingredientele unei povești bine scrise?

Indiferent de forma pe care o va avea povestea, fie că este vorba despre un clip sau un text, există câteva reguli și principii unanim valabile, este delimitarea clară a momentelor subiectului. Componente esențiale pentru orice mesaj care va lua forma unei povești sunt: expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant și deznodământul. Bine ar fi ca orice poveste să conțină o sincopă, care să determine cititorul să se întrebe ce va urma, să vrea să afle informații suplimentare, să stea cu sufletul la gură până la marea dezvăluire. **Poveștile** nu trebuie să fie neapărat fabuloase, ci autentice, pentru a pătrunde la nivelul emoțiilor și trăirilor umane.

Povestea nu este doar instrumentul prin intermediul căruia transmitem niște

informații, mesaje de promovare. Orice poveste trebuie să aibă o morală, adică să fie o poveste cu impact asupra publicului. O poveste care nu generează o schimbare de atitudine, de percepție sau de comportament este una care nu și-a atins scopul. Există mai multe tehnici prin care putem obține un efect persuasiv și anume: **apelul la emoții, apelul la umor**. Apelul la emoții exploatează puterea de empatie, iar apelul la umor atrage bunăvoința audienței față de mesajul transmis.

Demonstrarea poveștilor digitale atât în incinta bibliotecii, cât și extramuros au captat atenția copiilor și au provocat interesul cadrelor didactice, dar nu numai al lor, pentru noua modalitate de prezentare a informației. Și chiar au solicitat inițiere în acest subiect, altfel spus, au generat ideea unui nou serviciu *Învățăm să creăm povești digitale*. Astfel, biblioteca a devenit un facilitator avizat pentru cei care doresc să primească instruire în acest sens. În felul acesta, membrii comunității au posibilitatea să creeze propriile lor povesti care le-ar utiliza în domeniile unde profesează și ar împărtăși experiențele lor publicului larg.

Cunoștințele, abilitățile, pe care le-am acumulat în cadrul cursului de instruire

Povești digitale, organizat de Centrul de Excelență Profesională pentru Bibliotecari, au fost transmise altor colegi de la filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, în cadrul atelierului profesional *Povești digitale*, inițiat de același centru.

Pentru a excela ca formatori de formabili avem și o pagină pe Facebook – Grupul *Povești digitale*. Aici sunt adunate toate poveștile realizate de formatori și formabili, iar membrii grupului își împărtășesc din experiență, oferindu-și suport informațional necesar, evaluează și recenzează poveștile.

Folosind tehnica poveștilor digitale, bibliotecarii și utilizatorii serviciilor de bibliotecă înregistrează succese. Asta ne permite să afirmăm că povestea digitală este o metodă simplă de lucru și un instrument eficient de promovare a imaginii bibliotecii.

Referință bibliografică

Digitales – Curs de povestiri digitale. Metodologia digitale sau cum să creezi o povestire. Realizatori suport de curs: Margareta Tătăruș, Biblioteca Județeană Vrancea; Nela Liliana Stamate, Biblioteca Județeană Constanța; Manuela Dinică, Biblioteca Județeană Constanța; Ionela Florina Rotaru, Biblioteca Județeană Dâmbovița.

ARHITECTURA ȘI INTERIORUL BIBLIOTECILOR

STUDIUL FORMEI ȘI AL SPAȚIULUI ÎN DESIGNUL INTERIOR¹

Ștefan POPA,
profesor, Catedra arte decorative și design,
Colegiul Republican de Arte Plastice
„Al. Plămădeală”, or. Chișinău

Abstract

The paper systematizes the fundamental categories of the study of form and space in the interior design, the laws and principles applied in the artistic design of the form and the space in the interior design, the compositional procedures for creating the shape and the space, the primary elements and the means of Expression and harmonization in the artistic design of the interior: the decisive factors in the artistic design, space - approached from a philosophical, aesthetic and utilitarian perspective; Perception of inner space; Plastic expression elements, simple archetypal forms, colors; The expressive potential of the plastic elements, their affective message; Principles of chromatic organization, physiological and psychological influence of colors in interior spaces.

Keywords: *creativity, competence, spatial-artistic competence, interior design, spatial-artistic education, interdisciplinarity, artistic design of interior space, interior space.*

Suportul teoretic pentru metodologia studierii formei și a spațiului interior de către tinerii studioși în procesul formării lor profesionale inițiale în domeniul artelor plastice și designului antrenează atât caracteristicile spațiului interior în calitatea sa de spațiu existențial modelat și in-

țific, artistic și tehnologic, cât și principiile specifice metodologiei date. O astfel de structurare a demersului nostru teoretic este motivată de principiul fundamental al metodologiei, care stabilește dependența acesteia, în primul rând, de caracteristicile obiectului de cunoaștere, apoi și de particularitățile subiectului cunoscător, precum și de condițiile pedagogice de desfășurare a procesului de cunoaștere, formare și dezvoltare profesională.

2.1. Conceptualizarea spațiului interior

In senso latu, spațiul interior este o înțindere definită, care conține obiecte și în care se derulează procese și activități. În sens îngust, spațiul interior este o categorie estetică-tehnologică, care desemnează desfășurarea proceselor vitale, situarea (localizarea) obiectelor, unele în raport cu altele, în funcție de relațiile de intervale, de mărimi, de forma pe care le întrețin. Suprafața câmpului își poate asuma o articulație extrem de variată în funcție de amplasarea elementelor-forme, fiecare poziție având o semnificație spațială diferită.

Proprietățile (presupuse) ale spațiului interior au fost un subiect controversat pentru cercetătorii din toate timpurile. De aceea, conceptualizarea spațiului interior solicită o abordare și în plan filosofic, și estetic, și praxiologic.

Planul filosofic. În postmodernitate, spațiul interior este considerat o categorie

¹ Fragment din teza de doctor în pedagogie *Metodologia studierii formei și a spațiului la specialitatea design interior* (2014).

filosofică ce desemnează forme obiective și universale de existență a materiei în mișcare. Unitatea cu materia determină caracterul infinit al spațiului interior și eternitatea timpului. El are trei dimensiuni direcționale, spre deosebire de categoria înrudită a timpului, care are o singură dimensiune și se scurge într-o singură direcție – numai înainte.

Timpul este o altă dimensiune, alături de spațiul interior, în care se desfășoară existența umană. Chiar dacă „timpul face parte din acea stranie categorie de entități pe cât de familiară, pe atât de impenetrabilă”, după S. Marcus, spațiul, forma și timpul sunt obiective în totalitatea lor, iar arta designerului constă în modul de a stabili relațiile dintre ele. După P. Fraisse, psihologia timpului nu este altceva decât studiul tuturor conduitelor omului în raport cu schimbările moderne.

Noțiunea de spațiu interior nu poate fi separată de cea de timp, cele două fenomene formând o unitate inseparabilă – *spațio-temporalitatea*. Totodată, forma pretinde să fie un răspuns la anumite cerințe ale vieții, ea depinde de mai mulți factori și reflectă specificul timpului.

Spațiul interior și timpul se diferențiază în trei categorii de bază: real, conceptual și perceptual. În spațiul interior și timpul real, designul de interior se manifestă ca obiect real, în cel conceptual – ca un oarecare model al celui real sau o variantă probabilă, în spațiul interior și timpul perceptual designul interior se manifestă în formă de imagine virtuală.

Aristotel, părintele gândirii dialectice, definește spațiul ca fiind un continuator de lucruri, un fel de cavitate limitată la exterior și umplută la interior. Nu există spațiu vid. Designul interior este rațiunea de a umple această cavitate, este arta cavităților. El se definește atât la interior, cât și la exterior. Orice perete are o suprafață interioară și una exterioară.

Conceptul de spațiu interior în designul occidental este marcat de descoperirile științifice ale vremii. Sunt stabilite câteva perioade în dezvoltarea conceptului de spațiu: euclidiană, newtoniană, lobacevskiană, topologică.

Concepția euclidiană a dominat circa optsprezece secole. Conform acesteia, spațiul este limitat, finit; legile matematicii se bazează pe axiomele euclidiene, care constituiau suportul logic al geometriei, ca expresie a nevoii umane de „ordine” în „haos”.

Newton marchează prima mare schimbare în conceptul de spațiu, reconsiderat în baza legii atracției universale și a constantei vitezei luminii. Spațiul este considerat ca având nu numai proprietăți fizice, dar și ideatice: este omogen, izotrop, imobil. Extensia lui în univers putea fi deci infinită, iar infinitul poate fi luat în considerație în calculul matematic.

În sec. XVIII, raționalismul este îmbogățit de observarea „eului”, ca percepție spațială subiectivă (Kant, Hegel, apoi și Schopenhauer în sec. XIX), și definit de mișcările estetice ale romanticilor germani.

Spațiul arhitectural este în continuare perceput și examinat din perspectivă geocentrică – statică și antropomorfică. Cunoașterea științifică a legilor perspectivei, desăvârșită încă în Renaștere, nu contribuie definitiv la eliberarea spațiului de constrângerile statice.

Barocul a condus la prima eliberare a conceptului de spațiu, de regulile și convențiile sale, de geometria elementară și de opoziția interior-exterior... Barocul a descompus pereți și acoperișuri... conceptual există două coji, una interioară și una exterioară, capabilă fiecare din ele de a răspunde unor exigențe particulare... Elementele fragmentare totuși au primit așa-zisa „unitate desăvârșită”.

N. Lobacevski pune în discuție axiomele lui Euclid, extinde problematica spa-

țială prin noțiunea de deplasare în calculul matematic, pregătește terenul geometriei topologice.

Concepția topologică a spațiului datorează enorm teoriei relativității a lui Einstein, conform căreia există: continuitatea spațiu-timp; infinitul e limitat de constanta vitezei luminii; simultaneitatea e relativă – două fenomene simultane într-un sistem de referință sunt succesive, dacă sunt raportate la un alt sistem de referință.

Cunoașterea științifică și rațională totuși mai este limitată în explicarea complexității spațiului, de aceea s-a recurs la abordarea lui intuitivă, euristică și holistică (definirea și perceperea SI) și la cea psihologică și sociologică (teoriile arhitecturii), suplimentate de teoriile semanticii și conceptele filosofice: apar conceptele de *centralitate* și *axialitate*, *calitate a spațiului* (Schulz), *plin-gol*, *interior-exterior* (R.M. Stevens), *vid spațial* (T. Van Doesburg).

La începutul sec. XX arhitectura se eliberează de orice constrângere formală, prioritară fiind exprimarea funcției artistice, ea devine „creatoare de spațiu” (A. Schmarsow), arta formării spațiului abstract și a experienței spațiale. H.P. Berlage lansează conceptul de arhitectură ca artă a închiderii spațiilor, valoarea cea mai de preț a căreia rezidă în sine. Arhitectul R. Schindler descoperind în sfârșit că menirea artei sale este spațiul, dezvoltarea practică a căreia este prilejuită, conform lui L. Mogoly-Nady, de progresul tehnic.

O concepție originală a spațiului interior dezvoltă arhitectul A. Loos – un spațiu continuu, în care fiecare încăpere se deschidea, la alt nivel într-alta, de care se lega funcțional și plastic, spațiul interior transformându-se într-un spațiu fluid în care volumele se întrepătrund și se intercondiționează, căpătând nebănuite valențe plastice.

În corespundere cu concepțiile contemporane, spațiul reprezintă un câmp

magnetic, în care există corpuri (masele și golurile), în care se manifestă – ceea ce e extrem de important – diverse intercalări, condiționate de energia lui. „Spațiul, afirmă I. Arauho, trebuie studiat ca intercalare a organismului (omului care se mișcă în el) și a ambianței lui.”

În actualitate, conceptul de spațiu îl arată ca pe unul format din corpuri (plinuri) și goluri, un spațiu dinamic, puternic subiectivat, încât designul și arhitectura devin, după U. Eco, „artă de a articula spațiile”, și ca orice artă, încărcată de simboluri (R. Arnheim).

Etapizat, conceptul de spațiu parcurge calea de la „dâra liniară” (linii lipsite de substanță materială, percepute doar sub raportul distanțelor, mișcării, apropierii și depărtării) la bidimensionalitate (deschiderea în spațiu a unei varietăți de mărimi și forme) și tridimensionalitate, cu libertatea deplină în extinderea elementelor-forme în orice direcție și mobilitate totală.

Spațiul real, ca formă fundamentală a existenței, se caracterizează prin întinderea și relația reciprocă a liniilor, suprafețelor, volumelor în coexistența lor și are un caracter tridimensional. În sens absolut, spațiul interior este nemărginit, omogen și geometric euclidian și neoeuclidian, deci și structuralist.

Spațiul interior, ca și categoria de timp, nu este o formă apriorică intuiției sensibile independente absolut de orice experiență, ci o categorie concretă a materiei în mișcare, în procesualitatea sa. În această calitate, spațiul interior devine o entitate, care depinde de accepțiunea sa în mintea oamenilor – de interogațiile purtate asupra existenței și ființării ei și de răspunsurile alăturate acestor interogații.

Spațiul interior: n-are însușirea propriului, nu este închis în limitele unei identități, căci, deși fiecare lucru are locul său, acesta se mișcă; implică prezența unei direcții și a unei dinamici, a elementului tem-

poral; este o încrucișare de mobile; se construiește din întâlnirea diverselor tendințe și tensiuni, care îi conferă o ambiguitate și care îi reduc stabilitatea; spațiul interior comunică direct cu locurile și spațiile datorită „legendei”, care transformă locurile în spații și spațiile în locuri, organizând nenumărate jocuri, de la instaurarea unei ordini imobile și cvasimineralogice până la succesivitatea accelerată a acțiunilor multiplicatoare de spații; „legenda” contribuie la formarea capacității de a reprezenta realitatea ca ansamblu de forme, mișcări și proprietăți; ea este primul act de cunoaștere spațial-artistică pentru fiecare elev.

Spațiul interior modelat artistic. Conform lui C. Mihali, spațiul cotidian este trăit și povestit, el este trăit în măsura în care este povestit și nu există loc, atâta vreme cât deosebim locuri care să nu-și poarte cu sine, în timp și împotriva lui, propria istorie.

După același autor, elementele primare ale spațiului interior sunt numărul și mișcarea. Doar prin număr omul distinge obiectele, înțelege și ordonează lumea materială. Abia prin divizibilitate obiectul se desprinde de materia primordială și obține forma proprie: „*Corpurile nu trăiesc prin ele însele, ci prin ideea lor; singura lor menire este aceea de a o menține*. Forța pe care o numim mișcare ordonează numerele. Amândouă, atât numărul, cât și mișcarea, sunt o reprezentare a creierului nostru finit, incapabil să perceapă noțiunea de infinit.”

Disponerea liniilor, suprafețelor, volumelor, succesiunile lor, raporturile dintre ele conduc la echilibrul sculptural al formelor ce compun spațiul interior, la obținerea unei impresii spațiale deosebite. Jocul liniilor, suprafețelor, volumelor, luminii, culorilor, materialelor ce alcătuiesc spațiul interior oferă posibilitatea asocierii acestora astfel încât să fie îndeplinite, pe de o parte, cerințele utilitar-funcționale, cărora le-a fost destinat spațiul interior și, pe de

altă parte, să fie întregită imaginea estetică a acestuia.

Este în firea omului să modeleze spațiul existențial. Orice muncă modelatoare vrea să dea formă spațiului interior. Dacă este însă necesar ca fiecare parte a lucrării să se afle în relație cu o unitate mai mare – și acesta trebuie să fie scopul noii voințe de a construi – atunci mijloacele materiale și spirituale ale modelării spațiului interior trebuie să fie deprinse și știute de toți cei implicați în proiectarea artistică a spațiului interior.

Structura spațial-volumetrică a spațiului interior reprezintă interacțiunea liniilor, suprafețelor, volumelor și a spațiului interior. Orice obiect este creat din linie, suprafață, volum și se află în spațiu. Spațiul interior este un spațiu integru, organizat compozițional și structurat într-o formă de realitate, nuanțată artistic, care creează stare de spirit, de aceea compoziția spațial-volumetrică se creează conform unor principii speciale, în ceea ce privește ideea compozițională, organizarea elementelor- forme în spațiul interior, utilizarea judicioasă a materialelor, luminii și a culorii.

Proiectarea spațiului interior modern este o activitate complexă și extrem de dinamică; este în măsură egală o activitate de cercetare științifică, praxiologic-tehnologică și artistică.

Proiectarea artistică a spațiului interior se va realiza conform scopului, principiilor și obiectivelor indicate în subcompartmentul 1.1, concretizate într-o metodologie specifică. În particular:

- se va urmări:
 - simbioza formei cu conținutul (dar și relativa lor opoziție), ca act de formare a conținutului (mesajului) prin crearea elementelor formei;
 - instituirea SI cu capacitatea de a provoca stare de spirit și de relaxare;

- personalizarea utilitar-estetică a SI;
- intersecția mai multor spații și dimensiuni;
- va lua în considerație multitudinea spațiilor și relațiile dintre acestea în cadrul unui edificiu:
 - spații de comunicare: două spații cooperează;
 - spații de contiguitate: două spații sunt vecine, dar nu comunică;
 - spații de accesibilitate: două spații sunt contigue, dar comunică printr-un al treilea spațiu;
 - spații de indiferență: două spații pot avea orice relații între ele;
 - spații ce se resping: două spații nu pot fi contigue.
- metodologic, proiectarea SI se va desfășura pe traseul:
 - definirea conceptului SI ce urmează a fi proiectat;
 - căutarea soluției optime prin elaborarea variantelor compoziționale și studierea soluțiilor analogice în literatura de specialitate;
 - studiul praxiologic al SI nemodelat;
 - elaborarea variantei optime de rezolvare a sarcinii;
 - stabilirea cadrelor de utilitate practică și al valorii estetice a SI proiectat;
 - executarea proiectului artistic: elaborarea planului, secțiunilor, planului tavanului și a sistemului de iluminare, structurii spațial-volumetrică la o anumită scară, realizarea perspectivelor manuale (grafic și cromatic).

Proiectarea artistică a spațiului interior modern de către studioși (elevi / studenți) include:

- familiarizarea acestora cu tipologia SI, principiile și legitățile designului interior, iluminarea arhitecturală

etc.; cu cele două moduri de concepere și reprezentare a SI – reprezentările spațiale de tip cartezian (axonometria, proiecția ortogonală, metoda secțiunilor, perspectiva militară etc.) și perspectiva liniară (izometrică, dimetrică, frontală, cavalieră) etc.;

- îmbinarea elementelor primare pentru a crea unități superioare, secțiuni din ce în ce mai ample, reciproc compatibile, fuzionând într-un tot perfect cristalizat, deplin, coerent.

În concluzie: spațiul, alături de timp, este categoria fundamentală a existenței umane; el este perceput, explorat, valorificat și culturalizat în mod subiectiv.

Spațiul interior este unul exclusiv uman, produs cultural, care sintetizează demersurile științific, artistic și praxiologic, fiind astfel transformat continuu în spațiu de existență umană.

Examinat științific, spațiul interior nu are o identitate stabilă, deoarece esența, rațiunea de a fi a acestuia este să corespundă nevoilor cultural-spirituale în permanentă schimbare ale omului.

Modelat artistic, spațiul de interior induce o nuanță de metafizic și suprasensibil.

2.2. Funcția, forma, semnificația și compoziția în proiectarea artistică a spațiului interior

Demersul nostru pentru o metodologie de formare a designerilor de interior s-a întemeiat, în primul rând, pe principiile artei și ale receptării artistice. În designul interior în prim-planul acțiunii de formare profesională inițială se situează forma spațiului interior, care este principal determinată de caracteristicile funcției și ale semnificației, mai exact, forma spațiului interior se oferă receptării ca unitate a funcției, semnificației și a elementelor-forme.

În contextul general de idei cu privire la noțiunile *formă*, *funcție*, *spațiu* un aport deosebit l-au avut cercetătorii, care au atacat subiectul fie din perspectivă general-abstractă, fie aplicativă: A. Aalto, E. Faure, R. Arnheim, B. Zevi, H. Read.

În secolul XX au fost reluate și aprofundate cercetările de consolidare teoretică și reconsiderare a limbajului plastic al arhitecturii și designului. S-a stabilit că *funcția*, *forma* și *semnificația* spațiului interior sunt factorii decisivi în proiectarea artistică a acestuia.

Pe factorul *funcție* se axează sistemul constructiv al designerului; el motivează alegerea mijloacelor și principiilor de proiectare și construire a spațiului interior. A. Aalto înțelege funcția mai amplu, apreciind că anume cerințele psihofiziologice, greu sau imposibil de cuantificat, sunt cele care, în fond, determină caracterul uman al arhitecturii: „Năzuința spre o mai mare umanizare a arhitecturii înseamnă îmbunătățirea arhitecturii, înseamnă a înțelege funcționalismul într-un sens mai larg decât simplu funcționalism tehnic. Acest scop poate fi atins doar prin metodele arhitecturii – creând și combinând diferitele mijloace tehnice, pentru a asigura omului condiții cât mai armonioase de viață”.

Forma este elementul esențial în prezentarea vizuală a spațiului interior: anume prin intermediul formei spațiul interior se expune percepției și cunoașterii.

Semnificația reprezintă conținutul imaginii spațiului interior și se obține prin unitatea creației-receptare.

W. Gropius și L. Mies Van der Rohe acordă prioritate esenței obiectului, ea fiind unica ce poate satisface în întregime scopul, adică să-și „îndeplinească practic funcțiile, ca obiectul să fie trainic, ieftin și frumos”. Aspectele funcționale, tehnice, economice și estetice capătă, în viziunea lor, o importanță egală în definirea formei unui obiect.

H. Haring consideră că arhitectura trebuie să se îndrepte spre acele forme, care, fiind funcționale, trebuie să fie, totodată, în concordanță cu specialitatea, cu sensul vieții, al mișcării, al naturii, căci drumul spre o formă funcțională este și drumul către natural.

Esența analizei formelor simple arhetipale constă în determinarea concepției formei în aspect general: d.p.d.v. al prezentării ei exterioare; destinației funcționale; aprecierii istorice-culturale (aprecierea timpului și locului), astfel fiind evocat conținutul formei, simbolul ei asociativ. Aceste caracteristici într-o măsură oarecare se bazează pe intuiție, asociații și pe cunoștințele intelectuale, dobândite și dezvoltate prin educație și experiență (fig. 2.1).

P. Francastel a elaborat una dintre cele mai depline și mai clare definiții ale formei artistice în artele spațiale: „Meșterul care

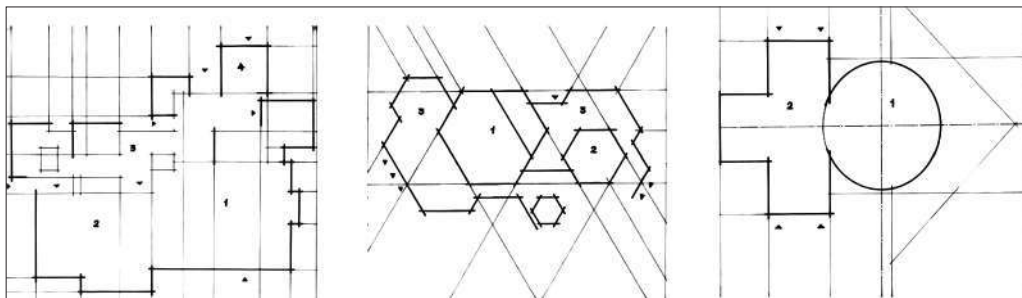

Fig. 2.1. Variante compoziționale planimetrice de organizare a limitelor materiale ale spațiului interior

fabrică o formă, scrie el, are în fața ochilor, fie și numai în memorie, un model concret, un exemplu, și se străduiește să-l reproducă și să-l modifice. Cel care imaginează nu are niciun model în fața ochilor sau în memorie; el pleacă de la un program, de la un principiu; el experimentează pentru a obliga materia să se conformeze cât mai mult cu puțință <...> scopului de a inventa o nouă ordine, în care va impune o anumită dispoziție a părților <...>, el nu numai realizează, ci și inventează <...>. Se dezmente teza absurdă a lui Wolflin, după care ochiul nu face decât să surprindă forma și n-o construiește niciodată."

Forma exprimă ideea spațială a funcției. Forma nu este percepută ca „exteriorul obiectului” (configurația sa, conturul), ci reflectă chiar însușirile obiectului, relațiile și poziția lui față de alte obiecte din spațiu. Forma întotdeauna a pretins să reprezinte un răspuns la cerințele vieții.

Timpul și societatea determină scopul, care sunt comandarii principali ai formelor spațiale: avansează în prim-plan probleme, selectează specialiștii care le vor exprima.

Caracterul dialectic al unității funcție-formă rezidă în conflictul dintre acestea, care nu este unul general, ci între forma *veche* și funcția *nouă*: ultima caută o formă nouă, năzuiește spre ea. Formei moderne, în căutarea căreia specialiștii din domeniu sunt gata uneori să se decică de claritatea sistemului funcțional, de logica constructivă, de specificul materialelor, permanent i se opune trecutul, considerându-se mult mai comod, mai confortabil și mai estetic. Fiecare epocă nouă de creație în arhitectură și design și-a însușit de la cele precedente valorile (principii, elemente de limbaj, materiale etc.) care îi satisfăceau rezolvarea noilor sarcini de creație, astfel existența moștenirii explicând totodată și independența relativă a dezvoltării formei artistice.

Formele moderne exprimă idei noi prin crearea unor noi imagini artistice, dar păstrează regulile de bază, care le dau o stabilitate considerabilă și o dezvoltare relativ independentă.

Problema raportului funcție-formă a fost pusă încă în sec. XVIII de C. Lodoli, reluată la mijlocul sec. XIX de pictorul american H. Greenough (1805-1852), care afirma că funcția influențează fiecare fază, precum și ansamblul procesului creator. Dacă această influență este perturbată, nu mai este posibilă atingerea perfecțiunii, care reprezintă obiectivul propus. Adaptarea formei la funcție este principiul fundamental al acesteia. Determinând procesul de creație, constatăm că criteriul de bază nu mai este „frumosul”, ci „perfecțiunea”. Frumusețea este întotdeauna dependentă, ea nu există decât în relație cu funcția. Frumusețea în sine nu există. „Definind frumusețea prin promisiunea funcției, acțiunea prin prezența funcției și forma prin expresia funcției, nu exprim, în realitate, decât un adevăr unic; consider fazele pe care intenția de a satisface toate condițiile le face să le străbată calea perfecțiunii drept entități definite”, precizează J. Joesdicke.

L. Sullivan, figură centrală a Școlii de la Chicago, căutând să dea o interpretare globală relației dintre formă și funcție, menționează că „orice lucru din natură are o formă, cu alte cuvinte un contur, o imagine exterioară care ne spune ce reprezintă acest lucru, ce-l deosebește de noi și de alte lucruri. <...> *Forma își urmează permanent funcția*, aceasta fiind legea firii. Atunci când funcția nu se schimbă, și forma rămâne neschimbată”.

Misiunea designerului este căutarea permanentă a compromisului între funcție și formă. Funcția este conținutul spațiului interior, destinația lui, desfășurarea în el a proceselor de viață, care în mare măsură determină conceptul spațiului in-

terior. Exactitatea exprimării funcției este baza creării imaginii artistice. Pentru crearea unui raport așteptat între formă și conținut este necesar a coordona funcțional-estetic: a) forma geometrică și structura spațial-volumetrică a SI; b) calitățile SI existent; destinația SI.

Accentul pus pe relația dintre funcție, semnificație și configurația sa este element determinant al unei noi metode de analiză a formei, prin care ideea compozițională își află suprema întruchipare. Deși forma spațiului interior este stabilită de funcție, ea întotdeauna conține amprenta individuală creatoare a designerului. Unul și același conținut funcțional poate fi exprimat printr-un număr practic nelimitat de variante compoziționale.

Posibilitățile de compunere relativă a elementelor-formă sunt infinite, dar ele devin reductibile la un spațiu mai restrâns când se pune problema stabilirii legilor și procedeele compoziționale, ceea ce implică stabilirea unui principiu sau sistem coordonator de punere într-o relație a elementelor compoziției și a formei geometrice a planului spațiului interior: a) a mai multor elemente, în funcție de structura ordonării, și trasării ariei, perimetrului spațial de respirație care cuprinde elementele; b) a elementelor-forme capabile ele însele a determina aria spațială a compoziției, delimitând un anumit spațiu interior, fie prin înlănțuirea lor într-o configurație, după o logică de îmbinare, fie prin modul particular de asamblare în câmp; c) organizării clasice a elementelor-forme este compunerea în limitele unui spațiu real, operația în acest caz fiind de amplasare a elementelor-forme în spațiul dat, stabilind un raport constant de dependență reciprocă între spațiu și elemente. Această determinare face ca cea mai elementară inițiativă de amplasare, să zicem, a unui singur element în limitele spațiului dat, să antreneze modificări

de orientare vizuală și echilibru valoric al spațiului.

A construi o imagine artistică a unui spațiu interior înseamnă a figura, a proporționa și a organiza caracterul imaginii după un plan, după o intenție. De asemenea, a figura înseamnă a organiza experiența noastră vizuală, iar modul de organizare presupune o înțelegere structurală a naturii și existenței fenomenului, adică o înțelegere interioară esențializată a acestuia. Privită din acest unghi de vedere, întreaga practică artistică cu modalitățile sale de selecție, compunere și integrare formală, are o dominantă structurală, atât în modul de a gândi, cât și în acela de a opera concret. Acest fapt este însă mai ascuns sau mai vizibil în compoziție, în funcție de caracterul elementelor, de relațiile puse în evidență și de modul de organizare a acestor relații.

Forma generează expresia și face accesibilă denotația. Dincolo de frumusețe transpare o substanțialitate sensibilă, percutând un strat mai adânc al aprehensiunii, superior satisfacțiilor senzoriale. Contemplarea formei în mișcare propulsează într-o zonă a înțeleșurilor, căci prin configurație ajungem la conținut și, pătrunși de acesta, realizăm deschiderile spirituale ale designului interior. Seducția formei se dizolvă în densitatea conținutului, iar decelarea acestui conținut sublimat este în definitiv încununarea procesului artistic.

Forma ia naștere printr-un act de compoziție, ea este, în formula lui R. Hughes, „unul din actele esențiale ale creației artistice, acela care conferă operei existență proprie, care face din ea un organism constituit. Fie că se naște din echilibrul liniilor, al formelor simple arhetipale, al culorilor sau al umanității, gândirii directe, al sensibilității animatoare, compoziția ajunge întotdeauna să stăpânească diversitatea agitată, de la care pornește artistul. Oricât de tumultuoasă ar fi această diver-

sitate la origine, ea ajunge brusc la ordine, ceea ce consemnează constituirea, împlinirea operei”.

Analiza unui proiect artistic, conform lui R. Huyghe, pretinde a desluși elementele formei, a le decanta, a le integra într-un context mai amplu, înseamnă iarăși a descoperi raporturi, a pricepe locul și funcția fiecărei secțiuni, a stabili convergențe și ierarhii. Autorul menționează că H. van de Velde a pus la baza teoriei sale a formei – rațiunea: fie că e vorba de argumentarea producției industriale a obiectelor, fie pe un plan mai general de definire a frumuseții, rațiunea este matricea care conferă oricărui produs al omului forma corespunzătoare scopului, formele devenind astfel clare, structurale, ca rezultat al probității și eticii muncii.

Forma nu se confundă cu schema formei. Prima reprezintă o necesară și universală alcătuire a materiei, un fenomen de negentropie, prin care haosul artistic se transformă în artă, dezordinea în ordine, neconstituitul în conștient, arbitrând într-o curgere deplin controlată și conturată. Orice acțiune asupra materiei reprezintă o intervenție formală. Tot ceea ce înseamnă aplicarea unui principiu construct, instaurarea unor raporturi elementare, cantitative între componenți, implică ideea de structură. Configurația este deci condiția de existență a designului interior: unică, irepetabilă, se recunoaște și se legitimează prin individualitatea sa.

Prin comparație cu forma – infinită sub aspectul modurilor de compunere – schema formei desemnează sistemul, trăsăturile comune unor lucrări având sisteme asemănătoare de organizare. Schema formei este rezultatul teoretizării dedus din practica artistică, generalizarea unor cazuri și rezolvări configurative apropiate, consecința abstractă a dialecticii concrete, care este configurația propriu-zisă, căci forma este o realitate vie, iar schema

formei doar un cadru, o categorie de arhitecturare artistică. Schema este o matrice abstractă capabilă să integreze un conținut și să-l exteriorizeze, evident, doar un anumit conținut, nu oarecare. Însă schema este lipsită de conținut, aceasta subzistând numai în perimetrul formei reale. Schema nu este artă, ci numai un proiect general acceptat și convențional. Or, fondul intelectual-emoțiv nu poate fi scindat de arta concretă perceptibilă, ideea și starea neputând ajunge la receptor decât în postura structurii autentice, singura aptă să transmită mesajul, să realizeze comunicarea.

Deosebiriile dintre formă și schema formei sunt mai categorice sub aspectul raportării la timp, căci forma este cronologie absolută, în vreme ce schema ei constituie doar planul cronologiei, vidul posibil al fluidității; este concept de desfășurare, nu desfășurare efectivă, evoluție suspendată, încremenită, vidă de sevă. Atemporalitatea sa contrastează cu temporalitatea manifestată a formei reale, pe care de aceea o revendică și o presupune.

Aparținând domeniului artistic, spațiul interior este capabil să ne emoționeze. Emoția arhitecturală se produce atunci când elementele primare acționează în mod fiziologic asupra noastră satisfăcându-ne dorințele vizuale. Le Corbusier afirma: „Arhitectura este jocul savant, corect și magnific al volumelor grupate sub lumină.” Sistemul nostru de percepție și memorare, în general, preferă formele simple în sine, numite *forme normale*, ca fiind cele mai simple și cele mai stabile, simetrice, echilibrate și complete. „Formele frumoase, cele mai frumoase forme”, cum le numea Le Corbusier, generează anumite raporturi, care sunt în consonanță cu legile universului și sunt o parte integrantă a culturii umane.

Deoarece spațiul are forma de spațiu planimetric (plan), de spațiu bidimensional (secțiune, desfășurată) și de spațiu

tridimensional (vidul), localizarea elementelor-forme se va produce după însușirile obiectelor, care sunt diferite. În spațiul bidimensional, de ex., localizarea elementelor se face, în principal, după coordonatele sus-jos, stânga-dreapta. După aceste coordonate se definesc formele, configurațiile plane. Un rol esențial îl are verticala gravitațională și orizontala, care se determină ca o perpendiculară pe prima. După gestaltiști, cele două linii produc forțele de tensiune ce se neutralizează, se echilibrează, alcătuind o structură invariabilă. În momentul în care una dintre liniile verticale sau orizontale se perturbă, asistăm la perturbarea echilibrului, fapt ce declanșează aproape automat funcțiile compensatorii. Aici intervin și o serie de fenomene curioase: o linie oblică fixată îndelung cu privirea manifestă tendința de a se rectifica, de a se verticaliza. Orientările postgestaltiste au arătat însă că nu numai însușirile fizice ale elementelor-forme contează în percepția spațiului bidimensional, ci și poziția subiectului.

Forma trebuie adaptată cerințelor constructive ale *materialului și ideii* generatoare ce stă la baza dezvoltării sale. Baza formală este suficient de vastă pentru a permite modelări dintre cele mai variate, pentru a lăsa loc de acțiune imaginației creatoare. Ceea ce caracterizează însă forma izbutită este originalitatea sa raportată la un tip de configurație luat drept reper, depășirea canonului formal prin procedee inedite de exprimare. Frumusețea esențială a unei forme va apărea odată cu viața, care-i este insuflată de către designer, ea se manifestă, în primul rând, prin material. Materialul în sine nu este frumos, doar punerea în valoare a calităților intrinseci, prin modelarea artistică, vor conferi elementului sau formei arhitecturale o anume expresivitate.

În designul interior spațiul dinamic al exersărilor, experimentelor, locul de întâl-

nire al ideii cu spațiul interior se configurează în procesul constituirii sale, în vreme ce schemele configurative, imuabile, abstracte, deduse din forme reale, rămân exterioare progresului artistic la nivelul tehnicilor și mijloacelor de expresie și armonizare. Trecerea prin faza de schemă e obligatorie, indiferent de specificul spațiului interior, ea trebuie integrată în însușii proiectul mental al ordonării artistice, inevitabil și de nesubstituit în procesul creativ, întrucât nu e posibil demersul fără a avea în prealabil un plan al evoluției, un curs logic conturat cu ajutorul inteligenței.

Suprafețele plane apar în compoziție sub două aspecte: suprafețe închise, considerate a se subordona unui centru și cu un contur delimitat, cu suprafețe deschise, cu aparențe de destrămare, divergențe, fără contur precis, optic nedelimitate. Se pot crea suprafețe virtuale prin succesiuni de coloane sau pilaștri, prin elemente de separare metal-sticlă sau lemn-sticlă.

Sistemul artistic al spațiului interior este organizat din linie, suprafață, volum și plan, a căror interdependență este stabilită astfel:

- linia, suprafața și volumul sunt elementele prin care se manifestă designul interior;

- linia, suprafața și volumul sunt determinate de plan; planul este generatorul.

Formele și volumele simple arhetipale presupun o atenție specială, acordată, în primul rând, compoziției. Ele trebuie să fie verificate cu instrumentul matematic al traseelor regulatoare.

La crearea formei SI participă toți factorii acesteia: particularitățile obiectual-volumetrică, tectonica, organizarea ritmică a liniilor, suprafețelor și volumelor; proporționarea, cromatica, aplicarea la scară și armonizarea formelor cu volumul SI. Doar în ansamblul lor acestea provoacă omului o percepție afectivă a spațiului interior.

Calitatea imaginii SI în conștiința designerului este determinată atât de SI vizualizat, cât și de experiențele sale psihemoționale, care includ propriul și comunul, căci imaginea întotdeauna este concretă, deci subiectivă, reflectă preferințele și calitățile designerului. Acestea, la rândul lor, se pot / se modifică în funcție de evoluția identității artistului și de ideurile artistice ale societății.

Imaginea artistică nu se identifică cu forma artistică. Imaginea este o categorie ideatică, nu materială, ea reprezintă imaginarea unor lucruri și ființe, situații, acțiuni etc., și există doar mental, în conștiința omului. Forma, oricât de mult ar fi contopită cu imaginea artistică, nu face decât s-o reprezinte. Imaginea SI ce urmează a fi creat / recreat apare la început doar în conștiința designerului, devenind obiect de receptare și pentru alți oameni, doar după materializarea ei într-un design interior produs.

Proiectarea artistică a SI se supune principiilor (legilor) artei și se realizează prin mijloace specifice (culoare, factură, textură, clarobscurul, mărimea și coraportarea mărimilor, masivitatea și spațialitatea, geometria formei), menite a reda / a exprima puterea, sobrietatea și greutatea SI; să producă impresia de mișcare, imponderabilitate, planare în aer sau de static. Aceste efecte sunt percepute emoțional-afectiv, provoacă locuitorului spațiului interior starea de plăcere, de satisfacție, de relaxare, de visare, de bună dispoziție.

Formele privite din exterior au comun aspectul de masă compactă, de formă cu linie de contur sau suprafață continuă, pentru care se poate generaliza termenul de formă-masă. Cu timpul aspectul geometric originar evoluează odată cu uzura spre forme mereu mai șlefuite, de contur continuu. Forma prezintă două structuri distincte: a) modulară, care descompune forma în părți, și b) plastică (sintetică),

care unifică detaliile într-o formă de ansamblu.

Forma plastică externă este determinată de scheletul său interior, mai exact, de liniile de tensiune care modelează materia. Forma exterioară a diferitor materiale este determinată de modul particular de organizare a diverselor structuri, ce dau forme tipice de construire: pătrată, dreptunghiulară, circulară, triunghiulară, hexagonală, sferică, piramidală, eliptică.

Forma este reprezentată de totalitatea și integritatea elementelor și caracteristicilor sale. Aspectul geometric al formei, mărimea și coraportarea mărimilor, amplasarea formelor în spațiu (orizontal, vertical, frontal, lateral etc.), masivitatea și spațialitatea formei, factura și textura suprafeței formei de la neted până la reliefat, culoarea, umbra și lumina stau la baza percepției lor și sunt specifice tuturor formelor utilizate în artă.

Elementele de expresie plastică și calitățile formei. Elementele formei în artele spațiale / designul interior:

punctul – cantitate abstractă, indivizibilă, incomensurabilă; limita abstracției; centru, origine, foc, principiul emanației și întoarcerii sale; puterea creatoare, sfârșitul tuturor lucrurilor;

linia – principalul mijloc de expresie plastică; baza proiectelor artistice, marginea formei; determină individualitatea elementelor SI; dreaptă: ordine, fermitate, vigoare, rezistența interioară a materialului; curbă: flexibilitate și suplețe, creează atmosfera intimă a spațiului interior;

linia orizontală – simbol simplu, al pământului, al orizontului sau al bazei; reprezintă lumea temporală și gândirea rațională; semn pasiv și static – linie statică-neagră-moartă; are sensuri vectoriale: stânga-dreapta, sus-jos; îi corespunde culoarea neagră, iar după C. Gipsen – violet;

linia verticală – planul spiritual și fanatezia imaginativă; analogic cu litera și cifra

1, reprezintă eul și importanța supremă, autoritatea și puterea absolută – legătura dintre pământ și cer; sensuri vectoriale: sus-jos, stânga – dreapta; linie dinamică, opusă orizontalei;

diagonala ascendentă – stânga jos – dreapta sus, tendința ascensională de la orizontală la verticală; îi corespunde culoarea galben-oranj, împarte spațiul în stânga sus și dreapta jos;

diagonala descendentă – e opusă celei ascendente; sens vectorial: stânga sus – dreapta jos; tendință descendentă de la verticală către orizontală; îi corespunde violetul;

pătratul – figură geometrică perfectă – își păstrează proprietățile plastice indiferent de dimensiune sau poziție;

dreptunghiul – figură geometrică paralelipipedică, statică și dinamică, cu subdiviziuni armonice specifice;

cercul – perfecțiunea, centrarea atenției spre interiorul imaginii;

triunghiul cu vârful în sus: masivitate, echilibru stabil; *triunghiul cu vârful în jos* – instabilitate;

trapezul – soliditate, consistență;

rombul – convergența, distragerea atenției de la marginile dreptunghiulare ale cadrului spre centru;

elipsa – mișcarea de rotație dinamică, ocolind interiorul imaginii;

spirala – dinamismul maxim – centripet, centrifug; ascensiunea, aspirația, viața; îi corespunde albul (după C. Gipsen – orange).

Calitățile specifice formei în artele spațiale

Culoarea – calitatea corpurilor de a provoca senzații vizuale în concordanță cu componența spectrală a reflectării sau iradierii de către ele a luminii; se definește prin trei elemente: tonul (distincția vizuală), valoarea (relația întuneric-lumină), saturația (intensitatea sau strălucirea) – vivacitatea culorii pure estompeate sau întunecate progresiv către neutralitate.

Multitudinea cromatică poate fi redusă la trei tipuri de rânduri cromatice specifice: 1) degradeul acromatic de la alb spre negru;

2) degradeul cromatic, identificat după: a) gama caldă: culorile calde merg de la galben la roșu trecând prin portocaliu; b) gama rece: culorile reci merg de la verde la violet trecând prin albastru; c) culori complementare: trecerea de la portocaliu la albastru de la galben la violet, de la verde la roșu, împrumutând cealaltă parte a spectrului;

3) rândurile, ce se dezvoltă de la culorile cromatice spre cele acromatice: de la roșu spre alb, de la roșu spre gri, de la roșu spre negru etc.

Schimbarea culorii după caracteristicile menționate mai sus creează o multitudine infinită de culori. Culoarea poate fi aplicată și în calitate de mijloc compozițional activ.

Factura – caracterizează construcția exterioară a suprafeței formei (granulată, netedă etc.). Factura materialului depinde de densitatea și de mărimea denaturării suprafeței. În suprafețele netede, elementele de factură fiind minimal reliefate, vizual nu se percep. În cazul elementelor de factură, datorită dimensiunilor pronunțate, ele se percep ca elemente de sine stătătoare ale formei și cantitatea lor este relativ mică; ele devin elemente de divizare a reliefului suprafeței.

Textura – specificul texturii exterioare a materialelor din care spațiul interior este asamblat; este proprie lemnului, textilelor, marmurei, pietrei naturale; se aplică ca element decorativ în organizarea SI, în proiectarea mobilei și a utilajului; un rol important îl deține culoarea și contrastul culorii naturale.

Umbra și lumina – procedeu numit și *clarobscur*, reprezintă distribuirea luminii și a umbrelor puse în relație cu forma, care este în funcție de forma obiectului, relieful

suprafețelor lui și de sursa de iluminare; favorizează percepția vizuală a volumului și a reliefului, poate unifica sau diviza suprafețele obiectului.

Mărimea și coraportarea mărimilor – extinderea formei și a elementelor ei pe cele trei coordonate; mărimea formei este determinată prin raportare la dimensiunile omului sau a altor lucruri și ființe, astfel stabilindu-se egalitatea sau diferența lor.

Masivitatea și spațialitatea formei – e „masa ei vizuală”; se determină prin aprecierea vizuală a cantității de materie (gradului masivității) ce completează spațiul în limitele formei geometrice sesizate.

Geometria formei este determinată de raporturile mărimii ei pe cele trei coordonate ale spațiului, inclusiv de caracterul suprafeței formei; în funcție de prioritatea unei mărimi din cele trei coordonate se evidențiază trei tipuri de forme: a) liniară (dominarea unei dimensiuni în raport cu celelalte două), b) plană (micșorarea substanțială / totală a dimensiunilor pe una din coordonate; c) volumetrică (egalitate aproximativă pe cele trei dimensiuni); o particularitate a geometriei formei este caracterul suprafeței (rectiliniu, concav, convex).

Amplasarea formelor în spațiu este determinată de poziția ei în cadrul altor forme, inclusiv față de privitor, în sistemul celor trei coordonate ale suprafeței: frontală, laterală, orizontală.

Analiza corelațiilor celor mai simple calități ale formei conduce la identificarea complexității legităților formelor, în special, a celor compoziționale sau artistice.

Proiectarea artistică a spațiului interior este nemijlocit legată de crearea formei și a spațiului și constituie baza FPI în designul interior: elevul / studentul însușește fundamentele obiective ale elementelor formale, de culoare, precum și principiile (legile) acestora, achizițiunile lor finalizând cu competență spațial-artistică de recepție / creare a spațiului interior.

Compoziția în proiectarea artistică a spațiului interior (lat. *compositio* – aranjament, compus) implică o organizare și structurare a elementelor într-un spațiu dat, conform unor idei, scheme, legi care formează un ansamblu omogen, echilibrat, indestructibil, capabil să transmită privitorului ideea și emoția designerului.

Deși principiile și mijloacele de creare a compoziției în artele spațiale au constituit obiectul preocupărilor în toate perioadele de dezvoltare a acestora, terminologia domeniului este marcată de anumite confuzii: principiile, legitățile, mijloacele de expresie și armonizare, categoriile compoziționale, care le denumesc, uneori sunt confundate, fiind numite ba *principii* și *legități*, ba *mijloace* și *procedee*, ba *calități*, nemodificată în timp rămânând doar caracteristica compoziției de *rețetar* de legi și reguli de alcătuire a liniilor, suprafețelor, volumelor și spațiilor arhitecturale, acestea fiind însumate de așa-zisele „principii de compoziție arhitecturală”.

Compoziția în designul interior urmează *principiile*:

- raționalizării SI;
- sistematizării SI;
- structurării SI;
- estetizării SI;
- flexibilizării SI;
- semnificării artistice a SI;
- armonizării SI.

Cu timpul s-au conturat și alte caracteristici constante ale compoziției.

Compoziția ca element definitoriu în artele spațiale:

- definește structura intimă și sistemul constructiv al spațiului interior;
- stabilește modul de structurare-combinare-intercalare a elementelor de expresie plastică în artele spațiale, valorifică capacitatea designerului de analiză și sinteză funcțională, de gândire sistemică adecvată cunoașterii artistice-estetice;

- este elaborată pe principiile compoziției arhitecturale, care definesc aspectele conceptuale ale SI, viziunea artistică și modul de reflectare a universului acestuia;
- este parțială și limitată în parcurgerea etapelor;
- ideea compozițională este elementul definitoriu în crearea compoziției;
- limbajul plastic este al doilea element definitoriu în crearea compoziției;
- schema compozițională este structura și esența compoziției elementelor formei SI, care sunt inițiate pe liniile directorii, liniile de forță ale întregii compoziții și susțin celelalte elemente ale formei; schema compozițională a SI relevă particularitățile estetice, funcționale și constructive specifice destinației acestuia.

Ideea compozițională a SI este determinată social, științific, artistic, tehnologic și vehiculează către designerii de interior demersuri cu privire la doleanțele și rigourile față de spațiul în care omul modern își petrece cea mai mare perioadă a vieții sale. De aceea, valența primordială în crearea SI o constituie integritatea succesiunilor ritmice, funcționale în permanenta

evoluție, a mediilor și climatelor necesare existenței sociale contemporane (fig. 2.2).

Social, deoarece societatea, reprezentând o comunitate umană, elaborează continuu noi idei.

Științific, căci omul își dorește ca produsele științifice create de el (idei, concepte, principii, teorii, modele, paradigme etc.) să-i facă mai eficiente (productive, relaxante), mai plăcute, mai frumoase spațiile interioare în care activează și se odihnește.

Artistic, deoarece designul interior, fiind activitate și produs artistic, nu doar științific și tehnologic, exprimă și idealurile spirituale ale omului cu privire la spațiul existențial interior cu privire la:

- principiile, legitățile și procedeele compoziționale: stabilirea unui principiu sau sistem de coordonare (de referință);
- integritatea și unitatea compozițională a SI, obținute prin acțiuni de subordonare și interrelaționare, prin interdependența tuturor elementelor într-o structură ritmică, cromatică, de factură, prin înrudirea de limbaj și cea tehnologică – elementele-forme respectă ritmuri, proporții, simetrii, scări identice, se interpătrund organic;

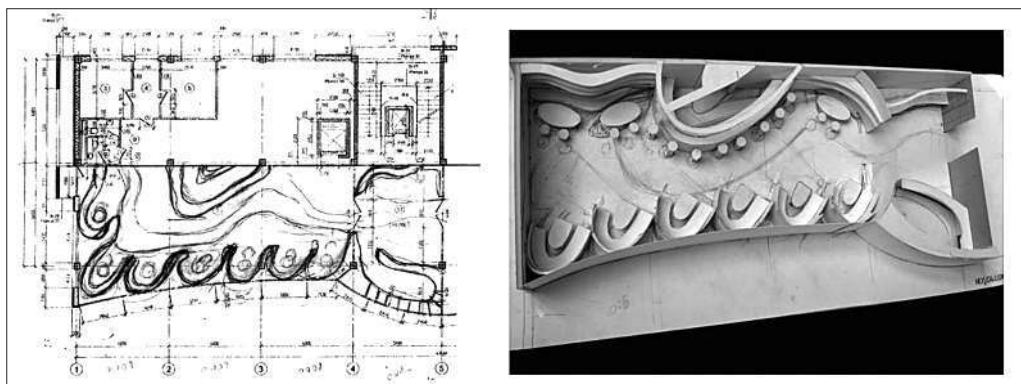

Fig. 2.2. E. Mașoglova, anul IV, CAP. Schema compozițională a cafenelei „Aisberg”. Plan. Machetă

- mesajul și ideologia promovată: compoziția va fi variată tematic, va reprezenta valorile autorului și ale receptorului-comanditar, mentalitatea acestora, deci și a epocii și societății în care trăiesc; va avea asupra receptorului-utilizator un impact psihologic pozitiv;
- unitatea fond-formă: ideea compozițională, elementele-forme, schema compozițională vor fi adecvate mesajului promovat – generatoare de un mesaj așteptat social și artistic;
- etapele creării spațiului interior: germinare, schematizare, structurare-sistematizare, tehnologizare, materializare;
- calitățile specifice spațiului interior / modelările formei intelectuale, în primul rând, la tectonica limitelor materiale, în ansamblu, și structurarea spațial-volumetrică.

Tehnologic, căci dezvoltarea tehnologiilor, inclusiv a materialelor, are impact nu numai asupra economiei, transportului etc., ci, în măsură tot mai mare în ultimul timp, și asupra spațiului de locuire al omului (de producție, agrement și de odihnă). Tehnologia creării spațiului interior include:

- relaționarea elementelor-forme: după o anumită ordine și în funcție de structura acestei ordonări; trasa-rea ariei, a perimetrului spațial de respirație;
- stabilirea limitelor materiale ale SI: fie prin înlănțuirea lor într-o configurație, după o logică de îmbinare, fie prin modul particular de asamblare în spațiu;
- organizarea elementelor-forme în limitele spațiului dat; crearea unui raport constant de dependență reciprocă între spațiu și obiecte, așa încât cea mai elementară inițiativă de organizare a unui singur ele-

ment-formă în limitele spațiului dat să antreneze modificări de orientare vizuală și de echilibru valoric al spațiului; instalarea unui ansamblu de factori de organizare compozițională: între spațiu și formă, între dimensiunile și amplasarea elementelor-forme.

Legitățile compoziției în designul interior:

- *centrul compozițional* – evidența unui / unor elemente ale SI;
- se obține prin recurgerea la anumite elemente ale formei (accente, mărimi, proporții, contraste);
- *echilibrul compozițional* – fundamentul compoziției, determină valoarea SI;
- asigură armonia artistică și unitatea tuturor elementelor compoziționale ale SI;
- *integritatea compozițională* – unitatea elementelor-forme ale unei compoziții planimetrice sau spațial-volumetrice;
- concordanța impusă de gradul de înrudire a acestora, de anumite raporturi care respectă ritmuri, proporții, scări identice;
- se manifestă prin varietate; se obține prin mase, materiale, forme, volume și culori contrastante, prin schimbarea dinamicii sau alternanței acestora în cadrul compoziției.

Calitățile compoziției SI:

- *simetria* – proprietatea părților unui ansamblu de a admite o măsură comună, ca și dispunerea lor în plan și spațiu prin echilibrarea elementelor; forma cea mai evidentă a compoziției și a formei SI; stare a formei și mijloc de modelare a formei; proprietate a părților unei forme / a două forme de a se suprapune exact față de un punct / dreaptă / axă sau plan (prin rotație, transla-

ție); distingem simetriile: centrală (raportare la un centru de simetrie), axială (raportare la o dreaptă mediană-axă de simetrie) și plană (raportare de 1/1 la o suprafață plană);

- *asimetria* – proprie SI în aceeași măsură ca și simetria; echilibrarea vizuală a tuturor părților după masă, factură și culoare; dinamizarea imaginii formei / a compoziției spațiului interior;
- *statica* – starea de stabilitate a formei în baza ei geometrică: simetria, extinderea orizontală, proporționarea echilibrată, distribuirea masei fără înclinații strict pe verticală (concentrarea greutății în partea de jos – ușurarea în partea de sus ș.a.m.d.); lipsă de dinamism; la fel ca și dinamica, se poate manifesta în toată compoziția sau numai în unele părți ale ei;
- *dinamica* – starea de mișcare și de forță; creează impresia stării tensionate, sugerată de amplasarea elementelor de diverse mărimi, de tipul activităților desfășurate;
- *semnificația* – interpretarea semantică și stabilirea sensului convențional al formelor reprezentative: sintetizată, esențializată (a noțiunilor abstracte), metaforică, simbolică, ideatică (legată de codul convențiilor); începe de la analiza organizării formei geometrice a limitelor materiale și a structurii spațial-volumetrică ale SI.

Mijloacele de expresie plastică și armonizare în compoziția SI

Fiecare mijloc de expresie plastică are un anumit rol în organizarea unei compoziții planimetrice, volumetrice sau spațial-volumetrice, stabilit de designer în funcție de sarcinile de creație:

ritmul – reluarea, succesivă și regulată a liniilor, suprafețelor, volumelor, divi-

zărilor, muchiilor etc. la anumite distanțe, în anumite mărimi sau cantități și pe anumite sensuri, a unui anumit raport: plin-gol, cald-rece, mare-mic etc., efectul vizual-tactil putând fi: static (repartizarea elementelor plastice pe registrele vertical-orizontal), basculant (pe registrele diagonale sau cu direcții apropiate de acestea) sau balansat (cu sensuri curbe); este în corelare cu timpul; este periodicitatea percepută (P. Servien); succesiunile ritmice pot fi egale, ascendente sau descendente; statice (metrice) și dinamice;

proporția – mijloc al unității, obținut printr-un motiv, central sau periferic, de legare a unor elemente diferite; se bazează pe teoria numerelor; provoacă plăcere estetică doar dacă este armonioasă, însoțită de „euritmie”, care ține de spiritual și starea designerului; reprezintă raportul cantitativ (al mărimilor – dimensiuni, linii, suprafețe, volume) al elementelor; afectează toate elementele compoziției (fiecare element este în raport cu altul și următorul element este în raport cu celelalte), întreg ansamblul fiind alcătuit din raporturi precise, reductibile la formule matematice, realizând astfel armonia;

armonia – categorie estetică, ce exprimă aderența părților, coerența interiorului și exteriorului, unitatea conținutului și a formei; are efect incitant constant, atrage atenția, antrenează sensibilitatea, intuiția privitorului, pe care o delectează estetic; este condiționată congenital de evoluția simțurilor;

contrastul – raportul care privește variația, elementul care stimulează percepția, înlăturând monotonia; stimulează variabilitatea, păstrând unitatea; generează o integritate mai tensionată, mai expresivă; tipuri: linii-forme, mărimi-structuri, umbră-lumină, cald-rece, de valoare, de culoare, de textură, de puritate etc.; prin contrast elementele SI își conturează caracterele, iar în cazul raportului optim în-

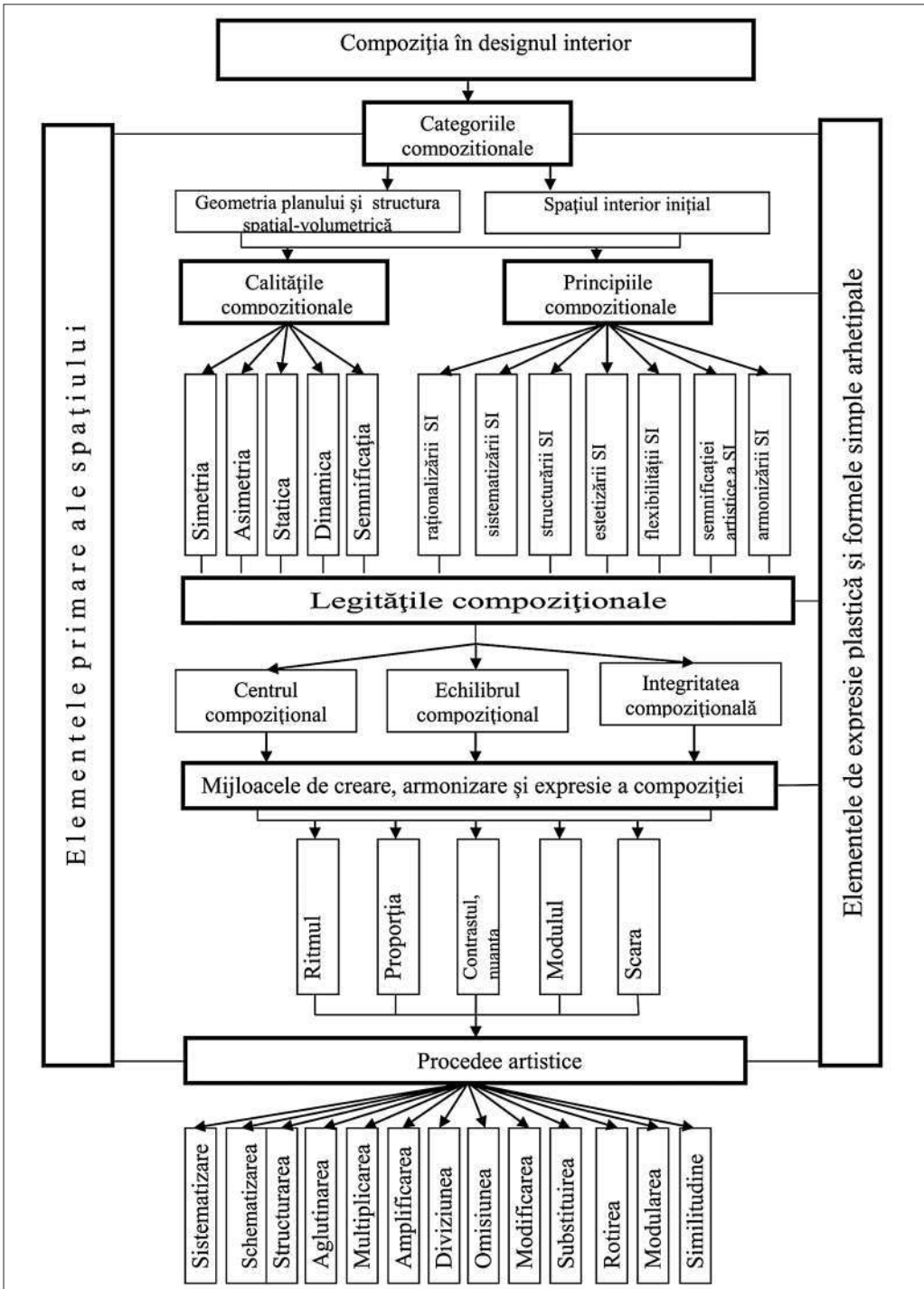

Fig. 2.3. Schema logică a creării compoziției în designul interior

tre formă, mărime, valoare și culoarea lor, expresivitatea întregului atinge cel mai înalt grad;

nuanța – raportul formelor care se disting printr-o mică diferență a calităților comparate, astfel încât asemănarea lor este exprimată mai puternic decât diferența; exclude monotonia și ritmul rigid în organizarea compoziției SI; se aplică ca mijloc de evidențiere a diferitor zone de activitate, a divizării vizuale a suprafețelor mari, eliminării monotonei cromatice etc.

scara – dimensionarea formei și a elementelor ei în raport cu omul, cu spațiul interior și cu alte forme; raportul dimensiunii obiectelor în proiect, către dimensiunea lui reală în natură; este o dimensiune relativă; toate obiectele, mobilierul și utilajul trebuie să fie corapoortoare cu dimensiunile omului; este condiționată experimental; percepția scării este o percepție reală a lumii, a unor mărimi concrete;

modulul – unitate de bază, de la care prin repetare sau multiplicare, mărire sau micșorare este generat ansamblul; reprezintă unitatea de măsură din care derivă toate dimensiunile unui spațiu interior; în antichitatea greco-romană ordinele de arhitectură se definesc printr-un modul egal cu raza coloanei, în funcție de care sunt calculate proporțiile întregului edificiu; sistemul modular unic în practica proiectării artistice ușurează rezolvarea multor probleme de creare a formelor mobilierului, utilajului și a spațiilor interioare.

Tipologia compoziției în designul interior

Compoziția frontală – amplasarea elementelor formei în raport cu privitorul preponderent în două direcții: vertical și orizontal. Dezvoltarea formelor în adâncime (de la privitor) are valoare subordonată în compoziția plană, divizarea suprafețelor este slabă, ea este amplasată frontal către punctul principal de vizualizare sau atunci când privitorul se mișcă în direcția

suprafeței sau în lungul ei. Exemple: fațadele clădirilor, mobilierului și ale utilajului, a căror lățime nu este semnificativă.

Condițiile frontalității compoziționale: raportul aproximativ între dimensiunile verticale și orizontale; silueta formei; caracterul divizării obiectelor (vertical, orizontal, ondulat, prin culoare ș.a.); caracterul elementelor în adâncime; factura nuanțată a formei.

Compoziția volumetrică – forma dezvoltată pe cele trei coordonate spațiale, având preponderent suprafața închisă, pe care o percepem din toate părțile. Volumetrice sunt formele, care: au toate trei dimensiuni relativ egale; la care predomină înălțimea; la care lățimea și adâncimea predomină asupra înălțimii.

Condițiile expresivității și clarității percepției compozițiilor volumetrice: aspectul suprafeței ce creează forma, distanța și racursul formei în dependență de privitor, caracterul divizării suprafeței ei și al masei.

Complexitatea și caracterul compoziției volumetrice depind de numărul elementelor ei (forme volumetrice), care în general se racordează tot așa ca și elementele compoziției frontale.

Compoziția spațial-volumetrică se organizează din elemente materiale (linii, suprafețe, volume) și spațiu, intervalele dintre ele; raportarea compozițiilor spațial-volumetrice se face în funcție de indicii lățimii și ai înălțimii către adâncime.

În concluzie, principiul constitutiv al artei – crearea / receptarea spațiului interior prin elementele și calitățile formei sale artistice, atribuie metodologiei de FPI în designul interior bază și consistență epistemologică.

Forma în artele spațiale este concomitent proces și produs al corelării funcției, formei și semnificației propriu-zise (a elementelor și calităților lor), fiecare element sau calitate al/a formei fiind condiționat / motivat de destinația spațiului interior și

de semnificația pe care o comportă / o reprezintă / o creează.

Compoziția în artele spațiale este elementul definitoriu. Crearea ei include cu necesitate ideea compozițională și elementele formei artistice, structurate conform unei scheme pe liniile directoare, care reprezintă momentul creației originale a designului interior.

Compoziția spațiului interior are o structură complexă, formată din principii, legitați, calități, mijloace de expresie și armonizare. Compoziția artistică a SI este de trei tipuri: frontală, volumetrică, spațial-volumetrică.

Caracteristicile compoziției artistice a spațiului interior sunt relevante stabilirii unor repere pentru metodologia învățării designului interior și a elaborării acestuia.

2.3. Caracteristicile, aplicațiile și semnificațiile culorilor în designul interior

Generalități. „Culoarea, afirmă J. Itten, este viață, fiindcă o lume fără culoare se înfățișează moartă... Culorile sunt energii radiante care ne influențează în mod pozitiv sau negativ, indiferent dacă ne dăm seama de acest lucru sau nu.” De altă parte, L. Lăzărescu menționează: „Culoarea este o realitate subiectivă generată de trei factori – lumina, suprafața obiectului și ochiul.”

Locul de frunte în cromatică îi revine profesorului elvețian J. Itten, care a elaborat prima teorie unitară a culorii, în cadrul Școlii de arhitectură și artă aplicată *Bauhaus*, Weimar, Germania, și al Universității de arte din Zürich (Elveția). Actualmente culoarea este cercetată interdisciplinar (de psihologie, medicină, chimie, fizică, design, inginerie etc.), având și o întrebuintare pe măsură, căci lumea este colorată și percepția ei de către om este adecvată. Teoria culorii se întemeiază pe fizica luminii și pe fiziologia ochiului.

Experimentul desfășurat de P.P. Lazarev și I.P. Fiodorov (sec. XX) a stabilit că subiectivismul percepției culorilor este nu numai de natură ideatică, dar și de natură fiziologică: ochiul omenesc nu vede în toate cazurile la fel, constatare prețioasă, confirmată și de cea a medicinei, care afirmă că cca 80-90% din totalitatea percepțiilor omului îi parvin prin ochi, fapt menționat și de Platon, care constata că „văzul este cel mai ascuțit dintre simțurile trupești”.

Culoarea, ca efect, nu există decât la nivelul ochiului. Rezultat al radiațiilor electromagnetice vizibile, ea nu are o existență proprie, ci numai o interpretare fiziologică. Noțiunea de culoare se referă simultan la două fenomene: *senzația* subiectivă de culoare și *posibilitatea* unui corp de a părea colorat. De fapt, culoarea aparține experienței uzuale, ea nefiind o caracteristică intrinsecă a unui obiect; este o realitate subiectivă generată de interacțiunea ochiului, luminii și suprafeței corpului, în lipsa unuia dintre aceștia senzația neproducându-se. Din punct de vedere fizic, culoarea reprezintă un anumit segment în spectrul electromagnetic, cu o lungime de undă care este susceptibilă de a stimula selectiv conurile retiniene. Culoarea este deci o caracteristică a luminii, măsurabilă în caracteristicile sale de intensitate a energiei radiante și lungime de undă. Cu fiecare creștere de aprox. 2-5 μm a lungimii de undă a radiațiilor luminoase, ochiul nostru distinge un nou ton cromatic sau nuanță de culoare. Diferența de lungime de undă dintre roșu închis (760 μm) și violet (390 μm) este de 370 μm. Pe acest segment al spectrului undelor electromagnetice se disting aproximativ 130-200 de tonuri cromatice ce formează familii de culori.

Impresiile colorate întotdeauna se manifestă prin trei caracteristici: tonalitatea (tenta), saturația (puritatea) și luminozitatea (intensitatea) cromatică, considerate

și coordonate de bază ale sistemului de culori, căci determină valoarea estetică a culorilor.

Culoarea are un rol fundamental în organizarea și percepția spațiului interior, datorat zecilor de mii de culori și a unui număr practic nelimitat de combinații, precum și a capacității culorii de a fi prima calitate a unui obiect perceput, de a menține contururile și a conduce privirea în spațiu, fapt confirmat de caracteristicile proprietăților culorii, pe care le expunem în continuare după N. Stepanov.

Tonalitatea cromatică se referă la denumirea culorii pure din spectrul cromatic, care este dată de lungimea de undă. Senzația de culoare este generată de radiațiile lungimilor de undă reflectate. Mediul înconjurător ni se relevă ca șiruri nesfârșite de corpuri și fenomene colorate mai intens sau mai slab, albe, negre, gri-zate neutru sau nuanțate, transparente, opace, mate, lucioase etc. Variațiile lor se datorează proprietății corpurilor de a reacționa diferit la lumină. Corpurile care reflectă toate lungimile de undă sunt percepute ca albe, iar cele care absorb toate lungimile de undă sunt percepute ca negre. Absorbția și reflexia, în diferite proporții, a tuturor lungimilor de undă determină nuanțe acromatice aflate între alb și negru, deci griul. Există încercări de a face o deosebire între termenii de ton și nuanță cromatică. Cel mai des se constată tendința de a utiliza termenul de ton cromatic pentru culorile saturate, iar termenul de nuanță cromatică pentru culorile (tonurile) modificate prin folosirea albului și negrului.

Astfel, roșul prezintă aproximativ 57 de tonuri distincte, portocaliul 12, galbenul 24, verdele 12, albastrul 29, iar violetul 16 tonuri cromatice. Prin combinarea diferitelor grade de saturație și a celor 200 de tonuri, în cazul unui subiect cu percepție cromatică normală se pot individualiza

aproximativ 17 000 de nuanțe cromatice. Sub privirea ochiului, tonurile cromatice evoluează progresiv de la unul la altul în spectrul cromatic, pornind de la roșu și ajungând la violet. În mod similar, fiecare nuanță cromatică trece aproape pe neobservate de la tonul corespunzător spre alb sau spre negru.

Saturația sau puritatea este însușirea culorii de a fi mai concentrată, mai saturată sau mai pală și este în relație cu distanța la care se situează o culoare cromatică dată față de culoarea acromatică – alb. Culorile spectrale se numesc pure sau saturate dacă nu sunt amestecate cu alte culori și au gradul de puritate egal cu unitatea. Saturația unei culori se poate reduce prin amestecarea ei cu culoarea albă sau neagră. Datorită acestor proprietăți, culorile ni se par *vii* sau *moarte*, *calde* sau *reci*, *aproprate* sau *îndepărtate*, *grele* sau *ușoare*, *tari* sau *slabe*, *vesele* sau *triste*. J. Itten apreciază că, „așa cum intonația dă culoare cuvântului vorbit, tot astfel culoarea oferă unei forme un sunet spiritualizat”, care poate fi obținut prin acțiunea convergentă a trei direcții: *impresie* (impression-visually), *expresie* (expression-emotionally) și *construcție* (construction-symbolically).

Culoarea aplicată adecvat este deci un element esențial ce definește valoarea estetică a SI.

Luminozitatea sau intensitatea este o caracteristică a culorilor cromatice sau acromatice, care determină luminozitatea sau gradul de strălucire a culorii, care face ca o culoare să ni se pară mai mult sau mai puțin vie. Luminozitatea cea mai ridicată o posedă culorile din zona de mijloc a spectrului (îndeosebi galbenul), iar cea mai scăzută, culorile din segmentele extreme (îndeosebi violetul, albastrul).

Corelația dintre cele trei variabile, care definesc o anumită culoare, au fost stabilite trei mișcări caracteristice ce le

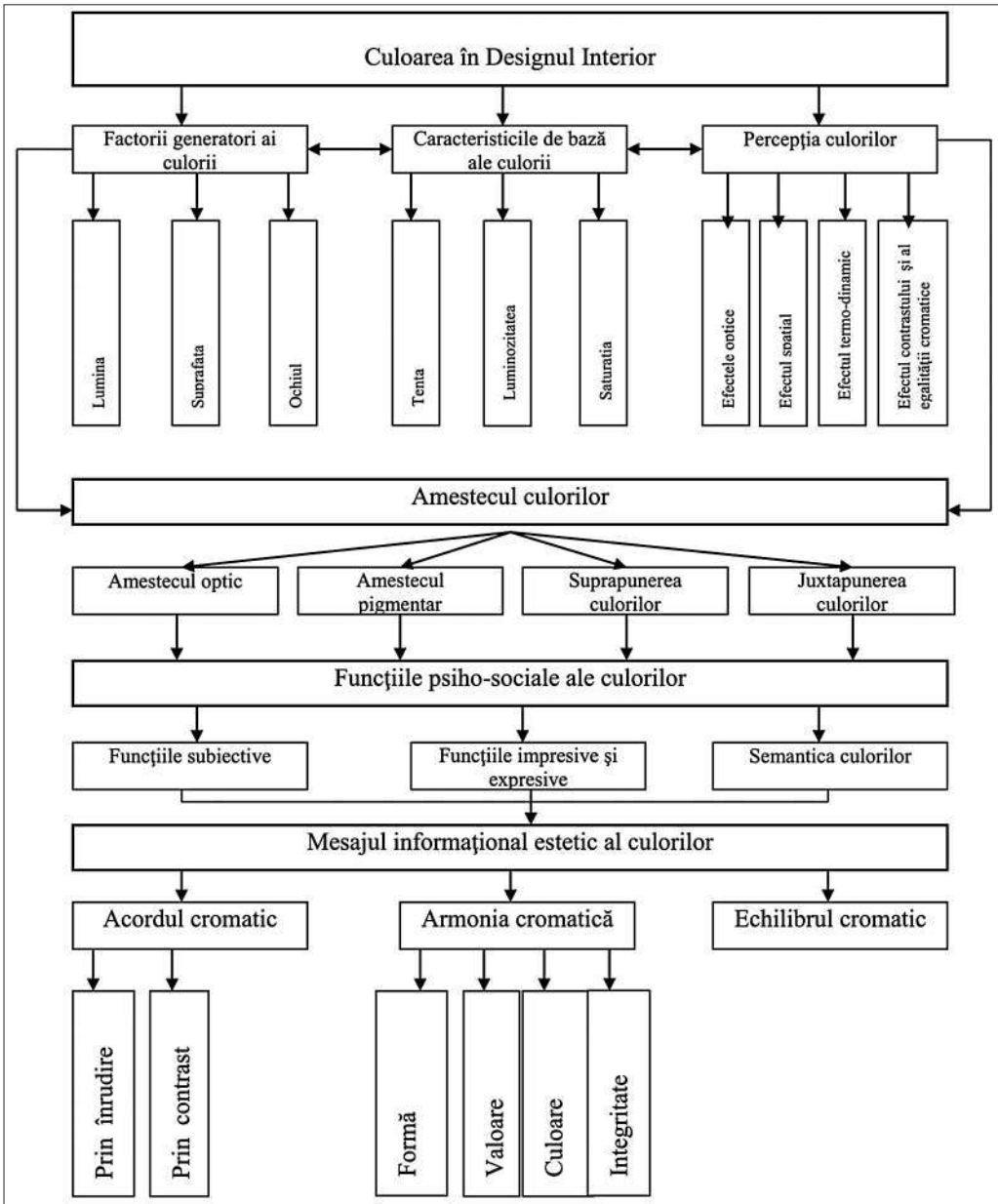

Fig. 2.4. Culoarea în designul interior

determină locul în sfera cromatică: mișcarea diametrală, spre culoarea complementară care produce scăderea purității culorii până la neutralizare în gri neutru; mișcarea periferică care determină tonul

și tenta cromatică; mișcarea polară care determină luminozitatea cromatică (H. Munsell, P. Cleo).

Colorile, în funcție de poziția lor în spectrul cromatic, de gradul de luminozi-

tate și saturație, de alăturarea lor, produc asupra ochiului efecte optice și fiziologice complexe, de aceea trebuie să ținem cont de perceperea și aplicarea culorilor în spațiul interior (fig. 2.4).

Astfel, un cerc alb pe un fond negru, pare mai mare decât același cerc negru aplicat pe fond alb. Culorile deschise luminoase măresc spațiul interior, iar cele închise tind să-l micșoreze.

Ergonomia divizează efectele culorii asupra omului în efecte senzoriale și efecte psihice.

Îmbinarea culorilor poate influența sau / și modifica senzația de confort, poate afecta funcționalitatea și solicitarea diferitor organe anatomice. Influența exercitată de cromatica culorilor asupra capacității fizice și neuropsihice se manifestă prin efecte care modifică activitatea și dispoziția psihică. Deoarece omul obține prin vedere cca 80-90% din informații, în procesul vederii este antrenat și un număr respectiv de funcții nervoase, în consecință aparatul vederii constituie și una din cauzele importante ale apariției fenomenelor generale de oboseală.

Fiecare culoare are efecte psihologice proprii, foarte diferite, în funcție de subiect, dar asemănătoare în majoritatea cazurilor. Cele mai importante dintre aceste efecte sunt crearea unor iluzii cu privire la distanță (depărtare sau apropiere), temperatură (cald sau rece) și influență asupra dispoziției generale (calmare, deconectare nervoasă etc.).

D.p.d.v. al efectelor psihologice, cromatica culorilor se poate caracteriza astfel:

- culoarea este cu atât mai caldă cu cât se apropie de roșu și cu atât mai rece, cu cât predomină albastrul;
- culorile închise au efect depresiv, descurajant, negativ;
- culorile prea vii sunt obositoare;
- culorile deschise au efect stimulator, vesel, pozitiv.

Efectul psihic este și impresia estetică pe care o dau culorile (tabelul 2.1).

Tabelul 2.1. Influența psihofiziologică a culorilor (apud: Luscher)

Roșu	crește presiunea sanguină, ridică tonusul muscular, activează respirația, este calorifică, culoare foarte caldă, stimulent general, senzație de apropiere în spațiu
Portocaliu	acelerează pulsațiile inimii, menține presiunea sanguină, favorizează secreția gastrică, culoare caldă, stimulent emotiv, senzație de apropiere foarte mare în spațiu, culoare sociabilă, impresie de sănătate și optimism
Galben	influențează funcționarea normală a sistemului cardiovascular, stimulează nervul optic, culoare caldă și veselă, stimulează vederea, calmant al psihonevrozelor, senzație de apropiere în spațiu, predispune la comunicativitate
Verde	scade presiunea sanguină, dilată vasele capilare, culoare rece, culoare liniștitoare, impresie de prosepțime, favorizează deconectarea nervoasă, senzație de depărtare în spațiu
Albastru	scade presiunea sanguină, scade tonusul muscular, calmează respirația și frecvența pulsului, culoare foarte rece, culoare liniștitoare; în exces, conduce la depresii, senzația de depărtare în spațiu, predispune la concentrare și liniște interioară
Violet	crește rezistența cardiovasculară, crește rezistența plămânilor, culoare rece, culoare neliniștitoare, culoare distantă, gravă, solemnă, efect contradictoriu; în același timp, atracție și îndepărtare, optimism și nostalgie
Negru	reținere, neliniște, depresie, îndoioșare, impresie de adâncime, plinătate și greutate

Alb	expansivitate, ușurință, suavitate, robustețe, puritate, răceală, este obositor prin strălucirea ce o prezintă datorită capacității de reflexie totală

Limbajul plastic al formelor și culorilor are la origine întreaga experiență de viață și artistică a omenirii, prin care omul percepe, fixează, exprimă și comunică sensuri și semnificații – emoții, sentimente și stări afective, idei și concepte estetice. Odată cu evoluția sa psihică, omul a schimbat și a transformat formele, culorile naturii, devenind el însuși din receptor-creator de forme și culori în modelarea artistică-practică a spațiului existențial, din care face parte și spațiul interior. Locuirea spațiului existențial (M. Heidegger), inclusiv modelarea artistică a spațiului interior, îl identifică pe om în calitatea sa de ființă unică în stare să perceapă și să creeze frumosul artistic, comunicând, prin educație, această însușire și copiilor săi.

Prin fantezia sa creatoare, omul folosește forma și culoarea în crearea spațiului interior; din culori și forme, el plăsmuiește obiecte estetice, care îi satisfac necesitățile spirituale pentru frumos. După Vl. Pâslaru, omul realizează spiritualizarea spațiului existențial / spațiului interior în conformitate cu legile naturii, legitățile sociale și principiile estetice, devenind astfel și mai integrat în natură, și mai culturalizat social, mijlocul și instrumentul principal în această activitate fiind chiar el însuși, cu toate caracteristicile și potențialul său de ființă a naturii și ființă socială, drept substanță materială servindu-i substanța naturii.

Finalitatea principală a combinațiilor de culori aplicate în modelarea spațiilor interioare și a obiectelor acestuia (utilaje, mobilier, echipament etc.) sau la colorarea produselor industriei bunurilor de consum este una complexă, *cromatică-utilitar-estetică*.

Zugrăvirea, dimensionarea și proporționarea spațiilor, mobilierului, utilajului etc. nu sunt probleme minore, ci acțiuni de creare a unei ambianțe adecvate igienei fizice și confortului spiritual, formării conștiinței artistice-estetice.

Cerințe față de aplicarea culorilor la modelarea artistică a spațiului interior

Selectarea-combinarea culorilor în crearea spațiului interior va lua în considerare:

- factorul fizic: proprietățile de reflexie și absorbție a luminii de către culori;
- informația afectivă a culorilor, care creează stările psihice dorite;
- informația semantică a culorilor (sensul convențional al formelor și culorilor: analogice, ideatice, alegorice, aluzive, simbolice etc.);
- informația estetică a culorilor, comunicată prin procedeele artistice aplicate în realizarea formelor sau compozițiilor cromatice;
- caracterul spațiului interior decorat;
- tipul activității desfășurate în acest spațiu;
- materialele de finisare, textura și structura lor;
- efectul surselor luminoase.

Culoarea sau compoziția cromatică va corespunde cât mai deplin necesităților estetice, tehnice și funcționale, va întări conturul formelor, va favoriza o percepție vizuală optimă, precum și o anumită percepție emoțională.

Principiile de aplicare a culorilor în proiectarea artistică a SI:

- eliminării strălucirii orbitoare;
- eliminării contrastelor excesive din câmpul vizual;
- îmbunătățirii condițiilor de vedere;
- evitării încordării ochilor;
- psihologiei culorii și preferinței pentru culori;
- esteticii spațiilor interioare;

- valorizării spațiilor interioare.

Funcționalitatea. Culorile în SI realizează funcțiile:

- informativă: indică, evidențiază caracteristici ale obiectelor, sugerează funcțiile și utilitatea lor;
- de eficientizare: îmbunătățesc condițiile de activitate ale omului;
- de securitate a muncii: marchează riscurile;
- de relaxare și agrement: creează o atmosferă plăcută, relaxantă;
- estetică: creează ambianțe semnificative artistico-estetice.

Cerințele și calitățile culorilor indicate mai sus se realizează, la rândul lor, prin cerințe față de aplicarea culorilor pe varia materiale, obiecte, utilaje, suprafețele pereților.

Sintetizate, aceste cerințe au condus, mai recent, la elaborarea unor sisteme coloristice – CIE, TGL, NCS, RGB, CMYK, YIQ, HLS ș.a., elementul de bază al fiecărui sistem reprezentând atlasul culorilor, care ordonează pregătirea pigmentilor și a componentelor pentru vopsire.

În baza sistemelor date se constituie anumite game cromatice, sunt obținute contrastele cromatice – soluții purtând cele mai bogate semnificații.

Cromatică spațiului interior nu este doar o materie de a fi înșușită de studioși în formarea lor profesională, ci și un demers important pentru educația lor artistico-estetică – dezvoltarea simțului estetic, a gustului și a viziunii estetice.

În concluzie: caracteristicile, aplicațiile și semnificațiile culorilor în designul interior sunt determinate psihofiziologic, cea mai mare prioritate având-o factorul subiectiv: culorile, deși se impun ca proprietăți fizice ale luminii, valoarea lor spirituală este exclusiv determinată de subiectul receptor, deci studiul proprietăților culorilor în proiectarea artistică a spațiului interior este importantă nu atât ca factor obiectiv al designului interior, ci ca mijloc de obți-

neră în spațiul interior a unor semnificații dorite de locuitorul acestuia. Importanța selectării / combinării culorilor este cu atât mai mare cu cât practic nelimitat este numărul combinațiilor acestora, fapt care subliniază o dată în plus caracterul subiectiv al semnificațiilor culorilor.

2.5. Concluzii

- Spațiul, alături de timp, este categoria fundamentală existenței umane; el este perceput, explorat, valorificat și culturalizat în mod subiectiv. Spațiul interior este unul exclusiv uman, produs cultural, care sintetizează demersurile științific, praxiologic și artistic, fiind astfel transformat continuu în spațiu de existență umană: examinat științific, spațiul interior nu are o identitate stabilă, deoarece esența, rațiunea de a fi a acestuia este să corespundă nevoilor cultural-spirituale în permanență schimbare ale omului; modelat artistic, spațiul de interior induce o nuanță de metafizic și suprasensibil.
- Forma în artele spațiale este concomitent proces și produs al corelării funcției, formei și semnificației propriu-zise (a elementelor și caracteristicilor lor), fiecare element sau caracteristică a formei fiind condiționat / motivat de funcția spațiului interior și de semnificația pe care o comportă / o reprezintă / o creează.
- Designul interior este domeniul complex al activității umane de modelare artistic-tehnologică și științifică a spațiului interior întru armonizarea cât mai deplină a universului intim al omului cu lumea din jurul său.
- Compoziția în artele spațiale este elementul definitoriu, de o structură complexă, formată din legități,

- calități, mijloace de expresie plastică. Crearea ei include cu necesitate ideea compozițională și elementele formei artistice, structurate conform unei scheme pe liniile directoare, care reprezintă momentul creației originale a designului interior. Caracteristicile compoziției artistice a SI sunt relevante stabilirii unor repere pentru metodologia învățării designului interior.
- Caracteristicile, aplicațiile și semnificațiile culorilor în designul interior sunt determinate psihofiziologic, cea mai mare prioritate având-o factorul subiectiv: deși se impun ca proprietăți fizice ale luminii, valoarea spirituală a culorilor este exclusiv determinată de subiectul receptor, deci studiul caracteristicilor culorilor în proiectarea artistică a spațiului interior este importantă nu atât ca factor obiectiv al designului interior, ci ca mijloc de obținere în spațiul interior a unui confort, a unor semnificații dorite de locuitorul acestuia. Importanța selectării / combinării culorilor este cu atât mai mare, cu cât practic nelimitat este numărul combinațiilor acestora, fapt care subliniază o dată în plus caracterul subiectiv al semnificațiilor culorilor.
 - Crearea / receptarea operei prin elementele formei sale artistice (principiu constitutiv al artei) atribuie metodologiei de FPI în designul interior bază și consistență epistemologică, care este dată de achizițiile elevului în procesul formării sale ca designer de interior și de caracteristicile produsului studierii și proiectării – designul spațiului interior, determinând metodologia studierii și proiectării artistice a spațiului interior:
 - în plan *epistemologic*: să se întemeieze pe interacțiunea principiilor cunoașterii științifice, cunoașterii artistice, cunoașterii empirice, deoarece proiectul artistic al spațiului interior este concomitent un produs științific, artistic și tehnologic;
 - în plan *teleologic*: să valorifice concomitent două obiecte de cunoaștere: elevul receptor-creator și procesul de elaborare a proiectului artistic al spațiului interior și al machetei;
 - în plan *conținutal*: să exploreze și să aplice valorile receptării / studierii / creației (valori procesuale) și valorile caracteristicilor de bază ale spațiului interior, alcătuite prin interferența mijloacelor SI – spațial-volumetric, obiectual-utilitare, textural-materiale, cromatice, luminescente;
 - în plan *metodologic* propriu-zis: să selecteze, să combine metode generale, specifice și particulare, care să integreze cele trei tipuri de cunoaștere, desfășurate în proiectarea artistică a spațiilor interioare: științifică, artistică, empiric-tehnologică;
 - să promoveze prin toate componentele sale dezvoltarea creativității artistice a elevilor în designul interior.
 - Finalitățile principale ale aplicării metodologiei specifice studierii / creării spațiului interior sunt competențele artistico-plactice, comportamentele și trăsăturile caracteriale specifice designerului de interior, aptitudinile pentru modelarea artistică a spațiilor interioare. În domeniul examinat, competențele artistico-plactice se concretizează în competența spațial-artistică – competența de bază a designerului de interior.

DESIGNUL INTERIOR AL CENTRULUI REPUBLICAN PENTRU COPII ȘI TINERET „ARTICO”

Ana BURACIOC,
absolventă UTM, Facultatea Urbanism și Arhitectură,
specialitatea design interior

Abstract

The author Ana Buracioc describes the interior design of the Republican Center for Children and Young People „Artico”, which is located in Chisinau on Ștefan cel Mare and Sfânt Boulevard, no. 69. Young people and children in Chisinau have a place where they can develop their professional skills and also where they can be surrounded by people who not only contribute to social development but can spend their time well. The Republican Center for Children and Youth is a non-formal education institution that provides opportunities to children and young people to develop, inform, train, consult, support, relate through social, cultural, sporting and technical activities / projects.

The design is important in any interior, because gives harmony, comfort and pleasantness to the rooms and spaces where we spend time, in the case of the Republican Center for Children and Youth. With this intention, the space where comfort and functionality combines with taste, taking into account the satisfaction of both the young and the children’s needs, is reproduced.

In this design project, contemporary style has been chosen. This style has been chosen depending on the vibrant characters of energetic youth, always keen to exploit new places, events, and to put into action their abilities to achieve great goals in life.

Keywords: *Republican Center for Children and Young People „Artico”, interior design, comfort and pleasant appearance of rooms and spaces, contemporary style.*

1. Prezentarea obiectivului ales

1.1. Amplasamentul și condiții urbanistice

Centrul Republican pentru Copii și Tineri „Artico” este amplasat în municipiul Chișinău pe bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 69. Este un loc favorabil deoarece, situat fiind pe cel mai cunoscut bulevard din capitală, unde circula transporturile publice și poate fi accesat ușor pentru copii și tineri dornici să atingă un nivel înalt de dezvoltare personală și în educație. Alături de acest ansamblu de edificii este amplasată Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, de asemenea Universitatea Tehnică a Moldovei, precum și alte clădiri și centre culturale cum ar fi: Cinematograful „Patria-Loteanu”, Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt”, Arcul de Triumf, Catedrala Mitropolitană, Casa Guvernului și alte clădiri importante.

1.2. Organizarea funcțională existentă (zonarea pe nivele)

Subsolul acestui edificiu are o mărime de aproximativ 1000 m². La momentul actual sînt prezente două intrări principale cu lățimea de 3900 mm care ne permite intrarea în zonele active, o intrare este situată la cota 7400 mm, iar cealaltă la 6200 mm. La cota 3200 mm a acestui subsol este amplasată intrarea secundară cu acces exterior. După cum vedem la amplasarea ușilor, subsolul e împărțit în trei zone cu înălțimi diferite, pentru a urca la nivelele ridicate, folosim scările ce sînt

prezente la fiecare urcare de nivel. Aceasta ajută la repartizarea încăperii într-un mod mai eficient, deoarece fiecare nivel diferă prin destinație și funcționalitate. Mai sînt intrări secundare, prin care avem acces în încăperile auxiliare ale clădirii.

2. Introducere în tema aleasă

Tinerii și copiii din zilele noastre au nevoie de susținere și ajutor în dezvoltarea lor intelectuală, au nevoie de un local unde să își poată dezvolta abilitățile profesionale și, de asemenea, unde să fie înconjurați de persoane în care nu doar să contribuie la dezvoltarea socială, dar să și poată petrece frumos timpul. Cu părere de rău, mulți tineri și copii nu au un asemenea spațiu unde să fie mereu apreciați și primiți cu căldură. Aceasta este o problemă socială care ar putea fi soluționată într-o anumită măsură proiectînd un asemenea spațiu pentru ei.

2.1. Motivarea și argumentarea temei alese

Denumirea temei de diplomă pe care am ales-o pentru proiectare este: *Centrul Republican pentru Copii și Tineret „Artico”*. Acest Centru este o instituție publică, educațional-metodică – parte componentă a sistemului unic de învățămînt din Republica Moldova, ce contribuie la dezvoltarea și implementarea politicii statului în domeniul educației copiilor și tinerilor. Coordonează activitatea și oferă suport metodologic și de informare instituțiilor ce prestează servicii extracurriculare copiilor și tinerilor la nivel național.

Am ales acest centru de dezvoltare fiindcă are o importanță extremă în societate. Copiii și tinerii au nevoie de un loc aparte unde să își dezvolte capacitățile în diferite domenii sau înclinații profesionale. Depărtîndu-se de rutina vieții în acest loc, ei se vor ocupa cu hobby-urile lor, se vor urca pe peretele de alpinism, vor avea cercuri de dans, vor putea vizi-

ona filme împreună cu prietenii lor sau vor stabili întîlniri la cafeneaua situată în acest interior.

Instituția dată are o influență mare asupra tinerilor și, mai ales, asupra copiilor, deoarece ei au nevoie de cineva care să îi îndrume și să îi susțină în realizarea visurilor lor.

Acest centru are un impact în dezvoltarea socială, fiindcă aici vor întîlni prieteni noi și chiar personalități care îi vor ajuta să devină mai sociabili, mai creativi, mai puternici, mai încrezuți în sine în propriile puteri și vise. În asemenea cămine tinerii exploatează creativitatea, și anume, aici ei vor practica arta picturii, a muzicii și a dansurilor de toate tipurile, de la balet pînă la break-dance. Aici vor avea loc expoziții care sînt, de asemenea, importante pentru tinerii ce se vor concentra asupra picturii, sculpturii sau a altor înclinații care ar putea fi expuse. În acest subsol imens, tinerii vor avea oportunitatea să-și expună lucrările personale pentru a fi apreciați și pentru a viziona lucrările remarcabile ale artiștilor renumiți.

2.2. Actualitatea temei alese

Tema dată este actuală deoarece spre deosebire de alte locuri publice cum ar fi baruri sau cluburi de noapte, unde tinerii își petrec timpul liber, Centrul Republican pentru Copii și Tineret este o instituție de educație nonformală care oferă copiilor și tinerilor oportunități de dezvoltare, informare, formare, consultanță, suport, relaționare prin implicare în activități / proiecte sociale, culturale, sportive și tehnice. Asigură coordonarea la nivel național a activităților centrelor, instituțiilor similare din țară.

2.3. Scopul proiectului

Prin acest proiect tinerii vor îmbina lucrul cu odihna și relaxarea. Scopul nostru este să facem din această parte a instituției locul potrivit pentru fiecare tînar sau copil care doarec să se dezvolte social,

cultural, un loc unde să își petreacă timpul vesel cu diferite activități, un loc deosebit de confortabil. Aici în fiecare zi îl va aștepta o companie caldă de colegi și prieteni cu care să își petreacă clipe frumoase privind filme la ecran mare, servind masa împreună și practicînd diferite jocuri. În urma proiectării, tindem spre faptul ca fiecare să rămînă plăcut impresionat și mulțumit de confortul și funcționalitatea localului.

Avem ca scop proiectarea diverselor medii pentru experiențele vieții tinerilor, dezvoltarea lor în diferite domenii, precum și locul de refugiu din aglomerarea vieții urbane. Aici vom îmbina frumosul cu utilul, deoarece astăzi trăim într-o perioadă în care dezvoltarea este un principiu primordial pentru om, iar omul se dezvoltă cel mai bine acolo unde îi este confortabil. Ceea ce devenim cînd suntem maturi, depinde de mediul în care ne-am dezvoltat de mici, de aceea trebuie să creăm copiilor medii favorabile, corecte și ingenioase de dezvoltare. Iar pentru tineri, tindem să facem acest loc unul de odihnă, pentru serviciu și pentru a se ocupa cu tot ceea ce iubesc ei.

Designul este important în orice interior, deoarece anume el este cel care redă armonia, confortul și aspectul plăcut încăperilor și spațiilor în care ne petrecem timpul, în cazul dat în Centrul Republican pentru Copii și Tineret. Cu această intenție, vom reda în acest proiect un spațiu unde confortul și funcționalitatea se vor îmbina cu gust, luînd în considerare faptul de a satisface atît cerințele tinerilor, cît și ale copiilor.

Avînd în vedere că tinerii sînt mereu în căutarea lucrurilor noi, mereu dornici de a afla mai multe, de a încerca diferite lucruri, urmărim scopul ca să atragem cît mai mulți tineri în această instituție, unde vor putea găsi ocupații în orice domeniu și unde se vor dezvolta intelectual devenind mai sociabili.

Sarcina noastră ca designeri este de a crea un spațiu public-urban cu trăsături contemporane bine stabilite, să redăm un confort funcțional datorită căruia tinerii și copiii să se simtă bine, să fie primiți cu drag și apreciați. Frecventînd acest Centru de dezvoltare, copiii și tinerii își vor îmbogăți cunoștințele, se vor dezvolta intelectual și vor fi copleșiți de o dispoziție încîntătoare, de un anturaj ce redă viața în cele mai frumoase aspecte.

3. Soluțiile artistico-constructive ale interiorului Centrului Republican pentru Copii și Tineret

Design interior este procesul de formare a experienței de spațiu interior, prin manipularea volumului spațial, precum și de tratare a suprafețelor. Pentru a nu se confunda cu decorațiile interioare, designul interior se bazează pe aspecte legate de psihologia de mediu, de arhitectură, design de produs și decor tradițional.

Proiectul de design interior al centrului Republican pentru copii și tineret va fi realizat în stil contemporan. Designul contemporan în interior este un stil de design caracteristic secolului XX, porinid de la Bauhaus și dezvoltîndu-și caracterul propriu prin incorporarea de elemente din art deco și cubism, cu puțin pop-art, fiind, astfel, ceea ce societatea contemporană are nevoie.

3.1. Caracteristica deciziei generale a stilului

Cînd executăm designul interior al unor încăperi, este necesar să ne gîndim la construcția respectivă ca la o totalitate; o serie de spații legate între ele prin săli și scări. Prin urmare, este necesar ca un stil să fie comun cu tema și să ruleze de-a lungul proiectării. Acest lucru nu înseamnă că toate elementele de design interior ar trebui să fie la fel, dar ele ar trebui să lucreze împreună și să se completeze reciproc pentru a consolida întreaga compoziție.

O modalitate de a crea această temă sau această cale de proiectare este ca culorile utilizate să fie bine luate în considerație.

În proiectul dat am ales stilul contemporan deoarece tinerii tind mereu spre viitor, spre noi tehnologii, spre cele mai performante lucruri, obiecte chiar și haine. Acest stil l-am ales în dependență de

caracterele vibrante ale tinerilor energici, dornici mereu să exploateze locuri noi, evenimente și să își pună în acțiune capacitățile lor pentru a atinge mari scopuri în viață.

3.2. Descrierea propusă rezolvării artistico-decorative a elementelor din interior

Termenii de design interior modern și design interior contemporan sînt adesea folosite alternativ, cu toate acestea, există și o diferență. Faptul că stilul modern poate fi, de asemenea, o parte a unui aspect

curent creează confuzia între modern și contemporan. Interioarele contemporane sînt confortabile și primitoare, fără a fi aglomerate și întunecate. Amenajările contemporane propun un stil care este la fel de potrivit pentru birouri și magazine, precum și pentru mansarde și case. O încăpere în stil contemporan poate fi un refugiu liniștit și confortabil.

Stilul contemporan este definit prin linii clare ce creează o atmosferă relaxantă, spații deschise, culori neutre și elemente, materiale inspirate din natură.

Cea mai atrăgătoare calitate a stilului contemporan este accentul pus pe spații deschise. Spațiul poate fi accentuat vizual,

în cazul în care nu beneficiam de o încăpere mare, cu ferestre mari prin care lumina să fie lăsată să pătrundă în voie.

Piesele de mobilier sînt, de asemenea, în linii simple și curate, iar formele executate în întregul interior sînt geometrice. Accesoriile trebuie să facă parte din același stil simplu și curat. Respectînd aceste caracteristici ale stilului, s-a proiectat masa de recepție, masa la garderobă și masa la bufet în forme geometrice după cum vedem în imaginile următoare. Aceste forme geometrice s-au păstrat și în mobilierul moale.

Tapiteria este în culori mai închise sau alte tonuri neutre și este confecționată din

fibre naturale. Materialele au un aspect natural: piele, lînă, bumbac, mătase, iută și sînt texturate. Piesele de mobilier sînt simple, fără curbe sau elemente decorative. Canapelele, scaunele și fotoliile sînt și ele simple, fără niciun fel de element decorativ. Pernele trebuie să aducă ceva culoare și trebuie să aibă motive geometrice.

Acest element am folosit la zona de odihnă, unde canapelele au forma geometrică simplă, de culoare bej-deschisă, iar pernele sînt destul de accentuate în culoare oranj.

Unele spații sînt delimitate de mobila modulară, rafturi joase și chiar pereți parțiali construiți din sticlă. Ținînd cont de acest lucru, tamburul s-a executat din sticlă groasă foarte rezistentă. Forma tamburului este una complexă, în forme triunghiulare, iar sticla este decorată cu fișii negre ce au aspectul unor funii alungite.

De asemenea, după cum este arătat în imaginea următoare, s-a montat un perete din sticlă asemănător cu cel de la tambur cu scopul de a separa zona de alpinism cu cea de odihna și joacă și de a face legătură între spații.

3.3. Decizii privind gama coloristică

Paleta de culori folosită în stilul contemporan este una neutră. Acest fapt permite ca obiectele să iasă în evidență. Pereții albi sau bej sînt predominanți într-o casă decorată în stil contemporan. Prin folosirea culorilor la piesele de mobilier sau accesorii putem crea un efect dramatic în combinație cu nuanțele neutre ale pereților. De asemenea, acestui stil i se acordă pereți negri, maro, gri și cromați.

Însă, pentru a sparge monotonia este nevoie de un „punct de interes”, aceasta ar însemna o notă dramatică, aceasta ar putea include tablouri viu colorate pe întreg peretele sau o piesă de mobilier colorată, ieșită din comun, evitînd aglomerarea elementelor. Acestea pot fi de culoare roșie, galbenă, portocalie, verde sau albastră.

Culorile implementate în acest proiect sunt: bej, albastru-turcoaz, verde, portocaliu, mov, galben, alb.

Bej. Bejul este culoarea care predomină cel mai mult în acest proiect. Chiar dacă este o culoare tradițională, bejul este inclus în casele moderne, atât pe interior, cât și pe dinafară. Modurile de abordare moderne se bazează pe nuanțe și pe puncte focale, astfel că se poate recurge foarte bine la vopsirea unui perete în culoarea bej și adăugarea unor puncte focale de altă culoare.

Bejul are avantajul de a fi o culoare complementară excelentă, care poate fi alăturată oricărei nuanțe. Această metodă s-a aplicat pe pereții din zona de odihnă și zona de cinema, unde pereții sînt finisați în culoarea bej, iar accentele plasate pe pereți sînt, respectiv, în culoare oranj și albastru, aceste elemente reprezintă logoul instituției.

Albastru-turcoaz. Albastru-turcoaz dă un sentiment de prospețime, este calmant și relaxant, el poate să aibă diverse efecte asupra unei camere, în funcție de temperatură și nuanță. Tonurile calde, precum acestea, conțin urme chiar neobservabile de roșu, fapt ce face încăperea să pară mult mai confortabilă.

Culoarea albastră s-a dovedit a scădea tensiunea și ritmul cardiac, relaxează sistemul nervos, dă efect de somnolență și îi face pe oameni mai contemplativi. Într-un mediu albastru crește productivitatea, de aceea, am ales să nu excludem această culoare în proiectul dat. Culoarea respectivă s-a folosit în zona de odihnă, în zona de cinema, pe coloane și în plăcile de gips-carton de pe pereții din cafenea, această culoare s-a aplicat cu scopul de a reda o atmosferă mai calmă și relaxantă.

Verde. Verdele este considerat a fi culoarea cea mai odihnitoare pentru ochi. Prin combinarea prospețimii oferită de albastru cu veselie pe care o evocă galbe-

nul, verdele este o culoare potrivită pentru orice încăpere din casă este suficient de cald pentru a încuraja confortul și socializarea. Verdele funcționează perfect pe post de culoare predominantă în finisarea unei case. Despre verde se crede că ne eliberează de stres, ajutînd oamenii să se relaxeze. Pe de altă parte, se spune că ar stimula fertilitatea, deci, este o alegere foarte bună pentru decorarea încăperilor. Cea mai bună modalitate de a folosi culoarea verde în amenajările interioare este de a îmbina mai multe nuanțe sau de a combina culoarea verde cu alte culori.

Verdele, fiind o culoare relaxantă, oferă în zona de dans o atmosferă productivă înaltă. Verdele este combinat cu fișii subțiri de culoare oranj cu scopul de a reda o atmosferă de ritm vesel.

Portocaliu. Portocaliul este o culoare care stimulează entuziasmul, încurajează interacțiunea și conferă energie. În antichitate, despre portocaliu se credea că sporește nivelul de energie. În general, culoarea portocalie este percepută a fi cea mai caldă culoare dintre toate, dar care acționînd psihologic, emană energie pozitivă. Este o culoare excelentă pentru o instituție de dezvoltare pentru copii și tineri.

În executarea designului acestui proiect s-a inclus culoarea portocalie în accente decorative, logo, perne, pereții din zona de cafenea pentru a crea un aspect cald, energizant și distractiv.

Mov. Dacă are o nuanță mai albăstruiе ea poate fi senină și calmantă și dă un aer misterios. Este asociată cu luxul, dar și cu creativitatea, iar atunci cînd este culoarea predominantă într-o încăpere oferă senzația de profunzime. Variantele mai deschise de mov – lavandă sau lila, au același efect odihnitor, dar fără a da senzația de răcoare.

Movul este aplicat pe pereții din cafeenea, pentru a reda o atmosferă misterioasă și o nuanță de lux.

Galben. Efectele culorii galbene variază în funcție de nuanțele acesteia. Un galben-deschis, pal, aplicat pe pereți sau pe tavan poate aduce puțin soare în încăperi, pe cînd un galben mai închis ar putea să indisună după un timp. Galbenul este foarte bun pentru a scoate lucrurile în evidență.

Această culoare este aplicată mai puțin în acest proiect, o putem întîlni în cantități mici în zona de cafeenea, pentru a accentua rafturile de vitrină și pentru a aduce căldură în încăpere.

Alb. Culoarea albă este cea mai bună soluție pentru orice interior, însă prea puțină lume se grăbește să utilizeze albul în interiorul casei sale, argumentînd că nu este practic. De fapt, interioarele albe pot fi destul de ușor de întreținut. Trebuie doar de ales materialele potrivite. Pentru mobilier sînt practice modelele minimaliste cu suprafețe netede. Pentru pereți materiale de finisare ar trebui să fie lavabile (vopsea,

tapet), adică cele care se spală ușor. Cu ajutorul lui putem crea, cu siguranță, un interior alb funcțional și confortabil.

Albul în proiectul dat s-a utilizat pentru tavane, coloane, mobilier, pereții din zona cafeenei. Datorită acestei culori spațiile albe combinate cu celelalte culori au un aspect curat și plăcut.

După cum am descris mai sus, toate aceste culori sînt caracteristice tinerilor, nu doar pentru a decora frumos încăperile, dar au și un impact psihologic asupra dispoziției, creativității, energiei și alte acțiuni caracteristice acestor culori.

4. Lucrări de finisaj

Lucrările de finisaj contribuie foarte mult la determinarea stilului în interior, ele au un rol constructiv, funcțional, decorativ și igienico-sanitar. Finisajele cuprind lucrări de pardoseli, tencuieli, placaje, zugrăveli, vopsitorii, tapete, tîmplărie.

Funcția lor principală este de a oferi confortul, izolarea termică, fonică, circulația, menținerea curățeniei etc. Pereții în mare parte sînt executați din placi de gips-carton amplasate vertical în sala de dans și cafeenea, iar orizontal în hol, zona de cinema, zona de odihnă, zona mezanin, recepție, garderoba și stîlpii acestor încăperi. Acest aspect redă caracteristicile stilului contemporan ce aduc un aspect simplu, dar cu gust. În hol, aceste placi sînt amplasate în fișii orizontale pentru a scădea vizual din înălțimea destul de înaltă, și anume, de 6000 mm. Aceste plăci au lățimea de 1000 mm, iar distanța dintre ele este de 80 mm.

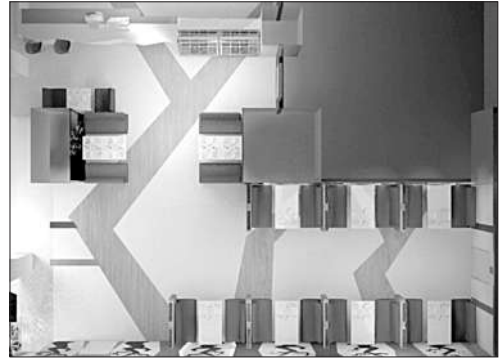
În zona cafeenei pereții au fost finisați, de asemenea, cu plăci din ghips-carton tăiate în forme geometrice, cu grosimea de 150 mm. Aceste plăci sînt zugrăvite în culori diferite, și anume, maro, albastru și portocaliu pentru a crea o atmosferă veselă pentru copii. Fiecare placă de ghips-carton, este conturată cu lumină ascunsă tip

LED de culoare albă. Această tehnică s-a executat pentru a îmbogăți aspectul interiorului și pentru a reda mai multă lumină interiorului lipsit de ferestre.

Lumina în încăperea dată a fost proiectată ținând cont de faptul că în interi-

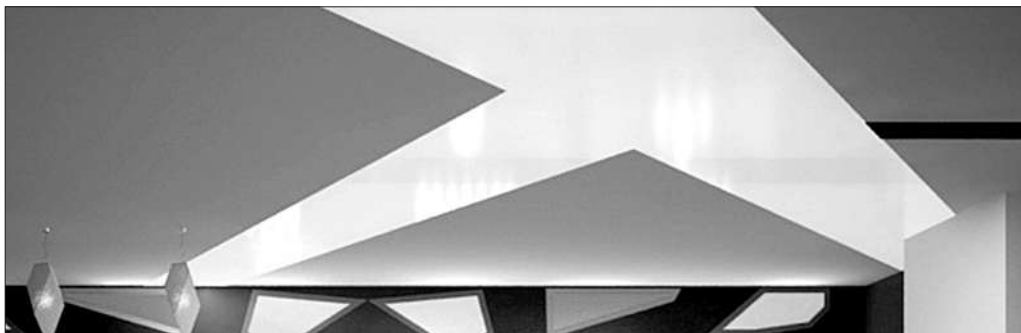

orul cafelei trebuie să fie destul de luminat pentru a desluși bine lucrurile, dar și destul de slabă pentru a crea un anturaj domol, liniștit pentru a permite tinerilor clienți să petreacă un timp frumos și armonios împreună cu prietenii.

Stilpii, datorită înălțimii foarte mari, s-au învelit în partea de sus și partea de jos cu plăci de gips-carton cu grosimea de 50 mm, apoi zugrăviți în culoare portocalie și albastră – albastru pentru a emana calmul, iar portocaliul pentru a reda un accent mai vesel al acestei încăperi. Aceste părți adăugate s-au tăiat sub un unghi de 30°. Partea din mijloc a stilpilor este zugrăvită în culoare albă pentru a reflecta mai bine lumina ascunsă a plăcilor de gips-carton.

Tavanele. Sînt utilizate de tip suspendat din plăci de ghips-carton. În zona industrială tavanele sînt executate atît din ghips-carton, cît și simplu tencuite în culori deschise. Tavanul din ghips-carton din zona mezaninului este finisat cu plăci subțiri cu textura de lemn de culoare închisă, iar în zona cafelei tavanul coboară cu 100 mm în care sînt săpate nișe în forma geometrică, în aceste nișe sînt amplasate corpuri de iluminat, apoi sînt acoperite cu sticlă mată cu ajutorul unei carcase metalice.

Pardoseala în holul și zona cafelei este acoperită de pardosea industrială din beton combinat în fișii sau porțiuni din laminat, pentru a reda formele simple și geometrice ale stilului contemporan. Ele

reprezintă o alternativă excelentă ce poate înlocui cu succes folosirea unor sisteme tradiționale de pardoseli.

În zona de cinema, zona de odihnă și zona de dans pardoseala este executată

tă din laminat, pentru a evita alunecările, cu alte cuvinte, pentru a spori securitatea copiilor și tinerilor. În zona de alpinism s-a amplasat mocheta, de culoare verde, ceea ce dă senzația ierbii.

Pardoseala în zona cafelei:

5. Decorarea

Stilul contemporan s-ar putea defini prin sintagma „less is more” – mai puțin înseamnă mai mult. De aceea, la decorarea încăperilor în stil contemporan, spațiile trebuie să fie cât mai simple, fără elemente încărcate de mobilier sau construcții interioare complicate, dar simplul trebuie să fie amenajat cu gust. În proiectul dat s-au folosit formele geometrice cât mai simple, lasînd încăperile să dea senzație de spații largi, dar confortabile. În toate elementele decorative constructive s-a inclus figura geometrică – triunghiul. Această figură este strîns legată cu logoul instituției, și anume, este preluată din prima literă a denumirii acesteia „Artico”. Luînd forma triunghiulară a literei „A” s-au executat decorațiuni în elementele constructive ale încăperii, în construcția tavanului și a pardoselii, a pereților despărțitori și în construcția zonei de cinema.

De asemenea, în proiectul dat s-au inclus mici zone verzi care au fost executate cu scopul de a îmbogăți aspectul interiorului, de a aduce în interior frumusețea naturii. Ele sînt excelente pentru a personaliza interioarele, pentru a adăuga o dimensiune suplimentară și pot fi complementare sau în contrast cu schemele de culori folosite în decorare.

Aceste spații se află în zona de odihnă, în zona de recepție și lîngă masa de bufet.

Sînt plante de cameră cu înălțimea medie. Din cauza luminii destul de redusă, planțele vor fi selectate dintre cele care preferă umbra.

Alte elemente decorative sînt executate în zonele de luat masa și anume în cafenea și mezanină. Aceste elemente reprezintă copaci decorativi tăiați din plăci de laminat și amplasați pe perete.

Zona cafenelei de jos este destinată copiilor și adolescenților, din acest punct de vedere, copacii decorativi sînt stilizați în forme geometrice cu linii drepte potrivit tuturor elementelor geometrice din interior și sînt plasați între plăcile de gips-carton amplasate vertical, în culori maro, portocaliu și albastru. Aceste culori și amplasamente s-au executat în felul dat, pentru a crea un anturaj vesel misterios, ceea ce este mai aproape de confortul copiilor. Plăcile au înălțimea de 2600 mm, iar lățimea depinde de amplasare, deoarece aceștia sînt încadrați în forme dreptunghiulare deformate așa după cum vedem în imaginea următoare:

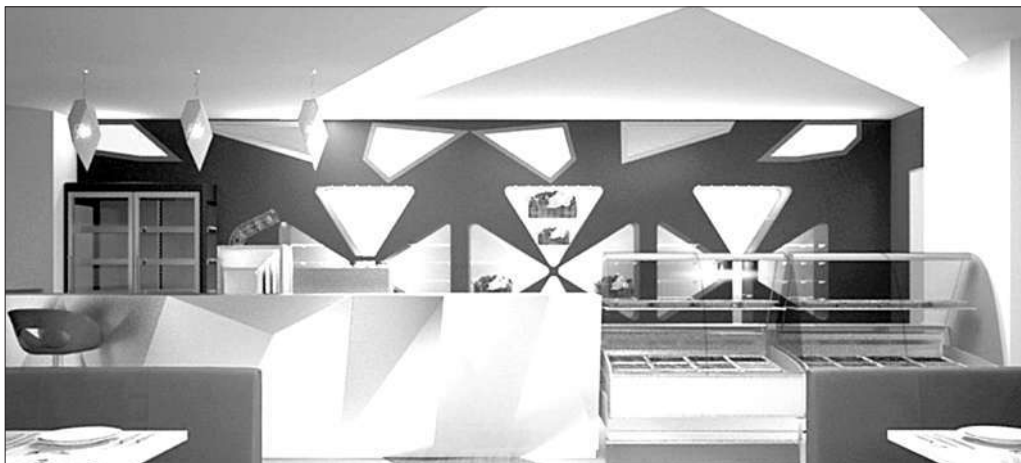

Ghiveciurile cu iarbă decorativă, sînt amplasate pe stative executate din plăci de laminat cu dimensiuni: înălțimea – 1140 mm; lățimea – 150 mm; adîncimea – 1450 mm. Forma simplă a stativului redă caracteristicile simple, uniforme și drepte ale stilului contemporan. Plantele de un verde-viu, amplasate pe aceste stative, cresc la fel de bine și în condiții de umbră, ceea ce conferă un plus de a o personaliza și de a adăuga o dimensiune suplimentară.

Zona mezaninului este predestinată pentru persoanele mature. Tinerii se pot refugia în această zonă izolîndu-se un pic din aglomerația sălii pentru a petrece timpul cu prietenii sau pentru studii, iar părinții pot cu ușurință să urmărească de sus acțiunile copiilor în sală.

De aceea, aici culorile sînt mai pastelate, iar copacii decorativi sînt plasați într-o formă triunghiulară pentru a simplifica atmosfera și să sporească confortul unui loc mai liniștit și retras. Această formă este tăiată din plăcile plasate orizontal cu

care s-au decorat pereții întregului nivel sub cota 7400 mm. Astfel, formînd nișe cu adîncimea de 100 mm cu lumina LED ascunsă de-a lungul conturului ceea ce permite copacilor decorativi din plăci de laminat amplasați la mijlocul figurii să fie bine luminați.

Aceste decorații în zona mezaninului au rolul de a stiliza, de a oferi un aspect luxos spațiului destinat persoanelor trecute de vîrsta adolescenței.

Pentru vitrina bufetului, de asemenea, s-au introdus formele triunghiulare ce au o strînsă legătură cu logoul instituției de dezvoltare a tinerilor, ele sînt de culoare galbenă, pe perețele zugrăvit în culoare maro. Aceste elemente includ rafturi executate din sticlă, după cum vedem în imaginea următoare.

Pereții în zona de dans diferă de ceilalți pereți executați în proiect, dar, totodată, au legătura cu întregul design al proiectului. Legătura dintre sala de dans și celelalte spații s-a făcut prin aplicarea plăcilor de ghips-carton pe pereți, acestea sînt poziționate vertical și au două tipuri de dimensiuni. Plăcile mari sînt în număr de patru și au dimensiunea de 1500 mm; cele mai înguste – de 650 mm; iar distanța dintre ele este de 150 mm. Cele patru plăci mari sînt decorate cu placaje ce con-

țin poze ale foștilor dansatori ai instituției ajunși deja celebri.

Zona dată se diferențiază de celelalte spații prin gama coloristică. E unica sală zugrăvită în verde, iar spațiile dintre plăci au fost vopsite în culoare portocalie pentru a nu devia total de la stilul celorlalte odăi și, de asemenea, datorită energiei pozitive ce o emană această culoare.

Stilul contemporan este soluția cea mai comodă pentru amenajările interioare. O definiție a stilului contemporan înseamnă simplitate, mult spațiu, culori neutre, pragmatism și utilitate. Stilul contemporan este complet diferit de stilul minimalist, dar se poate inspira din principiile și detaliile acestuia. Stilul contemporan este comod, simplu și eficient. Unul dintre marile avantaje pe care le are stilul contemporan este capacitatea acestuia de a se adapta, transforma și personaliza ușor.

După cum s-a menționat mai sus, tinerilor și copiilor le plac lucruri noi, tehnologii noi, mereu tind spre a descoperi și a încerca ceva nou, de aceea, cel mai potrivit stil pentru ei este stilul contemporan. În baza tuturor elementelor structurale, decorative și funcționale caracteristice acestui stil s-au efectuat toate lucrările de proiectare necesare pentru a transforma încăperile propuse în spații confortabile,

армоніозе unde tinerii mereu se vor întoarce pentru a se regăsi din nou atrași de atmosfera caldă și primitoare.

Zona de cinema, peretele de alpinism, cafeneaua și sala de dans sînt cele mai importante puncte din acest proiect, unde s-a acordat o atenție deosebită. Aceste spații, de asemenea, au fost proiectate în funcție de trăsăturile stilului contemporan care, după cum s-a menționat mai sus, se caracterizează prin forme simple, geometrice ce redau prosperitate, confort și simplitate amenajată cu gust.

Toate aceste trăsături se pot bine defini în toate încăperile acestui proiect, astfel

încît tinerii și copiii vor petrece un timp atît relaxant, cît și distractiv. Aici se vor simți ca acasă.

Referințe bibliografice

1. Ahern, Abigail. *Decorating with Style*. Ed. Hardcover, 2013.
2. Demetrescu, Camilian. *Culoare, suflet și retență*. București: Ed. Meridiane, 1965.
3. Ion, Mihaela. *Teoria cromatică a culorilor* [online]. Disponibil: www.revista-atelierul.ro
4. Queneau, Raymond. *Exerciții de stil*. Pitești: Ed. Paralela 45, 2004.
5. *Design interior stil modern contemporan* [online]. Disponibil: www.evosiign.ro
6. www.artico.md
7. www.ro.wikipedia.org

10 ПРИНЦИПОВ СОЗДАНИЯ БИБЛИОТЕКИ НОВОГО ТИПА

Алексей ПУЗИН,
директор по развитию, дизайн-бюро KIDZ;

Егор БОГОМОЛОВ,
архитектор, дизайн-бюро KIDZ;

Настя ТЕРЕЩЕНКО,
архитектор, дизайнер, дизайн-бюро KIDZ, Санкт-Петербург

Abstract

The designer team has transformed the H.B. Gogol Library (Saint-Petersburg) in a most fashionable urban place of the city. Their ideas and principles can be visualized on the portal Библиотеки нового типа.

How do you transform your libraries into current community spaces? The designers shared their experience.

Keywords: *The N.V. Gogol Library, standards, actual social spaces.*

Идеология определяет дизайн

Когда нам предложили преобразить библиотеку Гоголя, мы задали себе вопрос: «А что такое библиотека? Что она

есть сейчас? Для кого она работает?» Именно от ответов на эти вопросы зависит, какими будут структура и оформление пространства.

Идеология пространства меняется. В «Модельном стандарте» прописано, что публичная библиотека превращается в центр социальной активности и коммуникации. Сама книга утрачивает значение как вид ценности, а библиотека реорганизуется из книжного хранилища (хотя одна из основных функций библиотеки — продолжать хранить книги как ценность) и приобретает функцию социальную: проведение мероприятий и выстраивание коммуникации. Именно от формата мероприятий, когда люди собираются и через различ-

ные виды активности взаимодействуют друг с другом, отталкивается и концепция пространства. Человеку должно быть удобно идеологически, визуально и на уровне ощущений.

В центре внимания – мероприятие

В верхней части нового сайта библиотеки Гоголя обращает на себя внимание фраза «предложить мероприятие». Это знаковая деталь. Пользователь сам может предложить провести занятие или встречу в библиотеке и ему, скорее всего, не откажут. Такой подход, конечно, отражается в структурировании и оформлении пространства. По сути, нужно дать возможность на небольшой площади организовать культурное мероприятие, не зная наперед, что конкретно могут предложить посетители. Это значит, что за 10-15 минут, без использования грубой мужской силы, пространство, которое было приспособлено, например, для чтения 50 человек, должно превратиться в зрительный зал для 100 человек. Как это сделать? А просто передвинуть стеллажи на колесах, освободить место, расставить стулья –

все, идет лекция! Через час-полтора она закончилась и также легко пространство принимает прежний вид.

Сделать пространство мобильным

Мобильность достигается за счет многофункциональной мебели, которая вместе с тем служит и разграничителем пространства.

Мы обожаем многофункциональность. Например, у нас есть объекты, которые одновременно представляют собой стеллаж для хранения книг, место для сидения и отдыха и разделяют зоны различной активности. Один предмет мебели решает несколько задач: функциональных, пространственных и дизайнерских. К тому же, большая часть мебели – на колесиках, ее можно легко и быстро передвинуть.

Сделать пространство прозрачным. Буквально

В библиотеке Гоголя входная зона оформлена не тяжелой массивной дверью, а с помощью больших стеклянных поверхностей. Окна во всю стену и стеклянные двери символизируют откры-

тость библиотеки. Прохожие видят, что происходит внутри, т.е. снаружи понятен функционал помещения. Персоналом такая «прозрачность» не всегда воспринимается позитивно, потому что она обязывает и даже требует изменений в методах работы.

Однако если бы все библиотеки были украшены большими окнами, это бы им сильно помогло. Человек, который не планировал прийти в библиотеку, а просто проходил мимо, мог бы видеть, что там происходит что-то живое. Одно это может побудить его зайти. Библиотекарь, который встречает посетителей и рассказывает, что и где происходит, дает понять, что их здесь ждут. Такие этические моменты не менее важны, чем приемы оформления.

Библиотекарь – фасилитатор активности

Новый формат библиотеки обслуживает не книги с точки зрения ценности, а людей. Если раньше библиотекарь выполнял технические функции по оформлению абонемента, то теперь он становится фасилитатором активности в библиотечной среде. Одна из целей проекта *Библиотека Нового Типа* – создать пространство, которое красноречиво бы заявляло о том, что оно способно стать площадкой практически для любого мероприятия. Мы мыслим категориями мероприятия – в таком формате людям удобнее всего взаимодействовать. Каждый посетитель может выступить со всей задумкой, поэтому библиотекарь должен быть открыт любой идее и выстраивать коммуникацию с активными пользователями. Планы на будущее – сформировать вокруг библиотеки и ее персонала неравнодушное комьюнити. Надо сказать, что пространство в своем развитии опережает сообщество. Даже в Петербурге количество реорганизованного пространства сейчас на уровень выше, чем количество людей, которые могут его профессионально обслуживать.

бурге количество реорганизованного пространства сейчас на уровень выше, чем количество людей, которые могут его профессионально обслуживать.

Пусть пространство будет гибким

Любые жесткие функции рискуют отмирать со временем, поэтому в пространстве необходимо закладывать способность к переменам. Например, арт-холл изначально планировался нами как пространство для проведения музыкальных вечеров и выставок. Но со временем он особенно полюбился детям, которые стали приходить сюда после школы. В результате арт-холл расширил свое функциональное назначение. В дневное время здесь проводят детские мероприятия: уроки и мастер-классы. И это правильно: **пространство должно быть гибким и откликаться на реальные потребности пользователей.** К тому же, мы против деления на детские и взрослые библиотеки. Родитель может прийти с ребенком и оставить его на пару часов педагогу: так оба проведут время с пользой.

От традиционного разделения к открытой планировке

Библиотека всегда создавалась как книгохранилище, куда можно прийти и взять книгу. С этим связана традиционная планировка: абонемент, читальный зал, хранилище для книг, а также множество стеллажей и узкие проходы между ними. Время сместило приоритеты: мы ожидаем, что человек, придя в библиотеку, останется здесь, причем не только поработать, но и пообщаться, посетить мероприятия. Поэтому необходимость разделять пространство по-старому отпала. Все пространство – для людей, закрытых зон практически нет, все книги в открытом доступе. В библиотеке Гоголя есть закрытый запас-

ник непопулярной литературы, но это совсем небольшое помещение.

Конечно, у посетителей разные цели: кто-то пришел за общением, а кому-то нужно сконцентрироваться на работе. Поэтому мы делим большое пространство на меньшие зоны, в том числе за счет мобильной мебели. Как ни странно, чтобы уединиться и почувствовать себя защищенным, нет необходимости прятаться за бетонной стеной, достаточно стоящих слева стеллажей. Да, идеальное пространство создать невозможно, тем более на такой ограниченной площади. Поэтому необходима сеть городских библиотек: если тебе некомфортно в одной из них, ты можешь пойти в другую, решенную в ином стиле.

У каждой библиотеки свое лицо

У каждой из библиотек должно быть свое концептуальное решение: одна может специализироваться на мероприятиях и лекциях, другая – на музыкальных вечерах и обладать студией звукозаписи, третья проводить мастер-классы и иметь свою мастерскую. Речь даже не столько о сети библиотек, сколько о сети городских пространств, будь они коммерческими или некоммерческими. Очень важно партнерство библиотеки с коммерческими партнерами. Идея в том, чтобы объединить местное сообщество. Люди могут собраться в библиотеке в том числе и для того, чтобы решить насущные проблемы (например, вопрос с парковкой или благоустройство двора). Библиотека становится пространством-активатором и влияет на то, что происходит в городе, его культурном, социальном и физическом ландшафте. Цель в этом.

Стандартный бюджет на ремонт

Многим кажется, будто классная, модная обстановка – либо загранич-

ная, либо очень дорогая, но это не так. Мебель для библиотеки Гоголя разработана нами и собрана на рязанской фабрике. Хорошие пространственные решения не всегда дороги. Никакого космического бюджета! Мы вписались в сумму, выделенную на стандартный ремонт для районной (даже не городской!) библиотеки. Хороший дизайнер всегда сможет для конкретной проблемы подобрать эффективное решение, которое потребует минимальных затрат.

Сложным оказалось убедить подрядчиков пойти нам на встречу и выпустить мебель на заказ по нашим эскизам. У поставщиков за десятилетия сформировалась стандартная линейка, которую они и продают библиотекам, и не видят смысла что-то менять. Нам, дизайнерам, удобнее было бы сотрудничать с небольшими мастерскими, которые могут легко вносить изменения в технологический процесс в отличие от крупных производителей. Но жесткая система тендеров преграждает им выход на этот рынок.

Вписать библиотеку в городской контекст

Что именно создавать в библиотеке зависит от того, где она расположена и в чем нуждаются жители. Например, в одной из петербургских библиотек создали звукозаписывающую студию – по примеру финских коллег. Проект неплохой, но искусственный, потому что реальной потребности в этой студии нет. Тогда как посетители библиотеки Финляндии, с которой брали пример, действительно нуждались в такой студии – было проведено социологическое исследование. Рядом с ней находится музыкальная школа и жителям нужна площадка для записей, репетиций и выступлений.

Нельзя создавать библиотеку в вакууме, в отрыве от того, что уже существует. Нужно, чтобы библиотека поддерживала уже сложившиеся активности, тогда люди придут сами. Библиотека Гоголя – пилотная площадка, там не был полностью учтен контекст, ее цель была иная – громко заявить о себе и происходящих в библиотечном мире переменах. Но работая над Ржевской библиотекой, мы «настраиваем» ее на окружающее пространство.

Например, уже многие годы там существует театральная студия и люди хотят ее сохранить, поэтому проект предусматривает зрительный зал. Важно обратить внимание и на то, что находится вокруг. Если есть ряд учреждений, которые уже выполняют определенную функцию, библиотеке стоит от нее отказаться, чтобы не дублировать друг друга.

Sursa: libinform.ru

КАК УСТРОЕНА ДЕТСКАЯ БИБЛИОТЕКА НОВОГО ТИПА

*Елена ШПАКОВСКАЯ,
куратор проектов библиотек
Красногвардейского района, Санкт-Петербург, РФ*

Abstract

Recently, the children's library No. 5 of the Krasnogvardeysky district was reopened in St. Petersburg after reconstruction and renovation. The library is a city in miniature, divided into five functional areas. The first is "The Little Town", where books for children from six months old and older are on display. On the second site - "Big City" - there is collected books on all fields of knowledge for readers of secondary and senior school age. Next are "Alley" and "Amusement Park", where you can play in outdoor chess, Xbox and numerous educational games. There is also a "Theater Square" - a theater mini-hall, which can be transformed into different events: lectures, concerts, master classes, meetings, performances of the puppet theater. In addition to the traditional forms of library and information services, the area of the library organically includes zones of an educational element with gaming / developing equipment for children of different ages.

Keywords: *children's library No. 5 of the Krasnogvardeysky district in Petersburg, func-*

tional sites, a modern technological multifunctional information center.

На днях в Петербурге открылась обновлённая детская библиотека № 5 Красногвардейского района. *The Village* посмотрел, как устроен передовой читальный зал и поговорил с куратором проекта.

Библиотека представляет собой город в миниатюре, разделённой на пять функциональных площадок. Первая – «Маленький город», где выставлены книги для детей от шести месяцев и старше. Читатель может воспользоваться единым электронным билетом, самостоятельно оформить и сдать книги с помощью станции книговыдачи. Пространство наполнено игровыми развивающими компонентами: здесь есть конструкторы, сборная железная дорога, сенсорный игровой терминал и игровые модули, собранные по мето-

дике Монтессори – для развития моторики, внимания, воображения и других важнейших основ становления малыша.

На второй площадке – «Большой город» – собрали книги по всем отраслям знаний для читателей среднего и старшего школьного возраста. Есть Wi-Fi, компьютеры, столы для работы и коллекция художественных и мультипликационных фильмов.

Далее идут «Аллея» и «Парк развлечений», где можно сыграть в настольные шахматы, Xbox и многочисленные развивающие игры. Здесь же будут проходить семейные мероприятия, которые помогут подучить биологию, физику, этнографию и другие науки. Рядом расположена «Академия» – небольшой конференц-зал для детских лекций, мастер-классов, встреч с писателями и выдающимися людьми. Он оснащён проектором, интерактивной доской, домашним планетарием.

Наконец, тут есть «Театральная площадь» – театральная мини-зал, который может трансформироваться под разные события: лекции, концерты, мастер-классы, встречи, выступления кукольного театра.

Проекты обеих библиотек (этой и Гоголя) разрабатывались одновременно. Инициаторами этих перемен ещё с 2011 года являются коллектив и директор Центральной библиотечной системы Красногвардейского района.

По нашей концепции, библиотеки – это пространство для развития и действия. Мы создаём для жителей района детскую библиотеку нового поколения, мультикультурный развивающий социально ориентированный центр для детей и родителей, в котором комфортно читать, отдыхать, познавать новое, встречаться с друзьями и интересными людьми.

Помимо традиционных форм библиотечного и информационного обслуживания, в пространство библиотеки органично включаются зоны эдьютейнмента с игровым / развивающим оборудованием для детей разного возраста. Для родителей специально заказаны книги о том, как развивать своего ребёнка.

Следующий проект – реконструкция библиотеки Ржевской в Красногвардейском районе – там будет создан современный технологичный полифункциональный информационный центр, включающий самые разные форматы существования человека в информационном пространстве: от коворкинга до профессионального общения.

Фотографии: Яся Фогельгардт

Sursa: gigamir.net

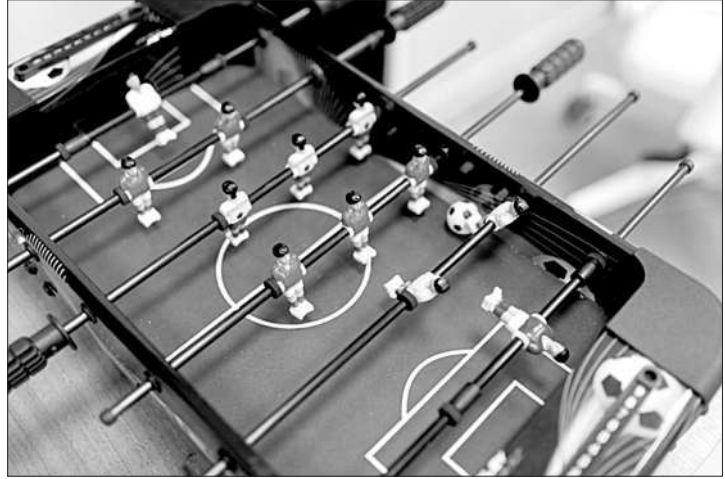
Copyright © 2015 Elena Şpakovskaia

(Se tipăreşte conform Creative Commons Attribution 3.0 Unported License)

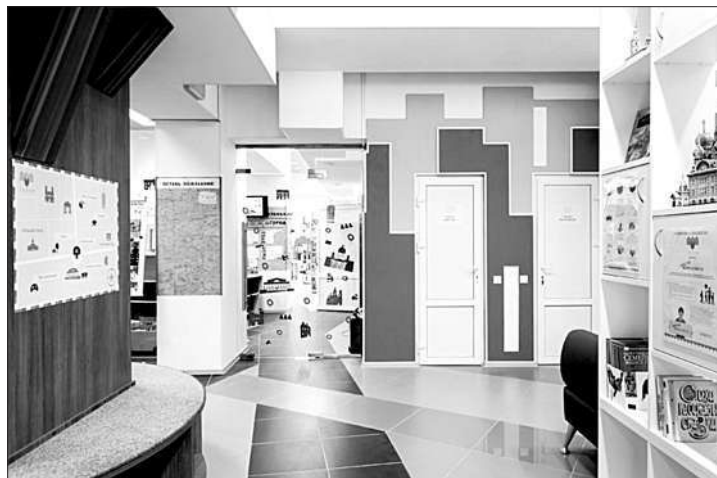
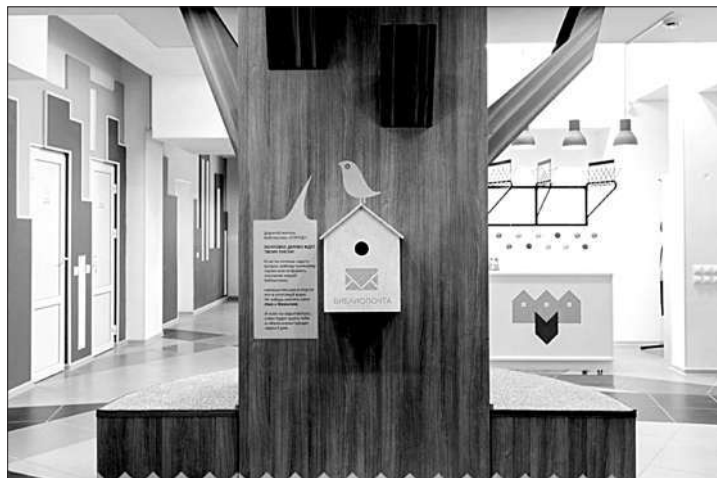

VIAȚA FILIALELOR

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ DECLARAREA INDEPENDENȚEI BULGARIEI (1908)

Angela OLĂRESCU
director, Filiala „Hristo Botev”;

Ivan DUMINICA,
doctor în istorie, cercetător științific, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM

În fiecare an la 22 septembrie comunitatea bulgară din Republica Moldova, ca și cea din Bulgaria, sărbătorește Ziua Independenței Bulgariei. Cu acest prilej în incinta Bibliotecii „Hristo Botev” din Chișinău s-au desfășurat diferite manifestări culturale.

În sala de lectură a fost amenajată expoziția de carte din fondurile bibliotecii: *Ziua Independenței Bulgariei*, care abordează istoria luptei poporului bulgar pentru Independență. De asemenea, în bibliotecă a fost amenajată și expoziția *Българското народно изкуство и костюми (Artă și costume naționale bulgare)*. Oaspeții au putut să vadă broderii, prosoape brodate în stil național și portul tradițional bulgar.

Manifestările au continuat cu desfășurarea conferinței științifice **Declaraarea Independenței Bulgariei (1908)**. Inițiatorii și organizatorii acestui eveniment au fost Biblioteca „Hristo Botev”, Societatea Științifică a Bulgariștilor din RM, Societatea bulgară „Renaștere” – „Възраждане”.

Pentru oaspeți și participanți a rostit un mesaj de salut dna Angela Olărescu, șefa Bibliotecii „Hristo Botev”. Ea a menționat rolul instituției pe care o conduce în promovarea valorilor culturale bulgare în Republica Moldova. A accentuat importanța activității în incinta bibliotecii a Școlii duminicale pentru studierea limbii bulgare și a Ansamblului Etnofolcloric „Въгленче”. Ea s-a pronunțat, că toți colaboratorii bibliotecii organizează mereu

întâlniri cu diferite personalități bulgare (poeți, scriitori, istorici ș.a.) și marchează sărbătorile ce sunt dedicate istoriei și culturii poporului bulgar.

Ambasadorul Republicii Bulgaria în Republica Moldova, dl Petăr Vălov, a subliniat importanța desfășurării conferințelor cu tematică istorică și a exprimat speranța că în viitor ele vor reuni pe lângă savanți și mai mulți tineri. Excelența Sa a povestit că în țara lui această zi se sărbătorește cu fast. P. Vălov a spus că bulgarii basarabeni au un rol important în crearea statului modern bulgar. După datele lui, începînd cu sfîrșitul anilor '70 ai sec. XIX, circa 300 de basarabeni s-au manifestat în diferite domenii ale tînărului stat bulgar. În special, au fost numiți doi prim-miniștri de origine basarabeană – Alexandăr Malinov și Dimităr Grekov. S-a menționat că în afara granițelor Bulgariei diaspora nu numai că nu uită sărbătorile naționale, dar le susține și le promovează cu succes.

Din partea preturii sectorului Râșcani, dna Irina Ciupac, șef secție, administrația publică locală, a apreciat parteneriatul fructuos dintre Biblioteca „Hristo Botev” și istoricii-bulgariști din țara noastră. A lăudat faptul că în sectorul Râșcani sunt cîteva localuri de mare importanță pentru bulgarii basarabeni, în acest sens fiind numită Biblioteca „Hristo Botev”, care valorifică patrimoniul cultural al diasporei bulgare. De asemenea, dna I. Ciupac a vorbit despre *Monumentul voluntarilor bulgari*,

lîngă care de fiecare dată – în martie și septembrie – se reunesc bulgarii chișinăuieni, care vin să depună flori în memoria confracților lor ce au contribuit la eliberarea și unificarea Bulgariei.

Conferința științifică a fost moderată de către profesorul doctor habilitat în istorie Nicolai Cervencov, care a fost primul vorbitor. În comunicarea sa ***Declararea Independenței Bulgariei (1908)***, el s-a referit la cauzele și modul prin care bulgarii au redobîndit independența, prin crearea celui de-al treilea Țarat bulgar. Savantul a subliniat rolul diplomatului bulgar la Istanbul Ivan Gheșov în inițierea procesului de declarare a Independenței. Nu a fost trecut cu vederea nici activitatea cneazului bulgar Ferdinand de Saxa-Coburg-Gotha în luarea deciziilor în acest sens. I. Cervencov a descris cu amănunte cum în prima capitală a Bulgariei – orașul Tîrnovo – la 22 septembrie 1908 a fost declarată Independența Statului Bulgar.

Un material interesant a prezentat dl Ivan Zabunov, doctor în istorie, conferențiar, care a vorbit pe tema: ***Marile puteri și declararea Independenței Bulgariei***. Cercetătorul a atras atenția la rolul Imperiului

Rus, care primul a recunoscut Independența Bulgariei, ceea ce, după părerea lui, a condus la apropierea celor două state. În același timp, istoricul a menționat, că Revoluția Junilor turci din Imperiul Otoman a avut un impact pozitiv în determinarea autorităților din Sofia privind declanșarea luptei diplomatice pentru recunoașterea unificării Bulgariei.

Ivan Duminica, doctor în istorie, în comunicarea sa ***Alexandăr Malinov – politician bulgar de origine basarabeană*** a relatat publicului despre rolul acestei personalități în dobîndirea independenței statului bulgar. În special, a fost atrasă atenția la faptul că anume acest politician a alcătuit ***Manifestul de Independență***. De asemenea, el a fost prim-ministru al statului unificat. S-a relatat și despre cariera lui politică ca deputat în Adunarea Parlamentară din Sofia.

Masterandul de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Nicolai Chirnev, a relatat despre ***Participarea bulgarilor basarabeni în războiul sârbo-bulgar din anul 1885***, război care a pregătit terenul pentru reunificarea Bulgariei. Nu au fost trecute cu vederea nici unele per-

sonalități bulgare din Basarabia, care au luat parte la acest conflict: Olimpi Panov din Taraclia, Danail Nikolaev din Bolgrad, Petăr Gruev din Ciumlechioi, Avram Gudjev din Chișinău și alții.

Fiecare comunicare prezentată la conferința științifică, după cum au recunoscut oaspeții prezenți la manifestare, a avut un impact pozitiv, deoarece ei au avut posibilitatea să facă cunoștință cu date noi privind trecutul poporului bulgar.

La sfârșit, toți cei prezenți au fost invitați la o masă cu bucate tradiționale bulgărești. Oaspeții au putut să deguste: banișă bulgărească (plăcintă cu brânză), șopska salata (salată din legume cu brânză), sarmi (sarmale) și ciușki biurek (ardei copt).

Și această conferință, ca și alte manifestări ce se desfășoară la Filiala „Hristo Botev”, a contribuit la apropierea chișinăuienilor de viața din trecut și de astăzi a poporului bulgar, de care ne leagă o relație prietenească seculară.

FERICIREA ESTE ÎNTOTDEAUNA ACOLO UNDE O GĂSEȘTE OMUL

*Oxana ANDREEV,
Biblioteca polonă „A. Mickiewicz”*

O bibliotecă plină de oameni a adunat ziua de 11 mai 2016 în Filiala polonă „A. Mickiewicz”, când a avut loc un eveniment minunat, consacrat marelui scriitor polonez Henryk Sienkiewicz. Sărbătoarea cu genericul *Semper idem (mereu același)* – *Henryk Sienkiewicz*, dedicată aniversării a 170-a de la nașterea celui care a fost primul – în Polonia – laureat al Premiului No-

bel pentru literatură, a oferit un program bogat și divers pentru toți cei prezenți.

Cunoaștem câte beneficii ne aduce lectura și cât de plăcută este, mai ales, atunci când răsfoim cartea unui scriitor îndrăgit. Și, dimpotrivă, când nu-l cunoaștem, pofta de lectură este mai scăzută.

Noi, bibliotecarii filialei polone, la auzul numelui lui Henryk Sienkiewicz reacți-

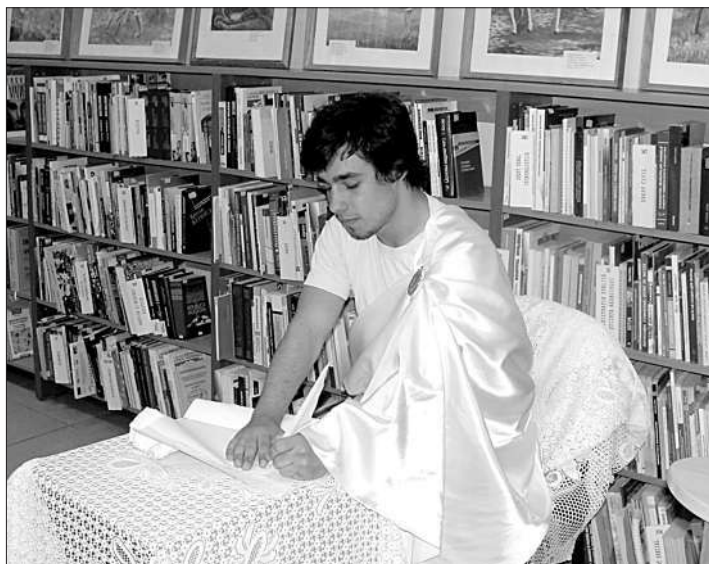

onăm imediat, știind că este vorba despre ambasadorul culturii poloneze în toată lumea. Misiunea noastră era ca, la finele sărbătorii, fiecare din cei prezenți să-și doarească o carte a marelui geniu.

Pe ritmuri poloneze și voce de vioară, interpretate cu măiestrie de elevii Școlii de Arte din Ialoveni, am vernisat expoziția *Rânduri pictate*, care a dat viață și culoare eroilor din operele scriitorului și ne-a teleportat în Roma și în Polonia de altădată.

Pe acest fundal măreț, am ridicat și cortina unui teatru improvizat. Iar cei mai îndrăgiți eroi ai romanului *Quo vadis*, cel pentru care scriitorul a primit Premiul Nobel, aveau să impresioneze publicul printr-o scenă jucată ireproșabil de către doi tineri actori, voluntari ai bibliotecii. Aplauzele cu care oaspeții i-au susținut frenetic pe actori, au fost prinse în vizorul camerei de luat vederi, care a immortalizat

aceste frumoase momente pentru emisiunea *Sub același cer*, difuzată de TV Moldova 1.

Și pentru că scriitorul îl putem descoperi mai bine prin lectură, cea de-a doua parte a evenimentului a fost dedicată în totalitate lecturii. Toți doritorii au putut să-și aleagă un fragment din oricare carte a autorului și de la tribună să-l citească cu voce tare pentru toți cei prezenți. Astfel, în acea zi, la biblioteca noastră, cuvintele lui Sienkiewicz, pline de

tâlc și adevăr, au răsunat în trei limbi: română, rusă și poloneză.

Excelența sa, Ambasadorul Poloniei în RM, Artur Michałski, prezent la eveniment, a spus în fața camerei: *„Toate evenimentele pe care le organizează Biblioteca «A. Mickiewicz» se desfășoară la un nivel înalt. Dar ceea ce a avut loc astăzi, produce o impresie puternică prin diversitate.”*

Seimul Republicii Polonia a declarat anul 2016 – Anul Henryk Sienkiewicz. La 5

mai 2016 s-au împlinit 170 ani de la naștere, iar la 15 noiembrie anul curent se va ajunge la un secol de la trecerea în neființă a lui Henryk Sienkiewicz. De asemenea, anul acesta se împlinesc 120 ani de la publicarea vestitului roman *Quo vadis* și 130 ani de la publicarea romanului *Potopul*, care face parte din renumita trilogie.

Toate acestea au fost un motiv important pentru a le oferi posibilitatea cititorilor de a descoperi un nou scriitor, pe care ei, la

rândul lor, l-ar putea recomanda cu drag și altor iubitori de literatură. Și acest lucru ne-a reușit. O spune faptul că aproape toate cărțile, în afară de cele în limba polonă, au fost împrumutate sau rezervate, lăsând cele trei expoziții tematice, practic, fără materiale.

Un eveniment care ne-a făcut pe toți fericiți, pentru că, după cum spunea chiar Henryk Sienkiewicz, „Fericirea este întotdeauna acolo unde o găsește omul”.

ȘI BIBLIOTECILE POT AVEA AMBASADORI!

*Svetlana GUMENI,
șef oficiu, Biblioteca polonă „A. Mickiewicz”*

Cititori de diferite vârste, în număr de 40, au devenit Ambasadorii lecturii după ce au fost surprinși lecturând în spațiile publice din Chișinău. Fiecare dintre ei s-a ales cu o diplomă pentru acest merit, cu materiale promoționale, precum și cu cărți pe care le-am oferit drept cadou, spre marea lor surprindere.

Populația Republicii Moldova este mai rezervată când vine vorba despre lectura în locuri publice, considerând-o neobișnuită, oricum netradițională, majoritatea

preferând să citească acasă, unde nu sunt deranjați de nimeni când se „cufundă” în paginile unei cărți.

Și dacă toate datele statistice arată că în R. Moldova se citește foarte puțin, iar numărul cititorilor scade pe an ce trece, Biblioteca de cultură și literatură polonă „Adam Mickiewicz” a inițiat la modul cel mai serios încurajarea cititorilor care își demonstrează în public pasiunea de a citi, motivându-i și pe alții să o facă. Călătoria noastră în căutare de „ambasadori” a decurs cu mult

umor și voie bună, deoarece fiecare cititor pe care îl surprindeam cu cartea în mână era un adevărat izvor de înțelepciune. O mare bucurie se putea citi pe fața fiecăruia dintre ei, deoarece au înțeles că nu sunt singurii care arată lumii întregi că cititul cărților este o artă frumoasă, iar acestea din urmă sunt sau devin prieteni devotați. Ideea campaniei a luat viață în cadrul zilelor „FedEx”, organizate de BM „B.P. Hasdeu”,

zile în care generăm idei de dezvoltare a bibliotecilor, de atragere și motivare a cât mai mulți utilizatori să treacă pragul lor.

Punctul de pornire al aventurii a fost parcul din apropierea filialei noastre, în care se odihnesc zilnic rezidenții cartierului Telecentru. Aici am întâlnit și cititori fideli ai bibliotecii noastre care au fost mândri să se aleagă cu câte o diplomă pe care o meritau. Încântați de gestul biblio-

tecarilor, promotorii lecturii și-au primit cu însuflețire elogiile, diplomele și cărțile pe care le vor citi cu multă plăcere. Aventura noastră a durat trei zile, iar zâmbetul și voia bună ne-au însoțit permanent, pentru că descopeream noi și noi promotori ai cărții. Unii citeau în timp ce mergeau în transportul urban, alții în timp ce vindeau fructe, legume, înghețată, genți sau ziare, iar o parte chiar în timp ce se odihneau pe băncile din parcuri. Pe doamna Galina Răcilă am surprins-o citind o carte în Piața Centrală a capitalei, în timp ce vindea genți, ea a fost atât de fericită încât a început să se laude cu diploma prin piață și ne-a mărturisit că nu a mai fost premiată de mai bine de 25 de ani. Victor Ghencea, un alt ambasador al lecturii, a menționat:

„Am rămas foarte uimit când s-au apropiat doamnele cu diploma, dar mă bucur nespun că există bibliotecari care își fac bine meseria și încurajează oamenii să citească. Vreau să îndemn toată lumea la lectură, indiferent unde o fac, pentru că e păcat să treacă o zi fără să citești ceva.”

La momentul actual avem 40 de Ambasadori ai lecturii care citesc cu satisfacție, indiferent de locul unde se află. Ei au devenit mai siguri pe soarta lor, mai dinamici în activitățile zilnice și simt că sunt necesari societății încurajând și pe alții să preia acest hobby. Filiala „Adam Mickiewicz” își propune să continue această campanie cu scopul de a încuraja lectura în spații publice și a crește numărul pasionaților de lectură în orașul nostru.

BIBLIOTECA ESTE LOCUL UNDE ORICE VIS POATE FI ÎMPLINIT

Îmi făceam ordine într-un șifonier. Ordona lucrurile în pungi: de asta am nevoie, de asta nu. Când am dat de trei per-

Liliana JUC,
șef oficiu copii, Filiala „Târgoviște”
deluțe, mă încolți gândul: o cortină pentru scena din Spațiul copii, un nou serviciu de bibliotecă – *Teatrul de păpuși*. De ajuns,

ore de lectură cu elemente de teatru, ore de povești teatralizate, teatrul este ceva aparte. Acest serviciu ar înlesni solicitările mai multor: fie în rol de spectatori, fie în rol de actori. Păpuși de deget am, o bună colegă, Violeta Lisnic, dintr-o frumoasă pornire de a mă ajuta la teatralizările poveștilor, a confecționat mai multe personaje. Atunci, la treabă! Împrospătez perdeaua, improvizez un afiș – pun culori atractive – roșie, panglici albastre, vreo două ghiđușii, înhățate de pe capul unor creioane simple... lese bine...

Marți, 13 septembrie, se lansează Campania *Ne vedem la bibliotecă*. Asta mă motivează și mă determină să nu zăbovesc cu data, ziua implementării noului serviciu. Împreună cu minunatele colege, care-mi susțin orice idee, Violeta Lisnic, Violeta Moraru și Marta Moiseev, *montăm* perdeaua împodobită cu măști vesele și triste, care repede capătă aspectul unei cortine impetuoase. Scoatem pe pragul bibliotecii afișul „*Biblioteca «Târgoviște» vă invită la teatru*” și așteptăm reacția trecătorilor și vizitatorilor...

Toți îl observă, unde mai pui că are și baloane, ce flutură ademenitor. O vânză-

toare de la magazinul din apropiere iese de după tejghea să vadă ce se va mai întâmpla la bibliotecă. Se bucură, promite să-și aducă cei trei nepoței. O mămică cu landoul și un cuplu, care se plimbau prin împrejurimi, întrebă când pot veni la spectacol. Un fidel cititor venit să consulte matinal presa, un alt cititor care a învățat la bibliotecă computerul, privesc zâmbind la afiș, clatină încurajator din cap, vor transmite, au cui. Un grup gălăgios de 17 elevi, veniți să-și facă temele pentru acasă, trec direct la întrebări. O fetiță, care-și ține de mână frățiorul, se interesează dacă e gratis. Îi răspund: la bibliotecă, toate serviciile sunt gratuite.

Pe 15 septembrie, Spațiul copii devine atractivitatea zilei (pentru o mai mare vizibilitate a noului serviciu, am invitat grupe de preșcolari, clase de elevi). Sosesc pe rând, 38 de preșcolari, de la Grădinița nr. 119, apoi 36 de elevi din clasa a IV-a de la Liceul „Dante Alighieri”, la fel și în următoarele zile, 34 de pici, apoi 28 de elevi... Și tot așa... Duminică, invităm la o premieră – *Cartea electronică versus cartea tipărită* – pe cei care n-au reușit în timpul săptămânii.

Într-una din zile, cei de la programul *Novateca*, ne solicită să prezentăm serviciile în cadrul unui reportaj televizat. Scurtele improvizări pentru cititorii din sală o magnetizează și pe Liuba Maxim, jurnalișta de la Prime TV. Astfel, teatrul de păpuși al bibliotecii devine protagonistul secvenței *Rendez-vous la bibliotecă* din cadrul emisiunii *Prima oră*.

Iar perdeaua roz, asemeni viselor mele de a avea la bibliotecă un teatru, face istorie. O istorie frumoasă despre posibilități, șanse, un rost și o chemare, o îndeletnicire pentru fiecare.

Notă: perioada de probă este una de randament, atunci, mă gândesc să lansez cu fast serviciul nou de bibliotecă *Teatru de păpuși* în cadrul *Nocturnei bibliotecilor*.

* * *

Așadar, perdeaua roz, asemeni viselor mele de a avea un teatru, face istorie. O istorie frumoasă despre posibilități, șanse, un rost și o chemare, o îndeletnicire pentru fiecare membru al comunității. Perioada de testare a noului serviciu de bibliotecă este una de înalt randament, într-o săptămână am avut peste 150 de spectatori.

Mă gândesc să-l lansez în cadrul *Nocturnei bibliotecilor*, din 30 septembrie 2016.

Încep recrutarea actorilor și nu-mi este greu deloc, îmi amintesc de mulți copii talentați cu care am avut și alte proiecte interesante: Evelina Sopivnic, Bianca Corj, Cătălin Locoman, Cosmin Cazan, Sandu Pădureț, Ionela Manole, elevi în clasa a V-a, Andreea Jangă, elevă în clasa a VI-a, la Liceul „Dante Alighieri”. Concep un scenariu demn de o seară teatrală. În puținele repetiții, cizelăm fiecare număr artistic. Carolina Locoman, învățătoare la Liceul „Dante Alighieri”, unică în colaborare și mărinimie, cea care a educat aceste talente, îmi mai sugerează un nume, Vlada Mornealo, dornică să-și etaleze abilitățile actricești. Mi-cuța din clasa I, vine la repetiții însoțită de bunica, să învețe a mânuși o păpușă.

În paralel cu munca de regizor, desfășor și una de manager, organizarea unui spectacol necesită multe: decor, muzică etc. Evident, recurg la ajutorul minunaților voluntari Irina Cazan, creator hand-made, și Veronica Dumnean, profesoară de muzică la Liceul „Columna”. Nu este nevoie să-i abordez, sunt prietenii bibliotecii, am concluzat anterior cu ei.

Vreau să fac ceva inedit, spectaculos, ce ar da fast evenimentului și l-ar face memorabil pentru spectatori – o cortină montată chiar în inima sălii de lectură. Gândul mă duce la perdeaua vapoasă folosită pe post de cortină de către învățătorii de la Liceul „Dante Alighieri”. O pot împrumuta, sunt parteneri excepționali ai bibliotecii...

Cum să fixăm de pod perdeaua? De la imaginație până la realitate mai este. Și nu rămân în pană, pentru că voluntara Irina Cazan, asistenta pentru decorare, are o idee genială de a îmbrăca în tivul stofei planșe de lemn, legate apoi de ramele plăcilor ce constituie tavanul, fără să mutilizeze pilonii sau altceva. Împreună cu colegele Violeta Lisnic, Marta Moiseev, bărbații din Serviciul pază, ei sunt și cititorii și voluntarii noștri, reușim să agățăm cortina. Nu știu dacă cei care privesc fotografiile se întreabă cum am ajustat-o acolo? Muncă chițibușară, dar a meritat!

Evenimentul este plasat și distribuit pe Facebook, însă oricum îi contactez pe cititorii fideli, prieteni, rude, așa cum îi stă bine unei gazde.

Rolurile sunt învățate, *partiturile* muzicale pregătite (e meritul Veronicăi Dumnean), decorul, la fel, cortina e ajustată cu accesorii nostime. Cititorii, care ne vizitează în săptămâna pregătirilor, impresionați de mișcările radicale din bibliotecă, numără orele până la deschiderea cortinei.

Notă: 75 de persoane numără minutele până la deschiderea cortinei.

* * *

O cortină aprinsă din culoarea cerului și frăgezimea ierbii de aprilie stă agățată în mijlocul sălii de lectură. Scaune ordonate simetric, alături o lojă din canapeaua portocalie. „Ce va fi aici?”, se întreabă oamenii care intră în bibliotecă. Dar lucrurile se limpezesc repede când dau cu ochii de afișul

sclipitor-purpuriu: „*Biblioteca «Târgoviște» vă invită la Teatrul de păpuși!*”

Tiptil se lasă înserarea. E ora 18:00. Grăbiți, cei mari și cei mici își ocupă locurile. În aer, planează spiritul sărbătorii – un amestec de emoție cu parfum de crizantemă. E ora 18:15. Spectacolul nu poate începe, unii dintre participanți, spectatori, sunt blocați în trafic, mă anunță că sosesc imediat.

Și iată o voce radiofonică anunță începerea spectacolului. Micii actori, sunt în roluri, mânuiesc păpușile, de parcă de o viață au făcut acest lucru. Fundalul muzical, sunetele de ambianță intensifică trăirile micilor spectatori, dar și ale celor maturi. Pentru a fi mai aproape de noi și de eveniment, încadrez auditoriul într-un joc, căutăm un nume pentru *Teatrul de păpuși* al Bibliotecii „Târgoviște”.

Iată o scenetă, un cântec, un joc de cuvinte, o poezie dramatizată, o cimilitură, o miniatură umoristică. Fiecare număr culege aplauze, spectacolul e spre sfârșit, răsună melodia *Prietenii mei dragi*, dar lumea așteaptă ce va urma. Atunci, improvizăm. Voluntarele Liuba Maxim, jurnalistă la Prime TV, și Carolina Juc, studentă la USM, delectează publicul cu frământări de limbă, când pe rând, când împreună, publicul se amuză, le admiră. Micii actori îmbracă la fuga câte o păpușică de mână, cui ce-i revine, n-au timp de ales și ies cu replici inventate instantaneu atât de artistice, de convingătoare.

Iar regizoarea de sunete, așa am numit-o pe inventiva Veronica Dumnean, profesoară de muzică, Liceul „Columna”, de altfel, voluntară și ea, îi cheamă la *Hora din Moldova*. Elevii Evelina Sopivnic (prezentatoarea), Bianca Corj, Cătălin Locoman, Cosmin Cazan, Sandu Pădureț, Ionela Manole, Andreea Jangă, micuța Vlada Mornealo, Liuba, Carolina, toți se încadrează atât de bine, conlucrează între ei, de parcă muncesc într-o echipă solidificată de ani.

Așa, am regizat un alt final. Frumoasele emoții le înveșnicim în poze haioase, fiecare strânge la piept un personaj. Iar lângă buchetele de crizanteme, se odihnesc păpușile. Da, biblioteca e locul unde orice vis se împlinește și orice idee năstrușnică, este bine primită!

P.S. În următoarele zile, unii dintre cititori, nu neapărat dintre cei prezenți la eveniment, ne sugerează că e foarte frumos cu această cortină. Bine ar fi să n-o scoatem pentru că este foarte romantic, te detașează, îți creează o stare de bine, preispune la lectură.

NOCTURNA BIBLIOTECILOR LA FILIALA „ONISIFOR GHIBU”

*Tatiana MÎRZA,
bibliotecară, Filiala „O. Ghibu”*

Pe data de 30 septembrie a.c., la Filiala „O. Ghibu” a avut loc *Nocturna bibliotecilor*, manifestare organizată în cadrul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Acest eveniment cultural se află la a treia ediție și deja tinde să devină o frumoasă tradiție.

Nocturna bibliotecilor este un eveniment național, care are drept scop promovarea cărții, lecturii și bibliotecii în comunitate și care se desfășoară simultan în toate bibliotecile din România și din Republica Moldova, la inițiativa Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANPBR) și a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM).

Conform programului, *Nocturna bibliotecilor*, are scopul de a reuni personalități ale culturii naționale: scriitori, oameni de știință, artiști, pictori, bibliotecari etc. pentru a discuta evenimentele anului din lumea culturală, atât de la noi, cât și din întreaga lume; pentru a face recitaluri din creația proprie și nu doar; pentru a-și expune în comun părerile referitoare la ultimele creații scriitoricești; pentru a face schimb de păreri pe diverse teme legate de cultură etc.

La *Nocturna...* de la Biblioteca „O. Ghibu” au fost prezenți: Nicolae Popa, poet, prozator; Grigore Chiper, poet, prozator, critic literar; Nicolae Spătaru, poet, pro-

zator; Dumitru Crudu, poet, prozator, dramaturg; Silvia Goteanschi, poetă; Marin Postu, poet, critic și istoric literar; Vitalie Răileanu, poet, critic literar, moderatorul și gazda evenimentului în calitatea sa de director al Bibliotecii „O. Ghibu”, dar și alți împătimiți de poezie.

În mare parte reprezentanți ai generației optzeciste și postmoderniste, poeții au creat o atmosferă deosebită în această seară la Biblioteca „O. Ghibu”, venind cu recitaluri exclusive din creația proprie. Poeții și-au expus părerea vizavi de mai noile lor publicații, care încă nu au văzut lumina tiparului, dar care au fost plămădite de atâta timp în sufletele lor și vor fi expuse cu drag în fața cititorului care mereu așteaptă ceva nou și inedit de la autorii îndrăgiți.

De la bun început, în cuvântul său de salut, Vitalie Răileanu a menționat că aceste serate sunt un bun prilej de a aduna la o masă oameni cu aceleași trăiri, personalități ale culturii noastre pentru un schimb nou de energii creatoare: „Vă mulțumesc pentru prezența Dvs. în această seară și vă invit să ne onorați mereu cu prezența Dvs. la cluburile și întrunirile organizate de noi. Ușile bibliotecii noastre sunt mereu deschise pentru Dvs. Aici veți găsi întotdeauna cel mai fidel cititor și apreciator al

operelor Dvs.” De asemenea, poetul Vitalie Răileanu, a prezentat un recital de versuri din noul său volum de poezie, apărut recent, în 2016, intitulat *Străin printre ape*.

Poeții au citit versuri din creația proprie, atât dintre cele mai proaspete creații care încă nu au văzut lumina tiparului, cât și dintre cele cuprinse în mai vechile volume.

Nicolae Spătaru, poet, prozator: „Opera înseamnă carte. Cartea înseamnă bibliotecă, iar bibliotecă este locul cărții. Și unde dacă nu la bibliotecă putem da voce creațiilor noastre, putem da farmec unei seri deosebite prin prezența poeziei? Vă felicit pentru acest eveniment frumos care, sper să devină o tradiție frumoasă pentru toată lumea! Îi invit pe toți să nu rateze șansa unor asemenea seri frumoase, cu lume bună și multă poezie de calitate.”

Poetul Nicolae Popa: „Am venit cu plăcere în această seară. Ce poate fi mai frumos decât o atmosferă de bibliotecă ce predispune la cele mai frumoase gânduri, cele mai îndrăgite întâlniri unde poți regăsi oricând cei mai frumoși oameni, mai curați la suflet cu care te poți înfrupta împreună din tainele creației.”

Poetul Dumitru Crudu a recitat două dintre ultimele sale scrieri, împărtășind cu cei prezenți impresiile și emoțiile pe marginea textelor. Poetul a subliniat că asemenea evenimente ar trebui organizate mult mai des în bibliotecile de la noi, deoarece sunt mult așteptate de public, dar și de autori: „Este o ocazie perfectă pentru un schimb de păreri, o intersectare plăcută între oameni cu aceleași viziuni. Sper ca această tradiție frumoasă să fie continuată an de an, până la a zecea ediție și mai departe!”

Poetul Grigore Chiper, la fel a recitat câteva dintre versurile sale mai noi: „Sunt încântat să fiu aici în această seară. Am o deosebită plăcere când revin de fiecare dată la Biblioteca «O. Ghibu». O atmosferă primitoare și caldă ne așteaptă, ca de obicei. Am pregătit și în această seară ceva, sper eu, pe gustul vostru. Ne vom convinge împreună, încă o dată, că poezia există și va exista... Atât cât va fi Omul pe pământ, cât vor fi sentimente, cât va fi dragoste și sinceritate între oameni... Să ne lăsăm deci furați tot mai des de valurile poeziei!”

Silvia Goteanschi, poetă postmodernistă: „Mulțumesc organizatorilor pentru

invitație. A fost ceva deosebit. Sper să ne mai întâlnim de multe ori în cadrul unor asemenea seri. Poți să citești un poem deal tău oriunde, într-o sală de festivități, unde deva în natură, dar nimic nu se compară cu atmosfera de bibliotecă, creată de noi toți, indiferent dacă suntem poeți, scriitori, oameni de cultură sau simpli cititori, vizitatori. Cu toții putem crea ceva frumos dacă iubim arta (literelor aici!): unii creăm cu sufletul, alții dăm valoare printr-o apreciere corectă, ceea ce de multe ori înseamnă mult mai mult decât a crea.”

Marin Postu, critic, poet postmodernist: „Am venit cu drag pentru că de mult am așteptat un asemenea eveniment. O întâlnire frumoasă între poeți din două generații am putea spune, dar nu e vorba deloc de vreo confruntare... E un schimb frumos

de impresii, de tehnici și unelte, de idei și sentimente, care indiferent de schimbul iminent între generații, vor rămâne mereu aceleași.”

Cristina Catan, bibliotecară: „Am rămas profund impresionată de acest eveniment organizat în biblioteca noastră. S-au citit poeme frumoase, de suflet și cel mai important e că au fost în lectura autorilor, ceea ce a și creat tot farmecul serii. Am avut ocazia să văd cum poeți din două generații își citească textele reciproc, fac schimb de opinii și creează un univers aparte care ne include, în primul rând, pe noi, cititorii. Sperăm să-i vedem tot mai des la bibliotecă la manifestări de acest gen, să ne încante cu operele lor.”

Mai așteptăm asemenea evenimente!

RUCSACUL DE VACANȚĂ – OFERTA ESTIVALĂ A BM „B.P. HASDEU” PENTRU CHIȘINĂUIENI

*Svetlana JAVELEA,
șef, Serviciul programe și activități cu publicul,
Departamentul dezvoltare și monitorizare*

Deși aflați în vacanță, mulți copii și adolescenți din Chișinău, cu vârsta între 5 și 15 ani, s-au întors în această vară la bibliotecă, petrecându-și vacanța în mod activ, creativ, distractiv și util.

Ce să fac în vacanță când n-am ce face? E întrebarea pe care și-o pun toți copiii când vacanța, în sfârșit, sosește. E întrebarea pe care și-o pun și părinții preocupați de faptul cu ce se vor ocupa copiii lor în cele trei luni libere de școală. Și atunci încep să caute soluții.

Special pentru astfel de situații, BM „B.P. Hasdeu” a venit, pentru vara 2016, cu o ofertă: organizarea programului estival *Rucsacul de vacanță*. Bibliotecarii din cele 27 de filiale au pregătit multe activități de relaxare și creativitate, pentru ca

odihna copiilor să fie cât mai interesantă și mai variată: **luni** a fost *Ziua lecturii* – **s-a citit în voce tare** proză, poezie, dramaturgie, texte de cultură generală etc.; **marți** a fost *Ziua tehnologiei informației*, zi în care doritorii au fost **instruiți privind utilizarea** aplicațiilor, crearea poveștilor digitale, ABC-ul calculatorului etc.; ziua de **miercuri** a fost consacrată *creativității*: **atelierelor** de pictură, literatură, dans, muzică, hand-made, croșetare, reciclare; bune maniere, culinărie, make-up etc.; în ziua de **joi** – *Ziua provocărilor* – participanții au fost provocați la **discuții / dezbateri** în baza cărților citite sau ecranizate; ziua de **duminică** a fost dedicată în totalitate **jocurilor**: de societate, pe calculator, șah, dame, integrale, puzzle etc.

Atelierele de creație s-au bucurat de cea mai mare priză la utilizatori. Bibliotecarii și copiii și-au dat frâu liber fanteziei, organizând ateliere de artă culinară, de bune maniere, de lucru manual: de croșetare, modelare, desen, reciclare; s-au întrecut în arta mărgelitelui; au pictat pe sticlă și chiar pe apă; au confecționat diverse aplicații, utilizând diverse materiale: semințe, scoici ș.a.

O provocare pentru toți a fost **Ziua tehnologiei informației**. Participanții au

învățat utilizarea Microsoft Word la realizarea temelor pentru acasă; crearea conturilor pe Skype și pe rețelele de socializare; prelucrarea imaginilor în Photoshop; crearea materialelor în Microsoft Publisher, utilizarea catalogului electronic al Bibliotecii Municipale, au fost instruiți cum să utilizeze tabletele etc.

De asemenea, la bibliotecă au avut ocazia de a cunoaște, în cadrul **Orei expertului**, personalități din diverse domenii, specialiști de diferite profesii care și-au

împărtășit istoriile de succes, au povestit despre cărțile care i-au marcat: cunoscutul meșter-cizmar Valentin Frunze; scriitorul Victor Prohin; publiciștii Alexandru Gănescu și Tudor Țopa; scriitorul și istoricul Iurie Colesnic; artistul plastic Sava Mihailenco; arhitectul Veaceslav Vatamaniuc; medicul farmacist Valentina Grebincea; bloggerița **Leanka Chokolate**. De la ei micuții și adolescenții au aflat că fără carte nu poți deveni o personalitate, nu poți deveni un bun specialist, indiferent în ce domeniu activezi (<https://vechisirare.wordpress.com/2016/07/29/ora-expertului-o-forma-de-promovare-a-cartii-si-bibliotecii>).

Cu mult interes participanții au creat **povești digitale** în care au povestit despre cartea preferată, despre animalul iubit, au prezentat un hobby etc. (https://www.facebook.com/filiala_targoviste/videos/1748901658728883).

Voluntarii, implicați în *Rucsac*, i-au ajutat pe copii să-și perfecționeze cunoștințele la **limba engleză**.

Nici utilizatorii virtuali nu au fost trecuți cu vederea, pentru ei fiind organizate **Ore de lectură on-line** (<https://www.facebook.com/biblioteca.onisiforghibu/videos>) la care au fost invitați să citească din

creația proprie scriitorii: **Nicolae Spătaru** (<https://youtu.be/AVzGbH-whkM>), **Titus Știrbu** (<https://youtu.be/jm09Yegen1Y>), **Nicolae Popa** (<https://youtu.be/9CTi-FZKwfEM>), **Irina Nechit** (<https://youtu.be/-A04DocdRGc>), **Denis Chirtoacă** (<https://youtu.be/vfS9q5NDPtk>), **Vitalie Răileanu** (<https://www.facebook.com/biblioteca.onisiforghibu/videos>), **Vlad Zbârciog** (<https://www.facebook.com/biblioteca.onisiforghibu/videos/920906088031528>).

Rucsacul de vacanță a servit drept loc de acțiune pentru **voluntari**, fiind implicate peste 50 de persoane: copii, studenți, profesori, pensionari, casnici, specialiști din diverse domenii – de la licee, universități, societăți, organizații, centre de creație, centre comunitare, care **au coordonat** atelierelor de hand-made, desen, modelaj, aplicație, croșetare ș.a., au creat povești digitale, au ajutat la desfășurarea activităților. Ca rezultat al acestei colaborări, au fost stabilite **parteneriate noi**.

Rucsacul de vacanță a finalizat cu o **petrecere** la care au fost invitați toți participanții. Festivitatea a cuprins multă distracție, cei prezenți fiind premiați cu diplome.

Vizibilitatea și accesibilitatea programului au fost asigurate de **calendarul goo-**

gle, plasat pe pagina web a BM, astfel încât orice persoană interesată să-și aleagă atelierul la care să participe. Informațiile despre activitățile desfășurate, plasate pe rețele de socializare, au fost grupate prin utilizarea **hashtagului** #rucsaculdevacanta.

Oferta estivală a BM „B.P. Hasdeu” pentru chișinăuieni a fost primită cu bucurie. Și copiii și părinții lor au fost satisfăcuți de timpul petrecut în această vară la Biblioteca Municipală. **Feedbackul** colectat de la participanții la activitățile desfășurate în biblioteci sau părinții copiilor implicați este o recunoaștere a efortului, aprecierea creativității bibliotecarilor noștri:

„Mi-au plăcut mult de tot activitățile organizate la bibliotecă pe parcursul verii. Mi-am făcut noi prieteni, am citit atâtea cărți și m-am învățat să confecționez diverse lucruri interesante, pe care le pot face cadou părinților și prietenilor” (Victoria Lungu, elevă);

„Datorită «rucsacului» am devenit mai bogată, pentru că am mai multe cunoștințe și mai mulți prieteni. Mulțumesc!” (Helis Bassma, elevă);

„Sunt foarte recunoscătoare că bibliotecile nu doar funcționează vara, dar oferă

ocazia de a ocupa copiii în timpul vacanței în activități utile” (Vera, mama Ariadnei);

„Vă mulțumim mult pentru activitățile interesante pe care le organizați. Copiii vorbesc cu multă plăcere acasă despre timpul petrecut la bibliotecă” (un părinte);

„Mulțumim pentru ceea ce faceți pentru copiii noștri” (D. Fiștic, părinte);

„Frumoasă inițiativă a BM, ca părinte am fost satisfăcut de acest program” (Viorica Sârbu, părinte).

O apreciere importantă a venit din partea Bibliotecii Naționale a RM, *Rucsacul de vacanță* fiind menționat cu **locul I** la *Concursul Cel mai original proiect de promovare a cărții și lecturii*, organizat în cadrul Festivalului Național al cărții și lecturii, ediția a VI-a, obținând și un premiu bănesc, oferit de Ministerul Culturii.

Programul *Rucsacul de vacanță* s-a soldat cu **791 de activități** la care au participat **8315** de persoane. Cărțile au fost promovate prin intermediul a **193 de expoziții de carte** în format tradițional și virtual. Activitățile desfășurate au avut o vizibilitate mare în **spațiul online**, fiind plasate peste **1600 de postări** pe blogurile și rețelele de socializare ale filialelor Bibliotecii Municipale. Programul a avut o rezonanță în **mass-media**: presa scrisă, emisiuni radio și TV, totodată având o acoperire mare și în mediul portalurilor de știri.

Activitățile programului au contribuit la redescoperirea lecturii, la cunoașterea tehnologiilor moderne, la dezvoltarea creativității și gustului estetic, la formarea abilităților de comunicare, la stimularea gândirii logice, la acumularea de noi experiențe. Varietatea tematicilor a fost orientată spre satisfacerea tuturor necesităților utilizatorilor, astfel încât să-și petreacă vara într-un mod cât mai deosebit.

Rucsacul de vacanță a fost soluția perfectă pentru vacanța copiilor și tinerilor.

MANIFESTĂRI CULTURALE

BIBLIOTECA „TRANSILVANIA”, LA UN SFERT DE SECOL DE ACTIVITATE ÎN NUMELE CULTURALIZĂRII

*Ludmila CAPIȚA,
bibliotecar principal, Filiala „Transilvania”*

Cu exact 25 de ani în urmă, în memorabilul an 1991, Biblioteca „Transilvania” și-a deschis ușile pentru primii săi cititori. Pe parcursul acestui pătrar de secol, s-a maturizat o întreagă generație, s-au perindat diverse guvernări, iar Filiala „Transilvania” a BM „B.P. Hasdeu” a rămas constant necesară în sensul cel mai adevărat al cuvântului, folosite pentru miile de cititori din sectorul nostru, Ciocana, dar și din alte cartiere ale Chișinăului.

Deschiderea „Transilvaniei” la Chișinău a fost un eveniment cu adevărat memorabil, istoric: în capitala Moldovei de est, care mai era parte a imperiului sovietic, apărea o bibliotecă eminentamente românească. Și aceasta se întâmpla în condițiile în care, anterior, de-a lungul a cinci decenii de regim sovietic, în spațiul dintre Prut și Nistru cartea românească era practic interzisă, cele două biblioteci mari care dețineau fonduri de literatură din România – Biblioteca Republicană (actuala Bibliotecă Națională) și Biblioteca Academiei de Științe – erau accesibile unui cerc foarte limitat și specific de cititori. Tocmai de aceea, participanții la deschiderea Bibliotecii „Transilvania”, mărturiseau că asistă la împlinirea unui vis... Niciodată nu vor fi date uitării nobilele eforturi ale intelectualilor ardeleni, în frunte cu ilustrul bibliolog, om de mare cultură și fervent patriot Traian Brad. Nu pot fi uitate nici strădaniile, dar și riscurile la care s-au expus mai mulți oameni de cultură și patrioți din Chișinău:

Nicolae Costin – primul primar al capitalei; directoarea de atunci a BM „B.P. Hasdeu” Lidia Kulikovski, adjunctele dumneaei Larisa Cășlaru și Elena Roșca, directoarea nou-deschisei filiale, Parascovia Onciu ș.a.

Anii care s-au scurs au devenit definițorii pentru istoria Bibliotecii „Transilvania”, ea devenind un simbol al Renașterii naționale, un veritabil epicentru al diverselor proiecte de anvergură, al unei fructuoase colaborări cu Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj-Napoca, Centrul de Creație a Copiilor „Ghiocel”, Centrul Comunitar pentru Copii și Tineret „Convorbitorul”, precum și cu instituțiile de învățământ din sectorul Ciocana.

Cu prilejul celei de-a 25-a aniversări, în perioada 28-30 august 2016, au fost organizate Zilele Bibliotecii „Transilvania”, care au inclus o suită de activități culturale, informaționale și profesionale de anvergură.

Festivitățile au început duminică, 28 august, când colegii și partenerii noștri de la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj-Napoca ne-au făcut o consistentă donație de carte, în număr de două sute de volume de beletristică și literatură din diferite alte domenii, toate apariții recente ale editurilor românești. Au fost prezentate două expoziții: una de artizanat, realizată cu obiecte din colecțiile personale ale bibliotecarilor, și alta cu lucrări ale copiilor de la Centrul Comunitar pentru Copii și Tineret „Convorbitorul”, realizate în diferite tehnici.

Manifestările au continuat pe tot parcursul zilei de 29 august, cu duplexul profesional *Integrarea profesională a noilor bibliotecari*. O incursiune pe tema dată au făcut Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, și Sorina Stanca, director al Bibliotecii Județene „O. Goga” din Cluj-Napoca. Simona Floruțău, bibliotecar-formator, BJC „Octavian Goga”, a prezentat comunicarea *Integrarea profesională a noilor bibliotecari: perspective oferite*, menționând că „a fi bibliotecar înseamnă certitudinea și neliniștea că ai ales o profesie complexă, că vei parcurge un traseu cognitiv de-a lungul întregii activități, dar și că ai puterea de a dăruia, de a trăi sub zodia unor aspirații înalte, de a căuta soluții, care se află între artă și știință, între vocație și cunoaștere, între raționalitate și intuiție”. A urmat „Cafeneaua culturală”, la care au fost puse în practică cunoștințele acumulate în urma dezbaterilor. Au conferit consistență manifestării doamnele Tatiana Costiuc, Sorina Stanca, Simona Floruțău, Monica Sărăcuț, cărora li s-au alăturat bibliotecari din municipiul Chișinău. Au fost puse în dezbateri teme: *Identificarea nevoilor de integrare profesională; Metode de integrare; Formatorul / mentorul / lectorul:*

*calități, competențe, experiență; evaluarea programului de integrare profesională, a competențelor dobândite, precum și a impactului instituțional. Participanții au fost împărțiți în patru echipe, ghidate de un mentor, ce au lucrat asupra unei teme din cele enumerate mai sus. Pentru o mai bună concluzare s-a apelat la metoda de cunoaștere / învățare. Evaluarea a fost realizată prin intermediul a patru întrebări: **Ce? Cum? Cine? De ce?** Aceste întrebări au scos în evidență direcțiile și metodele de evaluare, precum și scopul angajării de instituție a unui nou lucrător. În context, s-a subliniat că ceea ce trebuie să rețină angajatul nou-venit se concentrează în maxima: „Te ajut, nu te învăț.”*

Șirul activităților a continuat cu prezentarea serviciului „3Doodler Summer” de Daniela Vrabie, bibliotecar la Filiala „Transilvania”, ajutată de voluntarul Mihai Onciu, care a exersat pe timp de vară creionul 3D. Prin acest serviciu biblioteca și-a propus să stimuleze și să dezvolte creativitatea utilizatorilor precum și anumite deprinderi în comunicare și modelare cu creionul 3D, atragerea utilizatorilor în bibliotecă prin activități de relaxare și socializare. Au fost expuse obiectele create. Cei

prezenți au fost plăcut surprinși de cele prezentate și au încercat noua invenție și oaspeții din România.

Clara Maria Constantin, director la Biblioteca Județeană „P. Iorgovici” Caraș-Severin, a prezentat *BiblioVacanța: Teatru de lumini și umbre*. S-a vorbit despre metoda de învățare a teatrului de umbre, el nu necesită resurse materiale importante, spectacolele rezultate pot să fie prezentate în spații neconvenționale, se pot dezvolta proiecte de teatru de umbre în grupuri de minimum doi și maximum 20 de participanți; se pot dezvolta proiecte cu grupuri țintă de toate vârstele; limbajul vizual folosit ca metodă o face accesibilă și utilă grupurilor de lucru interculturale. În urma prezentării comunicării s-au trasat niște tangențe cu creionul 3Doodler, adică cu el putem crea personaje pentru acest teatru, fiind o idee bună pentru a implementa și noi acest serviciu.

Punctul culminant al festivităților a avut loc marți, 30 august, printr-un moment aniversar, cu genericul *O bibliotecă simbolizând o țară: 25 de ani de la fondarea Filialei „Transilvania”*. Am trăit momente extraordinare, amintiri, sentimente, trăiri, emoții de neuitat.

Oameni de cultură, scriitori, pictori, artiști, funcționari publici, bibliotecari, elevi și profesori, prietenii bibliotecii – toți au venit cu mic cu mare pentru a sărbători împreună acest eveniment important. Ne-a onorat cu prezența sa o impozantă delegație din Transilvania, formată din: Vakar István, vicepreședinte, Consiliul Județean Cluj; Sorina Stanca, director, BJ „Octavian Goga” Cluj; Simona Floruțău, Monica Sărăcuț, Andreea Micu, Tatiana Costiuc – angajate ale BJ „O. Goga”; Clara Maria Constantin – director, BJ „P. Iorgovici” Caraș-Severin. Administrația locală a fost reprezentată de Ana Lucia Culev, Lucia Canciuc Roșioru, consilierul primarului de Chișinău, Galina Bostan, Adelaida Boico, Anatol Portnoi, de la Pretura Ciocana a municipiului nostru. Menționăm în mod special prezența administrației BM „B.P. Hasdeu”: dr. Mariana Harjevschi, director general; Elena Butucel, prim-vice-director; Tatiana Coșeriu, vice-director; dr. Lidia Kulikovski, director, Departamentul studii și cercetări. Ne-a bucurat faptul că la manifestarea festivă au venit și reprezentanți ai Bibliotecii Naționale a R. Moldova – Elena Pintelei, director, Vera Osoianu, șefă de secție; Eugenia Bejan, director adjunct al Bibliotecii Naționale

pentru copii „Ion Creangă”. Lumea literar-artistică a Chișinăului a fost reprezentată de scriitori (acad. Mihai Cimpoi, Iulian Filip, Leo Butnaru, Ion Cuzuioc, Ion Diordiev, Tudor Colac, dr. în etnologie, Constantin Dragomir, Nicolae Spătaru ș.a.), actori (Ninela Caranfil, Artistă a Poporului și o fidelă prietenă a „Transilvaniei”; Sandu Aristin Cupcea), compozitoarea Daria Radu; pictori (Eleonora Romanescu, Emil Cojocaru, Nicolae Baciuc, Aurel Bontea, Tatiana Miroșniceno, Mariana Baciuc, Olga Bargan, Mihai Șeremet); artiști (Maria Iliuț, Ansamblul Școlii de Arte „Tudor Jarda” din Cluj-Napoca, manager Vasile Corpodean; Ansamblul coral „Voci Transilvane”, director Vasile Corojan); ziaristii Vlad Pohilă și Andrei Viziru, dr. în economie, scriitor și maestru fotograf Vasile Șoimaru ș.a.

La sărbătoare au participat activ reprezentați ai presei, ai televiziunii și radioului de pe ambele maluri ale Prutului: Nicolae Roibu, reporter la Agenția Națională „Moldpres”, ziaristul Andrei Viziru de la Radio *Moldova*, Silvia Hodoroștea, reporter programe culturale la TV *Moldova 1*; de la TVR Cluj au venit Mihaela Ilea, jurnalist senior, Valentin Dan Drăgușin, cameraman; Doina Borgovan, redactor, Radio Cluj. Acești maestri ai cuvântului scris și / sau rostit au relatat pe pagini de ziare, la posturile de radio și de televiziune despre cele mai importante evenimente desfășurate la Biblioteca „Transilvania” în aceste zile aniversare.

O surpriză emoționantă ne-a făcut dna prof. Alexandra Tănase, care a organizat apariția, în ziarul *Timpul*, a unei pagini duble, înrămate, cu genericul *Aici cartea e la ea acasă...* Această pagină, realizată de Ana Gabor, conține 25 de mesaje având subiectul *Ce știu eu despre „Transilvania”* – adevărate declarații de dragoste adresate bibliotecii noastre de către cititorii ei fideli și de membri ai Salonului de lectură „Ceaial de la ora patru”, inițiat și moderat de dna prof. Alexandra Tănase.

Dintre personalitățile care au rostit mesaje de felicitare, am menționa, în primul rând, pe cele mai aproape de sufletele noastre de bibliotecari și de angajați ai unei biblioteci ajunsă la vârsta împlinirii, de 25 de ani. Iată câteva crâmpoie din niște emoționante luări de cuvânt:

- Dr. Lidia Kulikovski: „A construi o bibliotecă, adică a pune temelii, a o asigura să plutească, și să ajungă la 25 de ani nu e atât de ușor. Ne bucurăm ce reprezintă astăzi Biblioteca «Transilvania». Au fost momente foarte stresante. Pentru Biblioteca «Transilvania» am plâns, am râs, m-am bucurat, am avut enorma mulțumire pentru ce a fost și ce este Biblioteca «Transilvania»... Această bibliotecă a trecut prin mine, prin inima mea, prin gândurile mele, prin responsabilitățile mele, prin bucuriile mele – rămâne în visele mele, cea mai frumoasă, pentru totdeauna...”
- Dna Sorina Stanca, în mesajul dumei către angajații și oaspeții „Transilvaniei”, s-a referit la importanța unei biblioteci de carte românească în inima Republicii Moldova: „25 de ani reprezintă o sumă de loc neglijabilă, iar pentru o persoană înseamnă cea mai frumoasă parte a carierei. Cei care atunci, la înființarea Bibliotecii «Transilvania», aveau 25 de ani, acum se află la apogeul maturității profesionale, iar cei care nu existau, acum sunt în floarea tinereții și au crescut cu graiul românesc alături, cu scrierea latină, cu cartea străbunilor în limba română. Toate acestea datorită ideii și inspirației unor oameni care, din poziția lor umilă de bibliotecari, au făcut mai mult decât alții aveau puterea s-o facă.”
- Dna Mariana Harjevschi a remarcat: „Biblioteca «Transilvania» a reușit să

fie în avangardă, nu doar în sectorul Ciocana, ci în întreaga rețea de biblioteci publice. Acțiunile culturale și de informare ale bibliotecii aduc mai aproape de locuitorii de aici personalități chișinăuiene remarcabile. Într-o manieră creativă și inovativă a demonstrat că poate contribui la promovarea culturii românești.”

Manifestările au continuat cu vernisajul expoziției de pictură *Culorile cu oglinzile ochilor, cu bătăile inimii, cu dragostea tainică pentru ele...*, autor – Eleonora Romanescu, Artistă a Poporului, Maestru Emerit în Artă din Republica Moldova. Faimoasa pictoriță s-a referit, în alocuțiunea sa, la etapele creării tablourilor sale, ca să ne emoționeze cu niște fraze edificatoare: „Am fost și rămân de părerea că a înveșnici natura în imagini plastice este egal cu a picta portretul unei ființe umane. Natura pentru mine este un model de veșnică admirație în fața căruia îmi verific potențialul creator.”

Pe marginea vernisajului au vorbit pictorii: Mihai Șeremet, Oleg Cojocar, Nicolae Baci, scriitorul Iulian Filip și ziaristul, maestru în arta fotografică Andrei Viziru. Toți cei prezenți s-au bucurat de un program artistic oferit de Maria Iliuț, celebră interpretă de muzică populară, Artistă a Poporului, urmată fiind de Tariful și Ansamblul folcloric „Vatră de dor” al Școlii Populare de Arte din Cluj-Napoca, condusă de Vasile Corpodean. Au evoluat experții Școlii de Arte Cluj, Ana Strîmturean și Felix Gălan, absolventa școlii, Mihaela Toșa.

O surpriză nemaipomenită a fost apariția în sală a Ansamblului coral „Voci Transilvane”, condus de Vasile Corojan, iar interpretarea cântecului *La mulți ani!* a emoționat publicul până la lacrimi.

Suita de manifestări a continuat cu simpozionul *Basarabia-Transilvania: re-pere culturale*, la care au fost prezentate comunicările: *Prezentarea parteneriatului cu Centrul de Studii Belgiene al Facultății de Litere din Cluj-Napoca* – Andrei Lazăr; *Profesorul Raoul Șorban și Basarabia* – Vlad Pohilă; *Impresii transilvănene* de dr. Vasile Șoimar.

Donația de carte de la BJC „Octavian Goga” a fost prezentată de Tatiana Costiuc, șef al Serviciului relații cu publicul. Sorina Stanca, directorul BJC „Octavian Goga”, ne-a făcut o surpriză deosebită, prezentând publicului albumul aniversar *Omagiu în timp: 25 de ani ai Bibliotecii „Transilvania”*, realizat de Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj-Napoca.

Cu ocazia aniversării a 25-a a Filialei „Transilvania”, echipa bibliotecii noastre a elaborat o povestire digitală constituită din 25 de interviuri cu personalități chișinăuiene, multe dintre ele trăitori în sectorul Ciocana și toți – prieteni fideli ai „Transilvaniei” din capitala basarabeană.

La final au fost premiate familiile care s-au dovedit a fi cititorii noștri cei mai fideli, cei care au crescut din generație în generație cu Biblioteca „Transilvania”. Nu au fost neglijați nici voluntarii, care s-au implicat în toate procesele de lucru din bibliotecă încât festivitățile aniversare să fie încununat de un incontestabil succes.

Misiunea noastră, a bibliotecarilor, vizează înălțimea acelor dorințe care tind spre desăvârșire. Suntem datori să oficiem cultul cărții benefic pentru a declanșa în conștiința oamenilor emoția și bucuria cunoașterii, a recunoașterii, a informației, a descoperirii, a gândului care descifrează migrația visului, a visului care face popas în suflet și în minte, a omului ce se constată efemer, dar și durabil, capabil de toată înțelepciunea adunată în cărți, în biblioteci.

POETUL IANOȘ ȚURCANU ȘI-A SĂRBĂTORIT ANIVERSAREA A 65-A LA BM „B.P. HASDEU”

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Pe o caniculă à la Caragiale, pe 26 iulie 2016, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a avut loc o manifestare cultural-artistică de zile mari: poetul, prozatorul Ianoș Țurcanu și-a sărbătorit – în acest Templu al Înțelepciunii, în care în diferite perioade ale istoriei noastre au poposit personalități de vază ale culturii românești și nu numai – cea de-a 65-a aniversare. În antreul Bibliotecii Centrale pe numeroșii vizitatori și oaspeți ai sărbătoritului îi întâmpina, cu litere mari, următoarea inscripție de pe un panou: „**La mulți ani scriitorului și prietenului bibliotecarilor Ianoș Țurcanu!**” Admirație și recunoștință pentru poetul și textierul Ianoș Țurcanu, oaspete drag și mult așteptat în toate filialele Bibliotecii Municipale. Sincer și bonom din fire, este întâlnit cu încântare de către micii și marii cititori, dornici să recite și să teatralizeze poeziile, dar și să acorde numeroase întrebări. Compozitori și interpreți, inspirați de muzicalitatea și profunzimea versurilor Dvs., le transpun în frumoase melodii ce reverberează în inimile și sufletele ascultătorilor. Bucuria comunicării cu cititorii de diferite vârste, colegii de breaslă, oamenii dragi să vă ajute să atingeți cele mai înalte cote ale inspirației întru crearea altor poezii și gânduri înaripate...”

În deschiderea evenimentului, dr. **Mariana Harjevschi**, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, fiind pe post de moderator, a urât lui Ianoș Țurcanu un sincer *La mulți ani!* și a menționat că dumnealui a fost întotdeauna aproape de biblioteca noastră, însă de pe când era șef adjunct al Direcției cultură a Primăriei Municipiului Chișinău. Și noi, bibliotecarii, ne simțim aproape de I. Țurcanu, deoarece întotdeauna răspunde la solicitările și nevoile noastre. Pentru aceasta îi sîntem recunoscători și îl așteptăm cu mult drag la noi întâlniri, noi lansări de carte, recitaluri și alte activități inedite, organizate împreună cu bibliotecarii la BM „B.P. Hasdeu”. Avem multe amintiri frumoase de la fondarea celor nouă filiale românești, de la cenaclul „Ovidius”, înrădăcinat la filiala cu același nume, printre altele, e unul dintre cele mai longevive din rețeaua noastră bibliotecară și continuă pînă în prezent să adune cititorii, dornici de poezie și de frumos, în jurul cărților preferate. Astăzi, în ziua sa de naștere, I. Țurcanu își lansează două cărți noi: **Clopote de sticlă** (aforisme, Editura „Simbol”) și **Dansul florilor** (poezii pentru copii, Editura „Prut”), precum și două CD-uri: **Iubire nemuritoare** (romanțe pe versuri de I. Țurcanu) și **Casino** (muzică ușoară pe versuri de I. Țurcanu).

În continuare M. Harjevschi a îndemnat ca vorba bună, poezia și cîntecul să vorbească de la sine.

Ianoș Țurcanu s-a născut pe 26 iulie 1951, în s. Pelinia, r-nul Drochia. Poetul se mîndrește cu satul său de baștină așezat pe Răut, unde peste un deal se află Grînauții lui Spiridon Vangheli, peste o vale Corlătenii lui Liviu Damian, iar peste două

văi și două iazuri – Sofia lui Iulian Filip. La școala medie din satul natal a avut noroc de învățători și profesori buni. Mai mult la insistența mamei, în 1966, devine student la Colegiul de medicină din or. Bălți. Face cunoștință cu primele cenacluri literare și cu personalități remarcabile; i-au remodelat mult conștiința spectacolele Teatrului Național „Vasile Alecsandri”. A purtat o corespondență intermitentă cu poetul Liviu Damian. În 1970-1972 face serviciul militar. Scrie mult și publică în ziare și reviste. Întreține o corespondență binefăcătoare cu poeții Iulian Filip și Anatol Ciocanu. Urmează studiile la Institutul de Medicină din Krasnodar (Federația Rusă), după absolvire, în 1976, este angajat la Centrul de pregătire a piloților și cosmonauților, aflat în or. Soci, Rusia. Se apropie de oamenii de artă și de cultură din orașele Tbilisi, Suhumi și Batumi, din Georgia. Întreprinde numeroase deplasări, inclusiv peste hotare. În 1980 devine licențiat, fără frecvență, al Institutului de Literatură Universală „Maksim Gorki” din Moscova. Au loc întâlniri de neuitat cu personalități din lumea literară, lungi discuții despre munca scriitoricească. În 1992, după ani de peregrinări, revine acasă, la Chișinău.

Începând cu anii următori, una după alta, apar cărțile: **a) de versuri** – *Oglinda stranie* (1994), *Insomnii* (1996), *Ploaie la plus infinit* (1996), *Contur* (1997), *Deprindere inutilă* (2000), *Songuri de buzunar* (2000), *Apropo* (2001), *Și atît* (2001), *Linie-*

te nu va mai fi (2002), *Eu + tu... sau Încă o dată despre dragoste* (2003), *Carte de dragoste* (2005), *Inimometru* (2005), *Omul măririi* (2007), *Cea mai frumoasă vară a iubirii* (2010); **b) de aforisme** – *Oră de anatomie* (1995), *Cioburi de cristal* (2000), *Priviri în oglindă* (2001), *Tatuaje pe nisip* (2003), *Gînduri printre rînduri* (2005), *Cugetări de astăzi și de ieri* (2006), *Brevete pentru eternitate* (2006), *Izgonirea din Eden* (2008); *Armonii și disonanțe* (2011); *Caută femeia / Chercher la femme* (2015); **c) pentru copii** – *În palat la Verde Împărat* (1993), *Doi lei* (1996), *Fulgul fermecat* (1997), *Cîntec de-nceput* (1998), *Motanul-navigator* (1997), *Alfabetul vesel* (1998), *Zece frați neastîmpărați* (2000), *Insula Madagascar* (2001), *Animale sentimentale* (2001), *Măscărici și Mîzgîlici* (2001), *Iepurașul Timică* (2001), *Șoricelii Gilly, Milly, Gally* (2001), *Ghiocelul și buburuza* (2001), *Pițigoiul în ciubote* (2002), *Cucul cu cucui* (2003), *Bravo, Mieunache* (2005), *Șoricelul educat* (2006), *O girafă supărată* (2008), *Ce ascund cuvintele* (2008), *Un elefant în vagonul-restaurant* (2009), *Melcii nu citesc ziare* (2010) ș.a. I. Turcanu este autor a peste 600 de texte de cîntece de muzică ușoară, în stil folcloric și pentru copii; de asemenea, este redactor al revistelor *Moment poetic*, *2 ore + 3 iezi* și *Aduceri-aminte*. Scrierile lui sînt traduse în italiană, engleză, rusă, franceză, germană. Devine membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Mondiale a Literaților (Washington), este

membru de onoare al Societății Scriitorilor din Țirgovîște.

În lista premiilor obținute de Ianoș Țurcanu se înscriu: Premiul Bibliotecii Naționale (1995), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2001), Premiul Bibliotecii „Gheorghe Asachi”, Iași (2005), Premiul Salonului Internațional de Carte, Chișinău (2007), Premiul *Simpatia copiilor* al Salonului Internațional de Carte pentru Copii, Chișinău (2008), Premiul *Eros* al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, Premiul *Mihai Eminescu*, Salonul Internațional de Carte Românească, Iași (2008), Premiul *Cartea anului* al Salonului Internațional de Carte pentru Copii, Chișinău (2009), Premiul *Cartea-surpriză* al Salonului Internațional de Carte pentru Copii, Chișinău (2010) ș.a. Este deținătorul medaliei *Mihai Eminescu*, distincție de stat din RM.

Primul vorbitor a fost **Victor Țivircun**, directorul Institutului de Integrare Europeană și Științe Politice al AȘM, care a menționat că pînă la aniversarea sa I. Țurcanu a parcurs o etapă importantă din viață, care totalizează un număr impunător de cărți editate, de texte pentru cîntece etc. „Sperăm că acest dar de la natură – de a crea pentru oameni lucruri frumoase – I. Țurcanu îl va menține și în viitor”, a spus V. Țivircun, care i-a înmînat lui I. Țurcanu o distincție academică – medalia jubiliară.

A urmat luarea de cuvînt a acad. **Mihai Cimpoi**, critic și istoric literar, eminescolog, care a pus în evidență calitatea lui I. Țur-

canu de a cultiva prietenia. „Protagonistul nostru este un veritabil creator de valori, în urma activității lui, noi, contribuabilii de frumos, ne alegem doar cu lucruri bune. Ne-a impresionat și activitatea dumnealui ca redactor la revista *Moment poetic*, o ediție periodică cu profil aparte, repartizată în republica noastră și în România. Ceea ce face Ianoș Țurcanu în domeniul cîntecului e uluitor – scrie texte emoționante, tulburătoare, care ulterior devin șlagăre, iar lista de cîntece și de interpreți, pur și simplu, impresionează. Îi urez sărbătoritului sănătate și inspirație pentru creațiile ce vor urma să ne aline inimile tuturor”, a conchis acad. M. Cimpoi.

Din partea Ministerului Culturii a luat cuvîntul **Aliona Strâmbeanu**, șeful Direcției arte, învățămînt artistic și industrii culturale din cadrul Direcției generale de politici culturale, care a menționat că I. Țurcanu participă cu regularitate la multe manifestări culturale desfășurate în întreaga republică, cărțile lui de poezii și cele de aforisme se bucură de un succes de invidiat, conținutul lor ajunge la inima tuturor îndrăgostiților de cuvîntul scris. A. Strâmbeanu a înmînat „poetului iubirii” *Diploma de onoare* a Ministerului Culturii.

Cu urări de felicitare, din partea cîntăreților cu care colaborează I. Țurcanu, a venit interpreta și violonista **Maria Stoianov**, conducătoarea grupului folcloric „Ethnos”, care a reiterat că versurile din toate plachetele poetului – care muncește

mult, cu rîvnă și cu har – sînt cantabile, cu ritm moderat, expresive, iar unele dintre ele au inspirat-o să compună muzică. „Doresc ca toți cîntăreții de la noi să aibă cîte un cîntec pe versurile lui Ianoș Țurcanu”, a spus M. Stoianov, interpretînd pentru toți cei prezenți în sală melodia *Povestea mea*, apărută în urma colaborării fructuoase cu protagonistul.

Dr. în drept **Valeriu Nemerenco**, pretor al sectorului Buiucani al capitalei, i-a urât lui I. Țurcanu cît mai multe cărți de felul celor care au fost editate și care se lansează în chiar ziua cînd împlinește 65 de ani rodnici de viață. CD-urile la fel sînt bune și sînt așteptate cu nerăbdare nu numai de chișinăuieni, dar de toți cei cărora le plac romanțele și muzica ușoară românească. V. Nemerenco a citit din aforismele lui I. Țurcanu și a propus să se asculte în înregistrare *Imnul sectorului Buiucani* (versuri: Ianoș Țurcanu, muzică: Marian Stârcea, orchestrația: Valeriu Ciobanu, interpretare: Ricu Vodă, Erica și Capela corală „Doina”).

Poetul, prozatorul, dramaturgul, folcloristul **Iulian Filip** îl cunoaște pe protagonist de aproape 50 de ani. Depănînd amintiri de acum cîteva zeci de ani, I. Filip s-a referit și la activitățile din ultimii ani – în comun cu I. Țurcanu – la Direcția cultură a Primăriei Municipiului Chișinău, apoi l-a caracterizat ca om al Cetății, dar și al... familiei („nu știm ce a făcut, dar chiar în ziua lui de naștere i s-a născut un nepot, care împlinește un an”).

Criticul literar și poetul **Vitalie Răileanu** a menționat că I. Țurcanu posedă o pregătire de specialitate temeinică, fiecare vers al său este scris cu inima, dar și cu impresionantă măiestrie. V. Răileanu a citit din creația protagonistului și i-a înmînat un cadou simbolic – o corabie cu catarge.

Olga Stanciu, director executiv al Editurii „Prut Internațional”, a mărturisit că poeziile pentru copii ale lui I. Țurcanu sînt foarte ingenioase și se citesc ușor. „Cea

mai nouă carte editată la noi este *Dansul florilor*, care a fost aprobată pentru a fi tipărită de toți colaboratorii specialiști în unanimitate. I. Țurcanu este un om cu sufletul deschis, îi place umorul, în orice situație și cu toții găsește limbaj comun”, a spus O. Stanciu, înmînîndu-i sărbătoritului un buchet de trandafiri roșii.

Poetul, prozatorul și publicistul **Nicolae Dabija**, membru de onoare al Academiei Române, venit direct de la o conferință internațională, a relatat că I. Țurcanu este cel mai cunoscut poet-textier din republica noastră. „Uniunea Scriitorilor din Moldova are circa 300 de membri, dar dintre ei doar vreo 50 scriu cu adevărat, printre ei se află și Ianoș Țurcanu. E un poet care are vocație de a scrie mult pentru copii, are și auz muzical... Fiica mea cunoștea pe de rost poeziile lui. Activitatea de la Primăria Chișinăului a colegului nostru de breaslă a fost prodigioasă, de aceea l-au și concediat că... lucra bine, orice lucru îl făcea corect, cumsecade. Cu toate acestea,

credem că Ianoș Țurcanu, ajuns la această aniversare, se simte fericit și cu această ocazie îi transmit felicitări”, a spus autorul *Temei pentru acasă*.

Elena Pintilei, directorul Bibliotecii Naționale a RM, a apreciat participarea lui I. Țurcanu la diverse manifestări culturale și i-a înmînat – din partea colegilor și cititorilor BNRM – un tablou și un buchet de trandafiri roșii.

A venit cu bucurie și felicitări de la Iași poetul și editorul **Daniel Corbu** (de altfel, ca și Ianoș Țurcanu cînd vine la Iași) care a mărturisit că îi citește cu interes cărțile, deoarece ele au în interior un magnetism fabulos ce farmecă sufletul oricui. Oaspețele ieșean i-a urat lui I. Țurcanu ani mulți și rodnici și tot ce își propune să facă – să se împlinească. Soția poetului, Filomena Corbu, director de editură, a dăruit un set de cărți.

Scriitorul, publicistul, psihologul și profesorul **Aurelian Silvestru**, cu sinceritate a specificat că I. Țurcanu e un poet talentat care muncește zi de zi, iar drept

dovadă îi sînt cărțile tipărite. Ceea ce îl caracterizează în mod deosebit este faptul că are un simț dezvoltat al cuvîntului, de aceea textele cîntecelor dumnealui sînt extraordinare. Un merit al lui mai este faptul că se gîndește mult la soarta tineretului nostru, îi ajută pe cei care abia pășesc pe tărîmul poeziei, muzicii etc.

Claudia Balaban, directorul Bibliotecii Republicane pentru Copii „Ion Creangă”, îl cunoaște pe I. Țurcanu de circa 20 de ani, care este oaspete des și așteptat nu numai la instituția pe care o conduce, dar și la oricare alta din republică. C. Balaban s-a alăturat la toate cuvintele omagiale adresate lui I. Țurcanu de vorbitorii precedenți și i-a mulțumit pentru susținere și tot ce face pentru a crește o generație tînără demnă de sine și de predecesorii săi, care știe ce vrea și ce face.

Din partea Uniunii Scriitorilor din Moldova I. Țurcanu a fost felicitat – cu ocazia aniversării și a lansării cărților și CD-urilor sale – de către scriitorul **Vlad Zbârnciog**, care apoi a depănat amintiri de pe cînd tînărul I. Țurcanu trimitea la săptămînalul *Literatura și arta* proze, unele dintre care erau publicate.

Conf. dr. în filologie **Victoria Fonari**, Departamentul lingvistică română și științe literare, Facultatea de Litere, USM, a spus un adevăr de netăgăduit: „Ianoș Țurcanu este inima bibliotecarilor – persoana care întotdeauna ajută și sprijină colectivul Bibliotecii Municipale în orice inițiative noi și interesante.”

Șefa Filialei noastre din str. N. Titulescu, **Aliona Nosatăi**, a confirmat că I. Țurcanu face parte integrantă din echipa Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. „Întreaga creație a susținătorului nostru este realizată cu sufletul, dînsul își mobilizează toate aptitudinile și înclinațiile înnăscute în vederea obținerii unui rezultat pe placul inimii cititorilor și ascultătorilor care îl adoră”, a spus A. Nosatăi, oferindu-i lu I. Țurcanu drept

cadou un pix, cu care poetul să scrie viitoare sale versuri.

Poetul și regizorul **Vasile Căpățână**, președintele Asociației Culturale „Ideal”, i-a înmănat lui I. Țurcanu o diplomă pentru întreaga activitate de condeier.

Prof. **Ioan Odainic** i-a dăruit lui I. Țurcanu o culegere de 100 de romanețe, dintre care șapte romanețe sînt pe versurile lui I. Țurcanu.

Au cules aplauzele celor prezenți în sală la interpretarea cîntecelor pe versurile lui I. Țurcanu cîntăreții **Serj Kuzenkoff**, **Roxana** și **Andrian Panfili**. **Veronica Văluță-Bantaș**, solistă a orchestrei de muzică populară „Busuioc moldovenesc”, a interpretat *Imnul satului Pelinia* (muzică și versuri de Ilie Văluță). **Mariana Harjevschi** a citit poezia *Cartea* de I. Țurcanu, iar **subsemnatul** – o poezie-dedicație:

Să-i urăm succese, sănătate...

*Lui Ianoș Țurcanu,
la aniversarea a 65-a*

Rădăcinile-i se trag din satul Pelenia,
Studii medicale pe părinți i-au bucurat,
Dar la scurtă vreme gata-i cu fățărnicia
Și în altă breaslă cu plăcere s-a mutat.

El acum e un poet și prozator, așa zice:
Scrisul lui zglobiu adună magice culori...
Și la Primărie are funcție propice –
Că-i dibaci și mîna dreaptă la superiori.

Cel mai des în versuri dragostea
frumos o cîntă,
Un inimometru inventează pentru toți,
Iar la festivaluri plaiul nostru reprezintă,
Căci, la text de cîntec, hai întrece-l
dacă poți...

Pe copii cu vorbe drăgăstoase
îi dezmiardă,
Le prezintă întâmplări ce le voiesc chiar ei,
Cărțile-i cu animale reprezintă poartă
Spre o lume-n care să-i vedem
mai cuminței.

Doar cu aforisme, sfaturi,
gînduri înțelepte,
Prin literatură lecuiește orice morb...
Și, desigur, ține în sertare noi concepte...
Să-i urăm succese multe,
sănătate-n corp...

În sală, pe rafturi și mese, a fost etalată
expoziția *Un romantic autentic în lumea poeziei*
cu volume editate la noi, în republică,
și peste hotare (bibliotecarii care au contribuit
la realizarea ei sînt: **Elena Șendrea**,

Lidia Ciornaia, Ludmila Plescan). Sala de lectură a fost decorată cu citate din cărțile de aforisme ale protagonistului (au contribuit: **Tatiana Iovu, Daniela Gorincioi ș.a.**). S-a bucurat de o atenție deosebită expoziția de fotografii *Ianoș Țurcanu – prieten fidel al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (colectate, la fel, de colaboratorii Bibliotecii Centrale, șef de filială **Liuba Muntean**).

Poetul și prozatorul **Ianoș Țurcanu** a mulțumit tuturor vorbitorilor pentru cuvintele frumoase adresate lui cu ocazia aniversării, a lansării volumelor *Clopote de sticlă* și *Dansul florilor*, precum și a celor două CD-uri – *Iubire nemuritoare* și *Casino*, precizînd că în cuvîntul „mulțumesc” nu

poate încăpea tot ceea ce vrea să exprime în acest moment important din viața sa, cînd împlinește o vîrstă minunată. Au fost adresate mulțumiri și administrației BM pentru oferirea localului și căldura cu care colaboratorii bibliotecii l-au primit și l-au onorat pe sărbătorit.

Ianoș Țurcanu a spus că nu se va lăsa de scris, deoarece mai are multe gînduri, multe planuri de realizat – numai să-i dea Domnul sănătate... „Mi-ați făcut o surpriză... Tuturor le doresc mulți ani!...”, au fost cuvintele de încheiere la evenimentul cultural ale celui care scrie „cele mai frumoase cîntece de dragoste”.

ADN-UL POPORULUI NOSTRU

Elena RĂILEANU,
bibliotecar, Biblioteca Centrală, BM „B.P. Hasdeu”

„La început, Dumnezeu a făcut cerurile și pămîntul. Pămîntul era pustiu și gol, peste fața adîncului de ape era întuneric, și Duhul lui Dumnezeu se mișca pe deasupra apelor. Dumnezeu a zis: «Să fie lumina!» Și a fost lumină.”
(Geneza 1 : 1-3)

Un cuvînt rostit de Dumnezeu a avut consecințe extraordinare. Astfel, s-a început conceperea lumii în care trăim, prin cuvinte rostite. De aici înțelegem valoarea unui cuvînt și însemnătatea lui în viața noastră de toate zilele.

Pe 31 August 2016, ziua Sărbătorii Naționale *Limba Noastră cea Română*, la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” s-a adunat lume multă și frumoasă care înțelege importanța abilității dăruită de către Dumnezeu, abilitatea de a comunica. Dar pentru noi nu e importantă doar abilitatea dăruită, ci și *Limba Noastră cea Română*, prin care putem să ne înțelegem unii cu alții și care reprezintă ADN-ul poporului nostru.

Cu siguranță evenimentul a lăsat o amprentă în literatura contemporană, fiind lansate patru cărți cu o valoare con-

siderabilă pentru istorie, literatură, artă și suflet: *Dezrobirea Basarabiei* de **Mihai Tașcă**; *Din istoria veche a Basarabiei* de **Eugen Statnic**; *Rugă pentru Neam* (album monografic) de **Pavel Bălan** și *Cu Dumnezeu în fiecare zi* (poezii creștine) de **Valeriu Rață**.

Vlad Pohilă, scriitor și jurnalist, fiind moderatorul evenimentului, din primele clipe a accentuat importanța evenimentului: „Limba care ne unește trebuie să ne facă să gândim și, mai ales, să gândim ce vorbim.” Dr. în economie Vasile Șoimaru și-a expus părerea asupra cărților: „Aceste patru cărți sunt fructul anume pentru această zi”, iar despre cartea lui Mihai Tașcă a menționat că „o așteaptă specialiștii, dar nu numai”.

Volumul *Dezrobirea Basarabiei*, de dr. în drept Mihai Tașcă, reprezintă cu adevărat o comoară pentru istorici și pentru fiecare dintre noi, deoarece a fost elaborat în baza documentelor, autorul relatând motivele ce l-au făcut să lucreze la acest volum: „Primele documente le-am văzut în Arhiva Națională acum zece ani. Mi-am dat seama că erau interesante și nepublicate... E o artă să publici documente, pentru ca să fie de folos nu numai oame-

nilor din specialitate, dar și celorlalți cointeresați." Cartea *Dezrobirea Basarabiei* este compusă din două părți – prima conține documente în legătură cu viața socială a cetățenilor de pe acest teritoriu, iar a doua

parte include documente despre istoria satelor sau a diferitor regiuni.

Prezentându-și volumul *Din istoria veche a Basarabiei*, Eugen Statnic a afirmat că „cea mai mare virtute este să respecti pe

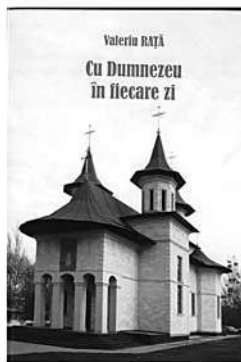
AVIZ

Cu ocazia Sărbătorii Naționale *Limba Noastră cea Română*, pe 31 August 2016, la ora 15.00, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” (Biblioteca Centrală, b-dul Ștefan cel Mare și Sfint, nr. 148) se vor lansa următoarele volume:

1. Mihai TASCĂ. *Dezrobirea Basarabiei: 22 iunie 1941 – 23 august 1944* (Editura „Serebia”, 2016).
2. Eugen STATNIC. *Din istoria veche a Basarabiei* (ediția a 2-a, completată și adăugită, Editura „Serebia”, 2016).
3. Pavel BALAN. *Rugă pentru Neam* (album monografic, Editura „Lumina”, 2016).
4. Valeriu RAȚĂ. *Cu Dumnezeu în fiecare zi* (poezii creștine, Tipografia „Balacron”, 2015).

Moderator: Vlad POHILĂ, scriitor, jurnalist, lingvist.

Sint invitați toți doritorii, toți cei pasionați de istoria Neamului românesc, de frumusețea surprinsă cu obiectivul aparatului de fotografiat, precum și de luocrea cuvântului scris.

Administrația BM „B.P. Hasdeu”
Tel. de contact: 022-223-360 (anticamera)

ceilalți, religia lor, naționalitatea. Cu gândul acesta am început cariera mea profesională de la 25 de ani.”

Eugen Statnic este savantul care cunoaște opt limbi, s-a impus plenar în electrotehnică, inclusiv în industria televizoarelor color, a inventat lămpile fluorescente. Chiar dacă viața l-a dus în diferite colțuri ale lumii, se simte legat de Basarabia natală și revine acasă de fiecare dată cu aceleași sentimente de nostalgie și bucurie. Este un mare pasionat de istorie și a scris cu scopul de a reaminti românilor istoria adevărată a poporului. „*Din istoria veche a Basarabiei* a ajuns la Chișinău și vreau să ajungă la cât mai mulți cititori, mi-ar plăcea să aud că și basarabienii de limba rusă, bulgară au citit această carte și și-au găsit un adăpost în ea, precum și faptul că înțeleg că pământul acesta e un pământ românesc”, astfel și-a exprimat speranțele autorul volumului Eugen Statnic.

Andrei Eșanu a prezentat cartea regizorului și fotografului Pavel Bălan *Rugă pentru neam* (fotoalbum monografic): „Pavel Bălan a avut posibilitatea să călătorească prin Basarabia, Nordul Bucovinei, în Ucraina și Rusia și a putut aduna diverse imagini din arhiva pe care ne-au lăsat-o strămoșii noștri...”

Volumul de poezii creștine *Cu Dumnezeu în fiecare zi*, semnat de Valeriu Rață, colegul nostru, șef oficiu în Secția editorială a BM „B.P. Hasdeu”, a fost ca un balsam pentru suflet, la finele evenimentului. Elevii de la Liceul Teoretic „Lucian Blaga” din capitală, sub îndumarea profesoarei de limba și literatura română, dna Victoria Școlnic, au recitat câteva poezii cu tematică religioasă. Acest minispectacol a creat o atmosferă specială, iar autorul a concluzionat: „Trebuie să credem în Dumnezeu, întru binele nostru și al societății.”

SPRE ÎNĂLȚIMILE LITERATURII: CĂLĂTORIND PE ARIPI DE ÎNGER

Tatiana BRAICOV,
Filiala „Onisifor Ghibu”

„Cele șapte virtuți Dumnezeiești, care fac un om cu adevărat puternic: umilința, suferința, iertarea, pocăința, compasiunea, resemnarea și sacrificiul.” (Igor Volnițchi)

Augustine Birrell spunea că „bibliotecile nu se fac, ele cresc”. Biblioteca „Onisifor Ghibu” nu este o excepție, ea crește și se îmbogățește cu fiecare carte bună lansată, achiziționată și cu fiecare cititor care-i trece pragul. Astfel, odată cu lansarea cărții scriitorului contemporan Igor Volnițchi *Călătorind pe aripi de înger* (Chișinău, Ed. „Estetini”, 2016), Biblioteca „Onisifor Ghibu”, în calitate de gazdă a evenimentului, a mai crescut cu încă o treaptă.

Directorul bibliotecii „Onisifor Ghibu”, criticul și istoricul literar Vitalie Răileanu și-a exprimat bucuria de a găzdui în Sala Nuciferă a bibliotecii lansarea cărții *Călătorind pe aripi de înger*, despre care afirmă că este „un zbor în adevăratele scriitorului, este liantul între sine și prezentul actual”. Despre Igor Volnițchi, Vitalie Răileanu a afirmat că este scriitorul care „și-a găsit calea prin carte, participând la spectacolul adevărului și reevaluării”.

Fire inteligentă și prietenoasă, Igor Volnițchi s-a bucurat de prezența în sală a multor prieteni, critici literari, traducători și scriitori, dar și personalități politice, care

au apreciat romanul *Călătorind pe aripi de înger* la un înalt nivel literar-artistic.

Criticul literar și prefațatorul romanului, Ion Ciocanu, a menționat că Igor Volnițchi are „un mod original de a scrie” și cu toate că textul e „criptic sau criptogramic”, acomodându-ne la stilul autorului, putem urmări relativ ușor relațiile protagonistului cu celelalte personaje la fel de enigmatice. Șapte personaje apărute ca și cum din neunde, fără nume și fără nicio identitate clară din capul locului și care par la început că dispar fără să fi exprimat ceva bine definit pentru cititor, se afirmă – abia spre finalul scrierii – drept șapte modalități concrete de a îndura și a suporta stările hărăzite de Dumnezeu fiecărui om încă înainte de a se naște.

Modalitatea neașteptată, surprinzătoare a autorului de a-și antrena cititorul în urmărirea subiectului abordat cu conștiința unei iluminări a lectorului e tocmai modul original al autorului de construcție a scrierii sale.

Și scriitorul Vlad Zbârciog a avut doar cuvinte de apreciere pentru noul roman „de o construcție inedită, cu subiecte neobișnuite, vădind o inteligență narativă”. Igor Volnițchi vine cu o trăire și un fond

filozofic, într-un spațiu ezoteric, prea puțin explorat și trebuie să depui un efort pentru a înțelege că există o lume dincolo de noi pe care poate n-o cunoaștem, dar aceasta nu-i anulează existența.

Leonid Bujor a reușit să descrie personalitatea lui Igor Volnițchi prin trei calificative definitorii: talentat, original, harnic. Iar pe lângă aceste trei calificative majoritatea vorbitorilor au menționat și calitatea lui Igor Volnițchi de a fi un prieten adevărat, iar Alexandru Jizdan, ministru al afacerilor interne din Republica Moldova, și-a exprimat speranța apariției unui nou roman, tot atât de reușit, de același autor.

Valoarea lucrărilor lui Igor Volnițchi a fost apreciată și de traducătorii care au tălmăcit anterior romanul *Învață-mă să mor* și au promis în fața tuturor celor prezenți la lansare că vor traduce și *Călătorind pe aripi de înger*, deoarece romanul merită și trebuie să ajungă pe masa a cât mai mulți cititori. În cheia dată s-a pronunțat Vugar Novruzov, businessman, scriitor și traducător azer, președintele Asociației Azerilor din Republica Moldova.

Romanele lui Igor Volnițchi nu sunt nicidecum „ușoare”, ele au „greutate” literară și necesită un efort de gândire pentru

a putea fi înțelese. Iar acest efort intelectual-meditativ constituie, în viziunea scriitorului, soluția pentru salvarea cititorului de la degradare: „Ce vreau eu de la cititorii care vor ține în mâini cărțile mele? În primul rând, să înțeleagă din start că scrierile mele sunt foarte grele, complicate, nu urmează niciun canon din cele considerate tradiționale în literatură. [...] Sunt convins că cititorul trebuie impus să „muncească” pe tot parcursul lecturii, ca, atunci când va ajunge la final, să aibă senzația că vede și simte nu doar rodul muncii scriitorului, ci și rodul propriei gândiri. Pe tot parcursul

lecturii, cititorul trebuie să-și pună întrebări, să revină pentru a citi pasaje, ce i-au lăsat senzația că nu le-a înțeles până la capăt, să caute altă literatură, care să-l ajute să înțeleagă mai bine ce citește [...]. Doar așa vom salva cititorii de la degradare și-i vom readuce în biblioteci, în librării, în lumea cărții!”

Îi dorim scriitorului Igor Volnițchi multă inspirație și noi realizări literare! Iar tuturor celor dornici de a se îmbogăți spiritual, emoțional și literar le recomandăm lectura romanului *Călătorind pe aripi de înger*.

SĂ CUNOAȘTEM MAI MULT GERMANIA ȘI POPORUL EI

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

De curînd a văzut lumina tiparului un volum ce va atrage atenția tuturor celor pasionați de geografie și istorie – *Să știm mai mult despre nemți* (Chișinău, Editura „Universul”, 2016) de Nicolae Cojocaru. Autorul s-a născut pe 20 mai 1935 în s. Coșernița, jud. Soroca. În 1953 a absolvit

Școala Medie Moldovenească din acest oraș, în 1959 ia licența în istorie la Universitatea de Stat din Moldova, iar în 1964 pe cea în filosofie la Universitatea „M.V. Lomonosov” din Moscova. A activat la catedrele de filosofie de la Alma Mater (din 1981) și de la Academia de Științe a Moldovei. Din

1993 a fost cercetător științific la Institutul de Filosofie, Sociologie și Drept. De la sfârșitul anului 2004 s-a stabilit în Republica Federală Germania. N. Cojocaru a investigat teme ca: esența administrării sociale și participarea maselor la ea; categoriile politice ale filosofiei sociale; particularitățile cunoașterii realității sociale; realitățile din societatea postcomunistă; starea și perspectivele filosofiei în Republica Moldova; problema acomodării nevorbitorilor de română din R. Moldova la mediul etnic autohton. În 2013 a editat cartea de memorii *Nevoia de mărturisiri despre vremurile sub care ai trăit*.

Nicolae Cojocaru este convins că pentru compatrioții săi e bine și util să cunoască cât mai multe date din experiența altor popoare și țări. De aceea, fiind stabilit de un deceniu și ceva la Düsseldorf, ne împărtășește impresiile despre acest oraș, despre poporul german și țara lui, alegând în expunere forma de popularizare a materialului colectat. Noua carte cuprinde și anexe în care autorul prezintă informații privind situația actuală în diverse domenii ale vieții nemților, totodată, relatându-ne unele posibilități și perspective ale progresării în continuare a RFG, inclusiv prin solu-

ționarea problemelor cu care se confruntă în anii din urmă. Ca anexă se publică și o amplă informație privind istoria foștilor coloniști germani din sudul Basarabiei (autor – ing. Eugen Statnic, născut în Basarabia, care, după o activitate îndelungată și rodnică în România, s-a instalat cu traiul la München).

Prefațatorul acestei lucrări, scriitorul și jurnalistul **Vlad Pohilă**, concretizează în *Cuvîntul-înainte: „Dacă ne-am apropia de modelul german de existență omenească...”*: „Multe m-au impresionat în această carte, poate cel mai mult finețea și precizia observațiilor privind modul de viață al nemților. La fel, și meticulozitatea cu care autorul descrie – pentru a fi maximum de convingător – cele mai surprinzătoare aspecte ale cotidianului german. [...] Încheind lectura primului compartiment – de impresii strict personale ale autorului nostru – m-am întrebat: oare să existe vreo fațetă a vieții cotidiene a germanilor care să nu fi fost abordată în manuscris? Nu cred să fi trecut peste vreun aspect, cât de cât important, din viața poporului și a statului german, la ora actuală, firește, cu accentul pe existența umană, Germania fiind dintre democrațiile în care statul se află în servi-

ciul omului, și nu invers, ca în Rusia sau în R. Moldova, Ucraina, Armenia, alte țări situate, de voie sau de nevoie, pe orbita rusească. [...] Linia generală a narațiunii este una laudativă – cred că nici nu s-ar putea altfel, atunci când vorbești de un popor ce și-a clădit istoria și identitatea prin muncă asiduă și foarte temeinică / calitativă, prin «stoarcerea» talentelor și energiilor, cu eforturi supraomenești, nu rareori chiar și cu jertfe, sacrificii.”

Pe 23 septembrie 2016, cititorii Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au avut posibilitatea să facă cunoștință atît cu volumul *Să știm mai mult despre nemți*, cît și cu autorul ei care a sosit din Germania să participe la lansarea acestei tipărituri în Sala cu Coloane a Bibliotecii Centrale. **Vlad Pohilă**, moderatorul manifestării culturale, a vorbit despre structura volumului care l-a impresionat mult și a specificat că acesta nu este un simplu ghid, ci e o scriere a unui filosof impresionat peste măsură de Germania, patria lui Goethe, Schiller, Kant, Schopenhauer și alte personalități de vază bine cunoscute lumii întregi. Autorul cărții împărtășește părerea că noi, românii din Basarabia, avem ce împrumuta de la nemți. Cei care merg în străinătate pot studia,

învăța de la ei multe lucruri frumoase și folositoare pentru a fi implementate cu succes în republica noastră. Nicolae Cojocaru menține permanent legătura cu baștina, cu oamenii melegului său, ne oferă o carte de învățătură, dar ne inspiră și optimism. Acest volum trebuie să ajungă în birouri din ministere, parlament, primării, în universitățile și liceele din orașele și satele noastre.

În continuare a luat cuvîntul prof. univ. dr. în filosofie **Vasile Țapoc**, de la Catedra Sociologie și Filosofie a USM, care a menționat că avem oameni care apreciază faptele și lucrurile făcute bine, ba chiar excelent de alte popoare și sînt gata să ni le împărtășească și nouă în vederea ieșirii din criza economică și politică în care a nimerit republica noastră. N. Cojocaru nu numai ne sugerează idei ce și cum să facem, ci le și promovează, le face să fie cunoscute de un număr mare de oameni și se străduiește ca noi să le aplicăm în practică, să devenim mai deschiși și mai atractivi. Dumnealui face aceasta deoarece nu poate să nu spună cum Germania, situată din punct de vedere geografic în centrul Europei, după înfrîngerea catastrofală din Primul și cel de-al Doilea Război Mondial,

a reușit să-și refacă economia și să devină una din cele mai prospere țări din lume.

Dr. **Silvia Șărănuță**, etnografă, colegă de grupă la USM cu protagonistul nostru, a reiterat că lucrarea scrisă de N. Cojocaru este un ghid prin viața materială și spirituală a unui popor foarte harnic, onest și punctual. „Din hărnicia și cumsecădenia nemților ar fi bine să ne inspirăm și noi”, a îndemnat S. Șărănuță, amintindu-și, totodată, și de spusele părinților ei care, în convorbirile cu sătenii, vorbeau despre... „lucrul făcut nemțește”, adică excelent.

A venit cu o felicitare pentru consăteanul său, din s. Coșernița, r-nul Florești, **Grigore Munteanu**, profesor la Liceul Teoretic „M. Sadoveanu” din Chișinău. „N. Cojocaru a trecut prin sufletul său tot ce a scris despre nemți. Noi trebuie să ne folosim de truda lui scrupuloasă și să nu-l dezamăgim”, a spus dumnealui. Autorul a primit felicitări și din partea a doi elevi de la acest liceu, aceștia i-au dorit noi proiecte ingenioase și cărți captivante și utile pentru conaționali.

Scriitorul **Andrei Burac** a amintit publicului din sală că în Germania a făcut studii o întreagă pleiadă de intelectuali români, care s-a întors în țară și a pus în practică, în aplicare cunoștințele acumulate acolo, iar la Chișinău a activat (peste 25 de ani!) în funcția de primar Carol Schmidt, care a transformat centrul administrativ al Basarabiei – la răscrucea secolelor XIX și XX – într-un oraș modern european. „Eseurile lui N. Cojocaru sînt nemaipomenit de frumoase, precum și toate lucrurile făcute de nemți, acest popor civilizată din inima Europei”, a spus A. Burac.

Larisa Dohotaru, de baștină din Coșernița, Florești, șefa Direcției manuale școlare de la Întreprinderea Editorial-Poli-grafică „Știința”, și-a amintit despre Trocin Cojocaru, tatăl protagonistului, care a fost primar al satului. Apoi dumneaei a vorbit despre autorul volumului care este, cu toată certitudinea, omul potrivit la locul potrivit, precum și despre imaginile reușite din carte și de pe coperta ei.

Conf. univ. dr. în filosofie **Mihai Bra-ga**, șeful Catedrei științe sociounane, de la Universitatea Tehnică a Moldovei, s-a destăinuit că de mult medita asupra fenomenului cum au ajuns nemții la un nivel economic de dezvoltare atît de înalt, încît sînt invidiați de toți vecinii lor din jurul granițelor. Concluzia a fost că ei, nemții, se gîndesc – în primul rînd! – la om, pun pe primul plan valorile de tot felul, iar la noi, din păcate, situația este cu totul alta...

Prof. univ. dr. hab. în filosofie **Grigore Vasilescu**, de la Departamentul relații internaționale al Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova, director al Centrului de Studii Europene din cadrul aceleiași instituții, și-a exprimat satisfacția și bucuria, că (la o vîrstă onorabilă) N. Cojocaru a scris o carte atît de necesară popoului său. „La cursurile de europenistică voi vorbi studenților despre această lu-

crare, care este un exemplu de patriotism al autorului. Noi nu vom fi ca nemții, dar trebuie să preluăm tot ce e mai bun la ei, ca să ajungem la un trai fericit și decent”, a încheiat G. Vasilescu.

Prof. univ. dr. hab. în științe pedagogice **Virgil Mândăcanu**, neobositul luptător pentru valorile naționale românești din Basarabia, a relatat că acest volum este „un strigăt de iubire către poporul său din Basarabia, pe care autorul nu l-a abandonat”. Drept cadou, V. Mândăcanu a interpretat la armonică (muzicuță) melodia *Te iubesc*.

Jurnalista **Maria Vieru-Ișaeu**, a auzit de la martorii oculari în război doar vorbe de bine despre nemți, o caracteristică a lor era și să... nu fure. „Ar fi bine să se organizeze o excursie pentru doritorii de a vizita Germania”, a propus M. Vieru-Ișaeu.

Nicolae Cojocaru, bucuros că evenimentul cultural s-a desfășurat pe o notă

majoră, a mărturisit că a lucrat la scrierea cărții aproximativ cinci ani și aceasta a fost o datorie personală de a spune și compatrioților ce a văzut și cum se trăiește în Germania. Totodată, astfel și-a exprimat recunoștința față de țara care l-a primit ca pe un fiu al său. Cîteva sugestii ale autorului volumului *Să știm mai mult despre nemți* pentru toți cei dornici să-și vadă visurile împlinite: orice lucru trebuie făcut calitativ, să placă tuturor; să nu facem aceeași lucrare de două ori; să ne interesăm, să acumulăm cât mai multe cunoștințe despre Germania, să cunoaștem cine sînt și cum trăiesc nemții și alte națiuni civilizate.

Concluzia noastră este că ceea ce a făcut Nicolae Cojocaru merită toate laudele din lume. Așteptarea autorului a fost răsplătită cum se cuvine. Poate doar ar merita o atenție mai mare din partea autorităților republicane și locale...

EVADĂRI LITERARE LA RĂSCRUCE DE SECOLE ȘI MILENII

VI. PRISĂCARU

Cine ar fi crezut că un om de creație basarabean, o intelectuală de talia Eugeniei Bulat – atât de mult atașată de plaiul natal, de limba și de spiritualitatea română, – într-un moment de deznădejde va lua drumul pribegiilor, va evada sau se va „autoexila” într-o lume mirifică și, totuși, străină, alta, cu totul alta decât cea pe care o avem acasă? Evadarea la care mă refer s-a produs la începutul noului secol și mileniu, însă motivul aflării noastre printre străini, cel al pribegiei ca pretext pentru revenire prin catharsis acasă a ființei rătăcitoare, discret, își făcuse loc în creația ei literară cu mult mai înainte. Și cu toate că au trecut destui ani de la întoarcerea din „autoexil”, evadările, și cu deosebire ultimele, au marcat profund starea sufletească a poetei, eseistei, publicistei, editorului Eugenia Bulat. Poate și de aceea că este codreancă, or, codrenii au rădăcini parcă mai adânci în țarina Patriei, în solul românismului.

* * *

S-a născut în comuna Sadova, r-nul Călărași, la 19 septembrie 1956. A absolvit, Universitatea de Stat din Moldova, apoi și Universitatea Pedagogică „Ion Creangă” din Chișinău, la specialitatea de filolog, profesoară de limba și literatura română; ulterior reprofilându-se și specializându-se și ca publicist, editor, redactor de carte, traducătoare etc.

A lucrat ca profesoară la școala medie din satul natal până a fost aleasă ca prim primar votat în mod democratic, „curând după anul despărțitor de ape 1989”, după cum menționează scriitoarea însăși. În

anii următori, a practicat și alte servicii, a deținut funcții importante: în Secția administrare publică locală a Guvernului R. Moldova, la Institutul Național de Instruire Continuă, la Centrul Național de Creație Populară, la Agenția Națională de Presă „Moldpres”. În perioada anilor 2007-2013, conform mărturisirii poetei însăși, ea s-a „supus unui autoexil”, în Italia, la Veneția. Aici a scris și a lansat mai multe cicluri de versuri și cărți, concomitent implicându-se energetic în viața culturală a diasporei basarabeano-române, dar și a comunității locale, italiene, promovând, ori de câte ori avea ocazia, cultura românească, adevărul despre Basarabia – pământ românesc, înstrăinat de Patria-mamă, România.

A debutat cu poezii de o largă respirație civică, în anii 1989-1990, în periodicele *Literatura și arta*, *Orizontul* ș.a. Apreciată și la debuturi, și în deceniile următoare pentru fiorul liric al creației sale, Eugenia Bulat rămâne, totuși, în primul rând, o poetă a reflecției filosofice, civice, militante, naționale. Atât ca poetă, cât și ca eseistă s-a impus prin scrieri angajate, având fructuoase colaborări cu importante reviste literare și de cultură basarabene și pan-românești, precum și italiene: *Clipa siderală*, *Viața Basarabiei*, *Literatura și arta*, *Glusul*, *Basarabia*, *Contrafort*, *Moldova*, *Jurnal de Chișinău*, *Bucureștiul literar*, *Tribuna* (Cluj-Napoca), *Europa* (Novi Sad, Serbia), *Le voci della Luna* (Bologna, Italia) etc. Referiri elogioase (prefețe, postfețe, recenzii etc.) la creația poetică a Eugeniei Bulat au scris încă în anii '90 ai sec. XX scriitori de prestigiu ca Mihai Cimpoi, Gheorghe Vodă, Anatol Ciocanu, Leonida

Lari, Ion Vatamanu ș.a.; mai târziu s-au referit laudativ la scrisul ei Adrian Dinu Rachieru, Ion Ciocanu, Iulian Filip, Andrei Langa, Nina Corcinschi, Ciprian Volocu ș.a. Creația literară a Eugeniei Bulat a adunat în palmares un număr impresionant de consemnări, recenzii, comentarii și de autori italieni.

Eugenia Bulat are meritul deosebit de a fi întemeiat, ca director fondator (mai apoi, rămâne director onorific), revista de cultură și creație literară a noii generații *Clipa siderală* (ulterior, *Clipa*), un timp, sprijinită fiind de către Institutul Cultural Român din București (Premiul de Stat pentru Literatură pentru Tineret, 2009). De asemenea, a fondat cenaclul „Iulia Hasdeu”, Concursul Național de creație literară cu același nume și colecția de debuturi ale tinerilor scriitori *Debut sideral*. Toate aceste instituții literar-artistice și instructive au fost o adevărată pepinieră de tinere talente, descoperite și promovate atât din Basarabia, cât și din alte provincii istorice românești.

În „perioadă italiană” a scris și a lansat două volume bilingve de poezie: *Veneția ca un dat. Jurnalul unui evadat din Est = Venezia ti fu data. Diario di una latitante dell'Est* (Chișinău, 2008, trad. în ital. de

Gabriella Molcsan); și *În debara. Al doilea Jurnal al unui evadat din Est = Nello sgabuzino. Secondo diario di una latitante dell'Est* (Chișinău, 2010), versiunea italiană aparținând lui Geo Vasile. Ambele volume au fost prezentate la Institutul Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția (2009), la Academia di Romania din Roma (2011), la Salonul Internațional de Carte de la Torino (2012), Centro Studi Dónne per la Pace din Veneția (2010), Biblioteca Universității Ca' Foscari din Veneția (2011), Centrul Cultural CANDIANI din or. Mestre (2010), Biblioteca Civică din or. Mestre (2010), Biblioteca Civică „Callegheri” de la Veneția (2012); aceste și alte volume de E. Bulat au mai fost lansate în cadrul diferitelor manifestări în instituții culturale din orașele italiene Padova, Treviso, Mestre, la Festivalul Internațional Multicultural de la Giavera (2011). Se află în curs de apariție (2016) cel de al treilea, și ultimul, *Jurnal al unui evadat din Est – Piatra de Ca' Vendramin = La piedra di Ca' Vendramin*, deja în versiunea italiană a autoarei.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova și al celei din România. Poezii de E. Bulat sunt prezente în zeci de antologii și culegeri de lirică feminină, civică,

de dragoste etc., apărute la Chișinău, București, Timișoara etc., precum și în Italia.

E. Bulat deține numeroase distincții și premii, inclusiv Ordinul Republicii (2009), pentru contribuție remarcabilă la Mișcarea de Eliberare Națională și pentru merite deosebite în promovarea valorilor democratice și a adevărului istoric. A mai fost distinsă cu Premiul Departamentului pentru România de Pretutindenii pentru „promovarea Literaturii Române în străinătate” (București, 2010); nominalizare pentru *Premio speciale per la letteratura straniera* la Concursul Internațional de Poezie *Ugo Foscolo*, ediția 2008, Genova, Italia; Premiul *Ziarului de gardă* (Chișinău, 2006); Premiul special la Salonului Național de Carte pentru Copii pentru studiul *Erupția*

rostirii sau generația „Clipei siderale”. Ideea națională, poezia (Chișinău, 2005); Premiul special pentru cel mai bun text la Festivalul Internațional de muzică ușoară *Două inimi gemene*, ed. a 2-a (Chișinău, 2004); Premiul I pentru Poezie al publicației *Glasul Națiunii* (București, 1996); Premiul I la secțiunea *Debut* al SIC (Chișinău, 1994); Premiul I, pentru Poezie, la Festivalului Internațional de Creație Literară „D. Bolintineanu” (or. Giurgiu, România, ed. I, 1993) ș.a.

La mulți ani, dragă Eugenia Bulat, cu noi împliniri sufletești. Fie ca evadările tale să se producă numai în universul armoniei poetice și al frumosului care, cu certitudine, ne va ajuta să depășim impactul acestor vremuri tulburi.

POLIFONIA DE CREAȚIE A MIROSLAVEI METLEAEVA

Vlad POHILĂ

Răspunsul la eventuala întrebare „Cine este Miroslava Metleaeva?” comportă o anumită dificultate, dacă nu chiar un risc. Și la mijloc nu e decât vasta și variata ei muncă de creație, pe care aș prefera să o numesc „polifonie de creație” – cu gândul, evident, și la unul dintre scriitorii ei preferați, Dostoievski. Nu sunt prea mulți oameni ai scrisului

ce ar implica o definiție asemenea celei pe care trebuie să i-o facem Miroslavei Metleaeva: poetă, prozatoare, eseistă, jurnalistă; traducătoare din română în rusă; critic și istoric literar, cercetător științific. La aceste incontestabile adevăruri, mai denunțăm unul prea puțin cunoscut publicului cititor, chiar și unor admiratori ai creației sale: numele adevărat al scriitoarei este Riva Rozner, iar în actele de identitate figurează ca Miroslava Lukiancikova, acesta fiind numele soțului.

S-a născut la Chișinău, pe 11 septembrie 1946, într-o familie mixtă de intelectuali: mama, Edith Rozner (1915-2014), evreică de mare cultură românească, profesoară la școală; tata, Gavriil Metleaev (1920-1981), rus, funcționar, fost partici-

pant la al Doilea Război Mondial în cadrul armatei sovietice.

Licențiată cu mențiune a Facultății de Filologie din cadrul Universității de Stat din Moldova (1970), a mai absolvit Cursurile superioare Teleradio, cu specializarea pentru televiziune (1982). În anii 2001-2002 a urmat masteratul la Universitate, obținând diploma de master în psihologie. A lucrat ca profesoară de rusă în diferite școli din republică (1971-1979); redactor principal de programe la TeleRadio Moldova (1979-1982); specialist principal pentru mass-media la Ministerul Agriculturii și prezentatoare de programe cu tematică agricolă la TVM (1982-1990). Ca ziaristă, a activat la diferite publicații periodice, inclusiv: în anii 1990-1995, la oficiosul *Nezavisimaia Moldova*, la revista de limbă rusă pentru femei *Zerkalo (Oglinda)*, în calitate de redactor fondator (1994-1995); coredactor al gazetei lipovenilor din România *Kitej-grad* (2001-2011), ce apare la Iași. A fost redactor-șef al revistei de cultură și spiritualitate evreiască *Istoki (Obârșii, 2003-2011)*. În anii 2007-2012 colaborează, ca membru al colegiului de redacție, la almanahul literar și de cultură *Golosa Sibiri (Vocile Siberiei)* din or. Kemerovo, Rusia. În anii 2004-2011 a fost consultant pentru traduceri la Fondul Literar al Uniunii Scriitorilor din Moldova (USM), făcând parte din conducerea Fondului Literar al USM și mai fiind membru (2008-2011) al Consiliului Uniunii Traducătorilor din țările foste republici în componența URSS. Din anul 2011 este colaborator științific la Institutul de Filologie al AȘM, din 2014 face studii de doctorat sub îndrumarea acad. Mihai Cimpoi, alegând subiectul de cercetare *Traducerea ca parte componentă a procesului literar: poemul lui Mihai Eminescu „Lucefărul” în spațiul literar rusesc*.

A debutat cu poezii, în anii de studenție, în presa de limbă rusă din Chișinău. Debut editorial în anul 1992, cu placheta

la jivu sredi vas (Trăiesc printre voi), urmată, în 1994, de culegerea *Pesni noci (Cântece nocturne, 1994)*, ca abia peste șase ani să scoată altă carte de poezii, *Ten' galeona (Umbra galionului, 2002)*. Fiecare volum nou atrăgea tot mai mult atenția criticii literare, dar și a cititorilor sensibili la poezia reflexivă, filosofică, profundă; ancorată vag în realitate, autoarea dând preferință implicațiilor de natură biblică sau talmudică. Deși a avut tentația prozei și mai înainte (de ex., povestirea *Privet, missis Watson (Bună ziua, doamnă Watson, 2008)*; în colaborare cu R. Aronov), M. Metleaeva „s-a grăbit încet” spre proză, lansând însă aici un debut revelator: cartea *Igra v pazli – Jocul de puzzle* (prima ediție, din 2010, includea atât proză, cât și poezie, dar în 2012 a dat la tipar o ediție maximum apropiată de forma clasică a romanului, mizând exclusiv pe proză). Romanul are un număr spectaculos de recenzii și consemnări – atât la Chișinău (inclusiv în presa de limbă română), cât și în mari centre culturale din Rusia și din Europa.

Relativ târziu a prins a-și valorifica M. Metleaeva și harul de traducătoare: mai mult din română, mai puțin din ucraineană. Oricum, într-un termen record a putut înregistra, în domeniul tălmăcirii din română în rusă, impresionante împliniri, dintre care vom menționa: versiunea *11 elegii* de N. Stănescu, scrieri de Leonard Tuchiltu, eseuri de C. Noica (*Spiritul românesc la cumpătul vremii. Șase maladii ale spiritului contemporan*), sute de poezii dintre cele mai frumoase de zeci de autori basarabeni din generațiile anilor '30-'40, apoi '60-'90 ai sec. XX, până la începutul anilor 2010: Aureliu Busuioc, Leonida Lari, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Vasile Romanciuc, Iulian Filip, Leo Butnaru, Eugen Cioclea, Ion Proca, Marcela Benea, Călina Trifan, Em. Galaicu-Păun, Aurelia Borzin ș.a. Aceștia li se alătură versiuni în rusă din poezia lui Ilie Motrescu, de la Cernăuți, și o culegere cu

scrieri de poeți din prima capitală a Țării Românești, Târgoviște. Un loc aparte revine noii traduceri din *Lucaefărul*, pe care M. Metleaeva s-a ambiționat să o realizeze, chiar dacă știe prea bine că există o mulțime de alte versiuni, unele aproape că impecabile, fără cusur.

La rândul-i, poezii și proze de M. Metleaeva au fost traduse în limbile engleză, germană, ebraică etc.; desigur, și în română, în cazul versiunilor în limba noastră aducându-și contribuția Ion Proca și Nicolae Rusu.

Ca mamă și bunică preocupată de educația estetică a tinerei generații, M. Metleaeva a scris, tipărind la Editura „Prut Internațional” (2005) câteva lecturi aparent „facile”, dar suficient de instructive pentru copii, având ca punct de plecare lumea micilor animale și a florilor. A și tradus scrieri cu asemenea subiect, pentru cei mici, inclusiv circa 30 de cărți inspirate sau adaptate / dezvoltate (în limba rusă) după fascinantele filme cu desene animate ale lui Walt Disney (apărute la Editura „Litera”, în anul 2012).

M. Metleaeva este o laborioasă, profundă și dăruită traducătoare, dar și propagatoare a literaturii și culturii românești în lume. Fascinația traducerii unor capodopere din literatura română a apropiat-o și mai mult de cultura și spiritualitatea românească, cu timpul elaborând tablete, apoi eseuri, apoi studii vizând activitatea literară a unor scriitori sau expunând impresii pertinente despre epoci și curente din literatură românească. Este dotată cu gust și discernământ, vădind clare capacități de analiză și de sintetizare, iar după cum observă acad. Mihai Cimpoi, viziunea Miroslavei Metleaeva este una integratoare (sau: integraționistă), căci ea sfidează frontierele politice, referindu-se la o singură literatură română, ca și la o singură limbă din care traduce, ca și la o cultură pe care o servește. În acest sens, M. Metleaeva ne

oferă un admirabil model nu numai de integrare spirituală, dar și de slujire devotată a spiritualității în care i-a fost dat să trăiască.

Participă la numeroase manifestări științifico-practice naționale și internaționale în domeniul teoriei, practicii și artei traducerii, comparatismului, conlucrării scriitoricești, de fiecare dată profitând de ocazie pentru a populariza în diverse țări literatura română, atât din Basarabia, cât și din întregul spațiu spiritual românesc.

Deține numeroase distincții, premii, diplome, inclusiv: Medalia *Mihai Eminescu* (2010), Diploma și Premiul Festivalului internațional de poezie *Nichita Stănescu* (2006), Medalia și Diploma Festivalului internațional de poezie *Nichita Stănescu*, pentru traducerea poeziei stănesciene în rusă (2003, Ploiești, Prahova); Diploma și Premiul USM, pentru traducerea în rusă a creației lui L. Tuchilatu (2001); Diploma USM pentru romanul *Jocul de puzzle* (2011); Diploma și Premiul SIC-2012, pentru traduceri literare din română în rusă (2012); Diploma Conferinței internaționale *Arta cuvântului*, consacrată aniversării a 200-a de la nașterea scriitorului rus M. Lermontov (București, 2014); Diploma de bronz de laureat al Concursului literar internațional din Germania *Cea mai bună carte a anului 2015*, pentru *Jocul de puzzle* (Berlin – Frankfurt pe Main, 2015); Diploma Societății culturale polone *Jan al III-lea Sobieski*, pentru conlucrarea energică în domeniul culturii; Diploma Concursului internațional *Maximilian Voloșin* (Koktebel, Crimeea, 2009); Diploma de Excelență a BM „B.P. Hasdeu” pentru colaborare cu revista *BiblioPolis* (2007) etc.

Membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1991), a Uniunii Scriitorilor din Moldova (1995), a Uniunii Scriitorilor din România (2002), a Asociației Internaționale a traducătorilor (2009), a Filialei din Chișinău a PEN-Clubului (2012).

Ajunsă la o frumoasă aniversare, Miroslava Metleeva se află mereu în căutarea unui echilibru estetic sau a unei unități estetice pe care mulți le-au pierdut, alții le-au

risipit ca pe ceva lipsit de importanță, când, de fapt, viața noastră se ține și pe acești stâlpi simbolici ai mersului înainte ferit de stresuri, debandade, primejdii.

COMPETITIV ÎN ȘTIINȚA ECONOMIEI, TEMERAR ÎN CREAȚIA LITERARĂ

*Dr. Vasile ȘOIMARU,
Vlad POHILĂ*

Persistă – și nu numai la noi – o prejudecată că economiștii (ca și matematicienii, fizicienii, biologii, chimiștii...) ar fi preocupați exclusiv de materia căreia s-au consacrat: cifre, diagrame, respectiv, ecuații, formule, scheme... Că nu este întocmai așa, ne-o demonstrează și un om din preajma noastră: mulți l-au avut de profesor la Universitatea de Stat din Moldova sau la ASEM, unii îi sunt colegi de catedră sau de Academie, alții i-au citit, plăcut surprinși, scrierile literar-documentare și eseistice. Poate ați intuit: ne referim la Dumitru Moldovanu, economist, profesor universitar, istoric și scriitor, mem-

bru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. La începutul lunii de mijloc a toamnei dumnealui a ajuns la o aniversare ce impune un bilanț mai sever decât, să zicem, cu un deceniu-două în urmă. Un bilanț al activității dlui prof. univ. dr. hab. D. Moldovanu încercăm să facem și noi, în rândurile ce urmează, ele constituind și un călduros omagiu pentru sărbătorit – din partea unui coleg de catedră, respectiv, a unui fost student.

Născut la 2 noiembrie 1946, în s. Piatra (Orhei), face studii la Universitatea de Stat din Chișinău (1964-1968), al cărei licențiat este, la specialitatea Istoria și științe sociale. Studii de doctorat la Catedra economie politică a Universității de Stat „M. Lomonosov” din Moscova (1975-1978). În 1979 susține teza de doctor în economie, cu tema de cercetare *Particularitățile autofinanțării în asociațiile agroindustriale*. În 1997, în cadrul ASEM, susține teza de doctor habilitat în științe economice, cu subiectul *Independența transformărilor sistemice și a integrării în economia mondială a țărilor în tranziție*.

A avut mai multe stagii și cursuri de perfecționare profesională, inclusiv: stagiul lingvistic la Montpellier (Franța, 1982), stagiul științifico-didactic la Universitatea „M. Lomonosov” din Moscova (1987), stagiul științific la Centrul de economie și po-

litică europeană (Lille, Franța, 1993-1994); stagiu științific și practic la Universitatea din Nebraska, Omaha, SUA (1995); stagiu științific și practic la Universitatea din Grenoble, Franța (1999); cursuri de studiere a limbii engleze la Universitatea Americană din Blagoevgrad, Bulgaria (1999, 2000).

Debutează în activitatea profesională în 1968, ca asistent la Universitatea de Stat din Chișinău (până în 1975), unde revine după studiile de doctorat la Moscova. Activează, un timp, ca profesor de economie la Universitatea din Bamako (statul Mali, din Africa de Vest). Între 1985 și 1991 este angajat la USM, deja în calitate de conferențiar. Odată cu deschiderea ASEM (1991), se încadrează aici, mai întâi conferențiar, șef al Catedrei de economie politică și doctrine politice, fiind promovat profesor universitar (1994). Din același an este și decan al Facultății de Relații economice externe, funcție pe care o deține până în prezent. Promovat membru corespondent al AȘM, în 2007, în anii următori este profesor invitat la câteva universități de peste hotare (Grenoble, Franța; București; Minsk, Belarus; Vilnius, Lituania).

Desfășoară și alte activități: membru al Consiliului Economic Suprem de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1997-2000); membru al Consiliului Economic de pe lângă prim-ministrul Republicii Moldova (2001-2003); membru al colegiilor de redacție sau al consiliilor științifice ale revistelor științifice și științifico-didactice: *Economica* (ASEM, din 1997), *Economie și finanțe* (Chișinău – Sibiu (1998-2000), *Economie și sociologie* (Academia de Științe a Moldovei, din 1996); *Perekriostki*, Universitatea European-Umanitară, Minsk, Belarus (din 2004), *Monitorul economic* (din 2006) și *Economy, Transdisciplinarity, Cognition*, Universitatea „G. Bacovia”, Bacău; expert din partea RM la evaluarea proiectelor de cercetare în cadrul Programului TACIS – ACE, Bruxelles, Belgia, 1995, al proiectelor

didactico-științifice ale Programului TEMPUS – TACIS, Torino, Italia, 1998, etc.

Specializări și discipline predate: Teorie economică (Economie politică); Doctrine economice; Economia relațiilor externe ale Republicii Moldova; Economia mondială; Planificarea economiilor naționale. În perioada anilor 1992-2015 aria preocupărilor științifice, destul de vastă, s-a plasat, în fond, la „frontiera” între „teoria economică” (economia politică) și „economia mondială”. Direcția principală de cercetare în această perioadă a fost: *Transformările sistemice și respecializarea economiei moldovenești – condiție esențială a integrării ei echitabile și eficiente în economia mondială*. Prof. D. Moldovanu a formulat un șir de concepte, ipoteze și propuneri cu privire la:

- teoria și practica tranziției la economia de piață în diferite țări, interdependența între globalizare și tranziție;
- necesitatea, caracterul și mecanismul schimbării timpului de specializare a țărilor în tranziție;
- particularitățile comerțului exterior și ale politicii comerciale în R. Moldova;
- investițiile străine directe ca forță motrice a globalizării;
- avantajele și dezavantajele aderării RM la UE;
- particularitățile economiei subterane în relațiile economice internaționale;
- evoluția doctrinelor economice;
- elaborarea teoriei intitulată *Economia imaginației creative*.

În calitate de conducător sau consultat științific, D. Moldovanu a pregătit șapte doctori și doctori habilitați în științe economice, inclusiv o persoană în cotutelă cu Universitatea PMF din Grenoble, Franța.

D. Moldovanu a participat la realizarea unor importante proiecte internaționale, inclusiv în calitate de: coordonator și par-

tener al proiectului de cercetare *Integrarea Republicii Moldova în economia mondială și europeană*, realizat în cadrul Programului TACIS – ACE, în colaborare cu specialiști din Franța, Grecia, R. Moldova (1995-1997); partener al proiectului de cercetare *Ocuparea, șomajul și adaptarea forței de muncă în condițiile transformărilor sistemice din Republica Moldova*, realizat în cooperare cu parteneri din Franța, Rusia, Germania, R. Moldova (aceeași perioadă); coordonator și partener al proiectului de cercetare *Republica Moldova în strategia extinderii Uniunii Europene în Europa de sud-est* (dimensiunea economică) – proiect câștigat în cadrul unui concurs european, finanțat de Comisia Europeană (2000-2001); coordonator al proiectului *Reformarea învățământului economic superior la Facultatea de Relații Economice Internaționale prin implementarea noilor metode de învățământ și pregătirea tinerilor profesori* – proiect finanțat de HESP Budapesta și de Universitatea din Grenoble, Franța (2000-2003); coordonator și coautor al proiectului de cercetare, finanțat de AȘM, cu tema: *Integrarea europeană a RM: premise, avantaje și oportunități pierdute* (2008-2009).

În perioada 1997-2015, a organizat și a coordonat activitatea unor conferințe științifice și didactico-științifice internaționale cu participarea specialiștilor invitați din: Franța, SUA, Germania, România, Ungaria, Bulgaria. A participat, ca moderator și raportor, la simpozioane și conferințe științifice internaționale organizate în: Rusia, Franța, Polonia, România, Belarus, Ucraina. A debutat în presa de specialitate în 1973, în *Analele științifice* ale Universității de Stat, iar debutul editorial – studiul monografic *Istoria doctrinelor economice*, a avut loc în 1992. Scrie și ține prelegeri în câteva limbi: română, franceză, engleză, rusă. Rezultatele muncii de cercetare a lui D. Moldovan se regăsesc în cele peste 200 de lucrări științifice, metodice și științifico-publicistice,

publicate pe parcursul anilor 1973-2015, atât în R. Moldova, cât și în România, Rusia, Franța, Grecia, Ucraina, Belarus etc.

Este apreciabilă și activitatea literar-publicistică a economistului D. Moldovanu. Colaborând la numeroase ziare și reviste din Chișinău, București, Iași etc., se evidențiază prin articole de popularizare a doctrinelor economice în etapa actuală, precum și prin scrieri ce prezintă activitatea unor colegi de breaslă. Ca scriitor a debutat în 1979, cu o biografie romanțată a fiului de nobili basarabeni Serghei Lazo, ajuns comandant în Armata Roșie, apoi – victimă a ostilităților din timpul războiului civil din Rusia bolșevică. În 1981 tipărește o biografie a haiducului basarabean Tobultoc, din sec. XIX, cartea fiind scoasă din comerț din cauza suspiciunilor cenzurii că autorul ar fi criticat excesiv țarismul. A mai publicat un studiu documentar-literar consacrat lui Mihail Frunze, și acest basarabean fiind implicat în evenimentele tulburi generate de revoluția bolșevică și de războiul civil din Rusia, la începutul sec. XX. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1990).

Nominalizat *Cel mai înțelegător profesor al ASEM* în cadrul primei ediții a Concursului *ProfTOP – 2005*, D. Moldovanu devine laureat al Premiului *Petre S. Aurelian* al Academiei Române, pentru lucrarea *Economia Moldovei în capcana globalizării și tranziției* (2006). Cavaler al ordinului *Gloria muncii* (2011) și al ordinului bisericesc *Cuviosul Paisie Velicovschi*, de gradul II (2011); deține Premiul Primăriei Chișinău *Cartea anului în domeniul economiei* – pentru volumul *Doctrină și economiști celebri* (2011).

Prin felul cum predă, cum investighează și cum scrie, Dumitru Moldovanu demonstrează cu o impresionantă perseverență că este competitiv în știința economică, în același timp fiind și un temerar în creația literară, fie această eseistică, fie

scrieri în care filonul documentar se îmbină norocos cu imaginația și intuiția artistică. Elanul de care dă dovadă mereu, ne sugerează că savantul și scriitorul D. Moldovanu va mai scoate la lumina zilei noi

lucrări utile tineretului studios și specialiștilor, dar și noi creații eseistice și literar-documentare. La mulți ani și toți rodnici, Domnule Profesor!

ADMIRABILĂ ÎNGEMĂNARE A TALENTULUI MUZICAL CU IUBIREA DE NEAM ȘI ȚARĂ

Vlad POHILĂ

Există localități, a căror evocare, încă din adolescență îmi provocau un soi de invidie. Și nu mă refer la Ipoteștiul lui Eminescu, la Humuleștii lui Ion Creangă sau la Hobița lui C. Brâncuși. Am în vedere Horodiștea, ce l-a dat literaturii pe Ion Druță, sau Pererita lui Grigore Vieru; Marșința de unde a plecat în lume Sofia Rotaru sau Faraonii din fostul județ Cetatea Albă, baștina pictorului Mihai Grecu. Și abia într-un târziu mi-am dat seama că și satul meu natal are motive de a fi invidiat, în acest sens, doar și această localitate de pe orbita Florești – Bălți – Soroca a dat culturii naționale un nume de referință. Mai mult, maică-sa era și ea Pohileană, vară

dreaptă cu tatăl meu... Dacă intuiția nu vă șoptește nimic, vă ajutăm noi: e vorba de Simion Duja, faimos muzician, instrumentist (clarinetist, taragotist etc.), Artist Emerit al Republicii Moldova, profesor universitar, promotor de seamă al muzicii naționale autentice și în trecut, și în prezent.

Dintr-un motiv sau altul, despre S. Duja s-a scris și s-a vorbit relativ puțin – rămân cu această impresie până la proba contrarie, tot așa cum găsesc relativ modestă prezența publică a artistului Simion Duja. Chiar dacă am mai scris, prin ziare și reviste, despre acest celebru consătean, o fac din nou cu plăcere și mândrie, cu atât mai mult cu cât există și o motivare – la mijlocul acestei toamne maestrul împlinește o vârstă ce obligă, parcă, pe omul de creație, să facă o trecere în revistă mai minuțioasă a vieții și activității, a speranțelor și împlinirilor, în fine, a crezului de care s-a ghidat.

Viitorul muzician și profesor universitar s-a născut la 9 noiembrie 1946, în familia țaranilor gospodari Daria și Ion Duja din s. Putinești, r-nul Florești. Face studii la Școala de Muzică „Ștefan Neaga”, la specialitatea instrumente de suflat și de lovire (1960-1964), apoi la Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu” din Chișinău, specialitatea – clarinet (1964-1971). Își începe cariera profesională ca solist-instrumentist în diferite formații folclorice de la Chișinău,

ca să se consacre apoi muncii didactice în domeniu, instruind adolescenți și tineri să stăpânească instrumentele populare de suflat, la instituția numită în prezent Academia de Muzică, Teatru, Arte Plastice (AMTAR).

Din 1985 este membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova, concomitent fiind ales președinte al Asociației Interpreți de Muzică Populară a Uniunii Muzicienilor din Moldova (până în 2014). Artist Emerit al Republicii Moldova (din 1987), în 1989 i se conferă titlul științifico-didactic de docent, la Catedra instrumente populare, din 1992 fiind profesor universitar la aceeași instituție. O perioadă a activat ca șef al Catedrei instrumente populare a AMTAP (1985-2014; 1987-1992). Devine șef al Catedrei instrumente aerofone și de percuție a AMTAP (din 2009 până în prezent), o habă fiind și membru al Colegiului Ministerului Culturii.

Între timp, însuși profesorul S. Duja a avut numeroase evoluări, producându-se cu membrii faimoaselor orchestre de muzică populară „Lăutarii”, „Folclor”, „Mugurel”; alături de maeștrii Petru Neamțu, Vasile Iovu, Gavril Gronic, Anatol Vițu,

Constantin Rusnac ș.a. A evoluat în cele mai vizitate săli de spectacol din Chișinău (Palatul Național, Filarmonica Națională, Sala cu Orgă etc.); s-a produs și în turnee, nu numai în toată republica și în Nordul Bucovinei, dar și în România, Australia, Italia, Japonia, Germania, Elveția, SUA, Franța, Anglia ș.a. A fost prezent și la concerte jubiliare, cu *Daciada nr. 1* de T. Chiriac, în calitate de solist-taragotist concertând la Chișinău, București, Iași; Moscova, Sankt Petersburg, Tașkent ș.a.

În ultimul deceniu maestrul S. Duja a susținut un șir de master-class-uri și recitaluri de gală la instituții românești de mare prestigiu ca Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași (2008, 2015) sau Școala de Arte de la baștina lui Ciprian Porumbescu, din Suceava (2007, 2008). A prezentat lecții de măiestrie interpretativă și la Universitatea de Arte din Tiraspol (2012, 2013), iar în 2014, în cadrul Concursului Internațional al Ansamblurilor Instrumentale și Vocale „Șt. Neaga” (2014) i-a inițiat pe viitorii muzicieni pe tema *Tehnici de lucru în clasa de ansamblu de instrumente de suflat*.

Maestrul S. Duja îmbină cu succes activitatea didactică cu cea de creație, re-

alizând și valoroase înregistrări la Radio Moldova, TV Națională, alte instituții ale audiovizualului. Astfel, în fondul Radioului Național se păstrează, în interpretarea lui S. Duja, creații din patrimoniul universal (W.-A. Mozart, V.-A. Duvernoy, C. Stamitz, I. Pleell ș.a.); muzică de compozitori autohtoni: *Rapsodia nr. 1* de G. Enescu, *Concertele nr. 1, 2* de O. Negruță; lucrări de Gh. Neaga, B. Dubosarski, N. Chiosa, V. Poleakov, S. Lungul, C. Rusnac; piese reprezentative de muzică populară și de divertisment. Sunt memorabile înregistrările: *Doine și jocuri moldovenești* (Simion Duja, taragot); *M-a ajuns un dor de-acasă* (idem); *Concerte de Felix Mendelssohn-Bartholdy, Konzerts-tuck Nr. 1, Konzerts-tuck Nr. 2; Clasic, Ave Maria, Divertisment* (cu Ansamblul „V. Iovu). Vom preciza că *M-a ajuns un dor de-acasă* este, deocamdată, unicul CD cu muzică populară interpretat integral la taragot. În 1984 a fost realizat filmul-concert *Cântă Simion Duja* (muzică clasică și populară). Din creațiile sale muzicale vom menționa tabloul muzical *Moldovă, dragă Moldovă*, romanțele *Sunt anii mei, Copilăria mea* (Premiul II la Concursul *Crizantema de Argint*, 2006) etc.

Simion Duja este recunoscut și ca un inspirat autor de lucrări didactice: *Zece studii pe teme melodice populare, Fantezie, In memoriam Gh. Târțău*, pentru clarinet și pian, *Studiu de concert*, pentru clarinet și pian, etc. Este deosebit de mare meritul său la fondarea, organizarea și stimularea, în cadrul Uniunii Muzicienilor din Moldova, a Concursului Național al interpreților instrumentiști *Barbu Lăutaru*, care a ajuns deja la cea de-a noua ediție.

Om de o rară modestie, S. Duja a devenit proverbial prin faptul că mulți ani a refuzat să accepte titluri onorifice ca, în cele din urmă, devenind Artist Emerit, să declare că ar fi „un artist emerit al unui popor osândit”. Patriotismul său, dragostea sa pentru poporul oprost s-a manifestat

plener de-a lungul anilor și deceniilor – inclusiv prin vehemența cu care a militat dânsul ca să se promoveze muzica autentică, nestilizată în maniere străine. S. Duja se înscrie într-o listă onorabilă a cadrelor didactice de la câteva școli muzicale și de la Conservatorul „G. Musicescu” (actualmente, AMTAP), care au luptat pentru introducerea în învățământul muzical de la noi a studiului instrumentelor populare românești. Din acest punct de vedere, maestrul Simion Duja ne oferă un model de admirabilă îngemănare a talentului muzical cu iubirea de Neam și Țară.

S. Duja desfășoară și alte activități legate de promovarea neabătută a valorilor muzicale naționale, românești. Astfel, este președinte al Juriului la Concursul Internațional „E. Coca”, Chișinău (2014); membru al Juriului la Festivalul-Concurs Internațional *Cântecele Neamului*, Suceava, România (2009); membru al Juriului la Concursul Național *Barbu Lăutaru*; membru al Juriului la Concursul Național *Crizantema de Argint*; președinte al Juriului la Concursul Internațional al Ansamblurilor Instrumentale și Vocale *Ștefan Neaga* (2014); președinte al Comisiei Examenelor de bacalaureat (specialitate), Liceul Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu” (2000-2015) ș.a.

Obiectul unei motivate mândrii a muzicianului și profesorului S. Duja îl constituie discipolii săi. Or, în clasa prof. Semion Duja au studiat peste 50 de discipoli, mulți dintre ei ajungând laureați ai diferitor concursuri naționale și internaționale, unii evoluând acum în formații instrumentale, folclorice și / sau de muzică clasică, învrednicindu-se de impresionante titluri, premii, alte distincții ce le fac cinste. Iată doar câteva nume din ampla listă de discipoli ai lui S. Duja: Victor Dubenco, Maestru în Artă, a luat Premiul Mare, la Concursul *Barbu Lăutaru*; Ion Burlacu – Premiul Mare, la același concurs; Ghenadie Dabija, Maestru în Artă – Premiul I, la Concursul *Barbu*

Lăutaru; Adrian Gațcu – Premiul II, Concursul *Barbu Lăutaru*; Vasile Antohi – Premiul II, Concursul *Barbu Lăutaru*; Toni Rudenco – Concursul *Barbu Lăutaru*; Premiul I, Concursul Internațional *Eugen Coca*; Virgiliu Catărău – Premiul I, Concursul Internațional *Eugen Coca*; Andrei Lungu – Premiul I, Concursul Internațional *Eugen Coca*; Adrian Nicolae – Premiul I, Concursul Internațional *Eugen Coca*; Dumitru Negură – Premiul II, Concursul Internațional *Eugen Coca*; Alexandru Prisăcaru – Premiul II,

Concursul Internațional de la Novosibirsk, Rusia, 2015; Sergiu Caba – Premiul I, Concursul Internațional de Interpretare Instrumentală *Ioan Goia*, Iași (2015) ș.a.

La aniversare, dorim să-i spunem maestrului Simion Duja un sincer și călduros **La mulți ani!** – cu multe bucurii și multă muzică bună în jur. Îi urăm, de asemenea, să vadă cât mai grabnic realizarea, fie și parțială, a mării sale dorințe de a-și vedea poporul mai ferit de osândă, de prigoana necazurilor, stresurilor, deznădejdi.

Ministerul Culturii al Republicii Moldova
Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”

9 noiembrie 2016 ora 18:00. Sala Mare

Maestrul Concert jubiliar

Simion Duja la **70** ani

Invitați speciali:
Mihai Ciobanu,
Artist al Poporului
Simion Vrânceanu,
Artist Emerit
Lilia Roșca
Nina Sunțova

Orchestra "Tinerii Rapsozi"
a Centrului de Excelență
în Educație Artistică
"Ștefan Neaga"

Director artistic și dirijor:
Vasile Panainte, Mastru în Artă

La pian:
Elena Rogozenco
Angela Macari
Elena Turea
Luminița Ionică

Elevi și studenți - discipolii maestrului **Simion Duja**
Prezentator: **Rusalina Rusu**, Artistă Emerită

MAREA TEORIE A CONSPIRAȚIEI PRIVIND ANIHILAREA LUI MIHAI EMINESCU

(Cine este personajul care i-ar fi „regizat” nebunia)

Cosmin ZAMFIRACHE,
Botoșani

Un jurnalist și compozitor născut la Galați, Grigore Ventura, este bănuțit că ar fi fost pus să-i însceneze lui Eminescu nebunia și să-l dea pe mâna polițiștilor și a medicilor. În complot s-ar fi implicat Maiorescu, Slavici și alți apropiați ai poetului.

28 iunie 1883 a fost o zi fatidică pentru destinul poetului Mihai Eminescu. Redactor-șef și jurnalist la ziarul Timpul, oficios al Partidului Conservator, Eminescu a fost înlăturat din funcție în aceea zi și închis la ospiciul doctorului Șuțu, de pe Strada Plantelor din București. Verdictul oficial a fost nebunia, care-l lovise subit pe marele poet. „Timpul, organul Partidului Conservator, are ca director răspunzător pe d. Mihail Paleologu, cu începere de ieri. D. Mihail Eminescu, șef redactor al Timpului și unul dintre cei mai distinși poeți și publiciști români, tânăr înzestrat c-un talent și c-o inimă și mai deosebită, a fost atins în mod subit de o boală gravă. Dorim o completă și repede însănătoșire a confratelui nostru”, anunța Timpul pe 3 iulie 1883.

Eminescu, deținut politic

Analizând cazul, academicianul Eugen Simion arată că, într-adevăr, Eminescu suferise o cădere nervoasă cauzată de programul încărcat și de suprasolicitația de la ziarul *Timpul*, dar și a problemelor întâmpinate de poet și că este posibil să fi suferit de sindrom bipolar. Cu toate

acestea, majoritatea specialiștilor în viața și opera lui Eminescu sunt convinși că de această afecțiune au profitat cei care doreau ca Eminescu să dispară din viața publică. Eminescu era un jurnalist temut, care criticase atât regimul liberal, cât și anomaliile din societatea românească. Mai mult decât atât, era un militant pentru unirea tuturor provinciilor românești și era cât pe ce să zădărnicească o alianță secretă între România și Austro-Ungaria. În aceste condiții, poetul ar fi fost înlăturat în mod voit.

„Pentru a nu-l martiriza, varianta convenabilă ar fi fost sanatoriul. Internarea din 28 iunie 1883 a fost, în realitate, o arestare mascată, mai odioasă decât una la lumina zilei. D. Vatamaniuc, cel mai avizat cunoscător al publicisticii eminesciene și documentarist de primă mână, afirmă că Eminescu a fost, din nefasta zi, deținut politic”, scria Theodor Codreanu în *Eminescu – drama sacrificării*. Se vehiculează ideea că Eminescu a fost chiar asasinat, administrându-i-se un tratament mortal cu mercur pentru un sifilis inexistent. Omul care a jucat un rol esențial în „capturarea” lui Eminescu și adâncirea crizei din aceea zi fatidică de 28 iunie 1883 a fost Grigore Ventura. Acesta era un jurnalist, scriitor și compozitor care colabora la *Timpul*. Era un cunoscut al lui Eminescu și a fost considerat unealta lui Maiorescu și a complotiștilor care ar fi pus la cale, conform părerii unora dintre bio-

grafi, internarea lui Eminescu la ospiciu. Firul evenimentelor din ziua de 28 iunie 1883 a fost analizat în detaliu.

„Domnu’ Eminescu a înnebunit”

Ziua de 28 iunie 1883 începe la 5.00 dimineața pentru poetul Mihai Eminescu. Se trezește și se ceartă cu Catinca Slavici, soția reputatului scriitor și coleg de muncă al lui Eminescu. Eminescu, care stătea în gazdă la Catinca Slavici, ar fi vrut să dărâme casa „că-i umedă și urâtă”, se arată în scrierile lui Ion Russu Șirianu. Catinca Slavici trimite un mesaj rapid lui Maiorescu prin slujnica sa. „Domnu’ Eminescu a înnebunit. Vă rog să faceți ceva să mă scap de el, că e foarte reu.” Maiorescu nu se duce să vadă ce se întâmplă cu Eminescu. Din contră, se duce direct la sanatoriu și aranjează ca poetul să fie închis acolo. Mai mult decât atât, anunță pe toți junimiștii, fără să vadă despre ce este vorba, că Eminescu a înnebunit. Aceste detalii au ridicat semne de întrebare unor eminescologi. Nicolae Georgescu, critic, cercetător și istoric literar, presupune că biletul Catincai era de fapt o parolă masonică. „Partea stranie a lucrurilor e că Maiorescu reacționează ca și cum momentul crizei trebuia să sosească și pe care-l aștepta încă din 23 iunie, când pomenește voalat de planul pus la cale cu același inginer Simțion. El nu pune nicio clipă la îndoială «diagnosticul» Catincai Slavici, ba îl fixează în jurnal pentru posteritate și pe baza lui hotărăște destinul poetului”, este de părere Theodor Codreanu, un alt istoric literar care a studiat evenimentele din 28 iunie 1883.

Ventura, omul complotiștilor

În aceste momente intră în scenă personajul Grigore Ventura. Jurnalist ca și Eminescu, acesta colabora cu *Timpul*, dar mai lucrase sau va colabora și cu alte publicații, precum *L’Orient*, *L’indépendance Roumaine*, *Românul*, *Națiunea*, *Epoca* sau *Adevă-*

rul. Eminescu, după conflictul cu doamna Slavici, plecase, după cum arată mărturiile, pe Podul Mogoșoanei și se oprise lângă redacțiile *Timpul* și *Românul*. Ion Russu Șirianu precizează că ambele redacții au fost deja alertate de prezența „nebului Eminescu”, tocmai de către Grigore Ventura. Biografiile citați presupun că Ventura a fost trimis de Maiorescu cu misiunea „de a livra” mesajul. Poetul Mihai Eminescu este întâmpinat de un redactor de la *Românul*, lancu Procopiu. Acest Procopiu spune că Ventura plecase cu „ordine” și alertase toți junimiștii de faptul că Eminescu înnebunise, fără ca poetul să facă nimic ieșit din comun. Unii specialiștii spun că Ventura se va ocupa ulterior ca Eminescu să facă și ceva ieșit din comun, pentru a justifica internarea.

Eminescu înarmat cu un pistol

Poetul era chinat de căldură, insomnii și, mai ales, epuizat de munca de la ziar. Totodată, avea probleme cauzate de scandalurile care înconjurau societatea „Carpații”. Pe fondul sindromului bipolar, Eminescu a făcut, pe 28 iunie 1883, o criză. Theodor Codreanu și Nicolae Georgescu cred însă că această criză i-a fost provocată sau, mai precis, că poetul ar fi fost ațâțat să se dea în spectacol. Iar cel care s-a ocupat de acest lucru ar fi fost Grigore Ventura. Acest personaj s-a întâlnit cu Eminescu la Capșa, unde au luat masa. Grigore Ventura îi povestește lui Alexandru Ciurcu, cel care-și va publica memoriile și va aminti acest episod, că s-a așezat la masă cu Eminescu și că, la un moment dat, poetul a scos un pistol, ar fi amenințat-o fără motiv pe soția patronului și ar fi spus că trebuie să-l împuște pe rege. Același lucru îi spune Ventura lui Procopiu, afirmând că Eminescu „avea pistolul mare în mână” și dorea să-l împuște pe rege și îi critica pe liberali. Ciurcu spune în memoriile că, în loc să-l tempereze pe poet, Ventura îl duce pe

Eminescu direct la palat cu pistolul, instigându-l să-l omoare pe rege.

Nu îl găsisse la palat pe rege, așa că l-a trimis pe Eminescu la o baie la Mitrașewski. Pentru Theodor Codreanu, dar și pentru istoricul Șirianu, baia a fost, de fapt, capcana întinsă de Ventura poetului. Acolo, bănuiește Codreanu, Eminescu a fost închis, în timp ce Ventura a chemat poliția și infirmierii. „Toate acestea sunt relatate în procesul-verbal încheiat de comisar la ora 19.00. Ajunși împreună la baie, își face apariția și Constantin Simțion, pe care comisarul îl consemnează în mod deosebit. De ce? Oare nu fiindcă era pionul central al lui Maiorescu și fiindcă el, de fapt, coordona planul? Cele «opt ore» de baie atestă interesul pentru mistificare și pentru furnizare a unor dovezi de «nebulie» (...). Admițând lunga prezență a poetului la baie, se elimină poveștile lui Ventura. Totuși, Ventura și-a avut rolul său în acea zi, încurcând planul lui Maiorescu. Acesta îl va numi, în jurnal, «indiscretul ticălos», dar îl va include în evoluția ulterioară a destinului eminescian”, scria Theodor Codrescu. Astfel, Mihai Eminescu a fost dus legat și tranchilizat la sanatoriu.

Ventura, un veritabil spion

Când Th. Codreanu afirmă că Ventura a încurcat planurile lui Maiorescu, se referea la faptul că jurnalistul și scriitorul respectiv executa de fapt același plan de anihilare a lui Eminescu, dar cu alte metode decât cele prevăzute de critic. Mai precis, Ventura reprezenta varianta de rezervă pentru lichidarea Societății „Carpații” și a lui Eminescu. „Încurcătura” pricinuită de Ventura este eoul celor două soluții de lichidare a Societății «Carpații»: cea «pașnică» – Maiorescu-Sturdza – și cea cu violențe și arestări – C.A. Rosetti. Ventura ar fi fost în slujba celei din urmă. În ochii lui Ventura,

Scriitorul, jurnalistul și compozitorul Grigore Ventura, cel bănuțit că ar fi complotat la internarea lui Eminescu (foto: romania-muzical.ro/ CarolPoppSzathmary)

poetul apare ca un violent zurbagiu în discursuri și fapte, gata să-l împuște pe rege. Oare faimosul «revolver» n-a fost introdus în circuit de acest informator al serviciilor secrete?”, se întreba Th. Codreanu în *Eminescu – drama sacrificării*.

Cine era Grigore Ventura

Grigore Ventura s-a născut la 1840 în Galați. Avea 43 de ani atunci când a fost închis Eminescu la ospiciu. Ventura provenea dintr-o familie foarte bogată din Covurlui. A fost compozitor, scriitor, dramaturg și jurnalist. Este renumit pentru piesele de teatru scrise, cu accente patriotice, precum *Curcanii* sau *Traian și Andrada*. A fost profesor la Conservatorul din București și este cunoscut pentru compozițiile muzicale tot cu un caracter patriotic, precum *Doi ochi* sau *Hora de la Grivița*.

Viața lui Grigore Ventura este demnă de scenariul unui film. Inițial, a urmat Dreptul la Universitatea din Berlin. Ulterior, s-a ocupat, paradoxal, cu agricultura. A rătăcit întreaga avere a părinților și s-a apucat de scris, de compus și de jurnalism. Ar fi murit în 1909, de la o banală bățătură.

Sursa: <http://adevarul.ro>

ADEVĂRUL DESPRE NOI, ROSTIT CU 22 DE ANI ÎN URMĂ, ÎN FAȚA A CIRCA 400 DE SCRITORI DIN 30 DE ȚĂRI

Greșesc cei care își imaginează că știu totul despre un coleg cu care, în virtutea anumitor împrejurări, comunică relativ des, pe îndelete și, principalul – cordial. Se părea că știu bine biografia de creație și opera lui Andrei Burac, inclusiv neordinarele d-lui implicații în opera de „internaționalizare” a imaginii noastre literar-culturale. Cu adevărat, nu cred că este alt scriitor la noi ce ar putea afirma, cu mîna pe inimă, că a făcut cîte ceva pentru intrarea Uniunii Scriitorilor din Moldova în faimoasa organizație PEN Club. Amintim sau reamintim că această asociație a fost întemeiată în 1921, la Londra, de către John Galsworthy și Catherine Amy Dawson Scott, cu scopul de a apropia poezii, prozatorii, eseistii în numele unei conlucrări grație căreia popoarele s-ar cunoaște reciproc mai bine, respectiv, s-ar respecta mai mult și s-ar prețui pe criteriul valoric, nu al numărului sau al forței.

Datorită eforturilor făcute la începutul anilor '90 ai secolului trecut de către dl Andrei Burac, sprijinit de niște personalități notorii ca Vaclav Havel de la Praga, Gabriela Melinescu de la Stockholm sau Ana Blandiana de la București, Republica Moldova, care abia de făcea primii pași pe calea independenței, a devenit în noiembrie 1991 una din cele peste 100 de țări membre ale PEN-Clubului. La acea dată, amintim, URSS, cel puțin oficial, mai exista... Iar scriitorii de la Chișinău au intrat atunci, „peste capul Moscovei”, într-o asociație scriitoricească și culturală de talie mondială, care înseamnă și o trambulină în oceanul mondial al literaturii sau, de

vreți, o poartă deschisă mereu spre lumea intelectualilor, spre colaborare reciproc avantajoasă, spre schimburi spirituale. Și doar a fost o vreme cînd foarte puțini oameni ai scrisului, de la noi, aveau posibilitatea de a comunica „pe viu” cu colegii lor din alte țări. Erau doar cîteva excepții, și una o forma chiar Andrei Burac, dînsul întreținînd strînse relații cu colegi de breaslă nu numai din Moscova, Riga sau Erevan, dar și din Praga, Berlin sau Stockholm. Și cum am amintit de capitala Cehiei, vom preciza că se cunoștea cu V. Havel-dramaturgul înainte de a se afla acesta în detenție, pe cînd, probabil, nici nu visa că va ajunge președinte al patriei sale. Iar cînd deveni președinte al Ceho-Slovaciei (pînă la 1 ianuarie 1993, apoi al Cehiei), nu și-a uitat prietenul de la Chișinău, cu varii prilejuri trimițîndu-i mesaje, contactîndu-l la telefon. În una din aceste discuții l-a întrebă, printre altele, dacă este comod, bine, rațional pentru statul independent R. Moldova să aibă o reprezentanță diplomatică ceho-slovacă la Moscova, poate e mai bine să fie aceasta la București? Răspunsul afirmativ al lui A. Burac: da, firește, Bucureștiul ne este mai aproape din toate punctele de vedere – a constituit punctul de plecare pentru trecerea reprezentanței cehi, cu responsabilități pentru R. Moldova, din capitala rusă – în cea a României, A. Burac fiind numit consul onorific al Ceho-Slovaciei la Chișinău. Iar peste ceva timp în capitala basarabeană s-a deschis și Ambasada Cehiei care, foarte curînd, deveni o deosebită prezență politică, economică și poate mai ales culturală: vie, energetică, benefică.

Lui Andrei Burac îi revine și meritul de a fi adus la noi cîteva culturi cu adînci și frumoase tradiții: cehă, slovacă, maghiară, suedeză, daneză, germană, dar și... japoneză sau chineză. „Aducerea” la Chișinău a unor oameni de creație din țări prospere a avut și un efect invers, pe care mulți nici nu-l bănuiau, și anume: deplasări frecvente ale scriitorilor noștri în țări apropiate sau cu totul îndepărtate; participarea la diferite foruri internaționale ale intelectualilor; șanse tot mai multe de a acorda interviuri presei literare de pe mapamond sau prezentarea, în mari centre culturale din lume, a unor comunicări despre noi; apariția, în state europene dezvoltate, a unor antologii de poezie sau de proză basarabeană, urmate de alte tălmăciri, respectiv, editări ale unor romane, eseuri, povestiri, plachete de versuri...

Aceste amănunte sînt, în general, bine cunoscute, inclusiv sau, în primul rînd, de către cei care au beneficiat de anumite privilegii, cum sînt cele pe care le acordă calitatea de membru în PEN Club. Mă gîndesc, însă, oare cîți oameni ai scrisului de la noi, cîți conaționali de-ai noștri în genere, știu despre o faptuire de-a dreptul neordinară a lui Andrei Burac în primii ani de afirmare a statului R. Moldova, a noii literaturi, culturi și viziuni asupra vieții. Recunosc, nu știam nici eu despre aceasta. Și totuși, cînd am aflat, mi-am închipuit aieva, cu încîntare, cu emoție, cum vorbește scriitorul nostru, recte Andrei Burac, ce înseamnă cu adevărat limba, literatura, cultura, istoria Basarabiei, respectiv, a Republicii Moldova, la un for internațional ce adunase într-o sală fastuoasă aproape 400 de scriitori din circa 30 de țări europene.

Întîmplarea, mai exact conferința cu un generic semnificativ – *Word Renaissance* – a avut loc în 1994, la Pireu, în Grecia, participanții la manifestare intrînd în sala de conferințe după ce părăsiseră cabinele unei nave luxoase, sub fanion

grecesc, numită și ea la fel, *Mt Word Renaissance*. Însă totul a început departe de căldura Elladei, pe meleaguri mai mult friguroase, și mai exact în... Suedia.

Cu ceva timp în urmă, la Stockholm și în alte orașe suedeze fusese într-o delegație de o lună Andrei Burac cu doamna, rafinata pictoriță Elena Bontea. A fost o călătorie memorabilă, și nu numai de aceea că acest cuplu de intelectuali basarabeni a beneficiat și de o audiență la Curtea Regală a Suediei. Au vizitat tot ce se putea pentru a-ți îmbogăți mintea și sufletul cu valori perene create de suedezi, de alte popoare scandinave și de reprezentanții celor mai mari națiuni de pe continent. Și, firește, au comunicat cu scriitori din partea locului, printre cei mai curioși conlocutori fiind și scriitorul Peter Curman, președintele Uniunii Scriitorilor din Suedia. Acesta avea o pasiune aparte pentru Grecia, apoi era bîntuit de o mare dorință de a aduna la „un pahar de vorbă” scriitori din mai multe țări, pentru o mai bună cunoaștere personală și, implicit, pentru a se cunoaște astfel, din prima sursă, „mișcarea literară” din diferite țări europene. Acest rarism scriitor suedez a promis că va face tot posibilul să găsească suma necesară în eventualitatea realizării intenției sale, or, o manifestare de anvergura celei dorite de Peter Curman necesita nici mai mult, nici mai puțin decît... două milioane de dolari SUA (cît două Premii Nobel!). Era predispus să „pună la bătaie” această sumă uriașă (pentru noi, cel puțin!) de dragul unei întruniri a scriitorilor. Din vorbă în vorbă, s-a constatat că cea mai bună formă ar fi o croazieră pe Marea Neagră spre Marea Egee, dar mai întii oaspeții trebuiau să se adune în Grecia, la Pireu, iar de acolo să meargă toți într-o croazieră, cu staționări în mai multe porturi din țările cu ieșire la mare. S-au stabilit și anumite cote, pentru fiecare țară-participantă la „croaziera literară”: Germaniei, de ex., i-au revenit 50 de locuri, Franței – 40, Poloniei – 30,

Bulgariiei – 12, Georgiei – 5 etc. Scriitorilor din R. Moldova, grație faptului că aveau „neamuri la Ierusalim”, adică un bun prieten în țara organizatoare a călătoriei și a conferinței, i s-au acordat tocmai 15 locuri. Dar cum basarabeanul e greu de urnit, a fost o problemă să fie selectați 15 scriitori, pînă la urmă au plecat de la Chișinău cinci persoane: Spiridon Vangheli, Vladimir Beșleagă, Leo Botnaru, Nicolae Popa, în frunte cu Andrei Burac.

În treacăt fie spus, „coorganizatorul” acestei croaziere, Andrei Burac, a procedat pe cît de cavalereste, pe atît și de frățeste, căci a sugerat organizatorilor de la Stockholm ca celelalte locuri „neocupate”, de „cota basarabeană”, să fie repartizate României, nu numai în virtutea fraternității ce ne leagă, dar și pentru că la București și în alte mari orașe românești viețuiesc înfin mai mulți scriitori decît la Chișinău.

Mai e de menționat că A. Burac a fost ales în Comitetul organizatoric al „croazierei literare”, fapt ce i-a prilejuit să viziteze de vreo șapte ori, în delegații (deplasări în interes de serviciu), locul desfășurării acestei întruniri internaționale a scriitorilor – portul Pireu, nu departe de Atena. Și atunci când s-au întrunit cei peste 380 de oameni ai scrisului – invitați la colocviul *Word Renaissance*, conaționalul nostru cunoștea atît de bine orașul Pireu, încât uneori o făcea și pe ghidul pentru unii colegi de breaslă care călcase pentru prima oară pe pămînt grecesc...

Nu e greu să-ți imaginezi cum a fost această croazieră care a tot cules din porturile Mării Negre, din Georgia și pînă în Grecia, peste 380 de scriitori: și frumoasă, și captivantă, și impresionantă, și zgomotoasă... Au fost de toate: belșug la masă și lux în săli, întîlniri emoționante, descoperiri și destăinuirii, interviuri pentru mass-media, aplauze furtunoase...

Totuși, punctul culminant al acestei „croaziere literare” l-a constituit conferința

de la Pireu, la care zeci de scriitori, reprezentînd 30 de țări și ceva mai multe națiuni, au povestit care este starea literaturii, culturii și natura schimbărilor din patria fiecăruia, după istoricele transformări social-politice care au zguduit continentul în 1989-1991. În final, la sugestia delegației scriitorilor suedezi, i s-a acordat cuvînt și reprezentantului R. Moldova. A fost rugat să vorbească așa cum scrie, adică românește, fiind tradus simultan în engleză, franceză și germană. A povestit asistenței despre cine sîntem, despre ce a fost la noi în trecut și ce se petrece acum, adică în acel an deja îndepărtat, 1994. A fost aplaudat, și nu pur și simplu, ci frenetic, după care l-au copleșit cu întrebări nu numai gazetarii, dar și colegii de breaslă, inclusiv unii cu care se cunoștea, dar ei nu știau tot adevărul despre noi.

Cum, probabil, ați intuit, vorbitorul din partea micii echipe basarabene a fost Andrei Burac.

Am citit recent – după 22 de ani – aceea comunicare a dlui A. Burac și aș vrea să o citească și alți conaționali de-ai noștri. Cine va dori, are această șansă: textul alocuțiunii din 1994, a dlui A. Burac, la o originală întrunire a scriitorilor, o inserăm în paginile ce urmează ale revistei noastre. Precizăm, în context, că acest text se publică aici în premieră absolută. Nu știu ce vor spune alții care vor avea posibilitatea de a o citi, dar eu unul am rămas sincer tulburat la lectura acestei comunicări, găsind-o nu numai bine ticluită, dar și înșăilată cu un acut simț al răspunderii și cu mult curaj. Era, totuși, anul 1994 – trecuseră numai zece ani după profeția lui George Orwell, numai trei ani de la prăbușirea imperiului răului și al minciunii, numai doi ani de la sîngerosul conflict de pe Nistru, provocat de o metropolă înrăită, înarmată și agresivă.

Un alt eveniment relevant al acestei „călătorii literare”, de talie mondială, a fost și redactarea, respectiv, lansarea unui *Apel*

către președintele de atunci al Rusiei, Boris Elțin, în care se solicita implicarea autorității acestuia pentru eliberarea cât mai grabnică a patriotului nostru Ilie Ilașcu, deținut politic la separațiunii transnistreni, împreună cu alți combatanți, luptători pentru independența și libertatea Republicii Moldova. Aflarea după grațiile criminalilor de la Tiraspol a membrilor „grupului Ilașcu” era o umilință și o durere pe care o trăiau intens toți conaționali noștri, și este firesc că ideea unei încercări de a-i scoate la libertate, și încă cu un concurs internațional, l-a străluminat pe un scriitor, Andrei Burac. Și mare a fost bucuria delegației basarabene când majoritatea absolută a participanților la întrunirea scriitorilor din 30 de țări și-au pus semnătura pe acest *Apel*.

Avînd în vedere valoarea civică, etică, dar și istorică a acestui document, am decis să inserăm textul lui în acest număr de revistă, avînd convingerea că-și va găsi cititorul interesat, poate chiar și recunoscător pentru această inedită publicație.

...L-am întrebat, sincer nedumerit, pe autorul textelor de mai jos, de ce nu a dat publicității nici atunci, nici în anii următori acea excelentă comunicare literar-istorică, ci le-a scos din arhiva personală și „a pus-o în discuție”, cu subsemnatul, abia acum. Așteptam să-mi spună că în cei 22 de ani cîți au trecut de atunci – prea multe s-au schimbat: nici Filiala Chișinău a PEN-Clubului nu mai e cea de altădată; s-a modificat ireversibil solidaritatea scriitoricească, dar și curiozitatea lor s-a cam subțiat; chiar și sinceritatea oamenilor a suferit surprinzătoare metamorfoze. Mai așteptam să-mi răspundă că nu-i place publicitatea ieftină... Cred că așa este, însă, potrivit opiniei lui A. Burac, la mijloc e cu totul altceva: „Nu am avut cui încredința acest text... Nici

această confesiune, adică preistoria apariției și ținerii acestui discurs...”

Mulțumim, maestre Andrei Burac, pentru opțiunea de a ne încredința nouă, revistei *BiblioPolis*, acest text care trebuie neapărat publicat, pentru că e un crîmpei din istoria noastră recentă, la fel de zbu-ciumată ca și decenii, și secole în urmă.

Vlad POHILĂ
Iulie 2016

P.S. – Întors din „croaziera literară internațională”, Andrei Burac a revenit la masa de scris ghidat și de niște idei acumulate sau consolidate în timpul acestei manifestări. Călătoriile, discuțiile cu colegi de breaslă, dar și cu persoane „ocasionale”, vizitarea unui număr impresionant de vestigii ale istoriei antice și de lăcașe sfinte, i-au întărit convingerea că oamenii cred, totuși, în puterea lui Dumnezeu; că tocmai credința e un zid în fața dezbinării, unindu-i pe mulți pămînteni; că nimic nu este întîmplător – nici această „aventură literară pe valurile mărilor” nu a fost o pură întîmplare – căci nimic bun și folositor omului nu se face fără voia Lui. Curînd a scris dramatizarea *Mărturiile Calvarului*, în șapte episoade – cîte zile are săptămîna. Este poate cea mai cunoscută, la noi, creație literară a lui Andrei Burac. Doar serialul dramatic în cauză, inspirat din sfintele Evanghelii, este transmis, iată, 21 de ani la rînd, de Radio Moldova, seară de seară, în Săptămîna Patimilor, parcă pregătind astfel oamenii să întîmpine, cu sufletul deschis și cu rațiunea curată, luminata sărbătoare a Învierii Fiului Domnului... Cu adevărat, nimic nu este întîmplător în această viață, pe această lume!

VI. P.

CINE SUNTEM NOI, SCRIITORII DIN REPUBLICA MOLDOVA?

Andrei BURAC

Doamnelor și domnilor, sunt foarte emoționat că mă aflu aici, cu colegii mei. O să încep prin a spune cine suntem noi. Mai întâi cine suntem astăzi, apoi vă voi spune cine am fost ieri.

După o sută de ani de dominație colonială a Rusiei, după Primul Război Mondial, Republica Moldova, Basarabia de atunci și de astăzi, a revenit ca un teritoriu, parte integrantă a României și, deci, istoria PEN-ului nostru este, până la un moment dat, istoria PEN-ului român și invers.

După al Doilea Război Mondial, ca rezultat al Pactului Ribbentrop-Molotov, am redevenit parte a fostei URSS, situație care a continuat până în '91. Bineînțeles că noi, scriitorii din Republica Moldova de astăzi, am suportat o dublă teroare în acești ani: teroarea ideologică, comunistă, și teroarea de a fi lipsiți de identitate. Republica Moldovenească, avea ca limbă oficială limba moldovenească, o limbă care nu exista prefăcându-se că nu ar fi avut nimic comun cu limba română, limba

tradițională, vie, limba clasicilor noștri, limba predecesorilor noștri, lipsindu-ne de dreptul de a ne numi români, continuitatea clasicilor noștri, despre care au învățat părinții noștri, bunicii noștri, strămoșii noștri. Bineînțeles că a existat permanent o rezistență, nu prea deschisă, pentru că știam noi cu ce se termină orice rezistență; pur și simplu, știm foarte bine și ar trebui să nu uităm, pentru că dacă România are astăzi la Sighet un Memorial, bazat pe documente, noi nici măcar nu-l putem avea, fiindcă toți intelectualii din Basarabia au fost, pur și simplu, exterminați undeva, în Siberia. Dar cu toate acestea, în Basarabia activau niște scriitori care, unii, au fost scriitori de valoare la debuturile lor, menționați de George Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*.

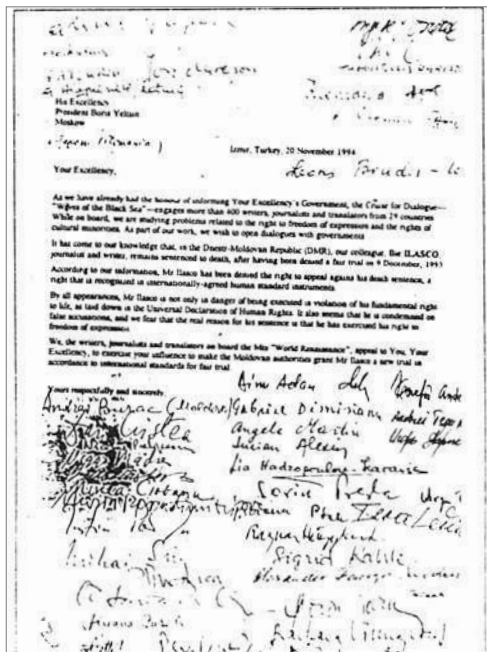
Aș vrea să menționez pe Alexandru Robot, un scriitor foarte interesant, autor al romanului *Music-hall* (păcat că la ora actuală acest roman este prea puțin cunoscut printre scriitori, căci este un roman modern și astăzi,

într-un fel). Aș vrea să mai menționez pe Paul Celan pe care îl știe toată lumea, este de la Cernăuți, din Bucovina. Coleg cu Paul Celan este Paul Mihnea, care a decedat la începutul anilor '90. Mai putem vorbi de Nicolai Costenco, care a făcut 16 ani de Siberie, de Bogdan Istru.

Dar ce s-a întâmplat cu acești scriitori, într-un fel foarte moderni la începuturi, la debuturile lor? Li s-a spălat creierul într-atât încât și ei au revenit la proletcultismul foarte bine dirijat și propagat de ideologia sovietică. Ba, mai mult, au încercat să împiedice și pe cei mai tineri care veneau în literatură după al Doilea Război Mondial. Au fost jertfe mulți dintre colegii mei, generația mea, chiar și eu, prima mea carte a fost acuzată de influențe ale literaturii române, de modernism, că stricam tineretul nu numai din Basarabia, ci din întreaga Uniune Sovietică. Chiar am un document, l-am arătat colegilor mei care sunt prezenți aici. Chiar liderii noștri care erau, într-un fel, persoane de încredere ale Moscovei, ai sistemului, au avut până la urmă destine dramatice. Când a început perioada gorbaciovistă, prin anii '85-'86, Pavel Boțu, pur și simplu, neînțelegând ce se întâmplă s-a sinucis, s-a împușcat, a lăsat și o scrisoare cu scuze pentru familie. Atât de mult era încurcat în diverse compromisuri, probabil. Până acum a rămas o enigmă de ce s-a sinucis acest poet, și poet bun, președinte al Uniunii Scriitorilor, membru în diverse comisii, cu premiul *Lenin*, prezent prin foruri politice, Preziidiul Sovietului Suprem ș.a.m.d.

Dar și generația mea și cea ceva mai tânără decât mine, până la urmă, căutam să căpătăm niște studii, niște cunoștințe. Bineînțeles că doar la Chișinău, în spațiul acela restrâns din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, era aproape imposibil, era o periferie a Uniunii Sovietice, și atunci bineînțeles că noi aveam unica șansă de a face studii ori la Leningrad, ori la Moscova. Da, într-adevăr, Uniunea Scriitorilor din fosta Uniune Sovietică era un aparat diavolesc,

pentru că vreau să vă amintesc un lucru: fondul literar al Uniunii Sovietice avea un buget de 7 miliarde de ruble, pe vremea când 60 de copeici era un dolar. Vă dați seama ce sumă colosală era pentru mașinăria de a spăla creierul, de a face mutații, de a crea un om nou. De fapt, noi și astăzi mai avem aceste consecințe. Aceste case de creație, aceste superhoteluri care momeau scriitorii, pe cei care erau membri ai Uniunii Scriitorilor, într-un fel sau altul... Tot acolo întâlneam și mulți scriitori veniți din Occident. De fapt, până la urmă veneau nu numai simpatizanți ai acestui sistem, veneau și oameni care erau cu idei democratice, dar veneau dintr-o curiozitate, veneau dintr-o dorință de a înțelege, de a studia acest fenomen care se întâmpla în fosta Uniune Sovietică. Am avut onoarea și norocul de a-l întâlni pe Peter Curman. Omul care a jucat un rol decisiv și în biografia mea, și în biografia apariției grupului din Republica Moldova, înțelegându-ne, în mod tacit, la Moscova, la o conferință, unde era el în calitate de invitat, să ne ducem să convenim când ne putem întâlni la o casă de creație. Și,

Într-adevăr, i-am spus când voi fi eu și am stat 25 de zile, el interesându-se ce se întâmplă cu noi, cine suntem noi. După asta a urmat o invitație a mea în Suedia unde m-am informat pe ce lume trăiam. Știam și noi de ceea ce s-a întâmplat cu Soljenițin, pe care noi toți, generația mea, îl cunoșteam, cu Aleksandr Zinoviev. Am aflat mai târziu istoria lui Dorin Tudoran, protejat de PEN-ul francez.

Slăbindu-se chingile dintre noi și România, și după ce a venit doamna Ana Blandiana la Chișinău în 1990, ne-am interesat cum se poate ca să intrăm și noi, să fim și noi membri ai acestui PEN Club. Dumneai a apelat la sprijinul domnului Alexandre Blokh. Vă mulțumesc, domnule Alexandre Blokh, pentru răbdarea și răspunsurile pe care le-ați făcut apelurilor noastre, încurajându-ne, solidarizând un grup de scriitori din R. Moldova. După asta a urmat documentarea noastră, prezentând o listă cu niște curriculum vitae. Foarte mult ne-a ajutat și doamna Denisa Comănescu. Și după aceasta și-a amintit și domnul Konrad Gyorgy, în acea vreme președinte internațional, și astfel a învins grija doamnei Ana Blandiana de a-și susține foștii compatrioți și de a forma un PEN Club în Republica Moldova. La început era ideea de

a adera câțiva membri doar la clubul român, dar până la urmă s-a hotărât la reuniunea de la Paris și s-a votat în congresul de la Viena, am fost acceptați în calitate de membri cu drepturi egale. Vreau să vă spun că cu ocazia aceasta am participat la mai multe congrese – în Spania, la Praga, în Mexic, ș.a.m.d. Una din problemele noastre, precum știți, pentru cine nu știe, am avut și un mic război când s-a prăbușit Uniunea Sovietică, cu jertfe, războiul mic, dar jertfele mari, cu deținuți politici. Înainte de a veni încoace am avut o discuție cu domnul Ilie Ilașcu care ne-a transmis să vă mulțumesc tuturor aceluia care l-ați susținut și, în special, doamnei Ana Blandiana, și toți ceilalți, toate forurile.

Avem probleme și noi, cum are toată lumea, dar suntem fericiți astăzi că putem face ce dorim, că suntem în familia scriitorilor din întreaga lume, între membri cu drepturi egale și, în sfârșit, ne putem considera scriitori români și mai suntem și membri ai Uniunii Scriitorilor din România, ceea ce înseamnă pentru noi foarte mult. Chiar și acum când lucrurile par să o ia de la capăt și se pune din nou problema: suntem noi scriitorii unei limbi inventate sau suntem scriitorii de limbă română, ca toți predecesorii noștri.

ANEXĂ

Apelul pentru Ilie Ilașcu

(Izmir, Turcia, 20 noiembrie 1994)

Excelenței Sale Domnului Președinte
Boris Elțin, Moscova

EXCELENTĂ,

Așa cum am avut deja onoarea să informăm Guvernul Excelenței Voastre, Croaziera pentru Dialog „Valurile Mării Negre” reunește peste 400 de scriitori, ziariști și traducători din 29 de țări. În timp ce ne aflăm la bord, studiem probleme legate de dreptul la libertatea de expresie și la drepturile minorităților culturale. În cadrul muncii noastre, dorim să începem dialoguri cu guverne.

A ajuns la cunoștința noastră că în „Republica Moldovenească Transnistriană”, colegul nostru, Ilie Ilașcu, ziarist și scriitor, rămâne condamnat la moarte, după ce la 9 decembrie 1993 s-a respins un proces corect. Conform informațiilor noastre, Dlui Ilașcu i s-a respins dreptul de a face apel împotriva condamnării sale la moarte, un drept care este recunoscut în jurisdicția internațională. După toate aparențele, Dl Ilașcu este în primejdie să fie executat prin violarea dreptului său fundamental la viață, așa cum este consfințit în *Declarația Universală a Drepturilor Omului*. Se pare, de asemenea, că el este condamnat pe baza

unor acuzații false și ne temem că adevăratul motiv al condamnării sale este că și-a exercitat dreptul la libertatea de expresie.

Noi, scriitorii, ziariștii și traducătorii aflați la bordul lui „Mts World Renaissance” facem apel la Dvs., Excelență, să vă exerci-

tați influența pentru a face ca autoritățile moldovenești să permită Dlui Ilașcu un nou proces în concordanță cu standardele internaționale pentru o judecată dreaptă.

Cu respect și sinceritate.

FOAMETEA ORGANIZATĂ DIN BASARABIA ÎN ANII 1946-1947

Dr. Mihai TAȘCĂ

La 30 septembrie 1946, Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești (RSSM) și Biroul CC al Partidului Comunist din RSSM au pus la cale una dintre cele mai mari crime contra moldovenilor. O hotărâre adoptată la acea dată arată că foametea din 1946-1947, care a secerat peste 200 000 de suflete, a fost organizată de autoritățile comuniste. Actul secret ce demonstrează culpa nemijlocită a ștabilor bolșevici a lipsit până acum din circuitul științific și juridic. Foametea de acum 70 de ani a fost, în logica liderilor sovietici, o măsură de „reeducare” pentru a asigura succesul colectivizării forțate a țăranilor¹.

În ultimii 25 de ani s-a scris mult despre foametea din RSS Moldovenească din anii 1946-1947². Nu e o noutate că, în pofida secetei din acei ani, dezastrul putea fi evitat, dacă oamenii ar fi fost scutiți de așa-numita „postavka” – norma obligatorie de cereale livrată la stat și dacă nu era exportată recolta din anii precedenți, ci era folosită pentru acoperirea necesarului de consum. S-a demonstrat deja că URSS a

recoltat în acei ani un surplus de grâne și chiar a exportat.

Instaurarea dictaturii în agricultură

Apropierea sovieticilor de hotarele Basarabiei în primăvara anului 1944 a însemnat și reluarea măsurilor de instaurare a dictaturii în agricultură. Iată doar câteva exemple.

Încă la 7 august 1944 (operația Iași-Chișinău avea să înceapă la 23 august) gospodăriile individuale țărănești situate la o distanță de până la 18 kilometri de linia frontului au fost supuse obligativității de a preda cereale la stat³. Ulterior, pe 15 septembrie 1944⁴, asupra județelor Bălți, Orhei și Soroca a fost extinsă *Legea impozitului agricol* a URSS din 1939, iar la 16 septembrie țăranii basarabeni au fost obligați la impozitul agricol militar – 150 de ruble pe an⁵.

În anul următor, la 8 ianuarie 1945, guvernul RSS Moldovenești adoptă o ho-

³ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești și Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova, nr. 184 din 7 august 1944. ANRM, f. 2848, inv. 22, d. 4, f. 179.

⁴ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești nr. 256 din 15 septembrie 1944. ANRM, F. 2848, inv. 22, d. 5, f. 16.

⁵ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești nr. 257 din 16 septembrie 1944. ANRM, F. 2848, inv. 22, d. 5, f. 20.

¹ A se vedea: Tașcă, Mihai. *Basarabienii au fost înfometaji, la ordinul partidului*, publicat într-o primă variantă în ziarul *Adevărul Moldova*, 29 septembrie 2011.

² *Голод в Молдове (1946-1947). Сборник документов*. Под. ред. А.М. Царан, Г.Е. Руснак, И.И. Шишкану. Кишинёв, Изд. Штиинца, 1993.

tărare prin care stabilește cota maximă de teren arabil pe care o poate deține un țăran. Astfel, locuitorii din județele Bălți, Chișinău, Orhei și Soroca puteau avea în proprietate până la 10 hectare, iar cei din județele Bender și Cahul – câte 20 de hectare¹. Surplusurile erau naționalizate.

O lună mai târziu, la 8 februarie 1945, guvernul introduce instituția împuterniciților agricoli. Pentru a asigura succesul operațiunii, un împuternicit trebuia să „deservească” 20-25 de gospodării țărănești².

La 9 aprilie 1945, guvernul RSS Moldovenești a stabilit cota obligatorie de cereale pentru predare la stat din recolta anului 1945³. Astfel, țăranul trebuia să dea 110 kilograme de grâu pentru fiecare hectar, dacă avea până la două hectare de pământ. Cu cât proprietatea era mai mare, cu atât era mai mare și norma de predare: până la 5 hectare – se preda 170 de kg/ha; între 5 și 10 hectare – 220 kg/ha; de la 10 la 15 hectare – 270 kg/ha; peste 15 hectare – 310 kg/ha; „*postavka*” de floarea-soarelui ajungea până la 70 de kg pentru un hectar.

Taxe mari erau fixate pentru lucrările agricole. Aratul de toamnă efectuat de Stația de mașini și tractoare (SMT) trebuia achitat cu 50-70 de kilograme de grâu la hectar, iar pentru cel de primăvară cu 60-84 kg/ha. În total, doar pentru lucrările agricole jecmăneala ajungea până la 146 de kilograme de cereale pentru fiecare hectar.

Cum a fost organizată foamea

La 13 septembrie 1945, guvernul instituie o nouă taxă: impozitul pentru Arma-

ta Roșie⁴. Acesta era de la 40 kilograme la hectar (pentru cei care aveau 2-5 hectare) până la 100 kg/ha (pentru cei cu peste 15 hectare). În 1945 autoritățile au deschis 115 puncte / depozite de colectare a cerealelor, așa-numitele „Zagotzerno”. A fost numit câte un responsabil de colectare în fiecare județ, care era ajutat de 3-4 persoane, în total 36 de funcționari în toată republica, la care se adăugau împuterniciții agricoli din sate.

Drept dovadă că în RSS Moldovenească erau destule grâne e și faptul că la 15 decembrie 1945 Guvernul RSS Moldovenești a constatat că la „Zagotzerno” se aflau 25 825 tone de grâu⁵, iar la 20 decembrie același an se anunța despre îndeplinirea planului de predare a pâinii la stat, permițând colhozurilor și țăranilor să-și vândă liber surplusurile⁶. Între timp, se transporta grâul de la „Zagotzerno” la gară pentru a fi exportat.

În aprilie 1946, guvernul observă prima deficiență de făină în RSS Moldovenească și solicită Guvernului URSS 200 de tone de grâu, rugăminte repetată în luna mai, pentru alte 150 de tone⁷. Primul semnal de alarmă privind malnutriția populației este tras de către autoritățile de la Chișinău la 27 august 1946⁸, când aprobă transmiterea de urgență către colhozuri și agricultorii individuali a 750 000 de puduri

⁴ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești și Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova nr. 882 din 13 septembrie 1945.

⁵ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești nr. 1215 din 15 decembrie 1945.

⁶ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești nr. 1227 din 20 decembrie 1945.

⁷ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești nr. 378 din 30 aprilie 1946.

⁸ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești și Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova nr. 838 s din 27 august 1946.

de grâu și tot atâtea puduri de porumb. Se stabileau și norme de ajutorare pentru o gospodărie individuală – de la 4 până la 10 puduri. Nu se cunoaște efectual acestei hotărâri. Cel mai probabil, a rămas doar pe hârtie, or, dacă ar fi fost aplicată, consecințele foametei n-ar fi fost atât de grave.

Lipsiți de rația de pâine

Înfometarea cu bună știință a fost comisă o lună mai târziu. Consiliul de Miniștri al RSS Moldovenești și Biroul Comitetului Central al Partidului Comunist (b) din RSSM adoptă, la 30 septembrie 1946, Hotărârea nr. 945 „s” (secretă – n.a.) *Cu privire la economisirea pâinii în alimentație*¹.

Prin hotărâre, s-a redus, de la 1 octombrie 1946, consumul de făină cu 910 tone, echivalentul a peste 21% din necesarul de făină pe republică sau 56% din necesarul pentru locuitorii de la sate (consumul pentru o lună pe republică era de circa 4300 tone, iar la sate necesarul a fost redus de la 1272 tone în aprilie la 1606 tone în august). Cele 910 tone excluse vizau, în cea mai mare parte, locuitorii de la sate.

Micșorarea consumului s-a efectuat prin reducerea de la 180 900 la 70 000 a numărului de persoane care erau aprovizionate cu pâine de către stat, prin sistemul de cartele. Astfel, din start, 110 900 de oameni au fost sortiți la înfometare.

Au fost lipsiți de cartele salvatoare, în special, locuitorii de la sate: muncitori și slujbași din sovhozuri, personalul mediu din spitale, personalul din orfeline și toți cei care nu aveau cote de pământ. A fost redusă rația de pâine pentru maturi de la 300 la 250 de grame pe zi, pentru copii – de la 400 la 300 de grame, iar persoanele aflate la întreținere cu vârsta între 15 și 55 de ani au fost lipsite totalmente de rație.

¹ Hotărârea Consiliului Comisarilor Poporului al RSS Moldovenești și Biroului Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) din Moldova nr. 945 s din 30 septembrie 1946.

Guvernul a stabilit că pot fi aprovizionați cu pâine doar 151 000 de oameni care lucrează, 48 000 dintre cei aflați la întreținere și 70 000 de copii, în total 269 800 de persoane pe republică.

Totodată, au fost impuse restricții la comercializarea pâinii pe piață și interzis comerțul cu grâne. Hotărârea stabilea și alte măsuri de reducere a consumului, în fapt, de înfometare. Se solicitau pedepse aspre pentru cei care încălcau regulile draconice stabilite de autorități. În pofida secetei, în 1947, RSS Moldovenească a depășit, cu 1,5 %, planul de 161 000 tone de cereale fixat de Moscova.

Statisticile oficiale și mii de cadavre

Anul 1946 a fost unul secetos. Roada a fost proastă. Cu toate acestea, rezervele de grâne și cereale ale țăranului basarabean îl asigurau, cu anumite dificultăți, să iasă din iarnă. Nu a fost să fie așa, deoarece, indiferent de recolta obținută, agricultorii erau obligați să predea la stat cotele de cereale impuse – așa-numita *postavka* (grâu, floarea-soarelui, cartofi, soia, carne, ouă, lapte, brânză și lână), stabilite prin două hotărâri ale Consiliului Comisarilor Poporului al RSSM și Comitetului Central al PC (b) din Moldova din 9 aprilie 1945. Pentru neexecutarea acestei obligații țăranul risca, cel puțin, o amendă și confiscarea celor datorate, iar în cazul opunerii rezistenței – ani grei de lagăr².

Odată cu venirea toamnei, fără a se ține cont de secetă, *upolnomocenul* (responsabilul pentru colectarea impozitului agricol), însoțit de activiștii satului, de partid și comsomol (oamenii îi mai țîn minte pe unii), s-au apucat „de treabă”. Aceștia au perseverat „în muncă”, măturând podurile și hambarele, scotocind locurile în care țăranul își ascundea puținul care îi mai

² A se vedea, Mihai Tașcă, „Foametea din 1947 și statisticile oficiale”, publicat într-o primă variantă în ziarul *Timpul*, 13 august 2010.

Nr. crt.	Denumirea localităților	Luați la evidență		Paturi amenajate	Internați	Decedați
		Total	Inclusiv copii			
1	Or. Chișinău	6251	4013	100	569	297
2	Or. Bălți	465	157	60	187	29
3	Or. Bender	720	370	110	62	22
4	Or. Tiraspol	236	119	100	109	21
5	Jud. Bălți	3953	2991	423	1229	208
6	Jud. Bender	33 480	20 033	3081	3828	1476
7	Jud. Chișinău	46 908	17 775	3645	4539	927
8	Jud. Cahul	61 476	14 331	2050	2919	3166
9	Jud. Orhei	23 504	12 902	990	1492	446
10	Jud. Soroca	4779	2489	720	1402	40
11	R-nul Tiraspol	256	194	60	61	3
12	R-nul Dubăsari	335	135	50	111	13
13	R-nul Slobozia	779	215	50	67	12
14	R-nul Râbnîța	540	231	50	130	5
15	R-nul Camenca	777	113	75	75	0
16	R-nul Grigoriopol	463	196	50	116	2
Total pe RSSM		189 924	76 164	11 604	16 896	6 687

rămăsese, confiscând bunuri și animale în contul *postavkăi*. Cu alte cuvinte – lăsând basarabeanul fără produsele minime de existență, căci planul dictat de sus trebuia îndeplinit.

În consecință, au apărut primele semne de foamete, care însă nu au fost luate în serios de conducerea RSS Moldovenească. Problema s-a agravat la începutul, dar mai ales, la mijlocul iernii anului 1947, când mai toată populația RSS Moldovenești suferea de foamete, iar o bună parte, așa după cum vom vedea, de distrofie.

Pentru a cunoaște starea de fapt a lucrurilor, la solicitarea Procuraturii, Ministerul Sănătății al RSSM a întocmit rapoarte, cu parafa „strict secret”, cu privire la înfometarea populației. Ministerul monitoriza doar cazurile de distrofie, considerată forma cea mai gravă a foametei.

Astfel, potrivit datelor statistice întocmite de minister, recent descoperite de noi, cel puțin 10 la sută din populație suferea de distrofie. De exemplu, la 1 februa-

rie 1947 numărul basarabenilor ajunși la distrofie era de 189 924, iar peste 20 de zile deja depășise 220 mii de oameni, 76 164 dintre care erau copii. Numărul celor decedați, la acea dată, era de doar 6687 persoane. Totodată, din datele de mai jos se văd „măsurile” întreprinse de autorități prin amenajarea unui număr insuficient de paturi și internarea a mai puțin de 10% din cei bolnavi.

Nu vom comenta datele de mai jos având în vedere că, pe de o parte, administrația sovietică nu era interesată să dea publicității numărul real al celor bolnavi, care, la sigur, a fost mult mai mare, iar pe de altă parte, și cifrele invocate de ei pot fi trecute la categoria crime împotriva umanității.

Precizăm că RSS Moldovenească la acea vreme era divizată administrativ în patru orașe de subordonare republicană (Chișinău, Bălți, Bender și Tiraspol), șase județe (Bălți, Bender, Chișinău, Cahul, Orhei și Soroca) și șase raioane de subordonare

Nr. crt.	Denumirea localităților	Luăți la evidență	Inclusiv			Paturi amenajate în lazarete	Inter-nați în lazarete	Inter-nați în spitale	Decedați
			Copii până la 4 ani	De la 4 la 14 ani	Peste 14 ani				
1	Or. Chișinău	7312	1287	3005	3020	270	283	886	458
2	Or. Bălți	595	71	167	357	50	55	240	111
3	Or. Bender	892	111	387	395	120	120	72	22
4	Or. Tiraspol	252	27	33	192	70	70	88	36
5	Jud. Bălți	15 077	6005	–	9072	870	742	695	411
6	Jud. Bender	34 645	5252	14 158	15 235	3673	3999	275	2391
7	Jud. Chișinău	50 796	6240	19 583	24 973	5160	5835	886	1904
8	Jud. Cahul	69 058	14 559	–	54 499	2392	2560	215	4663
9	Jud. Orhei	28 043	5233	7632	15 178	1770	1770	460	188
10	Jud. Soroca	1741	1115	2466	3520	950	1223	872	119
11	R-nul Tiraspol	481	228	150	103	120	118	9	16
12	R-nul Dubăsari	384	25	126	233	75	75	98	15
13	R-nul Slobozia	1204	266	300	638	80	20	26	15
14	R-nul Râbnîța	802	164	264	374	150	184	88	14
15	R-nul Camenca	777	113	–	664	–	53	8	–
16	R-nul Grigoriopol	925	90	309	526	56	73	119	17
Total pe RSSM		218 385	40 826	40 580	128 976	15 806	17 240	5037	10 380

republicană (Tiraspol, Dubăsari, Slobozia, Râbnîța, Camenca și Grigoriopol).

În tabelul nr. 1¹ vedeți cazurile de distrofie recunoscute de Ministerul Sănătății la 1 februarie 1947 (informațiile pentru r-nul Grigoriopol sunt de pe 20 ianuarie, iar cele pentru jud. Cahul, r-nul Tiraspol și Camenca sunt de pe 25 ianuarie).

Următoarele date statistice consemnează evoluția distrofiei cinci zile mai târziu – la 5 februarie². Cifrele distrofiei sunt în creștere, mortalitatea la fel. De exemplu, în or. Chișinău erau înregistrate deja 6494 persoane, dintre care 4057 copii, în or. Bălți – 436 persoane, în Bender – 795 și la Tiraspol – 261 persoane. Problema foamei / distrofiei s-a agravat mai ales în județe. Astfel, numărul celor bolnavi de distrofie în județul Bălți a crescut timp de cinci zile de la 3953 la 15 077 bolnavi, iar

numărul total pe RSS Moldovenească al celor aduși la distrofie a crescut de la 189 924 la 212 940 persoane. Peste 50% erau copii până la 14 ani.

Nici datele statistice din 10 februarie 1947 nu erau mai optimiste. Distrofia era în creștere și numărul celor bolnavi a ajuns la cifra 215 078 persoane (datele fără situația pe județele Bălți și Cahul, care erau cele mai afectate de boală, precum și fără raioanele Râbnîța și Camenca), dintre care 77 235 erau copii până la 14 ani. Numărul celor decedați ajunsese la 9292 persoane³.

Statisticile din 15 februarie, deși incomplete, denotă adevăratele ravagii ale distrofiei în Basarabia. Fără informații pentru câteva județe și orașe (datele pentru județele Bălți și Cahul sunt din 5 februarie, iar cele pentru or. Bender și jud. Orhei sunt din 10 februarie), distrofia capătă dimensi-

¹ ANRM, F. 3085, inv. 1. d. 129, f. 25.

² ANRM, F. 3085, inv. 1. d. 129, f. 26.

³ ANRM, F. 3085, inv. 1. d. 129, f. 52.

Martie 1947

Informații	1-5 martie	5-10 martie	10-15 martie	15-20 martie	20-25 martie	Total 1-25 martie
Cazuri noi	9438	13 163	8136	7493	5036	43 266
Copii	3180	2 377	2915	2992	1999	13 463
Decedați	1927	1241	1463	1465	1423	7519

Aprilie 1947

Informații	1-5 aprilie	5-10 aprilie	10-15 aprilie	15-20 aprilie	20-25 aprilie	Total 1-25 aprilie
Cazuri noi	2371	2436	1397	1552	693	8449
Copii	870	767	440	509	289	2875
Decedați	716	727	638	402	238	2721

Mai 1947

Informații	1-5 mai	5-10 mai	10-15 mai	15-20 mai	20-25 mai	25-30 mai	Total 1-30 mai
Cazuri noi	720	1139	1722	1371	1678	1666	8296
Copii	219	400	573	366	453	482	2493
Decedați	235	291	319	280	295	361	1781

Iunie 1947

Informații	1-5 iunie	5-10 iunie	10-15 iunie	15-20 iunie	20-25 iunie	25-30 iunie	Total 1-30 iunie
Cazuri noi	1655	1562	2837	2611	3889	3478	16 032
Copii	468	481	973	738	1017	1341	5018
Decedați	597	654	1121	816	1270	1622	6080

uni imaginabile, ajungând la cifra de 218 385 persoane.

Tabelul nr. 2 prezintă cazurile de distrofie constatate la 15 februarie 1947¹.

Continuând să monitorizeze situația, într-un raport al Ministerului referitor la starea de la 20 februarie 1947 se menționează: „La data de 20 februarie numărul bolnavilor de distrofie este de 206 181 (fără datele din raioanele Camenca, Grigoriopol și Tiraspol), dintre care 87 292 sunt copii. Distrofia de gradul al II-lea a atins 65 027 persoane, iar de gradul al III-lea 29 450 persoane. Județele cu cele mai multe cazuri de distrofie sunt: Chișinău – 53 009, Cahul – 45 691, Bender – 35 135 și Orhei 31 654 persoane. Pentru perioada respectivă

Ministerul Sănătății nu deține informații privind decesele.”²

Începând cu luna martie, Ministerul Sănătății recurge la un șiretlic statistic. Nu mai totalizează numărul bolnavi de distrofie, ci îi enumără doar pe „noii descoperiți”. Pentru următoarele luni au fost colectate informații pentru datele de 1-5, 5-10, 10-15, 15-20, 20-25 și 25-30 martie (vezi tabelul nr. 3).

Așadar, fără date de pe ultimele cinci zile din lunile martie și aprilie, numărul „cazurilor noi” pentru lunile martie-iunie 1947 constituie 76 043 persoane, dintre care copiii constituiau 23 891, iar numărul deceselor a fost de 18 101 persoane. Primele semne de îmbunătățire a situației

¹ ANRM, F. 3085, inv. 1. d. 129, f. 53.

² ANRM, F. 3085, inv. 1. d. 129, f. 70.

ei distrofice din RSS Moldovenească apar în luna iulie, odată cu apariția primelor recolte.

Dacă adăugăm cifra de 76 043 din lunile martie-iunie 1947, la numărul de 218 385 de la începutul anului (fără datele de

pe unele județe), obținem cifra de 294 428 de cazuri de distrofie. Este cifra oficială, însă nu se cunoaște numărul real al celor care au suferit și au pierit de foamete, inclusiv în cazuri de canibalism – urgie necunoscută anterior în istoria Basarabiei.

ÎNTOARCEREA LUI TRAIAN

Andrei BURAC

Prin anii cincizeci, între satele din preajma Căușenilor și Benderului, se circula cu trenul de pasageri sau, cum îi mai spun pe la noi, cu personalul, însă țăranul de pe atunci câștiga cu mare greu bănușul și anevoios se mai despărțea de dînsul, cu atît mîi mult pentru a-l risipi contra unui bilet scump la un transport atît de luxos. Îmi amintesc prea bine și acum că în satele noastre, la acea vreme, câștigul unui colhoznic era cam de o copeică la ziua-muncă, ceea ce în banii de astăzi ar însemna a mia parte dintr-o rublă. Și totuși necazurile omului sînt de mai multe neamuri, așa că – plouă, ninge, dar drumul nu sta. Cei mai timizi – bătrînii, femeile, uneori și copiii lor – contra unei plăți reduse se îmbîcseau ba într-un camion de ocazie, ba într-o cursă răblăgită, pe care trebuia să le aștepte, să le aștepte ore întregi la vreo cotitură de drum. Iar cei mai tineri și mai curajoși se încumetau, a călători cu mărfarele, pe gratis, în schimb cu riscul de a plăti, nu rareori, un preț foarte scump – cu vreo calicire sau cu viața însăși, ori de a fi arestați de miliția feroviară și suspectați de mai știu eu ce intenții diversioniste. Iar ca rezultat, să se aleagă cu o sentință fără drept de apel, conform spiritului epocii.

În toamna aceluia an eram proaspăt elev la o școală din Bender. Plecat din sînul familiei la vîrsta de numai paisprezece ani, mutat din satul natal într-un cu totul alt mediu, nu numai urban, ci și ling-

vistic străin mie, cu greu suportam despărțirea de casa părintească. Și de fiecare dată, cînd aveam ocazia de-a mă întoarce, mă duceam fuga la gara orașului, așteptam cu nerăbdare amurgul, ca după aceea, cu frică și precauție, să traversez liniile ferate, furișîndu-mă pe lingă șefii eșaloanelor și paza militară a gării, ca să mă agăț de vreun mărfar, ce avea să mă ducă spre baștină.

Și iată într-o sîmbătă seara, în ajunul Anului Nou, urcat pe scara unui vagon, țînîndu-mă strîns cu mîinile de bara de metal rece ca gheața, urmăream încordat goana trenului prin întuneric. Trecuserăm de gările Hagimus și Chircăiești, și mașinistul semnaliza apropierea de Căușeni – gara unde țineam să cobor. Mă rugam în sinea mea ba de mașinist, ba de locomotivă, ca de o ființă vie, să ne oprim în gară, măcar pe o frîntură de secundă sau cel puțin să încetinească goana ca să pot sări fără primejdie, să ajung și eu teafăr și cît mai repede acasă. Acolo, unde știam că eram așteptat de părinți și de surori, acolo, unde, de cum voi ajunge, voi fi poftit la masă și, în sfîrșit, voi mîncă ceva gustos și pe săturate. În caz contrar, dacă voi avea curaj, voi fi nevoit să sar din goana trenului dincolo de gară, peste vreo doi-trei kilometri, la un început de povîrniș, unde eșaloanele încărcate își mai potoleau viteza.

Dar, spre marele meu regret, după cum o luase din loc încă din gara Bende-

rului, înțelesei că de data aceasta mă agățasem de o garnitură de vagoane goale și, deci, eram în primejdie de a nu putea sări nici la povârniș. Riscam să fiu dus pînă cine știe unde, mult mai departe. Poate chiar pîna la Căinări ori Basarabeasca. Da de acolo să mă întorc tot cu vreun mărfar de ocazie, noaptea tîrziu ori chiar a doua zi. Fiindcă pentru un altfel de transport nu aveam în buzunare barem o para chioară. Și se mai putea întîmpla să am nenorocul ca nici acel mărfar să nu se oprească unde aveam nevoie.

Prin gara Căușenilor trenul a zburat cu o viteză sălbatică, fluierînd. Iar cînd a ajuns la povârniș, fără să înțeleg dacă viteza lui a mai scăzut sau nu, mi-am zis în sinea mea: fie ce-o fi, totuna, sar. Și în clipa cînd am înțeles că treceam de locul unde știam că-i mai mic pericolul de-a mă lovi de vreun stîlp de telegraf ori de vreo piatră, mi-am făcut cruce în gură, cu vîrfurile limbii, dat fiind că mîinile îmi erau ocupate, mi-am încordat picioarele, și...

Cînd mi-am revenit din șocul săriturii, în jur domnea o liniște desăvîrșită. În tot corpul simțeam o moleșală stranie cu un iz dulciu, din imperiile căreia nu aveam niciun chef să ies. Și, totuși, am început să mișc din mîini, din picioare, pentru a mă convinge că sînt întreg. Am deschis ochii. De după niște nori cîlțoși, din cînd în cînd apărea cîte o felie de lună. Deci, slavă domnului, mi-am zis, am scăpat și de data aceasta întreg și, în cel mult o oră, voi fi acasă.

Eram gata să mă ridic de la pămînt cînd, deodată, auzii cum doar la cîtiva pași de mine cineva gemea. Într-o clipă am și fost în picioare. Mă tot uitam ba în stînga, ba în dreapta, dar nu vedeam pe nimeni. Și totuși, parcă mi se păru că se mișcă cineva într-un pîlc de scăieți. Făcui un pas înainte, ca să mă conving dacă este sau nu cineva acolo. Deodată o voce amenințătoare mi-a strigat;

– *Ne padhadi, zareju!* [Nu te apropia, că te tai!]

Speriat, am încremenit locului.

Primul gînd care îmi veni, a fost acela că mai sărise cineva din tren. Tot vreunul alde mine, sărăntoc, frate de risc și nenorociri. Atunci ce-ar mai însemna și gluma prostească de-a tăiatul și înjurăturile nesăbuite? Iar dacă-i vreun străin, nimerit întîmplător pe acolo, atunci de ce s-ar teme? Ce rău aș putea să-i fac?

Ridicîndu-mă în vîrfurile degetelor, m-am uitat mai atent într-acolo de unde veni vocea amenințătoare. Am văzut clar că era cineva întins pe spate, cu o mîină în sus, în care ținea ceva, ce sclipea la lumina lunii.

Fiori de spaimă îmi trecură prin tot corpul. Cu gîndul de a o croi la fugă, observai că necunoscutul începu încet-încet să se ridice pe șezute. Și, fără ca să-mi dau bine seama ce fac, cu voce răgușită, bineînțeles de frică, l-am întrebat aproape strigînd:

– Ce-i cu tine?... De ce stai acolo?!

Dar cel din scăieți nu-mi răspunse.

Instinctiv, făcui un pas îndărăt. Necunoscutul încercă să se ridice pe picioare, dar nu reuși. Gemu iar și se prăbuși înapoi la pămînt. Curînd, îl podidi o tuse seacă, convulsivă. Spaima îmi mai trecu puțin. Dar, tot stînd așa în cumpănă și hotărînd ce aș putea face eu în caz de primejdie, la un moment dat mă pomenii că necunoscutul, mai potolindu-se din tuse, mă întrebă:

– Cum te cheamă?

Întrebarea lui aproape că mă liniști definitiv. Ba mă făcu să mai prind la curaj.

– Ei, asta-i altă vorbă. Iar tu o luaseși hodoronc-tronc cu amenințările, i-am reproșat eu cu vocea mea aproape firească.

Nu mi-a fost greu să pricep că aveam în față un flăcăuan din partea locului, poate ceva mai mare decît mine, dar nu cu mult.

– Cu trenul ista ai venit și tu? l-am întrebat.

– Cu aista, îmi răspunse el aproape pașnic.

– Ți s-a întâmplat ceva când ai sărit?

– Nu mă slujesc picioarele, icni el.

– Ești singur?

– Ce, ești chior, nu vezi?

– Păi, dacă vrei să te ajut, aruncă drăcovenia ceea cu care vrei să mă tai.

– Îi *finka* [cuțit finlandez]. Lucruri de-astea nu se aruncă! se răsti necunoscutul nitam-nisam.

– Mi-e totuna ce ai tu acolo de aruncat – cuțit sau baionetă. Dar odată ce ai nevoie de ajutor, fă cum ti-am spus, altfel...

– Nu cumva ai și făcut în pantaloni de frică? rîse el scurt, batjocoritor.

– Am făcut. N-ai decît să vii și să mă pipăi, îi răspunsei și eu la insultă cu o altă insultă.

– Lasă, nu te mai teme, spuse necunoscutul pe un ton ocrotitor. Am strîns *finka* în buzunar. Vino și dă-mi mina, dacă nu poți.

– Ori arunci cuțitul, ori plec, i-am spus categoric, înțelegînd că totuși eu sînt stăpînul situației. Că, zău, n-am niciun chef să stau la taclale aici în frigul ista.

– Ți-am spus să nu te temi. Iaca! ridică el ambele mîini în sus. Uită-te! Nu vezi că n-am nimic în mîini?

– Ba nici n-am avut de gînd să mă tem. Numai fă ce ți-am spus. Aruncă ce ai tu acolo cît mai departe, ca să văd și eu unde o să cadă.

– *Tî șto, blea!* se răsti necunoscutul, începînd iar să tușească. *Ne poneal șto eto finka... a ne kakoi-to noj... katorovo mojna vibrasiti na musor?...*

Felul în care îmi vorbea cel din scăieți iarăși îmi încordă atenția la maximum. Știam precis că băieții de prin satele din preajmă nu cunoșteau în măsura aceea o altă limbă. Deci, îmi zisei că-i vreun străin, vreun țicnit ori contuzionat, de care pe timpurile celea puteai întîlni mulți pe drumuri, unii chiar avînd fel de fel de misiuni speciale... Și cine știe în ce daravelă mai

pot nimeri. la să-l las eu în plata Domnului și să-mi caut de drum, mi-am zis, și, rar-rar, o pornii hotărît spre gară.

– *Ei, tî, padla!... Eslî kto ostavleat celoveka v bede, to togo na briuhe dogoneaiut i rastiraiut v poroșok!*... îmi strigă țicnitul-contuzionat. Strigase cu o voce atît de disperată, încît n-am putut să nu mă opresc, să mă uit înapoi, la dînsul, și să văd cum el, într-adevăr, se tîra destul de repepe urmele mele.

Astăzi recunosc cu mare rușine că în clipa aceea eram ferm hotărît să-l părăsesc pe acel țicnit-contuzionat, care mă amenințase să mă taie cu *finka* lui, iar pe deasupra mă mai și insultase urît; să-l las acolo în cîmp, pe pămîntul înghețat, în frig, în noapte; să-l las să se descurce cum va ști, cum va reuși. Nici măcar să mă gîndesc la aceea că acolo, în pîlcul cela de scăieți, el putea să rămînă o noapte întregă sau poate și mai mult, pînă să-i vină cineva în ajutor.

Și totuși o mîna nevăzută mă opri. Chiar și astăzi îmi vine greu să spun de ce m-am oprit, însă, la sigur, nu din teama că necunoscutul ar fi putut să mă ajungă din urmă, pe brînci, precum mă amenințase. Ci din alte motive. Însă din care? Să fi fost vreo notă anumită în vocea lui? Ori, poate vreo silabă sau o pauză dintre cuvinte, abia perceptibilă în cele fraze rostite de dînsul în limba mea? Ceva ce recunoscușem, simțisem cu toată, ființa; ceva ce răbufnise chinuitor din trecut, din memorie; ceva căruia nu-i pot spune pe nume. Așa că tainica intuiție mă făcu să mă întorc și să-i ajut necunoscutului.

Primul lucru care mă izbi, ca o ușoară dezamăgire, a fost acela că flăcăul era ușor. Chiar foarte ușor. Parcă ar fi fost gol pe dinăuntru...

I-am întors fața la lumina lunii. L-am recunoscut. Era consăteanul meu, Traian. Ba mai mult. Era fostul meu prieten. Coleg de clasă și de bancă în clasa întîii și o jumă-

tate de an în clasa a doua. Pînă în februarie patruzeci și șapte. Cînd, după ce își înmormîntase una dintre surori, moartă de foame, părăsi satul. Și, după cîte știam eu, nu mai revenise niciodată pe meleagurile noastre.

Pentru o clipă-două, în memorie îmi reapăru o zi geroasă de iarnă. Eram la o margine de sat. Traian se întorcea de la cimitir, iar eu – de la școală. Nu ne văzusem timp de cîteva zile. Lipsea de la lecții. Ne-am adăpostit de spulber într-o rîpă, unde Traian îmi spuse următoarele:

– În casă nu mai avem niciun bob de nimica. Botna îi bocnă pînă la fund. Gheața-i atît de groasă, încît nu mai putem scoate de sub dînsa nicio broască, nicio rădăcină de papură. O să murim cu toții de foame ca și Maria. În cîteva zile, sărmana, s-a umflat butie. Dimineața am găsit-o țeapănă în așternut. Cu mare greu, într-o sanie, am adus-o pînă la țintirim. Mi-a ajutat moș Ilie. Am încercat să-i facem o groapă, dar pămîntu-i tare ca osul și nu ne-au ajuns puteri să-l săpăm. Am învelit-o și noi așa, cu oleacă de omăt. Pînă la primăvară, cînd o să se mai dezghețe. Moș Ilie a spus că atunci o să fie mai ușor să-i săpăm groapa. Am văzut că alții tot așa fac.

Ai noroc că tatăl tău s-a întors de la război, și astă toamnă a avut cine să-i mai oprească pe cei cu *postavca*. Tata nu s-a întors, așa că nouă ei ne-au luat tot ce-am avut. Trebuie să facem ceva, altfel o să murim și noi de foame. Ca și Maria. Mai avem două lăicere. Mama mă trimite în Polonia. La Lvov. Să le schimb coala pe niște cartofi. Mai merg vreo cițiva măhăleni. Ne-am înțeles să plecăm la gară chiar azi. Încă bine că te-am întîlnit să-mi iau rămas bun. Măcar de la tine. Să-i spui învățătorului că eu o să mă întorc degrabă..

Mai știam că nu peste mult timp după plecarea sa, îi muriseră de foame mama și celelalte două surori. Iar mai spre primăvară, într-o amiază cu soare și vînt dinspre

apus, pe cînd eram pe la sfîrșitul ultimei lecții, două fete din schimbul doi au intrat fuga în curtea școlii, plîngînd, strigînd: „Morții!...” „Morții leapădă țintirim!...” „S-au pornit la vale morții!...” „Morții!...” În cîteva clipe, noi, norocoșii satului, noi, acei care supraviețuisem în crîncena iarnă, am pornit buluc spre țintirim... Cineva, alarmant și fără întreruperi, a început să tragă clopotul cel mare al școlii, în scurt timp, l-a susținut și clopotarul bisericii. Și tot așa, pînă unul cîte unul, încet-încet, au început să urce dealul cimitirului primii. Ei aduceau pe umere cazmale, hîrlețe ori lopeți, ca să întoarcă morții înapoi în țintirim, înapoi, la casa lor de veci.

Un timp casa lui Traian rămase pustie. Apoi se stabili în ea o familie a nu știu cui. De cîte ori mă abăteam prin partea ceea de sat, la rude ori pe la prieteni, mă tot ițeam peste poarta casei, cu gîndul că poate printr-o minune să-l văd prin bătătură pe Traian. Dar de fiecare dată niște străini îmi spuneau unul și același lucru: „Nu-i. Nu s-a mai întors. S-o fi pierdut pe undeva, ca atîta altă lume...”

Mi-am amintit și de prima zi de școală. La lecție mama m-a adus cu întîrziere. După ce m-a întrebat cum mă cheamă, învățătorul m-a dus într-o bancă lungă, așezîndu-mă lîngă un băiat cu niște ochi radiind de voioșie și bunăvoință. Era mai înalt decît mine, îmbrăcat în niște hăinuțe cusute din pînză de casă, precum, de altfel, aveam aproape toți. Mi-a spus că-l cheamă Traian. Eram din diferite părți ale satului, eu – din Dealul Morilor, el – de pe malul Botnei, și pînă în ziua ceea nu ne cunoscuserăm. Ca vîrstă, Traian era mai mare decît mine și mai învățase la școală vreo doi ani. Dar asta fusese înainte de patruzeci și patru. De aceea, cînd învățătorul a întrebat dacă știe cineva dintre noi vreo poezie, el primul a ridicat o mînă cu două degete în sus. Văzîndu-l, învățătorul s-a apropiat de banca noastră și i-a spus

că mîna trebuie ridicată în sus, nu ca în școala veche, ci cu toate degetele drepte strîns lipite unul de altul. Iar după ce Traian a recitat cu voce sonoră *Somnoroase păsărele*, învățătorul l-a scos în fața clasei, uitîndu-se dojenitor la dînsul și întrebîndu-l dacă poate să scrie pe tablă măcar un rînd din această poezie. Fără ca să spună învățătorului „da” sau „nu”, Traian prinse să zgîrie tabla cu o bucată de cretă.

În clipa ceea eram nespuse de mîndru de faptul că nimerisem în bancă alături de un băiat care nu numai că știa poezii pe de rost, ci știa încă să le zgîrie cu o bucăciță de var pe tablă, o sumedenie de bețișoare și cîrligele frumoase, din care erau compuse acele poezii.

După ce Traian isprăvi, învățătorul, indignat, prinse să arate cu degetul ba la băiatul care îmi plăcu atît de mult, ba la noi, cei din bănci, repetîndu-ne de cîteva ori că atît poezia, cît și semnele scrise de Traian sînt un model de cultură burgheză. Și dacă printre noi mai sînt dintre acei care le cunosc, să le uite odată pentru totdeauna. Fiindcă noi vom scrie cu altfel de cîrligele și bețișoare.

Rușinat în fața întregii clase, Traian trecu la loc. Roșu ca un rac, el se ghemui în bancă, pînă se făcu mic de tot. Peste un timp, cu bărbia proțăpîită în piept și cu privirile undeva sub bancă, timid, mai ridică o dată mîna. De data asta, așa cum îl instruiseră învățătorul. Se ceru afară. Și nu mai reveni. Nu mai apăru nici după recreație, nici a doua zi, ci doar peste vreo săptămînă. Și eu de fiecare dată nu mi-l aminteam altfel decît straniu, cu ochii rătăciți aiurea, retras și stînd ghem în bancă.

Toate acestea se întîmplaseră cu cinci ani în urmă. I-ar atunci, acolo, lîngă calea ferată, în cîmp, în noaptea aceea cu lună, după un amar de timp, ca printr-o minune, stăteam din nou, față în față cu Traian, cu prietenul meu de altădată, și nu-mi venea să cred ochilor ceea ce vedeam. Eram atît

de surprins de reîntîlnire, încît în primele clipe nici măcar n-am băgat de seamă în ce hal se afla Traian. Era desculț, îmbrăcat doar într-o cămașă zdrențăroasă, tremura ca varga. Tușea fără întrerupere. O șuviță negrie i se prelingea pe bărbie. Cînd a șters-o cu podul palmei, înțelesei că era sînge.

M-am dezbrăcat de suman și i l-am întins. L-a luat. Dar așa a și rămas cu dînsul în mîna, de parcă nici nu înțelegea la ce i-ar putea servi o astfel de haină. L-am îmbrăcat eu singur ca pe un copil – el se supuse resemnat, de parcă anume de asta mă și chemase înapoi cu atîta disperare, amenințîndu-mă. Mă chema pe mine sau pe altul, sau pe vreo rudă, pe un prieten sau pe un dușman. Pe oricine, numai ca acela să-i cedeze și lui puțină căldură în-tremătoare.

Și, ca în iarna lui patruzeci și șapte – nefastă coincidență! – ne-am adăpostit de vîntul rece într-o ponoritură. Cu traista mea goală i-am încălzit, cum am putut, și picioarele umflate butuc.

– De unde vii, Traian? I-am întrebat după ce își mai reveni, privindu-i la lumina lunii chipul desfigurat.

– Din Rusia, mi-a răspuns el cu voce slabă. – Dar tu?

– De la Bender.

Tresări ușor. Apoi, căutîndu-mi privirile, mă întrebă:

– *I tî brodeajniceaeși?* [Și tu vagabondezi?]

– Cum, adică... mă pierdusem eu. Învăț la școală.

– Înveți... șopti el dus pe gînduri.

S-a uitat la cer. I-am urmărit privirile. Luna plină se arăta într-un petec mai mare de cer senin.

– După ce-a murit Maria, eu n-am mai pășit pragul școlii, spuse.

Am înțeles că și în memoria lui Traian răbufniseră aceleași amintiri.

– Și ce-ai făcut tu toți anii iștia acolo, în Rusia?

Cu o mînă osoasă și tremurîndă, asemena unei cîngi, Traian scoase din buzunarul pantalonilor o țigară. O aprinse cu greu. La lumina chibritului i-am văzut mai clar fața murdară, brăzdată de cîteva cicatrice adînci. A tras lacom cîteva fumuri și, cu capul ușor lăsat pe spate, privind la lună, începu să declame:

„Peste-a nopții feerie
Se ridică mîndra lună,
Totu-i vis și armonie,
Noapte bună.”

Aceeași intonație frumoasă, ca în prima mea zi de școală. Dar vocea, vocea îi era alta! Nu trăda doar mutațiile ei adolescentine, ci vibra și cu o nuanță neobișnuită, profund sarcastică, batjocoritoare, încît mă făcu să mă cutremur.

Îmi zîmbi, spunîndu-mi:

– Din tot ce-am învățat și eu cîndva la școală, mai țin minte doar cîteva poezii. Dar, dacă îți amintești ce ne-a spus învățătorul cela al nostru, nici astea nu-s cele pe care ar fi trebuit să le știu, accentua el, aruncînd cît colo țigara stinsă. – Ce-i drept, pe acolo, pe unde am fost anii iștia, am mai învățat și alte poezii. Dar le știu în rusește. Și-s cam deocheate, rînji el neplăcut, apoi pufni în rîs.

Rîsu-i mă derută. Mă deranja și faptul că nu puteam să leg cu el o vorbă ceva mai explicită pentru mine. Ardeam de nerăbdare ca să aflu cît mai multe despre Traian, pe care îl cunoscusem eu cîndva. Vroiam să știu unde a fost atîta timp, ce-a făcut el acolo? Cum de-a putut să uite atîția ani la rînd de casă, de mamă, de surori, de școală, de sat? Sau poate că el înțelesese la timp ceea ce nu le-a fost dat altora să înțeleagă și aceștia rămăseseră la vatră ca să moară de foame.

– Atunci cînd ai plecat la Lvov... am încercat să reiau firul întrebărilor. – ...Apoi ai spus că o să te întorci, dar nu te-ai mai întors...

– Trenurile m-au dus cu totul în alte părți, m-a întrerupt el. Cînd ai ști tu cît de mare-i țara asta... Ferească sfințul!...

– Bine... Dar cinci ani încheiați... am făcut eu, și cît pe ce să-mi mușc limba în gură. Oare știe Traian că în casa părintească, de tot atîția ani, nu-l mai așteaptă nimeni? Dar dacă nu știe, cum aș putea să-i spun? Oare să nu fi scris el măcar cîteva cuvinte vreunui prieten, vreunei rude? Oare să nu se fi întîlnit chiar cu nimeni din sat rătăcit și acela pe acolo pe unde fusese el?

– Bine măcar că de data asta m-au adus trenurile. Ș-apoi nu mă puteam eu întoarce înapoi acasă chiar cu mîna goală.

Deodată prinse a se foi. Sprijinindu-se ba într-o mînă, ba în alta, s-a uitat lung în părți. Apoi, pînă la urmă a scos din sîn o legăturică și, cu precauție, dar și cu o nuanță de ghidușie, m-a întreat:

– Cam cîți gologani crezi că am eu aici?

– De unde să știu, i-am răspuns, strîngînd din umeri, derutat de o cu totul nouă întorsătură a lucrurilor.

– Ce-o să se mai bucure mama... spuse cu mîndrie, ascunzînd legăturica înapoi în sîn.

„Vasăzică, nu știe”, mai că era să strig eu.

– Și cînd colo, credeam c-o să mi-i iei tu, chiar aici acasă.

– Cum adică să ți-i iau? am sărit eu nedumerit.

– Dar de unde să știu că erai anume tu? se înveseli Traian, răsturnîndu-se pe spate. – Te-am recunoscut doar cînd m-ai înșfăcat și mai pus pe picioare. Că, dacă plecai, eram să ghibiresc aici de frig. Așa că eram gata să mai fac o moarte de om.

– Cum? Chiar ai fi putut să mă ucizi? I-am întreat cutremurat, necrezîndu-mi urechilor de cele ce aud.

– Nu. Pe tine – nu... se înveseli el iar, prinzînd a se tăvăli pe spate. – Dar dacă ai ști cum arunc eu *finka* și nimeresc exact acolo unde ținesc... Nu mă crezi? mă fixă el cu privirile și se dădu atît de aproape de

mine, încît i-am simțit respirația fierbinte și prost mirositoare. – Din orice poziție. Acum mi-a cam slăbit mîna. Dar cînd o să mă mai întăresc la mama pe cuptor... Vrei să vii mîine pe la mine să-ți arăt?

Nu i-am răspuns. Eram cu totul derutat. Traian începu iar să tușească, dar atît de chinuitor, încît credeam că o să-i plesnească măruntaiele.

După ce se mai liniști, l-am întreat:

– Și dacă ai atîta bănărit, precum spui, de ce umbli gol? Ai putea să te îmbolnăvești. Că și așa, după cît văd, nu ești prea sănătos.

– Îmi trece ea, tusea. O am mai de mult. Numai să stau olecuță la cald și îmi trece. Iar hainele mi le-au luat. Am avut o încăierare la Răzdelnaia. Ai auzit de gara asta?

– Nu.

– Tot *finka* asta m-a salvat, își pipăi el cu mîndrie buzunarul. – O am de cîțiva ani. Și niciodată n-am dat greș cu dînsa, se zgribuli Traian în sumanul meu și începu iar să tremure. – S-a făcut oleacă mai frig. O să ningă.

Din pricina tusei, tot drumul pînă în sat Traian nu mi-a mai putut spune nimica. Iar pe mine, pe cînd îl duceam în spate ori îl sprijineam de braț, mă chinuia una și aceeași întrebare, cum să-i spun că acasă nu-l așteaptă nimenea? Cum? Iar el respira din greu. De cum deschidea gura ca să spună ceva, iar îl înăbușea tusea.

După ce am ajuns cu mare greu la poarta casei lui, Traian îmi înapoie sumanul și, mai mult din semne, îmi spuse să plec, iar a doua zi să trec neapărat pe la dînsul.

M-am îndepărtat de poartă doar după ce cineva i-a deschis și Traian a intrat în casă.

A doua zi, trezindu-mă, văzui că, într-adevăr, precum prevestise prietenul meu, nînse. Iar pe la amiază, cînd revenii la poarta casei lui Traian, rămasei zguduind de cele văzute: deasupra ușii de la intrare era prins un prosop. Iar o bătrînică le spunea unor mähăleni care intraseră în ogradă:

– S-a întors... S-a întors, sărmanul Traian... Dar nici n-a reușit bine să pășească pragul, că s-a prăbușit în mijlocul tinzii... De jale... și durere i-a țîșnit sîngele pe gură... Și pe nas... Dumnezeu să-l ierte. Mititelul... L-a părăsit sufletul fără măcar să afle că și măicuța lui, și surorile lui... to-oate s-au dus pe lumea cealaltă... Încă pe foamea ceea... Ducă-se pe pustii. Fără să se mai abată vreodată peste noi, păcătoșii pămîntului... Iaca, l-am scăldat. Numai piele și os a rămas, săracul... Nici să-l bocească n-are cine, în afară de mine, femeie bătrînă ce sînt...

(Din volumul *Fărîma cea de piine* :

Culeg. de schițe și articole.

Alcătuitor Ilie Lupan. – Chișinău, „Cartea Moldovenească”, 1990)

BIBLIOLOGI, BIBLIOFILI ȘI COLECȚIONARI

O EFIGIE CE NU POATE FI UITATĂ

Iurie COLESNIC

Chiar dacă n-ar fi realizat pe parcursul vieții nimic altceva decât organizarea navigației basarabene, numele lui Gavriil A. Bezviconâi ar fi trebuit să fie scris cu litere mari pe răbojul istoriei noastre.

Dar el a reușit să realizeze mult mai multe lucruri importante. A scris publicistică la ziarele din Chișinău și Odesa, pagini în care demonstra importanța organizării navigației fluviale pe râurile Nistru, Prut și Dunăre. Și când a izbutit să-și vadă visul împlinit, avântul economic al Basarabiei a demonstrat veridicitatea opțiunilor sale. S-au deschis mii de locuri de muncă, a sporit evident exportul produselor basarabene, s-a schimbat nivelul de viață. Și ceea ce el a prognozat în paginile de ziar a devenit realitate.

Chiar și după Unire, el a continuat să demonstreze importanța căilor fluviale și în genere de transport prin articolele publicate în ziarul *Bessarabia: Căile acvatice* (nr. 6, 23 martie 1919), *Calea acvatică dunăreană* (nr. 8, 27 martie 1919), *Calea acvatică a Prutului* (nr. 26, 4 mai 1919), *Circulația navală pe Cuvurlui și Ialpuș* (nr. 31, 13 mai 1919), *Linia Nistrului și portu Burnas* (nr. 50, 6 iunie 1919), *Porturile Jebreni și Burnas* (nr. 71, 2 iulie 1919), *Căile feroviare ale Basarabiei* (nr. 82, 17 iulie 1919), *Producția de conserve* (nr. 122, 23 mai 1920) ș.a.

A fost unul dintre adepții și organizații cooperăției în Basarabia, fapt recunoscut public de Vasile Ghenzul, cel mai important partizan al cooperăției.

Gavriil Bezviconâi a făcut pictură, iar lucrarea lui *Autoportret* a fost inclusă în rândul realizărilor artistice din epocă, păs-

trată la lași în colecția Gheorghe și Tatiana Bezviconi.

Tot el a scris frumoase și foarte importante pagini de memorii, care au apărut postum în revista *Din trecutul nostru* (august-septembrie 1939) cu titlul *Patruzeci de ani din viața Basarabiei, 1877-1917. Însemnări pe marginea amintirilor tatălui meu*. Publicația dată a fost pregătită pentru tipar de Gheorghe Bezviconi.

A lăsat urmași care fac cinste Basarabiei: fiul Gheorghe, cel mai mare genealogist român al secolului XX, și nepoata Elena Uță-Chelaru, artist plastic, membru al câtorva academii de arte.

În cartea lui Gheorghe Bezviconi *Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru* (București, 1943), la pag. 181-182, găsim infor-

Gavriil Bezviconâi
pe când era în funcție

Gavriil și Sofia Bezvoconâi

mații genealogice despre familia tatălui său:

„21. **Bezviconi (Bezviconnii, Bezveconnâi)**, ucraineni din Sorocinți (Poltava), urmașii colonelului Adam Bogusz, nobil polon al blazonului «Polkozic»; căsătorit cu o fată din cazaci și exilat în Ucraina, și-a zidit o casă, în stradă «fără ferestre» – «Bezvicon». (Notă din arhiva istoricului A.A. Skalkovski. Com. de arhivarul Eugen Mih. Ivanov.)

III. Nepotul său, Grigore Ieremia, adversar al hatmanului Mazepa, la 1710 suțat de Sorocinți, al regimentului Mirgorodului (certificatul nr. 1008, 25 august 1786, al judecătoriei din Mirgorod); se zice, că fata suțatului a inspirat legenda din *Noaptea de mai* a lui Gogol (născut la Sorocinți).

IV. Fiul său, Matei, a făcut parte din tovrășia nobilă a regimentului Mirgorodului (certificatul nr. 2919, 6 octombrie 1786, al judecătoriei din Mirgorod).

V. Fiul lui Matei, Anton, născut la 1718, moșier, «tovarăș znacikovii» (1776), apoi – «tovarăș de armată» (1784) (certificatul

de retragere, nr. 276, 29 februarie 1784, iscălit de feldmareșalul conte Rumianțev). La 24 octombrie 1792, a obținut diploma de nobil a Comisiei Nobilimii din Kiev, fiind înscris, la 29 mai 1798, în cartea II a guvernământului general al Kievului. (Extrasul nr. 975, 30 octombrie 1868, al Arhivei Adunării Deputaților Nobilimii din Poltava. Originalul din 1798, iscălit de mareșalul Ioan Cernăș. La descendența, care urmează, sunt alăturate și actele de naștere.)

VI. Fiul său, Simion, născut la 1766, suțat-hatman, răsculat împotriva desființării privilegiilor căzăcești, deportat. Căsătorit cu Iuliana Kvitka.

VII. Fiul lui Simion, Grigore, născut la 1792, funcționar, decorat cu Ordinul Sf. Ana, gr. IV (1845). Căsătorit cu nepoata maiorului Mark Kozimenko.

VIII. Fiul lui Grigore, Andrei (1828-1868), moșier, căsătorit cu Elena Procopie Ulizko (în prima căsătorie, măritată cu Andrei Ulizko; un fiu: Daniil; mama ei, născută Timcenko).

IX. Copiii lui Andrei: 1. Anastasia, măritată Mihailov (fiul ei, dr. Leonida, absolvent al liceului din Comrat, fruntaș al Ucrainei).

2. Grigore (numeroși urmași) (prietenul scriitorului VI. Korolenko. Gavriil Bezviconi, op. cit., pag. 9).

3. Gavriil, născut la 24 martie 1860 la Sorocinți, decedat la 30 aprilie 1937 la Chișinău. Studii la pensionul nobilimii din Poltava și la Institutul din Gluhov. Funcționar la căile ferate din Harkov (1880-1888). Șef de control al Navigației pe Marea Neagră la Odesa, agent principal la Ismail (1896), inspector g-I și organizator al navigației din Basarabia (Marea Neagră, Dunăre, Prut și Nistru), publicist, economist, pionier al cooperăției, episcop de onoare al Uniunii soc. de credit din Sudul Basarabiei (1912), director onorar în Comitetul episcopiei închisorilor, ajutor al amiralului M. Vesiolkin – șeful expediției cu însărcinări speciale de pe frontul Dunării (1914-1916), președin-

te de onoare al Asociației «Înțelegerea» a ofițerilor de rezervă (1918) etc. (*Din trecutul nostru*, 9-10, 1934; *Amintiri*, VIII-IX, 1939; *Discursul* la înmormântarea lui G.B., de Pan. Halippa, în *Progresul*, București, 15 mai 1937; *Amintiri*, de G. Madan, M.E. Poncet ș.a. în *Din trecutul nostru*, 9-10, 1934, p. 35-39; 40-45, 1937, p. I, 79-80; *Amintiri*, de C. Malanețki, în *Bugeacul*, Bolgrad, I-III, 1940, p. 38-41; *Necrologuri*, în toate ziarele din mai 1937.)

Căsătorit: a) Alexandrina Alexe Turciani-nov (1860-1903), moșierică din Harkov; și b) Sofia Pigulevski (născută la 20 martie 1876 la Jitomir, decedată la 2 aprilie 1934 la...

...doctorandă în litere la Petersburg și Paris, fiica dr. Leon Leonte Pigulevski, premiat al Academiei Militare de medicină din Petersburg, medic-șef al Volâniei, publicist-pedagog, consilier de stat efectiv (căsătorit cu marea moșierică, Varvara, văduva lui Victor Dulin, fata lui Alexe Gurja, proprietar al lacurilor sărate (vezi note la familia Apostol, partea III, 5); mama Varvarei, născută Horvat, iar mama dr. Leon Pigulevski, născută Serno-Solovievici.

Revista *Din trecutul nostru* și întreaga noastră operă este dedicată memoriei Sofiei Bezviconi. A se vedea *Din trecutul nostru*, 7-8, 1934, p. I-3; 11-12, 1934, p. 27 (fragment reprodus în *Gazeta femeii* din București); 36-39, 1936, p. 127; și I-IV, 1939, p. 10, articol semnat de regretata Maria Baiulescu, președinta Federației Uniunilor femeilor române).

X. Copiii lui Gavriil:

Căsătoria I: 1. Olga (n. 20.11.1940, în Iugoslavia), crescută la Notre-Dame de Sion din Galați, soră de caritate decorată în război, măritată cu Victor Al. Ostrowski (n. 1920), colonel, apoi – cu ofițerul superior Alexe Gerngross, fiul distinsului general din războiul japonez.

2. Valerian, locotenent de cavalerie, decorat cu crucea Sf. Gheorghe și un ordin românesc; sportsman (un fiu: Gavriil).

3. Nicolae, locotenent de artilerie, ucis în războiul împotriva bolșevicilor.

Căsătoria II: Gavriil; Sofia, prof. G. Uță (Tecuci); Xenia; și Gheorghe (autorul)."

Paginile de memorii scrise de Gavriil Bezviconi au parfum literar și concomitent sunt bine documentate. Am selectat un capitol despre anul 1917, foarte sugestiv pentru noi:

„Ecurile revoluției la Chișinău

În oraș era o zăpăceală generală. Fețele oamenilor trădau spaimă și tristețe. Seara, locuitorii nu ieșeau din casă. Pe străzile slab iluminate nu circulau decât grupuri de «tovarăși». Ziua aceiași tovarăși, bine dispuși, colindau orașul, intrau prin curțile oamenilor. Unii, în halate, abia ieșiți din spitale, tolăniți pe bănci, «se odihneau» prin grădini. Alții, cu servitoare și bucătărele, se plimbau, mâncând semințe. Semințele sunt simbolul revoluției, la Chișinău. Orașul era plin de ele.

Foia de titlu a revistei *Din trecutul nostru*

Subofițerii și ofițerii, în automobile rechiziționate, claxonând și chiotind, colindau orașul, strigând: «Sloboda!» Peste tot locul se vedeau funde roșii și portrete de-ale lui Kerenski. Cortegiul revoluționar se întindea pe sute de metri, purtând uriașe steaguri roșii cu inscripții. În oraș, jafurile s-au întetit; se trăgea cu armele, fără niciun rost. O viață omenească nu valora mai mult de un ban. Tovarășii, patrulând, opreau trecătorii și-i percheziționau. «Burjuii»¹ pe cari tovarășii îi recunoșteau după gulere scrobite și șube, erau împușcați. Într-o seară, a fost împușcat A.N. Șimanoovski, subdirectorul băncii orașului, numai din cauza că, auzind zgomot, a deschis ușa: «Burjuiele, de ce îți scoți nasul afară?»

Cam în același mod a fost săvârșit și dublul omor de la vila inginerului Andrei Hodorogea pe lângă Chișinău. La 20 august 1917, pe la ora 3 d.a., niște soldați, cari furau struguri, au ucis pe proprietarul vilei și pe publicistul moldovean S. Murafa...

În localul liceului «Principesa Dadiani», se întruneau «Frontotel»-ul și «Sfatul deputaților soldați și muncitori». A fost întocmită lista burjuilor (se spunea că în fruntea ei era P. V. Sinadino) cu hotărârea de a fi organizată o noapte a Sf. Eremeu – (Bartolomeu). În răstimp, servitoarele, îmbrăcate în rochiile furate de la stăpânele lor, ajutate de tovarăși, își închideau stăpâni și prădau casele. Toată lumea se gândea cu groază la a doua zi.

Populația a fost cuprinsă de panică. Aștepta o scăpare: intrarea trupelor române. La 6 ianuarie 1918, dis-de-diminează, a sosit un detașament de români ardeleni în drum de la Kiev spre Iași. Tovarășii, mai numeroși, au înconjurat trenul, au dezarmat detașamentul sosit, i-au luat steagul și, urcându-l solemn într-un automobil, s-au

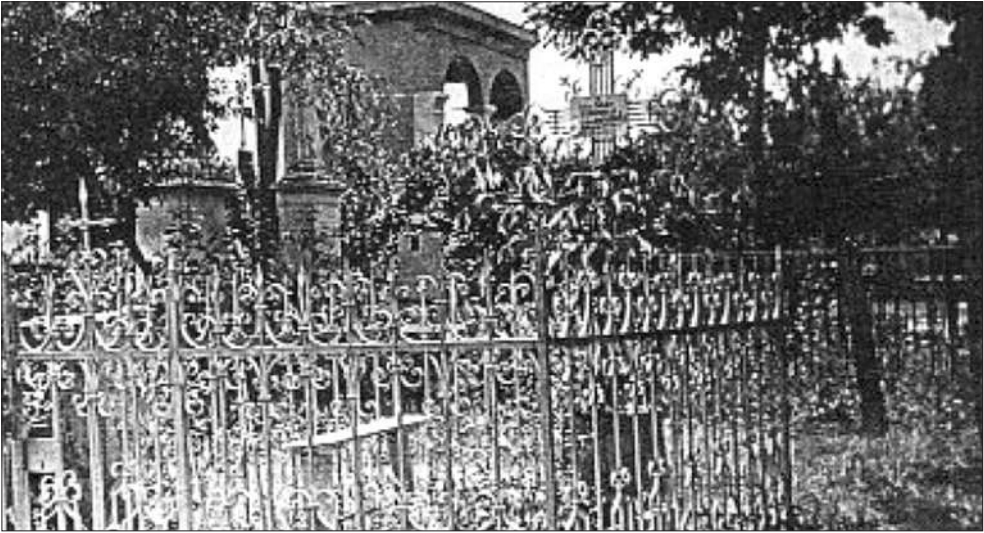
dus la statul-major. Detașamentul dezarmat a fost dus la cazarmă.

Dar situația s-a schimbat și aici repede. Tovarășii au început să se frământa și au șters-o spre Tighina, cu trenul și pe șosea. Tot materialul rulant și chiar automobilele dărăpănate au fost rechiziționate. Trăgând fără niciun rost cu arma de-a lungul străzilor și asupra caselor, tovarășii dispăreau. La 13 ianuarie (stil vechi), orașul a fost ocupat definitiv de trupele române. Bucuria populației a fost foarte mare. Ostilitățile au trecut la Nistru, unde tovarășii erau conduși, după cum se spunea, de tâlharul Katovski, evadat de la ocnă, apoi deveni, general în armata roșie! Românii, ajungând la Nistru, au aruncat în aer podul de la Tighina și cel de la Atachi ocupând toate punctele de frontieră și izolând Basarabia de Rusia revoluționară. Totuși, luptele au mai durat vreme îndelungată. După un an, mai găsim o victimă în persoana generalului român Poetaș, care a pierit în jud. Soroca.

În Basarabia n-a fost revoluție, dar agitatorii revoluționari au rămas. Mulți din ei și-au schimbat culoarea politică. Pe cei mai mulți dintre acești revoluționari, voința de fier a generalului Broșteanu (1932) i-a îndepărtat repede de la orizontul nostru. Dacă generalul Broșteanu ar fi fost menținut la postul său de comandă, ar fi curățit definitiv Basarabia de molima cu care proaspeții patrioți speriau guvernul, deși ei înșiși provocau multe manifestațiuni politice. Dar nu toți... au avut inteligența, dreptatea, tactul și noblețea generalului Broșteanu. Istoria va stabili cu timpul scăpările."

Gavriil Bezviconâi s-a stins din viață la 77 de ani, ultimii 20 de ani i-a trăit în condiții grele, fără pensie, căci statul român n-a dorit să-i recunoască meritele. La dispariția lui au scris necrologuri ziare din București și Chișinău. La mormântul lui de

¹ De la franc. „bourgeois”; porecla „boierilor”.

Mormântul lui Gavriil și al Sofiei Bezviconâi, Cimitirul Central, Chișinău

la Cimitirul Central din Chișinău au luat cuvântul personalitățile epocii care se aflau la Chișinău. Cea mai remarcabilă cuvântare fiind rostită de ex-ministrul Pan Halippa. Iar în publicația editată de el, revista *Viața Basarabiei* (1937, nr. 7) au fost publicate câteva rânduri – un necrolog care pare a fi mai degrabă un portret postum, portret schițat din amintire:

„În ziua de 30 aprilie 1937 și-a dat obștescul sfârșit acel ce a fost Gavriil Bezviconâi, într-o tăcere aristocratică, străjuită de nerecunoștința statului, pe de o parte, de o dramatică resemnare, pe de alta.

«Nobleța obligă», spune un dicton francez.

Ctitor al navigației pe Dunăre, Prut și Nistru sub ruși, pionier al cooperăției, economist, orator și publicist, după ce a fost martor neputincios la ruinarea țărânimii locale, după ce a suferit jugul inactivității, Gavriil Bezviconâi s-a stins fără zgomot, zâmbind amar din împărăția umbrelor celor ce, cu o grabă suspectă, i-au lustruit cizma memoriei, parcă aceasta ar fi fost lucrul cel mai important de reparat, post-mortem, de cei ce l-au uitat când n-ar fi fost în zadar.

Dar... în fine. Lumea este cum este... și ca dânsa suntem noi.”

Este un portret ca o efigie venită la noi din alte vremi...

UN PANORAMIC AL APARIȚIILOR EDITORIALE (X)

Călătorind pe aripi de înger – un nou roman psihologic de Igor Volnițchi

Puțini se așteptau ca Igor Volnițchi, cunoscut publicist și analist politic, va oferi – numai în ultimii patru ani –, cititorilor atenți, volumele: *Călăul e nevinovat* (roman, 2013), *Învață-mă să mor* (roman, 2014), *Prizonierii amurgului* (povestiri, 2015), iar recent și-a lansat romanul *Călătorind pe aripi de înger*¹, paginile și cuprinsul căruia încearcă, în primul rând, să umilească indiferența din noi, faptele rele, gândurile negre... *Călătorind pe aripi de înger* este un roman care la data scrierii este probabil plauzibil ca formulă, original cu siguranță, dar oricum în comun acord cu o anumită orientare spre *altceva* a prizei basarabene. Complicat până la prețiozitate, straniu până la misterios, stilizat până la un rafinament *dostoievskian*, acest roman aluziv păstrează / anunță și ceva din fascinația lui Fhipippe Claudel sau Paul Éluard, depășind, chiar și performantele contemporanilor săi uniți în grupuri de „-iști” și „-ism” (...), dar și complexitatea nivelului psihologic. Și în felul acesta, Igor Volnițchi, îl avertizează pe cititor că va recunoaște în aceste 144 de pagini ale romanului său o *structură elaborată a destinului uman*, deoarece: „Nu o dată am spus, că ceea ce m-a făcut să încep a scrie și mă determină să scriu și în prezent sunt dramele oamenilor, pe care le cunosc practic în fiecare zi. Pot trece indiferent pe lângă bucuriile oame-

nilor, pe lângă momentele de fericire, pe care le trăiesc ei, dar niciodată nu voi putea neglija o dramă.

A fost o perioadă când credeam că, interesându-mă de dramele oamenilor, sunt ghidat de un sentiment de jale, de dorința de a-i ajuta cu ceva, de speranța că, aducându-le (într-o formă sau alta) la cunoștința publicului larg, îi voi atenționa pe alții să le evite etc. Ulterior mi-am dat seama că mult mai importantă decât toate acestea este esența dramelor trăite de oameni și urmările pe care le au ele asupra acestora. Și am ajuns la o concluzie șocantă: fiecare dramă îl face pe om mai puternic. Atât de puternic, încât într-un moment anume el devine net superior celor din jurul său, chiar dacă acest lucru nu se vede cu ochiul liber”, afirmă autorul.

Dar chiar și în urma acestor sincere confesiuni, binecunoscutul critic și istoric literar Ion Ciocanu, de pildă, îi prevestea un public restrâns, dar select, inteligent, recunoscând în acest text o structură elaborată din care cu greu ar putea ieși vreodată un *best-seller*. Până astăzi, la data publicării acestei cronici, romanul a circulat între astfel de cititori inițiați, stârnind sentimente care variază de la apreciere la entuziasmul declarat al academicienilor Gh. Duca și N. Dabija și al altor oameni de cultură. Nu ar fi exclus ca acum numărul cititorilor să fie chiar mult mai mare. Pentru că romanul *Călătorind pe aripi de înger* este unul deosebit, care te obligă la un anumit ritm al lecturii (și chiar al trăirii), altul decât cel cu care suntem obișnuiți; cu adevărat o carte la început de mileniu trei, cu o atmosferă *vâscoasă*, în care întâmplările se înlănțuie

¹ Volnițchi, Igor. *Călătorind pe aripi de înger*. Des.: Andrei Lunevi. Chișinău: Estetini, 2016. 144 p. ISBN 978-9975-3095-1-6.

misterios, greoi, dar la mică distanță una de cealaltă, cu fiecare mișcare *epică* încetinită la nesfârșit de o voce egală, aproape monotonă a *îngerului venit dintr-o mare de lapte*, care notează senzații, amintiri, regrete, dorințe, închipuiri, camuflează minuțios planul, intențiile autorului, al intrigii propriu-zise. Și totuși, cititorul atent descoperă o *Lime aparte* care există, după cum există și cele șase personaje, conflictele, un deznodământ, însă toate acestea trebuie permanent reconstituite, recuperate din inflexiunile vocii prozatorului care ne îndeamnă să conștientizăm: „În fiecare om, înainte de a se naște, de către Dumnezeu sunt puși șapte bobi: bobul umilinței, bobul suferinței, bobul iertării, bobul pocăinței, bobul compasiunii, bobul resemnării și bobul sacrificiului. Lumea, chiar dacă a fost creată de Dumnezeu, e plină de rele, iar cei șapte bobi au drept scop de a-i face pe oameni mai puternici, mai rezistenți. Pe unii cei șapte bobi îi ajută în viață doar să anihileze relele într-o măsură oarecare, pe alții însă îi fac foarte puternici, îi ridică de asupra răului, îi fac mesagerii binelui. Cu adevărat puternic este doar

acel care a cunoscut din plin umilința, suferința, iertarea, pocăința, compasiunea, resemnarea și sacrificiul. Acești oameni nu vor fi învinși niciodată de rău, ci, din contra, ei îl vor distruge acolo unde-l vor întâlni, semănând în jurul lor doar bine. Datorită lor, lumea oamenilor încă mai există, deoarece, dacă nu ar fi, răul ar învinge și atunci, poate că Atotputernicul ar decide să distrugă această lume ca să nu prezinte pericol pentru altele. Însă, astfel de oameni puternici, care să cunoască din plin cele șapte virtuți, sunt foarte puțini. Ei sunt aleși special de către Dumnezeu, lor li se deschid mai multe taine, pe ei îi așteaptă o viață pământească mult mai grea decât a altor oameni, dar, totodată, după ce-și termină misiunea pe pământ, sunt răsplățiți după merit.”

Cu o formulă comodă, *Călătorind pe aripi de înger* ar putea fi numit romanul *dramei umane la început de secol*, într-un sens care se apropie de discursul proustian și introspecțiile joyciene. Personajul (personajele) acestui roman, fără nume propriu, smuls dintr-o *lume a sa (a lor)*, este cel care o contemplă, o pipăie, o gustă, o compătimente. Personajul este impus de autor să profite uneori de lumea din jur, de universul material al evenimentelor și al obiectelor pentru a-și descoperi propria identitate, ca un amnezic care bâlbâie într-o familiaritate totuși cunoscută-necunoscută, încercând să aproximeze niște asociații atât de vitale, atât de tragice și tot atât de adevărate...

Ceea ce se petrece în jurul personajelor fără nume, au numele consecinței, o proiecție a interiorității, un fel de ecran cu imagini intermitente, un fel de aparat de fotografiat al destinatarului uman, care se defectează prin conectarea la soarta omului. Peisajele se scufundă brusc, cadrele se schimbă, dar în plină amenințare a confuziei firul întrerupt se reface pe neașteptate, logica narațiunii continuând ca

și cum nimic nu s-ar fi întâmplat sau poate s-a întâmplat, iar noi n-am sesizat: „Legănându-se zile întregi pe marea de lapte, nu avea altă ocupație decât să doarmă. Uneori avea vise, în care era din nou alături de acei pe care-i cunoscuse în timpul călătoriilor sale în altă lume, iar când se trezea înțelegea că-i este dor de ei, deoarece ei dedau măcar o careva intrigă, o careva culoare vieții sale. Acum, după ce medicul și femeia aceea au dispărut din viața lui, își dădea seama cât de mult însemnaseră pentru el prietenii, pe care-i pierduse. De aceea, uneori, chiar și fiind treaz, trecea din nou prin memorie momentele petrecute împreună și parcă iarăși trăi sentimentele, pe care le simțise anterior.

Începuse să se gândească la ce îi lega pe acei oameni și, totodată, ce-i făcea diferiți. După lungi cugetări, a înțeles că unica ce aveau ei în comun era chiar el, relația lor cu el. Niciodată nu se văzuseră între ei, dar, într-un mod inexplicabil, cu toții au intrat în viața lui, marcând-o profund. Nu înțelegea de ce din mulțimea de oameni, din care era constituită altă lume (el deja apucase să-și facă o închipuire despre lumea din care veneau ei) anume acești șase, fiind total diferiți, au avut acces la el sau, mai bine zis, i-au ieșit la un moment dat în cale, fiecare aducând cu sine ceva irepetabil în viața lui.

Bătrânul a ales să-și trăiască viața în umilință; fetița aceea, chiar dacă nu a făcut nicio alegere, și-a trăit o bună parte din viață în suferință; călugărul, după ce a înțeles răul pe care l-a adus oamenilor, a ales calea pocăinței; bătrâna i se părea un fel de mesager al iertării, chiar dacă la început nu înțelegea cruzimea și indiferența cu care-l trata pe acel bărbat; bărbatul cu profunde convingeri religioase a ales compasiunea ca formă de manifestare la o anumită etapă și aceasta i-a dat peste cap întreaga viață pământească; jurnalistul, care avea alternative ce-i deschideau dru-

mul spre o viață frumoasă, a ales resemnarea, numai pentru că aceasta era unica sa cale pentru ca semenii săi să aprecieze jertfa lui și să înceapă să judece altfel.

Gândindu-se la toate acestea, înțelegea cât de diferiți au fost acei șase, care intraseră pentru scurt timp în viața lui, ca mai apoi să-l părăsească în singurătate pe marea lui de lapte. Până și modul în care urmau să-și petreacă eternitatea fiecare dintre ei nu se asemăna: bătrânul a rămas, împreună cu tatăl său, pe pajiștea scaldată de apele aceluși râu; fetița – pe câmpul presărat cu pădăii; călugărul – în pădurea întunecoasă printre stanele de piatră; bătrâna – împreună cu fiica sa în fața altarului din interiorul norului; bărbatul cu profunde convingeri religioase – în peștera din vârful muntelui, străjuit de acel foc singuratic, iar jurnalistul – în podul casei sale, printre mormanele de cărți.

Au fost diferiți în viață și la fel au rămas și după moarte, dar, totuși, ceva îi lega.”

Aceasta pare a fi *atmosfera* romanului *Călătorind pe aripi de înger* de Igor Volnițchi, un autor care îndrăznește să i-a o anumită atitudine față de cele observate și conștientizate, aruncându-le în balanța timpului care nu se cumpănește niciodată propriului *neastâmpăr*, mai molcom sau mai violent, ieșit din propria individualitate, sau ca intrată în ea pe o altă cale, rămânând totuși înlăuntrul unui secret extins, ale cărui limite sociale nimeni nu le poate stabili. Deocamdată... Cine este în măsură să știe unde se așează frontierele publice ale unei judecăți umane sau ale unei impresii? Uneori poate că știrbești aceste frontiere, producând confuzie, alteori este posibil să le plasezi mai departe cu un pas sau cu mai mulți pași, ca un explorator sau ca un descoperitor...

Ispita de a anexa critic noi viziuni în teritoriul neprevăzut al creațiilor literare, pe care îl explorăm, unii umblând orbește, dar cu inima deschisă, alții pe căi consacra-

te, care ne ajută să intrăm incitați / încântați, dar pasivi, înlăuntrul lui, alții simțind nevoia de a descoperi poteci noi – această ispită coincide cu inepuizabila curiozitate de a da de capătul labirintului sufletesc. Căci orice literatură este, în primul rând, interioritate, iar Igor Volnițchi ne-o demonstrează cu brio.

Cratima interiorizării în poemele Marinei Popescu

Aluzivă, chiar din titlul volumului *Ultimul nu va stinge lumina*¹ (Ed. „Paralela 45”, Pitești, 2016), prin cuprinsul căreia se declanșează reiterarea temei obsedante a destinului, cartea Marinei Popescu oferă o poezie *răbufnită vezuvic* din inadecvarea structurală a autoarei la realitatea la care totuși, *volens-nolens*, își adaptează reacțiile, câtă vreme aspiră la schimbarea acestui *statu-quo*, percepând-o ca pe o... realitate, deoarece: „Trebuie să-mi cumpăr întruna chestii colorate, / asta mă face să zâmbesc, / trebuie să butonez cât mai mult telefonul, să navighez, / asta mă face să nu mă simt singur, / trebuie să-mi vopsesc părul, unghiile și fața, / În felul acesta sunt mai puțin transparent, / trebuie să te privesc chiorăș, să râd de tine și să te disprețuiesc, / asta mă face să mă cred puternic și cool, / trebuie să fac dragoste zilnic, să alerg măcar doi kilometri, / asta îmi dă încredere în ideea de infinit, / trebuie să privesc știri cu oameni care mor – crime, accidente, sinucideri –, / asta mă face să fiu fericit că sunt aici și scriu, / trebuie să întârzii mereu la întâlniri, / în felul acesta mă mint mai ușor că timpul nu are importanță, / trebuie să miros zilnic câte o floare, să mângâi un câine sau o pisică, / doar așa pot să sper că lumea nu e o chestie din plastic” (*Primul poem / To Do List*). Puține poete încearcă să

se debaraseze de (pre-)simțirile izostice ale unei ahtiate de a se redescoperi printre cei care o contemplă, o știu, o cunosc, o iubesc, o miros sau o urăsc.

Amintiri *sclipitoare*, dar cu o miză aparte, punctează în poezia Marinei Popescu fluxul existențial al celei care realizează: „Banca pe care noi stăteam are acum / un picior lipsă. Lângă ea / copiii mănâncă semințe și râd / de colegul lor gras. / Într-o vreme pe bancă a locuit un boschetar / înconjurat de o familie de câini / și de multe sacoșe. / Uneori dimineața / soarele răsară din părul lui ciufulit. / Când a plecat, / Când a plecat, / boschetarul a luat cu el / înfășurat într-o pungă de rafie / picior de fier – amintire. / Aș putea / să asemăn istoria băncii cu a mea, / să te sun și să-ți spun despre asta, / dar tu ți-ai schimbat deja / adresa și numărul de telefon” (*Despre oameni și bănci*). Aceste versuri devolează, dându-i posibilitatea cititorului să descopere singur, aici, rădăcinile unei atitudini îngăduitoare față de cei care ne înconjoară, care sunt în preajma noastră așa precum sunt – cu o blândețe intrinsecă a sinelui. În imediata apropiere apare un spirit de sacrificiu manifest al celui care își asumă responsabilitatea de a descrie omul: „Omul cu pălărie trece ca un mister / pe bulevardul aproape pustiu, / pe bulevardul aproape infinit / omul cu pălăriile trece fără grabă, / picioarele lui par să nu atingă asfaltul, / poate că e purtat doar de zâmbetul lui ironic, / agățat de el ca de un balon care promite / lumi interesante fără o destinație precisă. / Omul cu pălărie străbate orașul, / trece ca o întrebare retorică prin mințile noastre, / omul cu pălărie / luminează străzile ca un *drumeț incendiar*, / omul cu pălărie / aduce puțin cu *vasco da gama*, / amintește întrucâtva de *copacul-animat*. // Omul cu pălărie / poate că nici nu există sub borurile largi, / dar trecerea lui într-o joi seară / schimbă universul” (*Inevitabil despre omul cu pălărie*).

¹ Popescu, Marina. *Ultimul nu va stinge lumina*. Pitești : Paralela 45, 2016. ISBN 978-973-47-2210-5.

Aparent, în lipsa transcendenței, uneori, universul acestui univers de poezie apare personificat negativ, fără amprențele frumuseții: „Mai bine mă făceam gu-noier / și adunam toate resturile de iubire ale acestei lumi, / și cu ele agățate de tomberon / aș fi trecut așa, triumfal, / prin câini și mașini și aulolaci veseli, / un Don Quijote în salopeta lui verde” (*Într-o armură de plastic*), sau: „Abrupt tot mai abrupt / o cădere dintr-un sine în alt sine / o inocență cu mutră de curvă / și toate serile în care sparg bile / de parcă într-una din ele s-ar ascunde / sinele pierdut” (*Same colors game*). Astfel, condiția umană efemeră devine tragică, nu numai prin destin, ci și prin condiția, contribuția umană, uneori distructivă. Chiar dacă nicăieri cititorul nu va găsi vreo urmă de *lamento*, confesiunea este suportul nevăzut al fiecărei litere, al fiecărei lumi descrise (citește – destin!), căci *Lumea realității* în care autoarea ne invită să ne desfătăm este una a *lumii*, a aceluiași destin despre care vorbim, care, în fond, guvernează volumul dat: „O poză cu luminiș undeva la munte / niciun like, / niciun comment sub ea, / câteva melodii cu Julio Iglesias / și Nana Mouskouri / status-uri de dor / *Miss you so much, I send you a big hug*, / ceva ca o casetă goală de lemn / în care te gândești că poate a rămas încrustată / speranța, bași sfios cu degetele, / dar de partea cealaltă doar tăcere, / zile toride, plimbări pe nisip / și cluburi cu stroboscoape orbitoare, / apa unui ocean pe care tu nu l-ai văzut niciodată, / apusuri și răsărituri pe care bănuiești / că ea le împarte cu altcineva” (*S. profile on Facebook*).

Construite monologic, poeziile Marinei Popescu, din această carte, sunt fie confesiuni, având ca punct de plecare întâmplări existențiale, reținute secvențial sau rezumativ – (*Ultima*) *plimbare*, *Îmblânzitorul de sticle*, *Pe strada Bragov se ascultă Queen*, *În poemul acesta e vorba de altfel de răni*, *Scurt poem de 13-14 iunie etc.*, fie

meditații, laitmotivul cercului fiind simp-tomatic pentru conotațiile termenului. În cuprinsul cărții *Ultimul nu va stinge lumina* există șansa unui *Bărbat(ul) din vitrină*, un fel de „increat”, poate, *Tipul din tren*, a cărui prezență o simte *Ultima așteptare dintr-un an*, dar și *Prima așteptare din următorul* sau „beneficiarul” acestor acțiuni care este echivoc și *nimeni nu va observa mica tulburare de echilibru...* Lumina acestui echilibru este semnul simbolic al unei amintiri mereu amânate, al unei întâlniri cu destinul – nutrit din tăceri și așteptări: „de parcă asta n-ar fi suficient / și toate visele mele mângălite / cu noul ruj *Red intense* de la Sephora / și dacă nici asta n-ajunge / tricourile pe care scrie Tokyo / și pe care le-am lăsat toată vara / întinse pe sârmă, / uite-așa, să se decoloreze / să ia tot soarele pe care eu, / eu nu l-am avut, / de parcă interesează pe cineva, / dar în caz că / eu zic: am 30 de ani, ochi căprui, / citesc Ginsberg și fumez / ori de câte ori mi se pare / că totul devine banal” (*Stau ghemuită lângă zid*).

Astfel, singurătatea este un laitmotiv al secțiunii a treia din cuprins, ale cărei poeme subjugă lectorul: „În casa asta a stat cineva, / cineva sosit de departe, din nord / cineva care a adus doar tinerețea înghe-suită într-o valiză; / în casa asta s-a iubit, / aici s-a născut, s-a băut lapte, s-au cumpărat păpuși, / s-a râs și s-a plâns la intervale inegale de timp; / aici s-au făcut cozonaci moldovenești dolofani și rumeni / ca niște purcei de lapte / apoi s-a fumat, s-au spart farfurii, / s-au udat exact cât trebuie florile, / s-au făcut poze și multe gesturi banale; / în camera bună s-au împodobit brazii, / brazi din an tot mai mici / până la o simplă creangă într-o vază / și ace de brad aduse pe tălpi de afară; / de aici unii au plecat spre alte case / sau mai departe, undeva într-un pământ; / în casa asta ploile au creat cu vremea fisuri / și viața a început să se scurgă / prin pereți, / prin parchet, /

prin oase până când / a rămas doar ursul
de pluș / cu parfumul adunat în ultimii ani;
/ doar ursul de pluș a privit totul / prin două
bile negre, lucioase, / până în ultima clipă, /
chiar tot" (*Ultimul nu va stinge lumina*). O
dilemă în care am putea ieși doar pe calea
logicii terțului inclus...

Din cuprinsul volumului mai răzbate,
așa cum se întâmplă la mai toate poetele
de azi, activitatea de zi cu zi, acasă, la ser-
viciu, pe stradă, la întvederea cu alte fi-
ințe umane sau cu timpul care glisează în
amintiri: „Până la urmă ne-am făcut curaj,
am intrat, / dar el nu mai era acolo, / rămă-
sesse doar o păpușă de ceară / cu genele
foarte-foarte lungi, arcuite spre cer. / Noi
plângeam, îl căutam peste tot, ni se părea
/ că-l zărim într-o poză, cu zâmbetul său
larg, / ne cuprindea treptat o amețală și
ieșeam / în aerul sticlos să fumăm o țigară.
/ În jurul nostru frunzele cădeau / una câte
una, fără grabă. / Noi le priveam, / le pri-
veam, / le priveam, / până când moartea
devenea rutină" (*Cornel*).

Cu certitudine, Marina Popescu se
(de-)scrie pe sine, observându-se și trans-
formându-și viața în text. Viața lăuntrică,
desigur, dar codul de imagini este din
viața exterioară, pentru că uneori: „Atunci
când ți se pare / că toate poemele deja au
fost scrise / ai putea să iei un boschetar ne-
bun și șchiop, / să-i crestezi pielea cu bri-
ceagul / rămas de la bunica / și să-ți înmoi
un deget, / să scrii cu sângele lui pe asfalt
/ „Life sucks”. / Un câine va veni apoi, / va
adulmeca totul, / va face un rahat / și va
pleca mai departe" (*Ultimul poem*), afirmă
poeta. Viața dintre texte o dublează pe cea
cotidiană, cea adevărată (oare?), dar cele
două nu se intersectează...

Așadar, pare că nimic nu este realitate,
totul este ficțiune, este iluzie, este ascun-
dere și, în același timp, adăpost pentru ve-
ridicțiune, este pentru *Ultimul* (care – n.n.)
nu va stinge lumina.

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

DEBUT EDITORIAL TARDIV, DAR EXTREM DE SEMNIFICATIV

(Și care, cu regret, a fost și ultima carte a autoarei nonagenare...)

Spre deosebire de marea majoritate a colegilor ei de breaslă, Antoaneta Ralian se bucura de o vie popularitate, ca să nu zic celebritate, poate cu deosebire în deceniile de după decembrie 1989. Fac această remarcă în privința popularității, a faimei, a unei largi recunoașteri deoarece toată viața ei, lungă, captivantă, dar și zbuciumată, a fost traducătoare din limba engleză și redactor de carte la faimoasa Editură „Univers” – îndeletniciri care, de regulă, nu pot asigura deținătorului lor notorietate, o recunoaștere cât de cât generală. Din simplul motiv că, din păcate, cei mai mulți oameni memorizează numele autorului, rețin titlul și conținutul sau mesajul cărții traduse, nu însă și numele traducătorului, cu atât mai puțin pe cel al redactorului. Dar a și fost A. Ralian o traducătoare deosebită – energetică, productivă, eficientă, solicitată și prețuită, dăruind cititorilor români circa 120 de cărți tălmăcite din literaturile engleză, americană, italiană și israeliană: romane și piese de teatru, dar și versuri, de multe ori versiunile brute ale acestora punându-le generos la dispoziția unor maeștri ai transpunerii poetice. În plus, în ultimele două-trei decenii a fost și o prezență vie în presa culturală, la Radio și TV, dar și pe bloguri de internet, acordând interviuri spumoase, incitante, acaparante, capabile să rețină atenția celor mai diferite categorii de cititori.

Cărțile pe care le-a tradus din engleză în română sînt, aproape că fără excepții, ale unor autori de mare prestigiu. Cel mai curios e că această faimoasă traducătoare

din engleză a debutat în presă, în 1956, cu o culegere de povestiri... italiene, tălmăcite evident, din italiană. (În fond, nimic de mirare, căci A. Ralian și-a luat licența în filologia engleză și în cea italiană, la Universitatea București, în 1948). Din aceeași limbă a mai tradus o capodoperă ce a frapat imaginația multor generații de copii: *Aventurile lui Pinocchio*, de Carlo Goldoni. Alte capodopere transpuse în română de A. Ralian sînt din literatura Marii Britanii și din cea a SUA, inclusiv: *Omul invizibil*, de Herbert G. Wells; *Darul lui Humboldt*, de Saul Bellow; *De veghe în lanul de seară*, de J.D. Salinger; *Spre far*, de Virginia Woolf; *Vlăstarul cuvintelor*, *Discipolul*; *Marea, marea* și alte scrieri de Iris Murdoch; *Șarpele cu pene*, *Fii și îndrăgostiți* de D.H. Lawrence, *Casa cu șapte frontoane*, de N. Hawthorne etc. În anii '90 ai sec. XX și la începutul acestui veac a tradus, în premieră românească, mai multe romane de Henry Miller, uimind cititorii prin felul măiestrit de a fi „omologat” în românește limbajul insolit – erotic, obscen sau de altă natură din original, în proze ca *Sexus*, *Plexus*, *Tropicul Cancerului*, *Tropicul Capricornului* ș.a. Tot atunci a pus la dispoziția cititorului de limbă română alte scrieri considerate insolite: *Bărbatul din gară*, de Jennifer Johnston sau *Memoariile unui bătrîn*, de Tennessee Williams etc.

Popularitatea traducătoarei s-a datorat și faptului că numeroase lucrări transpuse le-a prefațat sau postfațat, oferind cititorilor informații esențiale, valoroase, inedite, iar adeseori și analize profunde privind creația autorilor. Pentru traduceri,

a luat mai multe premii și diplome: de la Uniunea Scriitorilor din România, Asociația Scriitorilor din București, Tîrgul de carte *Gaudeamus*, revista *Observator cultural* etc. În anul 2010, Tîrgul de carte *Gaudeamus* a instituit un Premiu special pentru traduceri care poartă numele Antoanetei Ralian. Și iată că, într-un final, cea care a dat grai românesc atîtor mari scriitori străini, decide să scoată o carte proprie: volumul de memorii *Amintirile unei nonagenare. Călătoriile mele, scriitorii mei*¹ (București, Ed. „Humanitas”, 2014). O simplă operație aritmetică ne dumereste că Antoaneta Ralian a debutat ca scriitoare la 90 de ani. Un debut tardiv, foarte tardiv (dacă se poate spune așa!), dar, vă rog să mă credeți – cu adevărat semnificativ, edificator, un veritabil eveniment editorial.

Articolul introductiv la *Amintirile unei nonagenare...* este ca o tulburătoare spovedanie și, în același timp, e un soi de „notă explicativă”, ba chiar și un fel de justificare a unei traducătoare că, iată, s-a apucat și ea de scris:

„Cînd la numărătoarea anilor tăi depășești prefixul 8 – cel care cînd îl culci reprezintă infinitul, adică veșnicia care îți face cu ochiul –, altfel spus, cînd te pomenești octogenar, sau optzecist, cum îmi place mie să-mi spun prin analogie cu ierarhia cronologică a poeților contemporani, se presupune că ești doldora de amintiri. O avalanșă de amintiri care îți încovoie spatele ca o desagă grea; o tonă de trecut în fața căreia prezentul tremură ca o punte șubredă, spre firul firav de drum care poartă încă numele de viitor [...]”

„Avalanșă” sau „desaga” sau „tona” de amintiri se vrea împărtășită, o sete de confesiune îi dă ghes tot mai mult posesoarei acestor comori. Și atunci A. Ralian parcă se vede nevoită să scoată cartea a cărei ana-

liză încercăm să o facem. Dar iată cum își definește cartea autoarea însăși:

„Am adunat în paginile prezente un mănunchi de impresii, de amintiri fragmentare, punctate de scene umoristice, solicitate de revista România literară, care a și publicat o parte din ele. La aceste «instantanee» din peregrinările mele pe meridianele lumii, am adăugat suita de întîlniri cu cîteva personalități interesante din universul literaturii universale.

[...] Într-o carte pe care am tradus-o, un personaj bătrîn se simte atît de anonim și de inconsistent, încît, ca să se convingă că există, calcă adînc în straturile de zăpadă, apoi întoarce capul să-și vadă urmele, ca pe niște dovezi că da, există. Eu sînt fermă că încă exist (cogito ergo sum). Dar asemenea bătrînului, prin cărțulia de față întorc și eu capul, să-mi văd urmele.”

Volumul are trei despărțituri, unul mai captivant decît celălalt: I. *Întîmplări de peste mări și țări*; II. *Întîlniri cu scriitorii (literare)*, cu subcompartimentele: a) *Europene*, b) *Americane*; III. *Derapaje*.

Din pură curiozitate feminină (pardon, omenească!), dar și în virtutea muncii pe care o presta la Editura „Univers” din București, A. Ralian a călătorit mult, făcînd o geografie personală impresionantă, cu descrieri incitante, și mă refer doar la cele incluse în cartea recenzată. Aceste călătorii, de obicei în compania soțului, un ziarist de seamă, făcute mai ales în „epoca de aur”, într-o perioadă bîntuită de suspiciuni, limitări sau chiar interdicții pentru intelectuali, în ceea ce privește deplasarea lor peste hotare; călătoriile acestea, zic, au fost însoțite, de regulă, de „uverturi” apăsătoare, umiltoare, stresante. Astfel, după cum notează autoarea însăși, „... am – sau am avut pînă de curînd – cincisprezece hîrtii de la Direcția Pașapoarte, prin care mi se respingeau cererile de petrecere a unei vacanțe în străinătate...”. Totuși, a perseverat, iar soțul a pus în mișcare mecanismul

¹ Ralian, Antoaneta. *Amintirile unei nonagenare. Călătoriile mele, scriitorii mei*. București: Ed. Humanitas, 2014. 190 p. ISBN 978-973-50-4434-3.

„pilelor”, al flatării și mituirii birocraților ceaușiști. Datorită acestor și altor împrejurări, putem citi în cartea A. Ralian impresii despre Viena, Dresda, Londra, Tel Aviv, Arizona, New York, Madrid, Lugano (din Elveția „italiană”), Paris, Istanbul, Cairo, Atena, Chicago... Vom reproduce, mai jos, doar câteva crîmpeie dedicate Ierusalimului. Așa putea scrie despre „Orașul veșnic” numai intelectuala ce se născuse Antoinette Stein, devenind, ulterior, o figură de seamă a culturii românești, din care se nutrise cît se poate de mult și cu tot ce putea fi mai valoros. À propos, numele de domnișoară al Antoanetei Ralian – Stein – s-ar putea să nu spună nimic majorității absolute a celor care i-au citit, îi citesc și îi vor citi traducerile. Tocmai de aceea facem precizarea că un frate al traducătoarei a fost compozitor, Richard Stein (1909-1992), și el este cel care a compus muzica pentru hitul (șlagărul) anilor '30-'40 ai sec. XX, dar și al epocii noastre, *Sanie cu zurgălăi*, pe versuri de Liviu Deleanu (1911-1967)... Să revenim însă la Ierusalim, la „Ierusalimul Antoanetei Ralian”:

„Am refăcut traseele biblice din Vechiul și Noul Testament. La Ierusalim, cetatea și templul lui David. Am urcat pe muntele Sionai (nu-mi venea a crede că simt sub tălpi același pămînt și aceleași pietre pe care a călcat Moise în așteptarea Decalocului); Zidul Plîngerii (unde am introdus printre cărămizi un bilețel cu o rugă), Marea Moartă, cu atmosfera-i sufocantă, situată la sute de metri sub nivelul oceanului; Marea Roșie (care nu e roșie, după cum la Viena Dunărea nu e albastră). Am intrat în apele Iordanului, în bisericile din Betleem și Nazaret, în biserica Sfîntului Mormînt și am străbătut toată Via Dolorosa, pe urmele îndurerate ale lui Iisus.”

E de menționat că A. Ralian a cunoscut foarte multă lume bună, în mod firesc – a comunicat cu numeroși scriitori, inclusiv sau în primul rînd, cu autori din

ale căror opere traducea și pe care ea cu drag îi numește, în chiar titlul cărții, „scriitorii mei”. M-au impresionat adînc, găsindu-le curioase, pline de vervă, dar și instructive, edificatoare, povestirile Antoanetei Ralian despre întîlnirile ei cu scriitori din care traducea. Nu am putut să nu culeg, ca să reproduc și pentru Dvs., câteva crîmpeie, barem:

a) „Despre întîlnirea și prietenia mea cu Iris Murdoch am tot vorbit. Țin doar să povestesc o mică întîmplare elocventă. Iris mergea des cu mine prin cîrciumioare, prin pub-uri, la un pahar de *cherry*. Într-o zi m-a dus la un *pub* irlandez, cu mese lungi și bănci lungi de lemn, de o parte și de alta a meselor. Pe banca din fața noastră s-a așezat, la un moment dat, un tînar frumușel, de vreo douăzeci de ani, cu o mină cam melancolică. Iris, care de obicei nu era foarte volubilă, ci mai curînd reticentă, a intrat imediat în vorbă cu el. A început să-i pună întrebări meșteșugite, incitante, a făcut o adevărată maieutică cu el și l-a determinat să-și povestească viața și istoria unei iubiri nefericite. Mi-am dat seama că asta înseamnă documentare «pe viu». Cînd i-am tradus romanul *Marea, marea*,

am avut impresia că recunosc ecouri din spovedaniile tînărului.”

b) „La Londra, firește că am cerut să-l cunosc pe Ted Hughes (1930-1998 – *n.n.*). Era *Poet Laureate*, ceea ce în tradiția literelor engleze constituie distincția supremă, *nec plus ultra*, acordată pe durata vieții.

[...] Cînd l-am cunoscut, mi s-a părut a fi arhetipul Poetului. Frumos, de o tristețe inefabilă, timid, vulnerabil, interiorizat. Ca să întregească clișeul, a și murit tînăr, așa cum le stă bine poeților. Am discutat în acea dimineață despre Baudelaire și Francis Jammes, despre Eugen Ionescu și «Brancuși». Muream să aduc vorba despre Sylvia Plath, dar desigur că nu am făcut-o. Mi-a oferit o carte a lui, *Remains of Elmet*, cu o dedicație frumoasă, carte din care am tradus un grupaj de versuri în revista *România literară*, de îndată ce m-am întors în țară.

Da, Ted Hughes era bărbatul pentru care merită să mori, dar, cum eu sînt o vitalistă, aș spune mai curînd pentru care merită să trăiești.”

Precizăm, în context, că Sylvia Plath (1932-1963) a fost o poetă americană, și fosta soție a lui T. Hughes, care s-a sinucis cînd a aflat despre o idilă amoroasă a soțului cu o altă scriitoare, aceasta fiind, de altminteri, muza unui amic, și el poet, pe nume David Vavilla...

Deosebit de captivant mi s-a părut eseul *Cum l-am cunoscut pe Saul Bellow*, care e, de fapt, o nuvelă dintre cele mai meșteșugite. (În fond, cam toate scrierile adunate între copertele *Amintirilor unei nonagenare...* se află sub semnul unei beletristici de calitate și se citesc ca atare: ca niște nuvele, povestiri, frînturi de roman...) Proaspătul laureat al Premiului Nobel, S. Bellow, venise la București în 1977, după devastatorul cutremur, însoțit de soția sa româncă, matematiciana Alexandra Bagdasar. A. Ralian tocmai traducea *Darul lui Humboldt* și e firesc să fi dorit mult să-l întâlnească,

să discute cu el, ceea ce s-a și întîmplat la Uniunea Scriitorilor, apoi într-o casă particulară, la o rudă a nevastei bucureștene a lui S. Bellow. Așadar, scopul întrevederii era „ca să-mi lămurească o serie de nedumeriri legate de unele realități specific americane și de unele personaje reale din roman care îmi erau necunoscute”. Dar...

c) „L-am găsit aproape năucit, cu senzația omului care a nimerit pe altă planetă”, relatează în eseu A. Ralian și continuă: „Nu mai vorbesc de faptul că era o casă veche, avariata de cutremur, fără apă caldă și cu căldura de pe vremea lui Ceaușescu – laureatul Premiului Nobel trebuia să toarne, la toaletă, apa cu găleata, – dar îl năucea și că telefonul era înfășurat într-un șal gros, că în timp ce discuta se dădea radioul la volumul maxim, că i se sugerase să fie foarte amabil cu portăreasa blocului, care era în relații foarte amabile cu sectoristul, și așa mai departe. L-am găsit speriat, foarte panicat, convins că pretutindeni unde intra era înconjurat de microfoane și că pe stradă era tot timpul urmărit de agenți. Pentru Bellow picat din caldă bunăstare din Chicago, din luxul vieții unui scriitor de mare notorietate, vizita la București echivala cu o coborîre în infern. Făcuse o adevărată psihoză. Am cunoscut-o și pe doamna Bellow, considerată transfugă, căreia nu i se dădea voie să-și vegheze la căpătii mama muribundă, așa cum ar fi vrut. Bellow părea foarte îndrăgostit de soția lui și, mai mult, mi-am dat seama că era mîndru, îi gîdila orgoliul faptul că era căsătorit cu o savantă care făcea parte din aristocrația, din boierimea românească [...]”

„Toate trăirile bucureștene au fost redate mai mult sau mai puțin ficționalizat, dar inevitabil intelectualizat, în cartea *Iarna decanului*, apărută în America în 1982. Moment din care Bellow a devenit *persona non grata* în România și cărțile i-au fost scoase din biblioteci. Abia în 1991, în febra și boomul de publicații postdecembriste,

am reușit să-i traduc în grabă *larna decanului*."

Pînă a cădea, marele scriitor american, în dizgrația atotputernicelor oficialități ale României comuniste, A. Ralian i-a luat lui S. Below un interviu, inserat în revista *Secolul XX*. Iată o întrebare, respectiv, un răspuns, din acel dialog:

d) „A.R. – Știu că îl cunoașteți bine pe scriitorul Mircea Eliade. Mă înșel, sau se pot descifra în ultimul Dvs. roman sensuri și rezonanțe ale gândirii lui M. Eliade?”

S.B. – *Îl admir foarte mult pe profesorul Mircea Eliade și am citit multe din cărțile sale; faptul de a citi cu admirație aduce, fără îndoială, la unele influențe, dar nu aș putea spune cinstit în ce fel de măsură m-a influențat. Mă simt îndatorat lui, dar nu am posibilitatea de a aprecia măsura acestei datorii.*

Dar... continuă A. Ralian,

e) „În chip dumasian, «după douăzeci de ani», în romanul *Ravelstein* să se producă marea mutație. Bellow a divorțat de Alexandra Bagdasar (sau viceversa). Mina, soția adulată din *larna decanului*, devine Vela, soția detestată și inegalant criticată în romanul *Ravelstein*. Mircea Eliade, acela admirat în 1979, bun prieten al Alexandrei, prin care l-a cunoscut Bellow, devine profesorul Grielescu, pe care Ravelstein îl zugrăvește în cele mai sumbre și prolegionare culori. Furnizînd materie primă doamnei Laignel-Lavastine.”

Ca să înțelegem mai bine atitudinea de respingere pe care a adoptat-o Antoaneta Ralian, amintim că Alexandra Laignel-Lavastine este o ziaristă, eseistă și traducătoare franceză (n. 1966), care a scris, printre altele, și o cărțuie numită *Cioran, Eliade, Ionesco: l'Oubli du fascisme* (2002), lucrare suspectă, profund subiectivă, dar care, în mod firesc, a provocat încîntarea „haustologilor” de profesie din România și din alte câteva țări.

Cel care va prinde a citi cartea Antoanetei Ralian se va opri, neapărat, și la evo-

cările pe care autoarea le face unor mari scriitori contemporani ca Raymond Federman (SUA), Amos Oz (Israel), Salman Rushdie (bengalez stabilit în Marea Britanie, cel cu *Versele satanice*, care au bulversat teribil lumea islamică), Kurt Vonnegut... Va reține atenția multor cititori subcompartimentul *Derapaje*, din care reținem doar câteva titluri, poate cele mai elocvente: *Eu, traducătorul, și celălalt, autorul*; *De ce bărbății?*; *Eternul feminin în literatura universală*, *Popularitatea capodoperelor*, *Fețele fericii*.

Cînd am primit cadou acest volum parcă modest și totuși foarte elegant, autoarea lui Antoaneta Ralian, născută în 1924, la București, era în viață. În discuții particulare, cu colegii și prietenii, la unele lansări de carte, am dat-o exemplu de debut pe cît de tardiv, pe atît de semnificativ: *Amintirile unei nonagenare. Călătoriile mele, scriitorii mei*. Mi-am schițat imediat după lectură niște gânduri pentru o viitoare prezentare a cărții ei de debut; parte din aceste reflecții le-am reprodus într-un dialog cu Milica (Emilia) Ghețu, la emisiunea *Viața cărților* de la Radio *Vocea Basarabiei*. Nu știu cum s-a întîmplat însă că am tot amînat scrierea cronicii. Inclusiv pentru că *Amintirile unei nonagenare...* au tot „călătorit” de la un bibliofil la altul, de tot vreo șapte persoane, cu ritmuri diferite ale lecturii. Iar la sfîrșitul lui noiembrie 2015 am aflat din presă despre decesul traducătoarei de 91 de ani... Și iată că o banală prezentare se transformă, vrei-nu vrei, într-o omagiere, căci registrul de emoții inițiale s-a dublat, s-a triplat...

...În luna mai 2016, Editura ART din București a scos o nouă carte a Antoanetei Ralian: *Nu cred în sfîrșitul lumii*. Este un volum omagial pentru cea care a fost Antoaneta

neta Ralian, traducătoarea, redactorul de carte, omul de mare cultură, o sinceră admiratoare a limbii române și a patriei sale, România. După cum menționează Marius Chivu, în cuvîntul introductiv, „prima secțiune a cărții de față adună aproape toate textele ocazionale scrise de Antoaneta Ralian în ultimul deceniu de viață. În cea de-a doua secțiune, am pus laolaltă, în ordine cronologică, șapte interviuri pe care traducătoarea le-a acordat, în perioada anilor 2002-2015, diverselor ziare, reviste și bloguri. Îmi exprim speranța ca acest volum compozit, alături de numărul impresionant de traduceri, să infirme temerea Antoanetei Ralian cum că posteritatea ar avea o memorie scurtă”. Și, în continuare,

editorii precizează: „Poate cea mai cunoscută traducătoare din ultimii douăzeci de ani, Antoaneta Ralian vorbește cu dragoste despre cărți pe care le-a redat în română. Se gîndește dacă nu cumva ficțiunile la care a lucrat sînt mai reale, pentru ea, decît chiar viața ei. Cînd vine vorba despre sine, încearcă să nu se pună deloc într-o lumină favorabilă. Vrea să rămînă cu picioarele pe pămînt. Potrivit educației conservatoare primite, ale cărei urme le resimte și la o vîrstă înaintată, nu se iubește mai deloc pe sine. Dar tocmai prin asta i-a cucerit Antoaneta Ralian pe toți cei care au cunoscut-o, direct sau prin traducerea ei.”

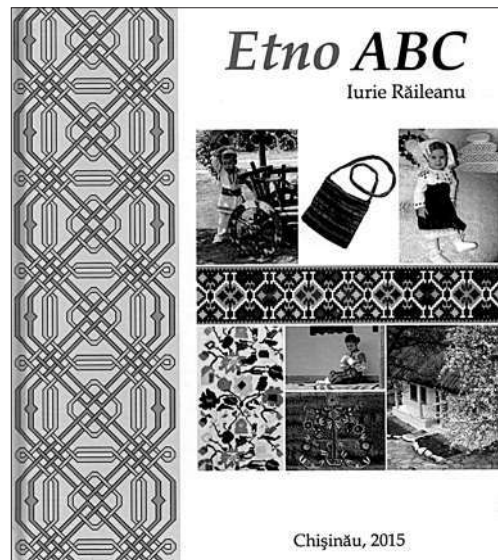
Vlad POHILĂ

IURIE RĂILEANU: ETNO ABC

Sub semnătura lui Iurie Răileanu, și sub titlul *Etno ABC*¹, la Chișinău a apărut recent o carte deosebită, atît ca profil, cît și ca destinatar. Ca profil, pentru că este vorba de un îndreptar de etnografie, ca destinatar pentru că se are în vedere o categorie de cititori, sub vârsta școlarității, pe care, din punctul de vedere al domeniului de apartenență al cărții, nimeni nu i-a avut în vedere. Prin prezenta lucrare, autorul, cu o intenție întru totul laudabilă, sub comandamentul timpului, și-a propus să familiarizeze preșcolarii cu diferite obiecte etnografice, din lumea satului, în prezent, din ce în ce mai puțin cunoscute, în general, poate și fiindcă acestea au suferit o anumită restrîngere a uzului fie prin înlocuire cu substitute tehnice, fie, pur și simplu, prin abandon.

Cartea, prefațată de Vlad Pohilă (p. 5-6), avînd drept cuprins: *Alfabetul limbii române* (p. 9-57), *Cifrele* (p. 58-68), *Anotimpurile* (p. 68-73), *Ziua și noaptea* (p. 74-75),

Zilele săptămîinii (p. 75-77), *Mirajul culorilor* (p. 78-79), *Mic DEX de etnografie* (p. 80-84) și se deschide, în chip firesc, cu prezentarea literelor de tipar din alfabetul limbii române. Autorul prezintă fiecare semn în parte, în toate variantele lui grafice, sprijinindu-se pe material iconografic adecvat

¹ Răileanu, Iurie. *Etno ABC*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2015. 84 p. ISBN 978-9975-9772-6-5.

(una sau mai multe imagini, cea mai mare dintre ele ilustrând atât litera respectivă, cât și obiectul, având-o, în denumire, la inițială) plus un catren în care ambele se regăsesc. Desfășurătorul alfabetic arată astfel: A: *altiță*; B: *bondiță*; C: *catrință*, cu imaginile de susținere, *călușarii*, *covor*; D: *dantelă*; E: *ecrin*; F: *fuior*; G: *găleată*; H: *horă*; I și Î: *ie*, cu reprezentările aferente, *imaș*, (*ouă*) *încondeiate*; J: *jug*; L: *lăicer* cu fotografiile secundare, *lăută*, *laviță*; M: *mămăligă*; N: *năframă* + elementele „de sprijin”: *nai*, *năvod*; O: *opinci* și, ca adjuvante, frumoase fotografii pentru *ocă* și *oală*; P: *prosop*, asociat în josul paginii cu două desene, excelent stilizate și coloristic impecabile, reprezentând „pomul vieții”; R: *roată*, iar în imaginile-anexă, diverse tipuri ale acesteia: ~ *de căruță*, ~ *de tors*; S: *suman* + și ca supliment imagistic, *suveică* și *sabie*; Ș: *șezătoare*, împreună cu materialul iconografic, *șa*, *șabac*; T: *traistă* și, în fotografie, câteva tipuri de *teasc*; Ț: *țărăncuță*, iar în partea de jos a paginii, două ilustrate corespunzătoare: *țărăncuța țese*, *țol*; U: *ulcior* + două prim-planuri cu *ușă* și *uluc*; V: *vârtelniță*; Z: *zestre*, în asociere cu *zăvor* și *zaharniță*.

Am enumerat integral alfabetul, cu exemplele aferente, în selectarea autorului, pentru ca cititorul să poată aprecia caracterul lor adecvat sau, dimpotrivă. Remarcăm intenția, cu totul laudabilă a acestuia de a face cunoștință viitorilor școlari cu obiecte condamnate la necunoaștere prin condițiile sociocultural-istorice actuale. De pildă, *ia*, în calitate de componentă a costumului tradițional feminin a avut șansa de a fi popularizată, prin practica întreținută de coregrafia populară. Mai puțin însă detaliile ei specifice de realizare, în mod special, *altița* „cusătură, broderie artistică executată în partea superioară a mânecii”. Prin urmare, o informație mai mult decât binevenită. Foarte bine ales, ca obiect reprezentativ, este cel pentru litera

F: *fuior*, cu anexele imagistice, *fus* și *fluier*. Ca activitate tradițională, în restrângere accelerată, *torsul*, condiționat de prelucrarea lânii, a cânepii, a bumbacului, mai poate fi cunoscut sporadic, de cei care provin din mediu rural, acolo unde femeile, mai ales cele vârstnice, încă îl mai practică. Uneori, cuvântul selectat, împreună cu un altul din catren, dedicat unei anumite litere, vizând obiceiuri cu specific local, ar necesita, cel puțin, o explicație în dicționarul cu care se termină cartea: „*Azi e hram în sat la noi, / Treziți de la prima oră, / Toți sătenii-n haine noi, / Au venit în sat la horă.*” Dintre cele două lexeme, primul, *hora*, evident mai cunoscut, ca dans tradițional, practicat în spectacole folclorice, și mai puțin ca obicei de bază pentru viața culturală a comunităților sătești, beneficiază de o imagine artistică amintind celebra *Horă la Aninoasa* imortalizată de Th. Aman. În schimb, *hram*, conturat semantic și ca serbare populară, datină, ocazionată întotdeauna de o sărbătoare religioasă, legată de Moldova istorică, specifică Basarabiei, prin perpetuare, este mai puțin cunoscut, cu excepția Banatului la nivelul românității.

Am nădăjduit că lexemul va figura în *Micul DEX etnografic* – anexă, dar a fost omis, motiv pentru care îi facem reproșul cuvenit autorului. *la* este prezentată integral, și nu numai în detalii, la litera aferentă, fapt binevenit, ca și *jugul*, accesoriu indispensabil animalelor de tracțiune, respectiv boilor, în prezent, aproape un obiect muzeistic. Leșirea din uz a acestuia îi joacă festa chiar lui I. Răileanu, după cum se poate constata din catrenul însoțitor: „*Mânjii sprinteni pe toloacă, / Printre tufe se ascund, / Numai boul cel puternic, / A fost înhămat la jug.*” În aceleași versuri figurează, impropriu, verbul *inhăma*, pus în relație cu... *boul*, în realitate, specific pentru *cal* și echipamentul acestuia (*ham*). Este evident faptul că citarea *boului* în regim

de *cal*, prin singularitate, nu corespunde realității, *jugul* presupunând, obligatoriu, cuplul, perechea. Parcurgerea integrală a versurilor de mai sus relevă o altă omisiune: *toloacă*, un regionalism cu circulație în Basarabia și, în general, în Moldova istorică, așadar ar fi trebuit inclus în *Micul dicționar*... anexă. Dacă autorul însuși se face vinovat de asemenea inadvertențe... mai este nevoie de argumente suplimentare pentru a demonstra slăbirea cunoștințelor etnografice?

Tot aici mai reproșăm, ca o „slăbiciune”, imixtiunea unor neologisme în fondul tradițional al domeniului. La litera D, autorul a optat pentru lexemul-lemă *dantelă*. Obiecția noastră vizează incompatibilitatea denumirii neologice cu lexicul local, propriu îndeletnicirii. Numele sub care circulă cuvântul, în plan local, *horbotă*, *horboțică*, a fost substituit cu un neologism străin realității etnografice descrise. Situația se repetă în cazul *ecrin* „casetă”, în esență o intruziune care violentează terminologia etnografică tradițională. Opțiunea rămâne o stângăcie de selectare a unui fals obiect emblematic, locul lui fiind în alt mediu. În schimb, trebuie să recunoaștem că în alte situații, lurie Răileanu, prin imagistică, clarifică semantisme, virtual, confuze. La aceeași litera „D” figurează într-un excelent contur artistic, parcă pentru a atrage atenția, o *doniță*, în accepția locală a cuvântului, în realitate, în româna standard *un ciubăr*. Cu ajutorul fotografiilor, deosebirile devin foarte clare.

O neconcordanță ne întâmpină și în cazul literei N – *năframă*. Imaginea aferentă reflectă o batistă, specială, prin bogăția de cusături artistice, dar, după lurie Răileanu, realizate printr-un verb neașteptat: „*Mărioara în cămară... / Croșetează la năframă!*”, la care se adaugă și caracterul neologic, incompatibil al împrumutului din franceză cu activitățile tradiționale în domeniu. Pentru a exemplifica litera „G”

opțiunea autorului s-a oprit la *găleată*. Prin alegerea acesteia el aduce un serviciu binevenit disciplinei etnografice, pentru că imaginea reproduce varianta primitivă a obiectului, când vasul era confecționat din doage, materia primă fiind, așadar, lemnul. Astăzi executarea generalizată din metal a făcut ca varianta primordială să se retragă printre exponatele așezămintelor muzeale.

Alteori omisiunile duc la neajunsuri pentru care autorul ar putea să fie tras la răspundere de micii săi cititori. „L”: *lăicer* anunță, în catren, „un personaj”, de altfel un prieten al copiilor, indiferent de calitatea mediului din care provin, citadin sau rural, dar care lipsește cu desăvârșire din imagine (p. 30): „*Bunicuța toarce lâna, / Fulgii cad domol din cer, / Pisicuța somnoroasă [dar invizibilă] / Toarce dulce pe lăicer!*” Pentru litera „O”, exponentul etnografic, cu o anumită biografie, de altfel, excelent ales pentru a ilustra, ca unitate de măsură, *ocaua*, cuvânt uzual în Basarabia în variantă *ócă*, ar fi necesitat semnul grafic al accentului pentru a reproduce rostirea locală. Apreciem faptul că autorul a găsit imaginea adecvată a măsurii în discuție, având aspectul unei căni obișnuite, dar care, dacă era cazul, proba corectitudinea măsurătorii (poate că chiar așa a fost concepută de profesioniștii domnitorului Cuza!). Pentru litera „S”, obiectul-bază, *suman*, prezentat la nivel de grup, pentru înțelegere deplină, de altfel excelent selectat, este însoțit de adjuvantele *suveică* și *sabie*, ultimul mai degrabă extern domeniului etnografic, susceptibil, la o nouă ediție, de o înlocuire mult mai adecvată: *sac* sau diminutivele lui (*săcotei*, *săculțeț* etc.), *sat*, *sapă*, *sulfină* etc. În cazul literei „U”, în imagine figurează un *ulcior*, obiect propriu gospodăriei țărănești în diverse versiuni. Aici autorul a optat pentru varianta tip „cană” care, în afară de destinația principală, păstrarea lichidelor, servea și

la depozitarea diverselor produse (vezi la I. Creangă, *sămânța de cânepă!* și depozitarea acesteia în ulcioare, păstrate în pod). Cealaltă versiune, mult mai răspândită, pentru transportat apă, în general, pentru lichide, nu a fost omisă, pentru că figurează ca ilustrație a regionalismului *burlui*, la litera „B”, iar ca explicație și în anexa *Mic DEX etnografic* a cărții s.v. *ulcior* „vas de lut, cu toartă și cu gâtul strâmt și lunguieț, pentru băut apă”. În prezentarea literei „Z”, între *zestre* și *zăvor*, primul abstract și în declin ca „normă” etnografică, cel de al doilea desuet ca tehnicitate, a fost infiltrat un lexem, cu totul străin uzanțelor țărănești: *zaharniță*. De dorit ar fi substituția acestuia cu un cuvânt adecvat (*zid*, *zolnic*), uzual în gospodăria țărănească.

Cât privește partea următoare, *Cifrele*, ca manieră de expunere, autorul urmează modelul instituit la alfabet, pentru fiecare număr în parte, oferind o imagistică atractivă, convingătoare. Dezavuem calculele din obiecte eterogene, fapt ce ar putea afecta în cazul preșcolarilor însușirea operațiilor aritmetice de mai târziu. „Inventarul” „*Două perne, / Trei opinii, / Împreună vor fi cincii!*” ar fi necesitat o paranteză finală explicativă de tipul (obiecte; bagajul cuiva etc.). Imagistic ne-a reținut atenția complexul din prezentarea cifrei 7 (șapte), cu versuri explicative adecvate: „*Șase câni cu apă, / Un ulcior cu lapte, / Împreună vor fi șapte*” (p. 64). Totalul obiectelor este posibil pentru că acestea, ca model, sunt identice, diferența dintre ele constă strict în dimensiune. Mai mult, preșcolarii vor fi ajutați să discearnă deosebirea denominativă exclusiv dimensională, *cana* și *ulciorul* ca formă (mică și mare) fiind întocmai. „*Găselnița*” didactică a autorului este remarcabilă în cazul cifrelor 9 (nouă) și 10 (zece), prin exemplaritatea calculelor între obiecte și ființe de același fel, așa cum este firesc: „*Pe măsuță șapte ouă / Noi mai punem încă două* [ouă]. / *Împreună vor fi*

nouă!” (p. 67) sau „*Nouă miei pasc pe ogor, / Unul [miel] pe alături trece / Împreună vor fi zece!*” (p. 68).

Anotimpurile, un capitol distinct, beneficiază, în prezentare, ca și în explicitare, de imagini emblematice de o rară frumusețe. În viziunea plasticianului Iurie Răileanu, iarna, primăvara, toamna sunt înfățișate printr-o realitate unică, alta doar în funcție de sezon: un pom acoperit, variabil, iarna de zăpadă, de flori, primăvara, ori de frunze sub asediul toamnei. Pentru unitatea imagistică a posibilităților de comparație și de discernere între ipostazele aceluiași element al naturii, după anotimp, am fi preferat același pom încărcat de fructe, în locul unei pajiști multicolore. Primăvara, mai este reprezentată, suplimentar, printr-un obiect emblematic, mărtișorul. Obiecția noastră vizează activitatea prin care se realizează micul semn al primăverii (verbul *croșeta*, ca și la *năframă!*). În schimb, locul de executare a acestuia excelează prin oportunitate: *cămară*, cu semantism arhaic „încăpere, cameră” (un prilej excelent de a ne aminti de Eminescu: „*Ca în cămara ta să vin / Și să te văd de aproape*” – (Luceafărul): „*La piept prindem mărtișoare, / Croșetate în cămară!*”

Micul DEX de etnografie este precedat de un „compartiment” distinct *Mirajul culorilor*, convingător prin obiectul etnografic selectat (fragment de covor țărănesc cu motive geometrice, în culori măiestrit alese), dar și prin posibilitatea de a colora o imagine în stare de contur. De utilitatea părții de încheiere, *Mic DEX de etnografie*, nu ne putem îndoii. Reproșăm absența unor cuvinte din structura acestuia. Nu se știe de ce începutul este fixat la litera „N”, de parcă ar fi rezultatul unui regretabil accident, din care s-a salvat numai o parte, până la care *gaiță* „lampă cu gaz”, de altfel bine ales, ar fi necesitat un scurt comentariu, cel puțin pentru metaforă (?) sau omonimie, la fel *gavanos*, pentru circulația

sa strict locală, *hram* despre care am făcut observații mai sus, *chindii*, *la ~*, ca moment al zilei, la fel, din partea tipărită, *vals*, *velă* despre care nu credem că intră în lexicul preșcolar uzual. În schimb, se insistă asupra unui accesoriu al casei, *ușa*, cu care elevii, oricât de mici, au făcut demult cunoștință.

După cum observă prefațatorul Vlad Pohilă, cartea prezentată se parcurge „cu un sentiment al revelației, al descoperirii, al surprizei, dar și cu o sinceră bucurie de a vedea o noutate editorială în premieră absolută” (p. 5). Chiar dacă s-ar mai fi editat un astfel de „mic manual etnografic”, împărtășim părerea lui Vl. Pohilă că autorul, cu o paletă de îndeletniciri adiacente, publicist, editor, plastician și maestru fotograf, rămâne de nedepășit ca ingeniozitate în realizarea cărții: singulară întreprindere artistică, prin calitatea excepțională a imaginilor, cuceritoare ca motive, mai ales, prin colorit și prin arta așezărilor în pagină. Întreprinderea lui I. Răileanu excelează și ca oportunitate. Albumul său, un „memento” pentru cei mari, alături de cei mici, cuceritor ca țel, și-a propus să salveze de la uitare câteva obiecte din universul satului

românesc din Basarabia. Prin intermediul imaginilor, de o rară frumusețe, maestrul fotograf se insinuează în universul copilăriei. În acest fel, el își subjugă publicul de vârstă mică, provocându-i curiozitatea și interesul pentru realități necunoscute.

Cele câteva reproșuri formulate, în speranța unei noi ediții, afectează în mică măsură valoarea cărții denumite, de altfel justificat de către prefațator *abecedar*. *Etno ABC*, inițiază preșcolarii aidoma acestei cărți de început a școlii nu numai simultan în domeniul literelor pe care oricum urmează să le deprindă, ci și într-unul care ar putea, pentru mulți dintre ei, să reprezinte, mai târziu „uși închise”. De aceea, subscriem întru totul calificativului formulat de prefațator: „*Etno ABC-ul, un îndemn discret de a cunoaște și de a prețui la justa valoare zestrea spirituală a poporului, frumosul din preajma noastră, uitat și mai ales neglijat*” (p. 5). De aici, multiplele valori pe care le degajă micul manual etnografic atât de original: instructiv-educativă, cognitivă, estetică și, nu în ultimul rând, etică.

Iulia MĂRGĂRIT,
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan –
Al. Rosetti” al Academiei Române, București

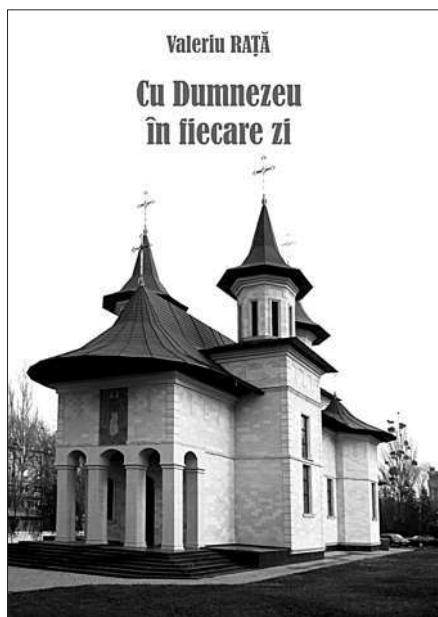
O POEZIE CE SE ANCOREAZĂ DEPLIN ÎN UNIVERSUL CREȘTIN

Noul volum de versuri *Cu Dumnezeu în fiecare zi*¹ de Valeriu Rață însumează 175 de poezii pe tema creștin-ortodoxă, fără o direcționare concretă pe capitole. Autorul, avînd un dezvoltat gust pentru poezie, de data aceasta ne prezintă o preocupare mai puțin abordată în literatura noastră – cea în legătură cu *Biblia* sau *Sfînta Scriptură*, sau *Cartea Cărilor*, cum i se mai spune, deci, în primul rînd, cu Dumnezeu, Sfîntul Duh, Iisus Hristos, Maica Domnului, apostolii, sfinții din *Vechiul și Noul Testament*, cu alți sfinți canonizați (sau pe cale de a fi canonizați) de Biserica Ortodoxă Română, unele fețe bisericești din timpurile de mai încoace etc. Putem spune că poetul V. Rață, folosind religia (în complexitatea și ansamblul ei) ca imbold creativ, iar alteori ca suport al vederilor sale cetățenești, recurge la următoarele cuvinte-cheie: Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul, Iisus Hristos, Dumnezeu Sfîntul Duh, Sfînta Treime, Maica Domnului, arhangel, înger, icoană, cruce, smerenie, rugăciune, psalm, imn bisericesc, poezie creștină, conștiință morală, religiozitate, sacru, divin, sînt ș.a.

Este important să menționăm că poeziile sînt însoțite de 26 de fotografii realizate de dr. Vasile Șoimaru, economist, publicist și maestru fotografic. Dumnealui, pe parcursul a mai multor ani, colectează imagini în seria *Biserici românești de pretutindeni*, o parte din care cu bunăvoință a fost oferită pentru ilustrarea volumului în cauză. De asemenea, consemnăm că au-

torul copertei este artistul plastic Valeriu Herța, care pe coperta-față a plasat imaginea Bisericii „Tuturor Sfinților Români” din sectorul Botanica al capitalei noastre, iar redactor e Vlad Pohilă, scriitor, jurnalist și lingvist bine cunoscut în republică și peste hotarele ei.

Volumul de poezii religioase *Cu Dumnezeu în fiecare zi* se deschide cu o prefață de Iurie Colesnic, scriitor, istoric și cercetător, din care cităm: „Poezia de sorginte creștină nu este o noutate pentru literatura română. Au excelat în acest domeniu distinșii poeți Vasile Militaru (1885-1959), Nichifor Crainic (1889-1972), Costache Ioanid (1912-1987), Traian Dorz (1914-1989), Zorica Lațcu (1917-1990), Sergiu Grossu (1920-2009), care ne-au lăsat o operă fundamentală poetică, teologică și filozofică. Visul lor era ca tinerii poeți, ca și autorii cu ex-

¹ Rață, Valeriu. *Cu Dumnezeu în fiecare zi*: poezii creștine. Pref.: Iurie Colesnic; postf.: Octavian Moșin; red.: Vlad Pohilă; fot.: Vasile Șoimaru; cop.: Valeriu Herța. Chișinău: [S.n.] (Tipografia „Balacron”), 2016. 230 p. ISBN: 978-9975-128-68-1.

periență, să aibă această deschidere spre tematica creștină și, spre bucuria noastră, poetul Valeriu Rață se dovedește a fi un urmaș și un căutător fidel al valorii poetice în acest tărîm teologico-filozofic.”

Urmează un motto multiplu (pe mai multe registre) cu citate din diferiți autori autohtoni și străini (Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Petre Țuțea, Nicolae Steinhardt, Dante Alighieri, Blaise Pascal, Hermann Hesse, Georges Duhamel, Lev Tolstoi ș.a.), precum și din *Biblie*.

Ani de zile – în fostul regim comunist – concetățenii noștri au fost lipsiți de șansa de a merge nestingherit la biserică, de a se ruga, de a aprinde o lumînare în amintirea celor decedați sau întru sănătatea celor vii. După 1991 – odată cu destrămarea imperiului sovietic și instaurarea în republica noastră a unei forme de guvernământ democratic – situația s-a schimbat: au început să se deschidă bisericile pe timpuri încuiate și părăsite, să se construiască altele noi, iar oamenii să se întoarcă la credință, a prins viață primordiala legătură om – Dumnezeu.

Poeziile creștine sînt o preocupare a lui V. Rață anume din timpurile acestea noi, cînd sufletul poetului începea să fie încărcat de tainica credință. Primele compuneri s-au bazat pe cunoștințele particulare acumulate de-a lungul timpului, acestora adăugîndu-se, în primul rînd, elementele de educație creștină primită în familie, apoi și convingerile intime ale sale.

Versuri emoționante, pline de splendoare și strălucire – creionate în felul său unic – sînt cele dedicate Creatorului suprem (*Cu Dumnezeu în fiecare zi; Domnul Dumnezeu; Sînt legat de Dumnezeu; Dumnezeu ne e salvarea; Doar cu Dumnezeu vom fi; Roagă-te lui Dumnezeu; Cert că nu Te voi trăda; Tată, asta-i ca să știi; Vino, fii cu Dumnezeu ș.a.*). Chiar și titlurile ne spun că sînt adevărate Imnuri către Dumnezeu.

Impresionează și versurile – scrise pe un ton preponderent religios, cu accente

de rugă aprinsă – adresate atît lui Dumnezeu și / sau Mîntuitorului nostru Iisus Hristos (*Rugă I-V, Rugămintele către Domnul I-II, Dorință, Rugăciune la început de an, Să n-am cusur, Îndemn, Rugăm ca Neamul să reziste*), cît și regelui David (*Ca regele David dorim a fi*), proorocului Ilie Tesviteanu (*O dorință*), Maicii Domnului (*O stea, o flacără duhovnicească, Rugă către Maica Domnului*), Sfîntului Apostol Andrei (*Rugă către Sfîntul Apostol Andrei*), Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași (*Rugă lîngă racla Cuvioasei Parascheva*), domnitorului Ștefan cel Mare și Sfînt (*Rugă către Voievod*) și altele. În aceeași cheie sînt redactate și versurile ce exprimă o mulțumire pentru atenția acordată de divinități autorului și / sau tuturor oamenilor societății noastre (*Îți mulțumim că ne iubesti, Eu ascult de Domnul nostru, Pentru asta-Ți mulțumesc, Recunoștință, Prosternare etc.*). Deci, fiecare cititor poate descoperi în ele confesiuni lăuntrice care îl vor unge la inimă.

V. Rață aduce în prim-plan și personaje atît din trecutul istoric al leagănelui nostru românesc, cît și din contemporaneitate: domnitorii Ștefan cel Mare și Sfînt, Vasile Lupu, mitropoliții Varlaam, Dosoftei, Petru Movilă, Gavriil Bănulescu-Bodoni, Gurie Grosu și Antonie Plămădeală, Sfîntii Martiri Brîncoveni, Sfîntul Ierarh Martir Antim Ivireanu, preotul-poet Alexei Mateevici, preotul martir Alexandru Baltaga, Valeriu Gafencu – „sfîntul închisorilor”, scriitorii Ion Druță și Andrei Burac, preoți-parohi ai bisericilor de la noi etc. dedicîndu-le versuri de cinstire, trecute prin prisma credinței ortodoxe. Nucleul volumului îl alcătuiesc anume aceste poezii ce reflectă toată splendoarea cuvîntului.

Alcătuit meticolos din punct de vedere arhitectonic, volumul *Cu Dumnezeu în fiecare zi* dovedește că autorul ei este un bun cunoscător al *Sfintei Scripturi* (*Geneza lumii, Adam și Eva, Cain, Abel și Set, Arca lui Noe, Turnul Babel ș.a.m.d.*) pe care se grăbește

s-o propage concetățenilor săi, iar principalul să-i convingă să se apropie cât mai mult de credința întru Dumnezeu (*Vino, fii cu Dumnezeu*): „De cumva ceva te doare / Și pe suflet îți e greu, / Singur fă-ți o sărbătoare – / Vino, fii cu Dumnezeu. // Când ți-e frică ori îți pare / Că în jos tot cazi mereu, / Ai o singură salvare – / Vino, fii cu Dumnezeu.”

Din această plachetă de suflet cititorul poate culege, de asemenea, imagini și gânduri ce-i sînt foarte dragi inimii sale și care îl ancorează într-un spațiu și timp reprezentativ. Versurile respectă un anumit ritm și un stil impus de canoane. Metaforele, epitelele, comparațiile și alte figuri de stil oferă o vibrație și o muzicalitate specifică stilului inconfundabil al lui V. Rață. Poetul găsește soluții reușite pentru un șir de construcții verbale ale versurilor scoase din adîncul inimii sale, combinînd cu dexteritate, în mod creator, elementele lirice cu cele epice. Este un fel întru cîțva deosebit de a-și desfășura discursul poetic în tradiția marii poezii creștine din literatura română și a tehnicii prozodice: „Pentru Lot cel bun prin ascultare / Dumnezeu trimite veste rea, / Veste pentru el provocatoare: / Pe Sodoma și Gomora vrea / Să le ardă-n focul cu pucioasă / C-au ajuns de-o faimă rușinoasă” (*Fuga familiei lui Lot*); sau: „Frați Iosif are unsprezece, / Toți privesc la dînsul însă rece. // Tatăl – patriarhul Israel – / Dintre toți iubea mai mult pe el. // Îi dăduse haină mai frumoasă, / Dar pe frați invidia apasă. // Lui Iosif Dumnezeu îi dă, / Prin credință minte ageră” (*Iosif iartă frații săi*); ori: „Cînd vorbea Iisus cu ucenicii de trădare, / Iată că și Iuda cu călăii săi apare. // Oamenii cu sulite și săbii înarmați / S-au apropiat de Domnul nostru tulburăți. // O-nțelegeră cu arhiteții ei avuse / Și momentul de înșelăciune începuse. // Prinderea vor face după un anume semn, / Cînd vor da de Omul care este cel mai demn. // De Iisus se-apropie, vai, Iuda și-l sărută, / Însuși Domnul, ucenicii stau într-o

derută. // Speriați, susținătorii grabnic au fugit, / Iar Iisus Hristos e arestat și osîndit” (*Patimile Mîntuitorului*). Putem spune, cu toată certitudinea, că un aspect meritoriu al acestor versuri este cointeresarea cititorului de a căuta și a studia *Sfînta Scriptură*.

În genere, V. Rață descrie scene biblice bine cunoscute – pe unele într-un mod sumar, pe altele într-unul desfășurat. Poetul trăiește tot timpul cu sentimentul că există într-adevăr Dumnezeu și El le vede pe toate. Versurile lui au un pronunțat caracter ce ține de religiozitate, conțin un aer hieratic, sînt pline de lumină și de sfințenie, cu toate că textul (iar adeseori și subtextul) conține aranjamente esoterice. Autorul contemplă divinitatea, omul, natura cu toate însușirile sale, prin smerenia-i și cumințenia-i caracteristice, transmite în jur numai iubire, speranță și dragoste: „Dacă inima îți plînge / Și te-apasă dorul greu, / Nimenea nu te constrînge – / Roagă-te lui Dumnezeu. // Dacă te-a pălit o boală / Și tot cauți panaceu, / Fă ceva și mi te scoală – / Roagă-te lui Dumnezeu. // Dacă vii din sărăcie, / Neavînd măcar un leu, / Să nu faci o tragedie – / Roagă-te lui Dumnezeu. // Dacă roadă nu-ți aduce / Vara, toamna, aoleu! / Fă-ți, creștine, sfînta cruce – / Roagă-te lui Dumnezeu” (*Roagă-te lui Dumnezeu*). Pe drept cuvînt: cartea este scrisă în spiritul poruncilor bisericești: „Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, cu tot cugetul tău și din toată puterea ta” și: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți.”

În plachetă predomină, în general, liniștea sufletească, puritatea și candoarea sentimentelor, care, în mod obligatoriu, ne îndreaptă spre meditație și reflecție, spre subtil și spiritual, în fine, spre un bine al tuturor. Emblematică, în acest sens, ni se pare poezia *Viața-i o minune mare* care conține și sfaturi utile bunului creștin, omului de bună-credință: „Iată ce acum voi spune – / Să mă credeți pe cuvînt / (O-nțeleg și cei

de rînd!) – / Viața este o minune. // Și-nălțare, și cădere, / O povară mult prea grea / Sau ușoară (nu-i așa?), / După plîns, un rîs se cere. // Pe parcurgerea ei scurtă / Văd și spini, dar văd și flori, / Nu te lasă ca să mori / Nevăzuta-i catapultă. // Un pericol de tăișuri / Pretutindeni s-au ascuns, / Dar oricum găsim răspuns / Construind acoperișuri.”

Poetul denotă o maturitate artistică, lăsînd impresia că religiozitatea versurilor izvorăște în mod natural. La V. Rață nu se mai poate spune despre potrivirea din umbră a opțiunilor sale (pe care le cunoaștem din volumele anterioare – *Înălțarea Neamului și Frămîntul sufletului meu*): „Ah, țara-i plină de păcate, / Încornoratul face rău – / Domină sărăcia-n sate, / Orașele coboară-n hău. // Pricina-i că poporul doar-me, / Nu știe nici de Dumnezeu, / De-aceea rîde cel-cu-coarne – / Cîștigă numai prin tupeu. // De vrem prezentul să-nflorească, / Să dăm neghina la gunoi – / În suflet binele domnească, / Dar nu calvarul de apoi. // Să credem doar în cele sfinte, / Să facem regulă la noi, / Și trebuie s-avem Părinte, / O altă disciplină, croi” (*Trezește-te din somn, popor*). Poetul este revoltat cînd vede atîtea nereguli în țară și în lume, aparent ordonate, de aceea se roagă în speranța că se va găsi o cale de salvare din situațiile mult precare.

Întîlnim pe parcursul volumului versuri scrise și pentru copii. Copilul familiarizat cu *Biblia* este o ființa pură, harnică și disciplinată: „Eu învăț destul de bine, / Primul loc e doar al meu, / Căci întruna mă susține / Cel ce-i Fiu de Dumnezeu. // Sînt la școală silitoare, / Multe lucruri reușesc / Să le fac – mi-i garantare / Sfatul Domnului ceresc” (*Succes deosebit*). Deci, avem în față veritabile mesaje confesive adresate adulților, dar și copiilor, adolescenților, tinerilor, în scop educațional, instructiv, pedagogic și moralizator.

Chiar și cei mai exigenți cititori pot găsi poezii de o gingășie și simplitate rară,

peotriva gusturilor sale, drept exemplu poate servi aceasta: „Ișus e numele superb, / Ișus nicicînd nu e acerb, / Ișus – un suflet auster, / Ișus – minunea de pe cer, / Ișus e purul adevăr, / Ișus ne ia și în răspăr, / Ișus – tăcut, dar și talaz, / Ișus – la bine și necaz, / Ișus – cutremurul de tun, / Ișus – mîngîietorul bun, / Ișus – iubirea tuturor, / Ișus – al nostru Salvator” (*Ișus*).

Din punctul de vedere al prozodiei, poeziile lui V. Rață sînt diversificate: mărimea – de la cinci-șase pînă la 15-16 silabe, iar aranjarea – în distihuri, terține, catrene, cvintete, sextine, este atestat un sonet. Toate acestea dau impresia unui caleidoscop multicolor. Cuvintele din fraze ba încetinesc, ba își iau avîntul cu o anume cadență. Versurile, construite pe filonul unui creștinism ortodox, sînt în mare parte sobre, elegante, iar uneori chiar zglobii. Pe alocuri poetul devine dramatic. Astfel, stilul poeziilor lui se deosebește prin faptul că adeseori poartă influențe din activitatea sa de publicist. Însă, pînă la urmă, observăm o stăpînire finisată a artei versificării (de altfel, ca și în volumele precedente), cu o predilecție de a zugrăvi cît mai deplin și mai veridic subiectul ales, de a susține un punct de vedere, o anume idee etc.

În acest sens, postfațatorul volumului în cauză, Octavian Moșin, preot-paroh al Bisericii „Întîmpinarea Domnului” din Chișinău, a notificat: „Am citit dintr-o răsufare versurile creștine semnate de poetul Valeriu Rață. Sînt pline de sens, de evlavie și transmit un mesaj ziditor de suflet.

Autorul trăiește, cu fiecare rînd, încercînd să pună în versuri învățătura de credință creștină. Pornește de la zilele Creației, sensul Vieții, ajungînd la adorarea lui Dumnezeu, preacinstirea Maicii Domnului și venerarea celor mai importanți sfinți ai Creștinătății, inclusiv cei naționali. Sînt dogme și alte învățături bune, la care ar fi bine să luăm aminte. Volumul de poezie creștină *Cu Dumnezeu în fiecare zi* al lui V.

Rață este prețios din mai multe unghiuri de vedere. Și – poate cel mai mult – pentru că autorul popularizează într-o formă accesibilă momente-cheie din *Sfînta Scriptură*. La fel, zugrăvește nepretențios, dar veridic, fapta și jertfa lui Iisus Hristos, alte fapte semnificative din existența terestră a Apostolilor, întâmplări pline de învățămințe din dragostea de credința în Dumnezeu a unor personalități marcante din istoria Neamului nostru.”

Poporul nostru întotdeauna – pe parcursul a două milenii, pe timp de pace și în vremuri de restriște – și-a păstrat credința ortodoxă, iar cu ea a învins nenumărați dușmani ce voiau să-l supună, cu ea a îndurat toate vicisitudinile vieții și toate suferințele provocate de regimurile totalitare ce-și fac simțită și acum prezența... Există în poezia creștină a lui V. Rață o filosofie a continuității, a perenității lumii noastre, pe care le ocrotesc sfinții, îngerii, își depun toată silința și iscusința în vederea perpetuării acestor deziderate fețele bisericesti, oamenii evlavioși etc. Socotim că este un lucru responsabil, important, deosebit pe care poetul îl face întru binele societății.

Cartea ce am supus-o analizei și care confirmă o mărturisire sinceră a unui suflet aflat mereu în frământare, și nicidecum un exercițiu de vorbărie, flecăreală deșartă, nu-și propune un răspuns la toate întrebările ce pot apărea pe parcursul lecturii. Desigur, la o analiză mai detaliată, pot fi găsite mici obiecții, dar ele nu sînt determinative și nu scad din valoarea generală a tipăriturii de față. Sîntem convinși că autorul va continua să dezvolte unele teme religioase în versurile ce le va scrie și după apariția acestei culegeri.

Cu siguranță, această nouă apariție editorială a autorului va stîrni curiozitatea cititorului prin conținutul său actual. Nimeni nu va rămîne indiferent după parcurgerea filă cu filă a acestei cărți ce conduce la o reflecție adîncă, în parte, asupra

lucrurilor din jur, asupra plaiului natal, asupra Terrei noastre plătînde și, în genere, asupra Universului infinit.

Putem trage concluzia că placheta *Cu Dumnezeu în fiecare zi* de Valeriu Rață conține o poezie religioasă de calitate, poezie cu un conținut moral pozitiv, poezie în care dragostea de Dumnezeu și de oameni constituie axa versurilor componente. E vremea să depășim mentalitatea din perioada comunistă, intolerantă față de Biserică și față de valorile religioase. Poezia despre care am amintit mai sus – încărcată de dumnezeire, cu o întregă țesătură existențial-filosofică, ce are menirea de a prefăce întunericul în lumină – este în esență educativă și ar trebui recomandată în școli, în licee pentru lecturi extrașcolare. E o poezie ancorată deplin în universul creștin, iar totodată – și în contemporaneitate. De aceea, recomand această carte spre lectură tuturor categoriilor de cititori (dar mai ales celor tineri) cu toată responsabilitatea și toată afecțiunea față de cele sfinte.

Creația poetică a lui Valeriu Rață, descinsă din adevărul biblic și scrisă în dulcele stil clasic, este de o puritate celestă și redă o mare frământare sufletească. Am vorbit despre impresii sincere lăsate de o carte la fel de sinceră și captivantă – oricine se poate convinge de caracterul ei profund. Fiecare poezie are un șarm al ei, ideile artistice sînt cunoscute tuturor, iar mijloacele de expresivitate te cuceresc prin plasticitate. Pentru aceasta autorul merită felicitări, care, sperăm, să îl facă să mai scoată la lumina tiparului – în viitor – noi culegeri de versuri creștine ce vor fi îndrăgite de cei care deja au ori care vor avea (după lungi clipe de meditație!) „Botezul Sfînt”. Să-i urăm cu toții: „La multe și binecuvîntate noi volume!”

Victoria ȘCOLNIC,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, Chișinău

A MURIT UN ACTOR NEMURITOR: RADU BELIGAN

Faimosul Radu Beligan a murit la 20 iulie 2016, la Spitalul „Elias” din București, la vârsta de 97 de ani. El a fost cel mai longeviv actor aflat încă în activitate pe scena de teatru.

Radu Beligan, născut pe 14 decembrie 1918, în comuna Galbeni, județul Bacău, a avut o bogată activitate în teatru, film, televiziune și radio. El a interpretat roluri celebre, în mari capodopere ale dramaturgiei române și universale, piese semnate, printre alții, de Ion Luca Caragiale, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Camil Petrescu, Tudor Mușatescu, Mihail Sebastian, William Shakespeare, Carlo Goldoni, Nicolai Gogol, Anton Cehov, George Bernard Shaw, Maxim Gorki, Albert Camus, Eugen Ionescu, Jean Anouilh etc. Totodată, el este cunoscut publicului român în calitate de regizor al unor spectacole precum *Egoistul* de Jean Anouilh, *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale, *Doctor fără voie* de Molière, *Străini în noapte* de Eric Assous.

Radu Beligan a fost director al Teatrului de Comedie din București, între anii 1961 și 1969, și director al Teatrului Național București, între 1969 și 1990. Totodată, a

fost profesor la Institutul de Teatru și Film, între 1950 și 1965. A fost ales membru de onoare al Academiei Române, în 2004, în semn de recunoaștere a activității sale în domeniul artei.

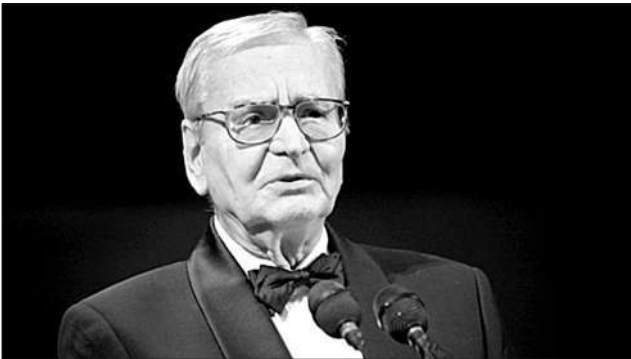
A fost decorat, printre altele, cu Ordinul *Serviciul Credincios* în grad de Mare Ofițer, Ordinul *Drapelul Iugoslav* cu steaua de aur și colan și Ordinul Național al Legiunii de Onoare în grad de Ofițer, din partea Franței. Doctor Honoris Causa al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București.

Actorul Radu Beligan a primit în 2011 o stea pe Aleea Celebrităților – Piața Timpului, spațiul bucureștean dedicat marilor valori ale filmului și scenei românești.

În februarie 2014, Radu Beligan a fost inclus într-un top al celor mai puternice o sută de personalități din lume din domeniul divertismentului, alături de actorul român în clasament regăsindu-se numeroase celebrități de toate vârstele, de la Hollywood, printre care Robert De Niro, Martin Scorsese, Clint Eastwood, Woody Allen, Judi Dench, Helen Mirren și Angelina Jolie, potrivit site-ului american *Business Insider*.

Actorul Radu Beligan a fost condus pe ultimul drum la Cimitirul „Bellu” din capitală.

Peste 200 de oameni au participat la slujba de înmormântare a marelui actor Radu Beligan, printre ei fiind actori și personalități din mai multe domenii. După ce a fost depus, timp de trei ore, la Teatrul Național „I.L. Caragiale”, sicriul a fost dus pe traseul Piața Universi-

Radu Beligan (14.XII.1918 – 20.VII.2016)

Radu Beligan și Marin Moraru în spectacolul
Take, Ianke și Cadâr de Victor Ion Popa,
în regia lui Grigore Gonța.
Foto: AGERPRES ARHIVA / Alex Tudor

tății – bd. I.C. Brătianu – Piața Unirii – Bd. Dimitrie Cantemir – Calea Șerban Vodă – Piața Eroii Revoluției – Cimitirul „Bellu”.

Radu Beligan a fost înmormântat cu onoruri militare și în aplauzele celor prezenți, printre cei care au venit să îi aducă un ultim omagiu marelui actor fiind Florin Piersic, Dorel Vișan, Cezara Dafinescu, Emilia Popescu, Ștefan Bănică Jr., Horațiu Malaele, rapsodul Gheorghe Tudor, Ion Caramitru, Maia Morgenstern sau George

Ivașcu și Adrian Vasilescu, consilierul guvernatorului BNR.

„Eram student în anul IV când maestrul Beligan a venit cu un regizor francez, s-a uitat la mine și a zis: «Ăsta e.» M-a distribuit în rol principal în primul film în care am jucat, o producție româno-franceză, *Ciulinii Bărăganului*, după nuvela lui Panait Istrate. Așa am debutat eu și datorită maestrului Beligan am ajuns la Cannes. (...) Mă duceam deseori pe la el pe acasă, nu pot să vă spun ce lumină avea în ochi în clipa în care mă vedea și-mi spunea: «Zi-mi ceva, Florin, că-mi place să te ascult.» Știa să fie generos și bun cu toți, era atât de sus încât tot ceea ce vedea în jur era mărunț pentru el, știa că e într-un turn, nu de fildeș, dar undeva sus. (...) Am atâtea să vă spun despre Beligan încât ar trebui să stăm aici încă trei-patru zile, să-l așteptăm să se ridice din sicriu să spună: «Mai zi ceva, Florine, că-mi place să te ascult», a spus actorul Florin Piersic, la Teatrul Național, acolo unde a fost depus, timp de trei ore, sicriul cu trupul neînsuflețit al actorului Radu Beligan. Florin Piersic spune că a învățat multe de la maestrul Beligan: „Avea umor, avea iubire, îi sunt recunoscător că m-a învățat multe.”

Pe linie maternă, Radu Beligan era grec de origine, pe linie paternă fiind urmaș al unuia dintre frații lui Ion Creangă. Pe 15 decembrie 2013, a doua zi după ce și-a sărbătorit cea de-a 95-a aniversare, imediat după spectacolul *Egoistul*, jucat și regizat de Radu Beligan la Teatrul Național București, acesta a primit titlul de cel mai longeviv actor încă în activitate pe scena unui teatru, din partea *Guinness World Records*.

NE-A PĂRĂSIT, PENTRU TOTDEAUNA, ACAD. PETRU SOLTAN

La numai două săptămîni după ce a fost sărbătorit în mediul academic, universitar și intelectual, a plecat în lumea celor drepți acad. Petru Soltan, faimos matematician din Republica Moldova, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române din 2003, fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova între anii 1990 și 1994, fruntaș al Forumului Democrat al Românilor din Republica Moldova. Matematician de vază din Republica Moldova, creator de școală științifică, specialist în domeniul geometriei, topologiei și matematicii aplicate, Petru Soltan a fost membru și lider neoficial al Societății Matematice din Republica Moldova.

Mulți ani a activat ca director al Institutului de Planificare al Comitetului de Stat pentru planificare din RSSM. Ca director al acestei instituții a creat seminarul științifico-metodologic în probleme economico-matematice, a redactat majoritatea lucrărilor elaborate de colaboratorii institutului. Decenii la rînd a fost profesor și șef de catedră la Universitatea de Stat din Moldova, în această calitate promovînd sute de tineri la studii de doctorat în prestigioase universități din URSS.

Petru Soltan s-a născut pe 29 iunie 1931, în familia lui Simion și Melania Soltan din satul Coșnița, raionul Dubăsari, Transnistria. A fost cel mai mare dintre cei zece copii din familie. A studiat la Institutul Pedagogic din Chișinău, iar în toamna anului 1954, P. Soltan pleacă la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova, pentru a-și face studiile de doctorat.

Fiind doctorand la Moscova, a efectuat cercetări științifice sub conducerea renumitului savant rus Pavel S. Aleksandrov. În anul 1961 și-a susținut cu succes teza

de doctorat în fața Consiliului Științific din cadrul Institutului de Matematică al AȘ a URSS. În decembrie 1972, Petru Soltan a devenit membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei. În 1974 a obținut titlul de doctor habilitat în științe fizico-matematice. Prin lucrarea prezentată pentru obținerea acestui titlu a fost fondată teoria d-convexității originală.

Între 1974 și 1978 a fost membru al Prezidiului Academiei de Științe. Din 1992 este membru titular al Academiei de Științe a Moldovei. În 2003 a devenit membru de onoare al Academiei Române, iar în 2004 a cîștigat Premiul Național în domeniul științei și tehnicii.

Petru Soltan este fondatorul școlii științifice „Teoria mulțimilor d-convexe și aplicațiile matematicilor”, autor a peste 100 de lucrări științifice în domeniul matematicilor teoretice și al celor aplicative, între care șase monografii. A pregătit 24 de doctori și trei doctori habilitați în științe fizico-matematice.

A deținut numeroase distincții, decorații, premii, alte onoruri, inclusiv: Doctor Honoris Causa, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca (1992); Doctor Honoris Causa, Academia de Studii Economice din Moldova (1998); Doctor Honoris Causa, Universitatea Pedagogică de Stat din Tiraspol, cu sediul la Chișinău (2000); Doctor Magna cum Laudae, ULIM (1994); Profesor Onorific la Universitatea „Petre Andrei”, Iași (2001); membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1992); membru de onoare al Academiei Române, 2003; Om Emerit al Republicii Moldova (1994); medalia *Acad. S.I. Vavilov*, Moscova (1991); medalia *Meritul Civic* (1996); medalia *Mihai Eminescu* (2000); medalia *Dimitrie Cantemir*, Academia de Științe a Moldovei (2001); Premiul Național în Știință și Tehnologie din Moldova (2004); *Ordinul Republicii* (2010).

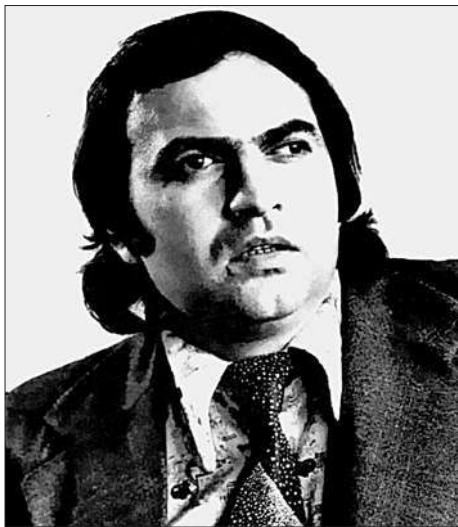
Patriot fervent, P. Soltan s-a numărat printre fondatorii Frontului Popular din

Moldova. Are o contribuție importantă la promovarea legislației lingvistice, în anul 1989, precum și la introducerea în învățămînt a disciplinelor Limba Română, Literatură română, Istoria românilor. A susținut pe toate căile trimiterea în România, la studii liceale, superioare și postuniversitare, a mii de tineri din R. Moldova, inclusiv din Transnistria.

Petru Soltan a fost și un excelent publicist și prozator, în anul 2003 fiind primit în Uniunea Scriitorilor din Moldova. A lăsat cărți mult apreciate la apariția lor: *La porțile Babilonului* (2001); *Ieterele* (2006); *Transnistria, lacrima mea* (2006). Aproape două decenii a fost președinte al colegiului de redacție la *Calendar Național*, elaborat de Biblioteca Națională a RM.

S-a remarcat și ca un bibliofil împătimit, fiind o prezență vie în viața BNRM și a altor biblioteci.

SCRIITORUL SERAFIM BELICOV A PLECAT ÎN LUMEA CELOR DREPTI

Serafim Belicov (9.III.1947 – 28.VII.2016)

În dimineața zilei de 28 iulie a.c., s-a stins din viață poetul și publicistul Serafim Belicov, laureat al mai multor premii literare.

S-a născut la 9 martie 1947, în satul Viișoara, raionul Edineț. A absolvit Facultatea de Filologie, secția ziaristică, a Universității de Stat din Moldova. A activat la Comitetul de Stat pentru Radiodifuziune, redactor la publicațiile *Moldova socialistă*, *Cultura*, redactor-șef adjunct la *Învățămîntul public*.

A debutat editorial cu volumul *Veghe* (1976), urmat de cartea pentru copii *Nesfârșitul spicului*. A mai semnat volumele *Ev* (1987), *Vameș* (1991), *Procesul lui Narcis* (2000), carte de referință, constituind o probă de trăire dramatică de existență, de dragoste, de bunătate, de speranțe, pre-

cum și cărțile de eseuri *Elegii contra frigului* (2002) și *Alte elegii contra frigului* (2015).

Ca publicist, a dat preferință tematicii culturale, creionând zeci și sute de portrete de muzicieni, actori de teatru și film, scriitori, oameni de cultură, oameni de știință. Astfel a popularizat valorile noastre spirituale, aducând lumină și bucurie în sufletele protagoniștilor, totodată, cultivând sentimentul mândriei naționale, accentuând mereu că avem o artă de calibrul european și universal.

În necrologul semnat de Consiliul Uniunii Scriitorilor din Moldova se menționează că, în toate cărțile sale, Serafim Belicov a cultivat o poezie meditativă, îmbinând tonul reflexiv-interogativ cu sensibilitatea și iluminarea vizionară.

A fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2000); Premiul *Mihai*

Eminescu, Putna (2001); Premiul Salonului Internațional de Carte de la Chișinău (2001); Ordinul *Gloria Muncii* (2010).

„Serafim Belicov s-a aflat în primele rînduri ale militanților pentru readucerea conștiinței civice și naționale, pentru promovarea și afirmarea valorilor perene ale limbii, culturii și istoriei românilor basarabeni. Opera lui poetică va rămîne în patrimoniul culturii noastre, iar amintirea poetului va fi mereu neîntinată în inimile celor care l-au cunoscut și apreciat”, se mai spune în necrologul Uniunii Scriitorilor.

Sicriul cu corpul neînsuflit al poetului a fost depus la Catedrala „Sfînta Teodora de la Sihla”, unde a avut loc serviciul divin. Serafim Belicov a fost înmormîntat la Cimitirul Central Ortodox de pe strada Armenească din Chișinău.

A MURIT, LA 87 DE ANI, UN MARE SCRITOR DIN RUSIA: FAZIL ISKANDER

Scriitorul rus Fazil Iskander, cunoscut pentru descrierile pline de umor ale vieții de zi cu zi în Caucazul său natal și viziunea satirică asupra societății sovietice, a murit la 31 iulie 2016, la vârsta de 87 de ani, au anunțat agențiile de presă ruse.

Deși nu a fost niciodată considerat un disident, F. Iskander a descris în lucrările sale festinurile cu alcool ale lui Stalin sau absurditățile vieții sovietice, ceea ce a făcut ca uneori să fie cenzurat.

Născut în 1929, în portul Suhumi din Abhazia, astăzi regiune separatistă de Georgia, susținută de Rusia, Iskander a fost crescut de mamă după ce i-a fost expulzat tatăl iranian, în țara sa, în 1938.

După ce a studiat literatura la prestigiosul Institut „M. Gorki” din Moscova și un

Fazil Iskander (6.III.1929 – 31.VII.2016)

început de carieră ca jurnalist în provincie, din 1962 el a trăit în capitala rusă.

A avut un anumit succes la public cu umorul, compasiunea sa și descrierile Rusiei rurale, fără a-și ascunde dezgustul pentru birocrății sovietici și atrocitățile stalinismului.

Unul dintre principalele sale romane, *Sandro din Ceghem*, descrie viața în satul abhaz Ceghem, unde personaje excentrice se confruntă cu cotidianul sovietic suprarealist.

Romanul, cenzurat în perioada sovietică, a fost uneori comparat cu cărțile lui Mark Twain sau William Faulkner.

După ce s-a implicat pentru scurt timp în viața politică în momentul perestroikăi, el s-a exprimat rareori despre evenimentele curente și a încetat să scrie în ultimii ani.

Fazil Iskander este autor a circa zece plachete de poezie și a 20 de volume de proză. Pe motivele unor povestiri și romane de ale sale au fost turnate mai multe filme, unele creații în proză fiind dramatizate și montate cu succes pe scene celebre din Moscova, Petersburg, Novosibirsk etc.

I s-au conferit numeroase premii literare și distincții de stat, inclusiv Premiul de Stat al URSS, al Rusiei (de două ori), Premiul *Pușkin*, Premiul *Triumf*, Premiul Guvernului Federației Ruse; Ordinul de Merit pentru Patrie (clasele III, II, I), ordinul *Onoare și glorie* ș.a. A fost membru de onoare al Academiei de Arte Frumoase a Rusiei.

Opera lui Fazil Iskander este tradusă în zeci de limbi din fosta URSS, precum și din Europa și Asia.

MISCELLANEA

BIBLIOTECA „HRISTO BOTEV”

Biblioteca bulgară
Este deschisă pentru fiecare,
Prietenii și cititori fideli,
Și ai noștri bulgari basarabeni.

În inima Chișinăului situată,
De două personalități vegheată.
Inspirându-ne generiozitate
pentru a noastră fidelitate:

Hristo Botev –
Numele ce-l poartă.
Grigore Vieru –
Pe bulevardul unde-i situată.

În perioada de activitate,
De mulți poeți este vizitată,
Adunînd carte cu carte,
Are o colecție bogată.

Limba bulgară o poți studia
Să-ți fie ușor a comunica,
Despre istorie, folclor și țară
Promovînd cultura bulgară.

*Angela OLĂRESCU,
director, Filiala „Hristo Botev”*

ÎNDEMN LA LECTURĂ

Dragă cititorule,
cartea aceasta este pentru tine,
uită-te atent la coperta-i colorată –
află cine a scris-o
și ce titlu i-a pus.
Te îndemn să-o deschizi cît mai repede.
E o carte
cu obiective bine definite
pentru o nouă abordare a cunoașterii.
E fascinantă,
te așteaptă
universul ei –

un model de idei și exprimare.
Cuvintele și expresiile
au înțelesuri clare,
gîndurile sînt profunde,
expuse concis și consecvent,
pornind de la elementele cele mai simple.
Sînt sigur că te va captiva pe dată –
e anume pentru intelectul tău.
Cartea aceasta
constituie o surpriză.
A fost scrisă cu o lăudabilă acribie
și are girul unei străluciri.
Te asigur:
ea nu minte,
cum o fac altele,
ci îți dă sfaturi mai mult decît utile –
e o constantă provocare a autorului,
care știe miezul problemei
și o expune întregii lumi.
Te îndemn să-i deschizi ușa,
să te delectezi,
citind-o,
și să afli ce îți spune
un om înțelept.
E posibil să vă apropiați pozițiile
sau să te regăsești
printre paginile-i captivante...
Nu auzi cum te strigă?
Aruncă-te în valurile ei!

*Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar*

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rînduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
 - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
 - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
 - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 62 (2016) Nr. 3

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

BIBLIOPOLIS

Revistă de biblioteconomie, științe ale informației și de cultură

Bd. Ștefan cel Mare și Snt. 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel./fax: (373 22) 223 360; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>